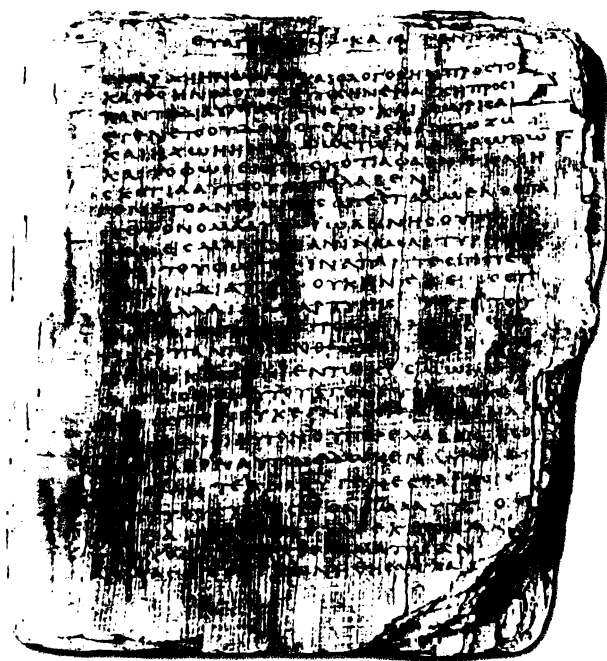

ÚVEDENÍ DO NOVOZÁKONNÍ ŘEČTINY

Josef Bartoň

KLP
Praha 2009

UVEDENÍ DO NOVOZÁKONNÍ ŘEČTINY

Josef Bartoň

KLP
Praha 2009

Lektorovali:

Prof. PhDr. Antonín Bartoněk, DrSc.

Mgr. Jan Dus, Th.D.

© PhDr. Josef Bartoň, Th.D., 2001, 2004, 2009

© KLP – Koniasch Latin Press, 2001, 2004, 2009

ISBN 978-80-86791-68-5

All rights reserved; no part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

Σύνθρονε καὶ συνάναρχε τεῶ πατρί, πνεύματι τ' ἐσθλῶ,
οἰχομένων, ὄντων τε καὶ ἐσσομένων βασιλεύων,
τῷ ταῦτα γράψαντι τεῇ χάριν αὐτὸς ὀπάζοις,
ὄφρα κε σῆς ἐφετμῇσι καλῶς βίου οἶμον ὀδεύοι.

(Anthologia Palatina)

OBSAH

PŘEDMLUVA	IX
ZKRATKY A ZNAČKY	XII
 ÚVOD	
ALFABÉTA, PŘÍDECHY, PŘÍZVUKY (§§ 1-31)	1
1. CVIČENÍ	
URČITÝ ČLEN: ὁ, τό (§ 116)	
II. DEKLINACE (O-KMENOVÁ): ὁ δοῦλ-ο-ς, τὸ δῶρ-ο-ν (§§ 119-122)	4
2. CVIČENÍ	
URČITÝ ČLEN: ἡ (§ 116)	
I. DEKLINACE (A-KMENOVÁ): ἡ ἡμέρ-α, ἡ δόξ-α, ἡ ψυχ-ή (§§ 129-134)	
II. DEKLINACE: ἡ ὅδ-ό-ς (§ 123)	
ADJEKTIVA I. A II. DEKLINACE (§§ 139-143)	
INDIKATIV, IMPERATIV A INFINITIV PRÉZENTU AKTIVA SLOVES SAMOHLÁSKOVÝCH NESTAŽENÝCH A SOUHLÁSKOVÝCH: λύω (§§ 261-262, 274, 276, 284)	6
3. CVIČENÍ	
I. DEKLINACE (MASKULINA): ὁ μαθητ-ή-ς (§§ 135-136)	
IND., IMPT., INF. PRÉZ. MEDIA SLOVES SAMOHLÁSKOVÝCH NESTAŽENÝCH A SOUHLÁSKOVÝCH (§§ 263, 404-409)	10
4. CVIČENÍ	
IND., INF. FUTURA AKTIVA A MEDIA SLOVES SAMOHLÁSKOVÝCH NESTAŽENÝCH A SOUHLÁSKOVÝCH RAŽENÝCH (§§ 262-263, 274-277, 415)	13
5. CVIČENÍ	
IND. IMPERFEKTA AKT. A MED. (§§ 247-249, 253, 262-264, 414)	
IND. PRÉZ. A FUT. SLOVESA εἰμί, εἶναι (§ 310)	16
6. CVIČENÍ	
SUBSTANTIVA III. DEKLINACE (KMENY RAŽENÉ):	
ὁ Ἄραψ, ἡ σάρξ, ἡ ἐλπίς, τὸ πνεῦμα (§§ 148-156)	
ZÁJMENA OSOBNÍ: ἐγώ, σύ, ἡμεῖς, ὑμεῖς (§§ 210-215)	19
7. CVIČENÍ	
SUBSTANTIVA A ADJEKTIVA III. DEKLINACE (NT-KMENY): ὁ ἄρχων (§§ 159-163)	
PARTICIPIUM PRÉZ. A FUT. AKT. A MED. (§§ 162-163, 241, 256, 423, 462-473)	
GENITIV ABSOLUTNÍ (§ 470)	23
8. CVIČENÍ	
VZTAŽNÉ ZÁJMENO ὅς, ἥ, ὅ (§ 227)	
SOUVISLÝ ŘECKÝ TEXT (ZJEVENÍ 4,5-8)	
AORIST SILNÝ (II.) AKTIVNÍ A MEDIÁLNÍ (§§ 279-280, 420)	27

9. CVIČENÍ

SUBSTANTIVA A ADJEKTIVA III. DEKLINACE (N-KMENY): ὁ ποιμήν, ὁ ἑλλήν, ἡ εἰκών, ὁ αἰών, ἄφρων, ὄν (§§ 164-167)

ZÁJMENO TÁZACÍ A NEURČITÉ: τίς, τί, τις, τι (§§ 219-221) 32

10. CVIČENÍ

SUBSTANTIVA III. DEKLINACE (R-KMENY): ὁ σωτήρ, ὁ ἄήρ, ὁ παντοκράτωρ (§§ 170-172) 36

11. CVIČENÍ

AORIST SLABÝ (I.) AKTIVNÍ (§§ 262, 275-277) 39

12. CVIČENÍ

SUBSTANTIVA A ADJEKTIVA III. DEKLINACE (KM. NA ι - a υ -): ἡ πόλις, ὁ ἰχθύς, εὐθύς, εἶα, ὅ (§§ 178-183)

ADJEKTIVA μέγας, πολὺς (§ 195) 42

13. CVIČENÍ

SUBSTANTIVA III. DEKLINACE (EU-KMENY): ὁ βασιλεύς (§§ 184-185)

AORIST SLABÝ (I.) MED. (§§ 263, 275-277)

PODMÍNKOVÉ SOUVĚTÍ REÁLNÉ (§§ 443-444) 46

14. CVIČENÍ

IND., IMPT., INF., PART. PRÉZ. AKT. A IMPF. AKT. SLOVES SAMOHLÁSKOVÝCH STAŽENÝCH: ἀγαπᾶν, ποιεῖν, πληροῦν (§§ 267-271) 49

15. CVIČENÍ

IND., IMPT., INF., PART. PRÉZ. MED. A IMPF. MED. SLOVES SAMOHLÁSKOVÝCH STAŽENÝCH: ἀγαπᾶσθαι, ποιεῖσθαι, πληροῦσθαι (§§ 267-271) 52

16. CVIČENÍ

SUBST. A ADJ. III. DEKLINACE (S-KMENY): τὸ γένος, ἀληθής, ἐς (§§ 173-177)

FUTURUM A AORIST SLABÝ (I.) AKT. A MED. SLOVES SAMOHLÁSKOVÝCH STAŽENÝCH (§§ 272-273) 55

17. CVIČENÍ

KONJUNKTIV PRÉZ. A AOR. AKT. A MED. (§§ 262-263, 421)

VĚTY ŽÁDACÍ (§§ 438-440)

ZÁJMENO οὗτος, αὕτη, τοῦτο (§ 224) 59

18. CVIČENÍ

FUTURUM SLOVES PLYNNÝCH (§§ 284-286)

ATTICKÉ FUTURUM (§§ 272.3, 278)

ZVRATNÁ ZÁJMENA ἐμαυτοῦ, σεαυτοῦ, ἑαυτοῦ (§ 217) 63

19. CVIČENÍ

STUPŇOVÁNÍ ADJEKTIV: -τερος, α, ὄν, -τατος, η, ὄν (§§ 202-203)

TVOŘENÍ ADVERBIÍ: -ὡς A JEJICH STUPŇOVÁNÍ (§§ 208-209) 66

20. CVIČENÍ

AORIST AKT. A MED. SLOVES PLYNNÝCH (§§ 285, 287) 69

21. CVIČENÍ

AORIST PASIVNÍ SLABÝ (I.) (§§ 264, 273, 275-277, 291, 410-411) 73

22. CVIČENÍ

AORIST PASIVNÍ SILNÝ (II.), FUTURUM PASIVNÍ SLABÉ (I.) A SILNÉ (II.) (§§ 264, 273, 275-277, 281-283, 291, 415) 77

23. CVIČENÍ

NEPRAVIDELNÉ STUPŇOVÁNÍ ADJEKTIV A ADVERBIÍ (§§ 204-205, 209)

PODMÍNKOVÁ SOUVĚTÍ (§§ 443-445)

IMPERFEKTUM SLOVESA εἰμί, εἶναι (§ 310) 81

24. CVIČENÍ

PERFEKTUM AKT. SLABÉ (I.) (§§ 250-252, 262, 273, 288, 417)

KONJUNKTIV SLOVESA εἰμί, εἶναι (§ 310) 85

25. CVIČENÍ

PERFEKTUM AKT. SILNÉ (II.) (§§ 275-277)

SLOVESA οἶδα, εἰδέναι (§ 329) A δύναμαι, δύνασθαι (§ 319)

INFINITIV ŽADACÍ A ÚSUDKOVÝ (§§ 454-460) 89

26. CVIČENÍ

ČÍSLOVKY (§§ 233-238)

ZÁJMENO VESPOLNÉ ἀλλήλων (§ 223)

STAŽENÁ ADJEKTIVA I. A II. DEKL. (§§ 144-146) 94

27. CVIČENÍ

PERFEKTUM MED. PAS. (§§ 262, 273, 275-277, 289-290)

PŘÍPODOBOVÁNÍ RELATIVA (§ 452) 97

28. CVIČENÍ

PLUSQUAMPERFEKTUM AKT. A MED. PAS. (§§ 262-264, 275, 290, 418)

INFINITIVNÍ VAZBY PO VÝRAZECH ὥστε, ἐγένετο, πρίν (§§ 441-442, 449) 101

29. CVIČENÍ

AORISTY ἔ-γνω-ν A ἔ-βη-ν (§§ 326-327)

ČLEN JAKO UKAZOVACÍ ZÁJMENO (§ 341)

INFINITIV SE ČLENEM (§ 461) 105

30. CVIČENÍ

PRÉZENTNÍ SYSTÉM SLOVES δίδωμι, τίθημι, ἀφ-ίημι, ἵστημι (§§ 312-313, 316) 108

31. CVIČENÍ

PRÉZENTNÍ SYSTÉM SLOVESA δείκ-νυ-μι (§§ 321-323)

SLOVESA κεῖμαι A κάθημαι (§§ 308-309)

OPTATIV (§§ 262-264, 279, 310, 314) 113

32. CVIČENÍ

OSTATNÍ KMENY SLOVES δίδωμι, τίθημι, ἀφ-ίημι, ἵστημι (§§ 314-318) 117

33. CVIČENÍ

DVOJÍ AKUZATIV (PŘEDMĚTNÝ A DOPLŇKOVÝ) (§ 362)

DVOJÍ NOMINATIV (PODMĚTNÝ A DOPLŇKOVÝ) (§§ 357, 362)

ČASOVÉ VĚTY (§ 448) 121

34. CVIČENÍ

IMPERATIV 3. OSOBY (§§ 262-264)

DVOJÍ AKUZATIV (VNĚJŠÍHO PŘEDMĚTU) (§ 363) 124

35. CVIČENÍ

AKUZATIV A DATIV VNITŘNÍHO PŘEDMĚTU (§§ 361, 394.6)

DATIV A AKUZATIV ZŘETELOVÝ (§§ 365.3, 394.3) 127

36. CVIČENÍ

PARTICIPIUM DOPLŇKOVÉ PŘEDMĚTNÉ (§ 467)

VĚTY TÁZACÍ (PŘÍMÉ OTÁZKY) (§ 430) 130

SLOVNÍČEK ŘECKO-ČESKÝ 133**SEZNAM VYBRANÝCH SLOVESNÝCH ŘAD** 149**LITERATURA** 156**REJSTŘÍK** 157

PŘEDMLUVA

Učebnice *Uvedení do novozákonní řečtiny* vznikla primárně jako pokus o překonání problému plynoucího z neexistence solidní příručky pro studium novozákonní řečtiny v českém teologickém prostředí. Poslední takovou učebnicí, která obsahovala i mluvnické výklady a tabulky, byl Vajsův *Kurs obecné mluvy KOINHΣ* z třicátých let (poslední reprint v r. 1987). Tento učební text však byl velmi zkratkovitý a v některých bodech metodicky nedůsledný, a tak byl pro dnešní studenty, kteří se s řečtinou seznamují od úplných základů až na vysoké škole, málo vyhovující. Z jiných důvodů byly pro účely budoucího studia biblistických oborů nevhodné také učebnice zaměřené na řečtinu klasickou (slovní zásoba, klasická paradigmata, s nimiž se čtenář biblických textů nesetká, naopak absence paradigmát typických pro biblickou koiné, syntaktická pravidla, která nelze na novozákonní jazyk aplikovat atd.).

První podoba *Uvedení do novozákonní řečtiny* vznikla poměrně narychlo v průběhu akademického roku 1993/94, kdy jsem prvotní verze jednotlivých lekcí postupně sestavoval a vzápětí podle nich vyučoval v prvním a druhém ročníku Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy. Zároveň tyto pracovní texty používal k výuce Teologický konvikt Litoměřice a noviciáty některých řeholí, a tak bylo možné během krátké doby provést nutné věcné úpravy přímo na základě zkušeností z praxe. Tak vzniklo první vydání *Uvedení do novozákonní řečtiny* (Karolinum, Praha 1994, 102 s.). O rok později, když byl náklad učebnice rozebrán, jsem připravil druhou, mírně revidovanou a rozšířenou verzi (Karolinum, Praha 1995 a 1998, 114 s.).

Uvedení do novozákonní řečtiny v tomto třetím vydání zachovává základní strukturu předchozí verze. Jednotlivé kapitoly však byly přepracovány tak, aby se studentům práce s učebnicí zase o něco usnadnila: výkladové pasáže jsou často přeformulované a podrobnější, tabulky dostaly jinou podobu s cílem větší přehlednosti, materiál cvičných vět je rozšířen.

Až na okrajové pasáže je vyložena celá morfologie a ze syntaxe alespoň ty jevy, které studentovi umožní pod vedením učitele přejít k přímé četbě novozákonních textů (případně textů Septuaginty nebo jednodušších mimobiblických textů prvních staletí křesťanského letopočtu). Z didaktických důvodů jsem se pokusil podat gramatické výklady pokud možno jazykem nefilologů, ale zároveň jsem se snažil neopouštět zcela „tradiční“ terminologii a schémata, se kterými se zájemce může setkat v dosud jediné česky psané podrobné řecké gramatice (J. Niederle – V. Niederle – L. Varcl, *Mluvnice řeckého jazyka*, libovolné vydání od r. 1956).

Struktura *Uvedení do novozákonní řečtiny* je jednoduchá. Jádrem je 36 *cvičení*, následuje *slovníček řecko-český*, *seznam vybraných slovesných řad* a *rejstřík*.

Téměř všech 36 *cvičení* je rozděleno do dvou částí (označených A a B). Každá část obsahuje *mluvnický výklad* doplněný případně ilustrujícími tabulkami, *cvičné věty* a *slovní zásobu*. Na konci každého cvičení jsou *úkoly*, které jsou při svém stručném rozsahu spíš jen námětem k procvičování a nepostihují celou látku lekce natolik podrobně, aby bylo možné v rámci zvládnutí učiva setrvat jen při jejich vypracování. V záhlaví cvičení nebo i v samotném textu se uvádějí čísla paragrafů (§§), která odkazují na příslušná místa v Niederlově – Varclově *Mluvnici řeckého jazyka*. Zájemce si tak může prohloubit získané vědomosti, případně konfrontovat novozákonní (resp. helénistické) formy a schémata s „klasickým standardem“.

Výklady jsou omezeny na stav jazyka, jak je zachycen v knihách Nového zákona. V některých mluvnických pasážích (zvláště pokud jde o doloženost tvarů a schémat v Novém zákoně) jsem se opíral o různé gramatiky nebo jednotlivé studie, nejvíce o velmi dobrou mluvnici G. Steyera *ΠΡΟΣ ΠΗΓΗΝ ΟΔΟΣ, Handbuch für das Studium des neutestamentlichen Griechisch I (Formenlehre)*, Berlin 1984, *II (Satzlehre)*, Berlin 1980.

Cvičné věty jsou vybrány z novozákonního textu bez úprav (jedinou přípustnou úpravou je samostatné předložení pouhé části věty nebo vyjmutí věty, která je v originále součástí složitějšího souvětí). Menší procento materiálu tvoří ukázky převzaté ze Septuaginty.

Ve slovní zásobě lekcí jsou tučností a tečkou po levé straně hesla vyznačena slůvka, která mají v textu Nového zákona výskyt 20 a více. Ta se student musí bezpodmínečně naučit, protože se už znovu v dalších lekcích neopakují (výjimku tvoří případy, kdy se takové slůvko objeví ve větách s novým, odlišným významem, nebo v dosud neprobrané nové formě). Neoznačená (tj. v Novém zákoně méně frekventovaná) slůvka, pokud se objeví znovu ve větách jiné lekce, se vždy opakují. Určitá část závazných (tučností a tečkou zvýrazněných) sloves je opatřena hvězdičkou (*), která signalizuje nějakou nepravidelnost, obvykle při tvoření některého časového kmene. Nemá-li student jistotu, jak se u takového slovesa tvoří časový kmen, který už byl obecně vyložen, musí nahlédnout do *seznamu vybraných slovesných řad*.

Slovníček řecko-český obsahuje všechna slova, která mají v novozákonních textech výskyt 20 a více, ať už náleží do slovní zásoby cvičení (a student je má po probrání učebnice automaticky znát) nebo nikoli: celkem jde o 607 slůvek, probraných je o 81 méně. U hesel obsahujících slovesa s „nepravidelností“ v některém z kmenů je připojen v šikmé závorce odkaz na „vzorové“ sloveso, které je možno nalézt v *seznamu vybraných slovesných řad* (např. u slovesa καταβαίνω je odkaz /ἀναβαίνω/). Pokud je dané sloveso v *seznamu vybraných slovesných řad* samo přímo obsažené, je u hesla odkaz /SŘ/ (= slovesné řady). Každé heslo má za českým významem číslicí uvedenu četnost slova v Novém zákoně, u slůvek probraných v rámci lekcí učebnice je navíc v závorce tučně vytištěné číslo cvičení, kde se slůvko vyskytuje poprvé jako součást povinné slovní zásoby (někdy je odkaz na více cvičení – v případě, že je slůvko v rámci lekcí z určitých důvodů zařazeno několikrát – například při uvedení nového, dosud neznámého významu), např. slůvko ἡ ἀγάπη, ης láska 116 (10): v textech Nového zákona se vyskytuje 116krát a v učebnici je poprvé zařazeno ve cvičení 10. Slova neprobraná ve cvičeních jsou tištěna kurzívou. České ekvivalenty slůvek jsou zpravidla nepřilišh modifikované základní významy, jak je uvádí J. B. Souček, *Řecko-český slovník k Novému zákonu*, Praha 1987 (nebo jiné vyd.), s určitým ohledem na kontext konkrétních cvičných vět. Četnost výskytu je uvedena podle *Konkordanz zum Novum Testamentum Graece von Nestle – Aland, 26. Auflage, und zum Greek New Testament, 3rd edition*, Berlin – New York 1987.

Seznam vybraných slovesných řad je v učebnici zařazen po *slovníčku řecko-českém*. V tabulce představuje základní formy všech doložených kmenů („časů“) od sloves s výskytem 20 a více v Novém zákoně, která ve svých tvarech vykazují jevy neodvoditelné nebo těžko odvoditelné pomocí pravidel probraných v lekcích učebnice. Navíc jsou zde zařazena ta „pravidelná“ slovesa, která v rámci učebnice slouží jako vzory či podvzory (λύω, ποιῶ, ἀγαπῶ, πληρῶ, πέμπω, δοξάζω, ἐλπίζω, φυλάσσω). Zásadně jsou tu uváděna základní (neodvozená) slovesa. Pokud je dostačující výskyt jen u odvozenin, v *seznamu vybraných slovesných řad* se nachází pouze jedna z nich (např. tvary slovesa καταβαίνω zjistíme podle ἀναβαίνω), v případě nejistoty lze odkaz na příslušné „vzorové“ sloveso najít ve *slovníčku řecko-českém*.

Rejstřík má usnadnit a urychlit vyhledávání jednotlivých problémů a výkladových témat. Číslice označuje číslo strany. Pokud je číslice sázena stojatě, jedná se o odkaz přímo na výklad nebo paradigma, je-li vytištěna kurzívou, jde o odkaz na poznámku nebo na nevýkladovou zmínku v textu.

Děkuji všem, bez nichž by tato knížka nemohla vzniknout: svému gymnazijnímu učiteli Ivanu Vážnému, který mne jako první uvedl do pestré a okouzující krajiny klasických jazyků a starých kultur, prof. Antonínu Bartoňkovi jako vzoru pravého univerzitního učitele, který jiskru ducha nikdy nedusí jalovým pedantismem (pro nás filology bohužel příslovečným), milé sestře Illuminatě B. Nerušilové z Kongregace sv. Cyrila a Metoděje za blízkou podporu a cenné pedagogické připomínky. V neposlední řadě děkuji svým bývalým i současným studentům, které osud odsoudil či vyvolil, aby také chvíli putovali onou výše zmíněnou pestrou krajinou. Děkuji jim za odvahu, trpělivost a inspirující nápady a podněty, jakými se svlažují rty při cestě pustými a namáhavými úseky. Kéž nám všem tato učebnice poslouží jako průvodce, který nám vždýcky pomůže snáze dojít do oázy fundovanějšího zacházení s posvátnými i jinými originálními řeckými texty.

Josef Bartoň

Poznámka ke čtvrtému vydání

Poté, co bylo třetí vydání *Uvedení do novozákonní řečtiny* rozebráno, bylo třeba připravit reedici v co nejkratším termínu. Verze, kterou předkládám, se od třetího vydání liší jen v detailech. Byly zaneseny opravy redakčních a tiskových chyb, výjimečně jsou doplněny poznámky k cvičným větám nebo pozměněny některé formulace ve výkladových partiích. Nejviditelnější inovací je rozdělení poměrně rozsáhlé látky cvičení 8B do částí B a C.

Rád bych na tomto místě opět poděkoval svým studentům i kolegům filologům za upozornění na přehlédnutí a chyby, které se objevily v předchozím vydání, i za užitečné připomínky, náměty a nápady, díky nimž se s tímto textem bude pracovat snad zase o něco lépe.

J. B., léto 2004

Poznámka k pátému vydání

Páté vydání se od čtvrtého liší jen v drobných detailech, a mělo by tedy být možné bez problémů používat obě vydání zároveň, tj. v jedné výukové skupině. Zanesli jsme korektury nemnoha redakčních a tiskových chyb, na dvou místech přibyla cvičná věta (č. 13 na s. 56 a č. 11 na s. 126) a byly provedeny zcela ojedinělé malé zásahy ve výkladových či poznámkových partiích nebo v oddílech slovní zásoby.

J. B., léto 2009

ZKRATKY A ZNAČKY

A.	akuzativ	neos.	neosobní; neosobně
absol.	absolutní	nepřátel.	nepřátelský
adj.	adjektivum; adjektivní	neskl.	nesklonný
adv.	adverbium; adverbiální	neurč.	neurčitý
akt.	aktivum; aktivní	NZ	Nový zákon
angl.	anglický	opt.	optativ; optativní
aor.	aorist; aoristní	os.	osoba; osobní
arab.	arabský	ot.	otázka
cv.	cvičení	part.	participium; participální
č.	český; čeština	pas.	pasivum; pasivní
čas.	časový; časově	pf.	perfektum; perfektní
část.	částice	Pl.	plurál
čísel.	číselný	plqpf.	plusquamperfektum
čísl.	čísllovka	podmínk.	podmínkový
D.	dativ	potenc.	potenciální
dekl.	deklinační; deklinace	préz.	prézens; přítentní
dep.	deponens; deponentní	předl.	předložka
dm.	deponens mediální	přel.	přeložte
dosl.	doslovný; doslovně	přenes.	přenesený; přeneseně
dp.	deponens pasivní	příd.	příděch
důvod.	důvodový	příkl.	příklonný; příklonka
dvojhl.	dvojhláška	přípustk.	přípustkový
dvojvých.	dvojvýchodný	přívl.	přívlastňovací
egypt.	egyptský	pův.	původní; původně
f.	femininum; femininní	rus.	ruský
fut.	futurum; futurální	ř.	řecký; řečtina
G.	genitiv	řím.	římský
hebr.	hebrejský; hebrejština	samohl.	samohláška; samohláskový
histor.	historický	Sg.	singulár
impf.	imperfektum	skloň.	skloňování
impt.	imperativ	sl.	sloveso; slovesný
ind.	indikativ; indikativní	souhl.	souhláška; souhláskový
inf.	infinitiv	spoj.	spojka
instr.	instrumentál	subst.	substantivum; substantivní
intr.	intransitivní	superl.	superlativ; superlativní
jaz.	jazyk; jazykový	táz.	tázací
jm.	jméno	trans.	transitivní
klas.	klasický	trojvých.	trojvýchodný
km.	kmen; kmenový	ukaz.	ukazovací
komp.	komparativ; komparativní	urč.	určitý
konc.	koncový; koncovka	v.	věta
konj.	konjunktiv; konjunktivní	V.	vokativ
LXX	Septuaginta	vl.	vlastní
m.	maskulinum; maskulinní	vztaž.	vztažný
med.	medium; mediální	zájm.	zájmeno; zájmenný
míst.	místní; místně	zápor.	záporný; zápornka
n.	neutrum; neutrální	zvrat.	zvrtný
N.	nominativ	* (před slovem)	rekonstruovaná forma
neg.	negativní		

ÚVOD

ALFABÉTA, PŘÍDECHY, PŘÍZVUKY (§§ 1-31)

Řecká abeceda (alfabéta):

Velká abeceda	Malá abeceda	Řecký název	Výslovnost	Číselná hodnota
A	α	alfa	[a] krátké, [á] dlouhé	1
B	β	béta	[b]	2
Γ	γ	gamma	[g]	3
Δ	δ	delta	[d]	4
E	ε	e psílon	[e] krátké	5
(Ϝ, Ϛ)		vau, digamma, stigma		6)
Z	ζ	dzéta	[dz]	7
H	η	éta	[é] dlouhé	8
Θ	θ	théta	[th]	9
I	ι	ióta	[i] krátké, [í] dlouhé	10
K	κ	kappa	[k]	20
Λ	λ	lambda	[l]	30
M	μ	mý	[m]	40
N	ν	ný	[n]	50
Ξ	ξ	ksí	[ks]	60
O	ο	o míkron	[o] krátké	70
Π	π	pí	[p]	80
(Ϟ)		koppa		90)
P	ρ	rhó	[r]	100
Σ	σ, ς	síigma	[s]	200
T	τ	tau	[t]	300
Υ	υ	y psílon	[y] krátké, [ý] dlouhé	400
Φ	φ	fí	[f]	500
X	χ	chí	[ch]	600
Ψ	ψ	psí	[ps]	700
Ω	ω	ó mega	[ó] dlouhé	800
(Ϸ)		sampí		900)

Poznámka: 1) Řecké litery plnily také funkci číslic (viz cv. 26). Staré znaky Ϝ, Ϛ (vau, digamma, stigma; čísel. hodnota 6), Ϟ (koppa; čísel. hodnota 90) a Ϸ (sampí; čísel. hodnota 900) se v době vzniku NZ užívaly jen jako číslice. 2) Znak síigma ς se používá pouze v pozici na konci slova, na začátku a uprostřed slova je vždy σ. 3) Síigma před β, δ, γ, μ se vyslovuje jako [z]: κόσμος [kozmos] svět. 4) Znak γ před κ, γ, χ, ξ se vyslovuje jako zadopatrové [n]: ἄγγελος [angelos] anděl. 5) Délka samohlásek může někdy spoluurčovat význam slova (rozlišovat délku a krátkost ve výslovnosti je nutno alespoň tam, kde řecká grafika toto rozlišení přímo vyjadřuje: ο - ω, ε - η; u znaků α, ι, υ v grafice délka přímo vyjádřena není): κομή [komé] vlas, κόμη [kómé] vesnice; podobně je nutné rozlišovat ι - υ a souhlásky τ - θ: πύστις [pystis] otázka, πίστις [pistis] důvěra, κριθαί [kρίthai] ječmen, κριταί [kritai] soudci.

Dvojhhlásky:

krátké:	αι	[ai = aj]	παιδαγωγός	vychovatel
	ει	[ei = ej]	εἰρήνη	mír
	οι	[oi = oj]	Φοῖνιξ	Foiničan
	υι	[yi = yj]	μυῖα	moucha
	αυ	[au]	αὐτόματος	sám od sebe
	ευ	[eu]	πνεῦμα	duch
	ου	[ú]	οἰκουμένη	obydlený svět
dlouhé:	ηυ	[éu]	ἠὺξάμην	pomodlil jsem se
	ᾱ	[á]	ᾠδης	Hádés, podsvětí
	ῆ	[é]	ῆνεσα	pochválil jsem
	ω	[ó]	ὠδή	píseň

Poznámka: U dlouhých dvojhhlásek s druhou složkou *ι* se toto *ióta* píše pod samohlásku (*ióta subscriptum* v malém písmu) nebo vedle samohlásky (*ióta adscriptum* u velkých písmen: *Αι*, *Ωι*, *Ηι*) a nevyslovuje se.

Přidechy: Každá samohláska (dvojhhláska) na začátku slova musí být označena diakritickým znaménkem pro tzv. přidech.

Přidech ostrý se vyslovuje jako [h]: ἡδονή [hédoné] slast, Ἡρακλῆς [héraklés] Héraklés.

Přidech jemný se nevyslovuje: ἀρετή [areté] ctnost, Ἀριστοτέλης [aristotelés] Aristotelés.

Přízvuky: Řečtina měla tři druhy přízvuku, které staří gramatikové v grafice rozlišili třemi různými diakritickými znaménky. Existuje tedy znaménko pro **přízvuk ostrý** ´, pro **přízvuk těžký** ` a pro **přízvuk průtažný** ~. Ostrý přízvuk může ležet na posledních třech slabikách, průtažný přízvuk na posledních dvou slabikách slova.

Slova s přízvukem ostrým

- na slabice poslední se nazývají *oxytona*: πατήρ otec.
- na slabice předposlední se nazývají *paroxytona*: δίσκος disk.
- na slabice 3. od konce se nazývají *proparoxytona*: κύριος pán.

Slova s přízvukem průtažným

- na slabice poslední se nazývají *perispómena*: Ἰησοῦς Ježíš.
- na slabice předposlední se nazývají *properispómena*: Παῦλος Pavel.

Znaménko těžkého přízvuku může ležet jen na poslední slabice, a to u původních oxyton, pro nichž následuje slovo se svým vlastním přízvukem: ὁ πατήρ γράφει otec píše.

Znaménka pro přidech i přízvuk se píší nad malou samohlásku nebo před velkou samohlásku: ἡδονή, Ἀριστοτέλης. U dvojhhlásky se píší nad její druhou (neslabičnou) složku: Παῦλος, Αἰγύπτιος [aigýptios] Egypt'an. Případne-li znaménko přízvuku na

samohlásku opatřenou přídechem, píše se přídech a přízvuk ostrý (příp. těžký) vedle sebe v uvedeném pořadí: ἄνθρωπος [anthrōpos] člověk, Αἴγυπτος [aigyptos] Egypt; přízvuk průtažný se píše nad přídech: οὗτος [hútos] tento. U dlouhé dvojhlásky s *ióta adscriptum* se píše znaménko přídechu a přízvuku před Α, Η, Ω (tím se zároveň signalizuje, že nejde o „pravou“ dvojhlásku, tj. že psané ióta se nevyslovuje): Ἄιδης [hádēs] Hádēs (jméno podsvětního božstva).

Poznámka: 1) Přízvuk se ve výslovnosti vyjadřuje jako důraz (bez ohledu na druh přízvuku). 2) Přídechy a přízvuky mohou spoluurčovat význam slova: ἄκρις vrchol, ἀκρίς kobylika; νόμος zákon, νομός pastvina; αἰρεῖν brát, αἶρειν zdvihat. 3) Také souhláska ρ se označuje přídechem, stojí-li na počátku slova. Srov. latinský přepis řeckého názvu ostrova: Ῥόδος, lat. Rhodus. V konvenční (české) výslovnosti přídech nad ρ není nutno vyslovovat: [rodos]. 4) U slovní zásoby je nutné se učit umístění správných přídechů. Přízvuky (jejichž poloha je v řečtině pohyblivá podle jistých pravidel) se tato učebnice soustavně nezabývá. V pasážích, kde je to potřebné nebo užitečné, bude na přízvuk zvlášť upozorněno.

Přečtěte hlasitě:

τὸ πρόβλημα („předhozené“; sporná věc), ἀπόκρυφος (skrytý, tajný), πατρικός (otcovský), τὸ κριτήριον (měřítko pro posuzování), ὁ κλιστήρ (stříkačka), ὁ νομάς (kočovník, nomád), αἰσθητικός (citlivý), ὁ διάβολος (promlouvač), ὁ διάκονος (služebník), ὁ ἐπίσκοπος (dohlížitel), ἡ σκηνή (stan; budova za pódiem v divadle), ὁ ἄγγελος (posel), τὸ χρῖσμα (olej, mast), χριστός (pomazaný), κυριακή (pánova; odtud: církev), ὁ ποιητής (tvůrce), πολιτικός (státní, veřejný), πολεμικός (nepřátelský, bojovný), φυσικός (přírodní), τὸ φάρμακον (lék; jed), ἡ φαρμακεία (lékařství; travičství; kouzelnictví), ὁ κροκόδειλος (krokodýl), τὸ κάλυπτρον (košík), ἡ κιθάρα (kithara, strunný nástroj), ὁ πυγμαῖος (trpaslík), ὁ κλέπτης (zloděj), ὁ ῥυθμός (rozměr, pořádek), ἡ γαστήρ (břicho), τὸ πένταθλον (pětiboj), ὁ ἀθλητής (zápasník, závodník), ἡ ἀγωνία (zápasení), ἡ εἰρωνεία (výsměch; lišáctví), ἡ δημοκρατία (vláda lidu), ὁ κρόκος (šafrán), ὁ ὕακινθος (kosatec; hyacint), ὁ κύκλος (kruh), σαρκοφάγος (masožravý; tělo pohlcující), ὁ ἐλέφας (slon), ὁ δελφίς (delfin).

Poznámka: Výslovnost starořečtiny, jak byla předložena v této úvodní lekci, je *konvenční*. Je založena na ne zcela správné rekonstrukci výslovnosti attického dialektu řečtiny pro 5. století př. Kr. šířené okruhem Erasma Rotterdamského (1469-1536); s určitými lokálními odchylkami v jednotlivostech se běžně užívá v celé západní a střední Evropě.

Upozornění pro práci v následujících lekcích:

Tučností a tečkou po levé straně vyznačená slůvka patří k nejzákladnější slovní zásobě (v textech Nového zákona mají výskyt 20 a výše), a je tedy nutno se je učit nejen pasivně, ale také aktivně.

1. CVIČENÍ

URČITÝ ČLEN: **ὁ, τό (§ 116)**

II. DEKLINACE (O-KMENOVÁ): **ὁ δοῦλ-ο-ς, τὸ δῶρ-ο-ν (§§ 119-122)**

Řečtina svá jména skloňuje podobně jako čeština, má však pouze **5 pádových forem** (navíc vokativ se většinou rovná nominativu). Skloňuje se i **určitý člen ὁ, ἡ, τό** (rozlišený podle rodu).

Vzor:

Sg.	N. ὁ	δοῦλ-ος	sluha, otrok	Pl.	N. οἱ	δοῦλ-οι
	G. τοῦ	δούλ-ου			G. τῶν	δούλ-ων
	D. τῷ	δούλ-ω			D. τοῖς	δούλ-οις
	A. τὸν	δοῦλ-ον			A. τοὺς	δούλ-ους
	V. ὦ	δοῦλ-ε!			V. ὦ	δοῦλ-οι!

Poznámka: Člen nemá vlastní tvar pro vokativ, někdy se zde užívá zvolací částice ὦ (= ó, ach!).

Vzor:

Sg.	N. τὸ	δῶρ-ον	dar	Pl.	N. τὰ	δῶρ-α
	G. τοῦ	δώρ-ου			G. τῶν	δώρ-ων
	D. τῷ	δώρ-ω			D. τοῖς	δώρ-οις
	A. = N.				A. = N.	

Poznámka: 1. Neutra všech deklinačních typů mají vždy shodný tvar pro N., A. a V. 2. Stejně jako o-km. substantiva se skloňují i adjektiva: δίκαι-ος spravedlivý (m.), δίκαι-ον spravedlivé (n.).

Přečtěte a přeložte:

1. Γινώσκει κύριος ὁδὸν δικαίων. **2.** Τυφλοί εἰσιν ὁδηγοὶ τυφλῶν. **3.** Πιστὸς ὁ λόγος. **4.** Ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ καὶ ἐν πολλῷ πιστὸς ἐστίν, καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστιν. **5.** Ἀνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος. **6.** Παῦλος ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ. **7.** Εὐλογητὸς ὁ θεός. **8.** Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ θεοῦ. **9.** Φανερά ἐστιν τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου. **10.** Καὶ ἄνθρωπος ἦν Ἰουδαῖος ἐν Σούσοις. **11.** Τοῦτο ἐστίν τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ. **12.** Τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν.

Poznámka: 1. ἡ ὁδός je femininum, ale skloňuje se jako δοῦλος (skloňování ženského členu viz cv. 2). 4. ὁ πιστός... ὁ ἄδικος člen *zpodstatňuje* adjektivum: ten, kdo je... 9. a 12. Neutrum v plurálu jakožto podmět má u sebe velmi často jako přísudek sloveso v singuláru (pravidlo *neutrum plurale habet verbum singulare*). 10. ἄνθρωπος (nějaký, jeden) člověk.

Slovní zásoba:

- **γινώσκει*** (on, a, o) poznává, zná
- **ὁ κύριος, ου** pán
- **ἡ ὁδός, τῆς ὁδοῦ** cesta

- **δίκαιος, α, ον** spravedlivý
- **τυφλός, ἡ, ὄν** slepý
- **εἰσὶ(ν)*** 3. Pl. od slovesa býti: jsou

- ὁ ὁδηγός, οὗ νῦν, πρῶτον
- **πιστός, ἢ, ὅν** věrný; spolehlivý
 - **ὁ λόγος, ου** slovo
 - **ἐν** s D. v, ve
ἐλάχιστος, η, ὄν nejmenší
 - **καί** a, i, také
ἐν πολλῷ v mnohém
 - **ἐστί(ν)*** 3. Sg. od slovesa býti: je
ἄδικος, ὄν nespravedlivý
 - **ὁ ἄνθρωπος, ου** člověk
 - **δέ** částice (na druhém místě) však, pak, ale, a
τις, τι zájm. neurč. někdo, něco; nějaký
 - **ἦν*** 3. Sg. impf. slovesa εἶναι býti: byl, -a, -o
 - **πλούσιος, α, ὄν** bohatý
Παῦλος, ου vl. jm. m. Pavel
 - **ὁ ἀπόστολος, ου** apoštol
 - **ὁ χριστός, οὗ** Pomazaný, Kristus
Ἰησοῦς, οὗ vl. jm. m. Ježíš, Jozue

Πομπή: Slůvka (substantiva) je třeba se učit vždy se členem a s genitivním tvarem, např. ὁ κύριος, τοῦ κυρίου pán. Skloňování ἢ ἄρχῃ, τῆς ἀρχῆς viz cv. 2, stejně jako ženské tvary adjektiv, např. τυφλή, πλουσία. Už zde je však nutno se naučit všechna rodová zakončení: φανερός, φανερά, φανερόν. Adj. ἄδικος, ὄν je tzv. dvojvýchodné adjektivum (viz cv. 2).

Úkoly:

1) Vyhledejte v textu všechna o-kmenová maskulina a neutra. 2) Alespoň pět z nich písemně vyskloňujte i se členem. 3) Vyskloňujte slovní spojení ὁ πιστός ἀπόστολος καὶ τὸ πλούσιον τέκνον.

- εὐλογητός, ἢ, ὄν dobrořečený, požehnaný
- **ὁ θεός, οὗ** bůh, Bůh
 - **ἡ ἀρχή, τῆς ἀρχῆς** počátek; vláda
 - **τὸ εὐαγγέλιον, ου** dobrá zpráva; evangelium
 - **ὁ υἱός, οὗ** syn
φανερός, ἢ, ὄν zjevný, známý
 - **τὸ τέκνον, ου** dítě
 - **ὁ διάβολος, ου** pomlouvající; ďábel
 - **Ἰουδαῖος, α, ὄν** judský; židovský
ὁ Ἰουδαῖος, ου Judejec; Žid
τὰ Σούσα, ὡν míst. jm. n. Súsy (město v Persii)
τοῦτο zájm. toto
 - **τὸ ἔργον, ου** dílo, čin, skutek, práce
 - **αὐτός, οὗ** zájm. on
 - **πονηρός, ἢ, ὄν** špatný, zlý

2. CVIČENÍ

URČITÝ ČLEN: ἡ (§ 116)

I. DEKLINACE (A-KMENOVÁ): ἡ ἡμέρ-α, ἡ δόξ-α, ἡ ψυχ-ή (§§ 129-134)

II. DEKLINACE: ἡ ὀδ-ό-ς (§ 123)

ADJEKTIVA I. A II. DEKLINACE (§§ 139-143)

INDIKATIV, IMPERATIV A INFINITIV PRÉZENTU AKTIVA SLOVES SAMOHLÁSKOVÝCH
NESTAŽENÝCH A SOUHLÁSKOVÝCH: λύω
(§§ 261-262, 274, 276, 284)

A

Vzor:

Sg.	N. ἡ ἡμέρ-α den	Pl.	N. αἱ ἡμέρ-αι
	G. τῆς ἡμέρ-ας		G. τῶν ἡμερ-ῶν
	D. τῇ ἡμέρ-α		D. ταῖς ἡμέρ-αις
	A. τὴν ἡμέρ-αν		A. τὰς ἡμέρ-ας
	V. ὦ ἡμέρ-α!		V. ὦ ἡμέρ-αι!

Poznámka: Podle tohoto typu (tzv. *alpha purum*) se skloňují substantiva, u kterých před koncovým -α předchází hlásky ε, ι, ρ.

Vzor:

Sg.	N. ἡ δόξ-α sláva	Pl.	N. αἱ δόξ-αι
	G. τῆς δόξ-ης		G. τῶν δοξ-ῶν
	D. τῇ δόξ-ῃ		D. ταῖς δόξ-αις
	A. τὴν δόξ-αν		A. τὰς δόξ-ας
	V. = N.		V. = N.

Poznámka: U substantiv tohoto typu (tzv. *alpha impurum*) přechází v G. a D. Sg. -α v -η.

Vzor:

Sg.	N. ἡ ψυχ-ή duše	Pl.	N. αἱ ψυχ-αἱ
	G. τῆς ψυχ-ῆς		G. τῶν ψυχ-ῶν
	D. τῇ ψυχ-ῇ		D. ταῖς ψυχ-αῖς
	A. τὴν ψυχ-ήν		A. τὰς ψυχ-άς
	V. = N.		V. = N.

Poznámka: U substantiv tohoto typu je v celém Sg. -η.

Feminina II. deklinace se skloňují stejně jako příslušná maskulina; pokud je substantivum určené, člen je ženský: ἡ ὁδ-ός, τῆς ὁδ-οῦ, τῇ ὁδ-ῳ, τὴν ὁδ-όν, αἱ ὁδ-οί, τῶν ὁδ-ῶν, ταῖς ὁδ-οῖς, τὰς ὁδοῦς.

Adjektiva I. a II. deklinace se skloňují stejně jako substantiva (§§ 139-143). Některá jsou *trojvýchodná* (tj. mají zvláštní tvar pro každý ze tří rodů: δίκαιος, δικαία, δίκαιον spravedlivý; τυφλός, τυφλή, τυφλόν slepý), jiná *dvojvýchodná* (mají v N. Sg. jen dva tvary – společný pro maskulinum a femininum, zvláštní pro neutrum: ἄθεος bezbožný, -ά, ἄθειον bezbožné; jedná se zvláště o předponové odvozeniny a složeniny).

Pokud stojí **přívlastek** před jménem, klade se **člen** před přívlastek (ὁ δίκαιος κύριος spravedlivý pán); má-li stát přívlastek za jménem, člen se před přívlastkem zopakuje (ὁ κύριος ὁ δίκαιος): srov. věta 3.

Přečtěte a přeložte:

1. Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη. 2. Ἀρχὴ σοφίας φόβος θεοῦ. 3. Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. 4. Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός. 5. Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. 6. Ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. 7. Οὕτως καὶ ἡ γλῶσσα μικρὸν μέλος ἐστίν.

Poznámka: 6. ἐκεῖνος, η, ο (onen, tamten, on) se skloňuje stejně jako člen (resp. jako trojvýchodné adjektivum I. a II. dekl. s výjimkou N. A. Sg. n., kde je -ο jako u členu).

Slovní zásoba:

- **ἐπὶ** s G. na, nad
- **ἡ γῆ, γῆς** země
- **ἡ εἰρήνη, ης** mír, pokoj
- **ὑψιστος, η, ον** nejvyšší
- **ἡ βασιλεία, ας** království
- **ἐμός, ἡ, ὄν** zájm. můj
- **οὐ** (před jemným přidechem **οὐκ**, před ostrým **οὐχ**) zápornka u indikativu ne, nikoli
οὗτος G. Sg. τούτου zájm. tento
- **ὁ κόσμος, ου** svět; ozdoba
- **ἐκ** (před samohl. ἐξ) s G. z, ze
- **ἡ σοφία, ας** moudrost
- **ἀγαπητός, ἡ, ὄν** milovaný
- **πρός** s A. k, ke; u
- **ὁ φόβος, ου** strach, bázeň
- **τὸ σάββατον, ου** sobota, šabat
- **ἡ ἡμέρα, ας** den
- **ἡ δόξα, ης** sláva
- **ἐκεῖνος, η, ο** zájm. onen, tamten
μου G. zájm. ἐγώ (já) ve významu přivlastňovací: můj
- **οὕτως** adv. tak, takhle
- **ἡ γλῶσσα, ης** jazyk (úd i řeč)
- **μικρός, ἄ, ὄν** malý
τὸ μέλος, ους úd, část těla

Poznámka: Některá slůvka s dosud neznámým skloňováním atd. jako οὗτος, τὸ μέλος nejsou tištěna tučně, ačkoli mají v Novém zákoně frekvenci 20 a výše. Není nutné se je zatím učit, budou vyznačena v některé další lekci, až bude probrána příslušná gramatika. Tučností vůbec nevyznačujeme vlastní jména.

Řecké sloveso se časuje podobně jako české. Tvary každého slovesa mají jistý společný základ, který se nazývá *kmen*. Základ, od něhož bychom mohli odvodit úplně všechny formy daného slovesa, nazýváme *původní kmen* (jeho přesnou podobu většinou není nutné znát). Kromě toho existuje u každého slovesa několik základů od původního kmene odvozených, tzv. *časové kmeny*. Nejdůležitější je tzv. **přezentní kmen**, který dostaneme odtržením koncovky -ω v 1. os. singuláru indikativu přezentu aktiva: γράφ-ω píši, přez. kmen je γράφ-. Přezentní kmen vyjadřuje **vid nedokonavý**: γράφ-ειν psát (nikoli: napsat).

Podle **vzoru λύω** se časuje většina řeckých sloves. Jsou to ta, jejichž přítomný kmen je zakončen na souhlásku (tzv. slovesa **souhlásková**), samohlásku **ι, υ** či na dvojhlásku (tzv. slovesa **samohlásková nestažená**).

Vzor:

Indikativ prés.:

Sg.	1. λύ-ω	rozvazuji	Pl.	1. λύ-ομεν
	2. λύ-εις			2. λύ-ετε
	3. λύ-ει			3. λύ-ουσι(ν)

Infinitiv:

λύ-ειν rozvazovat

Imperativ:

$\lambda\tilde{u}$ -ε! rozvazuj! $\lambda\acute{u}$ -ετε!

Poznámka: Ve 3. Pl. bývá (povinně, pokud následující slovo začíná na samohlásku, jinak nepovinně) tzv. *přísuvné* -v.

Záporka u imperativu je μή: μὴ λῦε nerozvazuj!

Interpunkce v řeckém textu se vyznačuje jinak než v češtině. Dvojtečky a středníku odpovídá znaménko $\cdot$ (viz věta 5), otazníku znaménko $;$ (viz věta 7).

Přečtěte a přeložte:

1. Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν κύριον. **2.** Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου. **3.** Τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ. **4.** Ἐγειρε εἰς τὸ μέσον. **5.** Λέγει αὐτοῖς Σίμων Πέτρος· ὑπάγω ἀλιεῦν. **6.** Τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις. **7.** Διὰ τί λύετε;

Poznámka: 4. ἔγειρε vstávej! postav se!

Slovní zásoba:

μεγαλύνω, ειν zveličuji; velebím

- ἡ ψυχή, ἧς duše; život
- νῦν adv. nyní, teď

- ἀπολύω, εἰν propouštím
- ὁ δοῦλος, οὐ otrok, služebník
σου G. zájm. σύ (ty) ve významu přív.: tvůj

- **τότε** adv. tehdy
- **λέγω, ειν*** říkám
παραλυτικός, ή, όν ochromený; ochrnutý
- **ἐγείρω, ειν*** budím; impt. ἔγειρε vstávej!
- **εἰς** s A. do; k
- **τὸ μέσον, ου** střed, prostředek
- **αὐτός, ή, ό** on; on sám
- **ὕπαγω, ειν*** odcházím
ἀλιεύω, ειν lovím ryby, rybařím
- **ή ἀλήθεια, ας** pravda
- **διδάσκω, ειν*** učím, poučuji
Σίμων, ωνος vl. jm. m. Šimon
διὰ τί; proč?
- **λύω, ειν** od-, rozvazuji; uvolňuji

Poznámka: Slovesa označená hvězdičkou (*) tvoří některé formy (kmeny) nepravidelně. Zatím není nutné se tím zvlášt' zabývat, protože se to netýká kmene přítomného. Kompletní slovesné řady jsou na s. 159-165.

Úkoly:

1) Vyskloňujte slovní spojení ή δόξα ή ἐμὴ καὶ ή πιστὴ ψυχή. 2) Přeložte do řečtiny: Otrók jde (odchází) lovit ryby. Otróci jdou lovit ryby. Otróku, jdi lovit ryby. Otróci, lovte ryby. 3) Vyčíslete písemně slovesa ἀπολύω, ειν, διδάσκω, ειν, ἐγείρω, ειν.

3. CVIČENÍ

I. DEKLINACE (MASKULINA): ὁ μαθητ-ής-ς (§§ 135-136)

IND., IMPT., INF. PRÉZ. MEDIA SLOVES SAMOHLÁSKOVÝCH NESTAŽENÝCH
A SOUHLÁSKOVÝCH (§§ 263, 404-409)

A

Vzor:

Sg.	N. ὁ	μαθητ-ής	ζák	Pl.	N. οἱ	μαθητ-αί
	G. τοῦ	μαθητ-οῦ			G. τῶν	μαθητ-ῶν
	D. τῷ	μαθητ-ῇ			D. τοῖς	μαθητ-αῖς
	A. τὸν	μαθητ-ήν			A. τοὺς	μαθητ-άς
	V. ὦ	μαθητά!			V. = N.	

Poznámka: Vedle substantiv zakončených na -της, která se skloňují podle uvedeného vzoru, existují ještě dva deklinační typy podobné: substantiva 1) se zakončením na -ης jako ὁ τελώνης celník, která se liší jen ve V. Sg. (ὦ τελών-η!), 2) se zakončením na -ας po ε, ι, ρ jako ὁ νεανίας mladík, která se s výjimkou N. a G. Sg. (ὁ νεανί-ας, -ου) skloňují jako ženská podstatná jména typu α- purum.

Přečtěte a přeložte:

1. Οὐκ ἔστιν μαθητῆς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. 2. Τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἔργαται ὀλίγοι. 3. Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα. 4. Καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου. 5. Οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. 6. Ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς.

Slovní zásoba:

- ὁ μαθητής, οὗ žák, učedník
ὑπέρ s A. nad
- ὁ διδάσκαλος, ου učitel; mistr, rabbi
- οὐδέ a ne, ani
- μὲν - δέ sice – ale; někdy se μὲν nepřekládá
- ὁ θερισμός, οὗ sklizeň, žeň; úroda
πολὺς mnohý, hojný
ὁ ἐργάτης, ου dělník
- ὀλίγος, η, ον nepočetný, nemnohý,
málokterý
ὁ δεσπότης, ου pán, vládce; hospodář
- ἐκεῖ adv. tam (na ot. kde? kam?)
- ἕως s G. až do, do
ἡ τελευτή, ἤς konec, dokonání, smrt
Ἡρώδης, ου vl. jm. m. Héródés
- ὁ τελώνης, ου celník
ἡ πόρνη, ης nevěstka
- προάγω, εἰν* před-, odvádím; před-
cházím
ὑμᾶς A. zájm. ὑμεῖς vy: vás
- ἐγὼ zájm. já
- ἀποστέλλω, εἰν vysílám, posílám
- ὁ προφήτης, ου věstec; prorok
- σοφός, ή, όν moudrý

B

Slovesný rod v řečtině je trojí: *aktivum*, *pasivum*, *medium*. Základní významy **media** jsou dva: 1) *medium akuzativní* (přímé, předmětné: λύομαι rozvazuji se), 2) *medium dativní* (nepřímé, prospěchové: λύομαι rozvazuji si). Prézentsními mediálními tvary se vyjadřuje také *pasivum* (λύομαι jsem rozvazován). V prezentsním systému jsou tedy jen dvojce tvary, aktivní a mediopasivní.

Vzor:

Indikativ prez.:

Sg.	1. λύ-ομαι	rozvazuji se, si; jsem rozvazován	Pl.	1. λυ-όμεθα
	2. λύ-η			2. λύ-εσθε
	3. λύ-εται			3. λύ-ονται

Infinitiv:

λύ-εσθαι rozvazovat se, si; být rozvazován

Imperativ:

λύ-ου! rozvazuj se, si!; buď rozvazován! λύ-εσθε!

Slovesa deponentní mají jen tvar mediální (pasivní): πορεύομαι, εσθαι (jdu, chodím), ἔρχομαι, εσθαι (přicházím), προσεύχομαι, εσθαι (modlím se).

Přečtěte a přeložte:

1. Κύριε, μετὰ σοῦ ἐτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι.
2. Πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ. 3. Ἴδου γὰρ προσεύχεται. 4. Ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς.
5. Ἐκαστος δὲ πειράζεται. 6. Λεπροὶ καθαρίζονται καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν, καὶ νεκροὶ ἐγείρονται καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται.

Poznámka: 6. πτωχοὶ εὐαγγελίζονται chudým je zvěstováno...

Slovní zásoba:

- **μετὰ** s G. (spolu) s
σοῦ G. Sg. zájm. σύ ty: tebe
ἐτοιμός, η, ον připravený, hotový
εἰμι (já) jsem
- **ἡ φυλακή, ἧς** hlídka; vězení
- **ὁ θάνατος, ου** smrt
- **πορεύομαι, εσθαι** chodím, jdu
- **ἰδοὺ** hle!
- **γάρ** neboť, vždyť, totiž
- **προσεύχομαι, εσθαι** modlím se
- **ἔρχομαι, εσθαι*** přicházím, jdu
- **ἕκαστος, η, ον** každý
- **πειράζω, ειν** zkouším, zkoumám; pokouším
λεπρός, ἄ, ὄν malomocný
- **καθαρίζω, ειν*** čistím, očišťuji
κωφός, ἧ, ὄν tupý; němý, hluchý
- **ἀκούω, ειν*** slyším, poslouchám
- **νεκρός, ἄ, ὄν** mrtvý
- **πτωχός, ἧ, ὄν** chudý, ubohý
- **εὐαγγελίζω, ειν** zvěstuji radostnou zprávu (evangelium)

Úkoly:

1) Vyhledejte v textu všechna deponentní slovesa a písenně je vyčasuňte. 2) Přeložte do řečtiny: Bůh posílá proroky. Učedníci jsou pokoušeni. Celník přichází k prorokovi. Modlete se! Lidé se modlí. Mrtví (οἱ νεκροί) neslyší. Nechoď tam! 3) Vyskloňujte písenně spojení ὁ πτωχὸς προφήτης καὶ ὁ πλούσιος τελώνης.

4. CVIČENÍ

IND., INF. FUTURA AKTIVA A MEDIA SLOVES SAMOHLÁSKOVÝCH NESTAŽENÝCH
A SOUHLÁSKOVÝCH RAŽENÝCH (§§ 262-263, 274-277, 415)

A

Futurální kmen sloves samohláskových nestažených a souhláskových ražených (tj. těch, jejichž *původní kmen* je zakončen na souhlásku raženou *retnou* π, β, φ, *zubnou* τ, δ, θ nebo *zadopatrovou* κ, γ, χ) odvodíme připojením formantu -σ k původnímu kmeni.

Původní kmen je u samohláskových sloves prakticky shodný s kmenem přítentním (λύω: λυ-); u mnoha sloves souhláskových ražených není v důsledku rozšíření přítentního kmene a hláskového vývoje zřetelná původní podoba kmene. Tak **původní kmen zakončený na retnou** souhlásku mají vedle sloves s přítentním kmenem na π-, β-, φ- (γράφ-ω píšu) i slovesa na πτ- (κλέπτ-ω kradu, pův. km. κλεπ-); **původní kmen zakončený na zubnou** souhlásku mají vedle sloves s přítentním kmenem na τ-, δ-, θ- (πείθ-ω přemlouvám) i slovesa na ζ- (δοξάζ-ω oslavuji, pův. km. δοξαδ-), někdy na σσ- (méně často); **původní kmen zakončený na zadopatrovou** souhlásku mají vedle sloves s přítentním kmenem na κ-, γ-, χ- (βρέχ-ω namáčím) i slovesa na σσ- (φυλάσσω-ω hlídám, pův. km. φυλακ-), někdy na ζ- (méně často).

Vzor:

Indikativ:

Sg.	1. λύσ-ω	rozvážu, budu	Pl.	1. λύσ-ομεν
	2. λύσ-εις	rozvazovat		2. λύσ-ετε
	3. λύσ-ει			3. λύσ-ουσι(ν)

Poznámka: S inf. fut. (λύσ-ειν že rozvážu, že budu rozvazovat) se v NZ a LXX prakticky nesetkáme.

U sloves **souhláskových ražených** při styku souhlásky původního slovesného kmene s futurálním -σ- dostáváme tyto výsledky:

1. u kmenů retných:	π, β, φ + σ = ψ	γράφω	km. γραφ-	γράφ-ω
		κλέπτω	km. κλεπ-	κλέψ-ω
2. u kmenů zubných:	τ, δ, θ + σ = σ	πείθω	km. πειθ-	πείσ-ω
		δοξάζω	km. δοξαδ-	δοξάσ-ω
3. u kmenů zadopatrových:	κ, γ, χ + σ = ξ	βρέχω	km. βρεχ-	βρέξ-ω
		φυλάσσω	km. φυλακ-	φυλάξ-ω

Přečtěte a přeložte:

1. Γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ μου. 2. Οὐ μοιχεύσεις. οὐ κλέψεις. οὐ φονεύσεις. 3. Ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ... εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν.

4. Ἡμεῖς πείσομεν αὐτόν. **5.** Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστὶν ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσουσιν τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ. **6.** Καὶ ἐκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστὶν τὸ πῦρ δοκιμάσει. **7.** Καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτόν. **8.** Καὶ καλύψουσιν τὴν λυχνίαν.

Poznámka: 1. ἐπ' = ἐπί (před samohláskou). 2. Fut. mívá též význam *imperativní*. 5. νῦν ἐστὶν (už) teď je (tu); ἀκούω s G. slyším, poslouchám někoho.

Slovní zásoba:

- **γράφω, εἰν*** píšu, zapisuji
- **ἐπὶ** s A. na, nad
τὸ ὄνομα, ατος jméno
μοιχεύω, εἰν cizoložím
κλέπτω, εἰν kradu
φονεύω, εἰν zabíjím, vraždím
ὁ μισῶν participium prez. akt. od sl. μισεῖν nenávidět: ten, kdo nenávidí
- **ἡ ζωή, ἥς** život
- **αἰώνιος, ὃν** (i trojvých.) věčný
- **φυλάσσω, εἰν** hlídám, střežím; chráním, zachovávám
ἡμεῖς zájm. my
- **πείθω, εἰν*** přesvědčuji, přemlouvám
ὑμῖν D. zájm. ὑμεῖς vy: vám
- **ὅτι** že; protože
- **ἡ ὥρα, ας** doba, chvíle; hodina
- **ὅτε** když, kdy
- **ἡ φωνή, ἥς** zvuk, hlas
ὁποῖος, α, ὃν jaký
τὸ πῦρ, πυρός oheň
- **δοκιμάζω, εἰν** zkoumám, zkouším; schvaluji
- **δοξάζω, εἰν** slavím, oslavuji
καλύπτω, εἰν přikrývám, zahaluji
ἡ λυχνία, ας svícen; menóra

B

Vzor:

Indikativ:

Sg.	1. λύσ-ομαι	rozvážu se, budu se rozvazovat	Pl.	1. λυσ-όμεθα
	2. λύσ-ῃ			2. λύσ-εσθε
	3. λύσ-εται			3. λύσ-ονται

Poznámka: 1. S inf. fut. (λύσ-εσθαι že se rozvážu, že se budu rozvazovat) se v NZ a LXX prakticky nesetkáme. 2. Futurální tvary mediální mívají význam jen mediální (nikoliv pasivní). 3. Pokud jde o vid, mohou tyto tvary vyjadřovat (stejně jako fut. akt.) jak dokonavost, tak nedokonavost: λύσομαι rozvážu si (se), budu si (se) rozvazovat.

Některá slovesa se chovají ve **futuru** jako **deponentní**: φεύγω, εἰν utíkám, fut. φεύξομαι uteču, budu utíkat.

Poznámka: Sloveso ἀκούω, εἰν má v Novém zákoně doloženy futurální tvary (s významem aktivním) jak ἀκούσω, tak ἀκούσομαι (uslyším, budu slyšet).

Přečtěte a přeložte:

1. Τέζεται δὲ υἱόν. **2.** Αὐτοῦ ἀκούσεσθε. **3.** Φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ. **4.** Ἀναπαύσονται ἔτι χρόνον μικρόν. **5.** Σήμερον ἢ αὔριον πορευσόμεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν. **6.** Οὐ κλέψετε. οὐ ψεύσεσθε. **7.** Τὸν νόμον μου φυλάξεσθε.

Poznámka: 2., 6., 7. Fut. mívá též význam *imperativní*. 3. ἀπ' = ἀπό (před samohláskou). 7. φυλάξεσθε tzv. *medium úsilné, dynamické, podmětne* (zdůrazňuje, že podmět je činný sám od sebe, ze sebe, něčím svým): sami od sebe/za sebe budete zachovávat; hleďte si toho, abyste zachovávali.

Slovní zásoba:

τίκτω, εἰν fut. τέξομαι rodím	• σήμερον adv. dnes
• φεύγω, εἰν* fut. φεύξομαι utíkám, prchám	• ἢ nebo, či
• ἀπό s G. od; z	αὔριον adv. zítra, nazítí
ἀναπαύω, εἰν dopřávám odpočinek, občerstvuji; med. odpočívám (si)	ὅδε, ἥδε, τόδε tento, tenhle (skloň. jako člen + δέ)
• ἔτι ještě	πόλιν A. Sg. od ἡ πόλις, εως město
• ὁ χρόνος, ου čas	ψεύδομαι, εσθαι lžu, obelhávám
	• ὁ νόμος, ου zákon; tóra

Úkoly:

- 1) Vyčasujte písemně v prez. i futuru slovesa φυλάσσω, εἰν a προσεύχομαι, εσθαι.
- 2) Vyskloňujte písemně zájmeno αὐτός, ἡ, ό ve všech rodech a obou číslech. 3) Přeložte do řečtiny: Dnes vyzkoušíš práci žákovu (žáka). Otrok nepřesvědčí pána. Půjdemε (πορεύεσθαι) k prorokovi. Neutečeš od pána. Uslyším hlas Boží (Boha).

5. CVIČENÍ

IND. IMPERFEKTA AKT. A MED. (§§ 247-249, 253, 262-264, 414)

IND. PRÉZ. A FUT. SLOVESA **εἰμί, εἶναι** (§ 310)

A

Imperfektum je čas minulý nedokonavý: ἔγραφον psal jsem, psával jsem. Tvoří se od *prézentního kmene* připojením koncovek a předsunutím tzv. *přímnožku*. Přímnožek (augment) se projevuje jako ἐ- připojené před sloveso, začíná-li jeho kmen na souhlásku (γράφω píšu: ἔ-γραφον), nebo jako prodloužení samohlásky, pokud na ni kmen začíná (ὀνομάζω pojmenovávám: ὀνόμαζον). Počáteční α- se dluží na η- (ἄγω vedu: ἤγον).

U sloves s předložkovými předponami se přímnožek klade až po předponě: ὑπ-άγω odvádím: ὑπ-ήγον. Začíná-li sloveso na dvojhlásku s druhou složkou -ι (tj. αἰ, εἰ, οἰ), tvar s přímnožkem bude začínat na „nepravou dvojhlásku“ s ióta subscriptum: αἵρω zdvihám: ἤρουν.

Vzor:

Ind. imperfekta akt.:

Sg.	1. ἔ-λυ-ον	rozvazoval jsem	Pl.	1. ἐ-λύ-ομεν
	2. ἔ-λυ-ες			2. ἐ-λύ-ετε
	3. ἔ-λυ-ε(ν)			3. ἔ-λυ-ον

Ind. imperfekta med.:

Sg.	1. ἐ-λυ-όμην	rozvazoval jsem si, se;	Pl.	1. ἐ-λυ-όμεθα
	2. ἐ-λύ-ου	byl jsem rozvazován		2. ἐ-λύ-εσθε
	3. ἐ-λύ-ετο			3. ἐ-λύ-οντο

Poznámka: Deponentní slovesa se v imperfektu chovají podobně jako v přítomnosti: πορεύομαι chodím, ἐπορεύόμην chodil jsem; προσεύχομαι modlím se, προσευχόμεν modlil jsem se.

Přečtěte a přeložte:

1. Καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλὰ καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. Ἀκούετε. 2. Καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσεν τὸν Ἰησοῦν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. 3. Ἐγραφεν εἰς τὴν γῆν. 4. Σάρα δὲ ἡ γυνὴ Ἀβραὰμ οὐκ ἔτικτεν αὐτῷ. 5. Ἐπιπτεν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ προσηύχετο. 6. Καὶ ἐπεφέρετο ἡ κιβωτὸς ἐπάνω τοῦ ὕδατος. 7. Δύο χρεοφιλῆται ἦσαν δανιστῇ τινι· ὁ εἷς ὥφειλεν δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα. 8. Ῥαχὴλ ἡ θυγατὴρ Λαβὰν ἤρχετο μετὰ τῶν προβάτων. 9. Αὐτὴ γὰρ ἔβοσκεν τὰ πρόβατα.

Poznámka: 2. Ἰησοῦν: skloňování viz cv. 26. 6. ἐπ-εφέρετο: předpona (ἐπι-) před samohláskou přímnožku *odsouvá* konc. krátkou samohlásku (ἐπ-). 7. Jest mi = mám (*D. přivlastňovací*); ὁ εἷς (ten) jeden.

Slovní zásoba:

- **ἡ παραβολή, ἥς** přirovnání, podobství; předobraz
πολλά A. Pl. n. od πολὺς mnohý: mnohé (věci)
- **ἡ διδασχῇ, ἥς** učení, vyučování; nauka
- **εὐθέως** adv. ihned
- **ἡ συναγωγῇ, ἥς** shromáždění; synagóga
- **κηρύσσω, εἰν** ohlašuji, zvěstuji, hlásám, kážu
οὗτος tento, tenhle
Σάρα, ας vl. jm. f. Sára
ἡ γυνή, γυναικός žena
Ἀβράμ vl. jm. neskl. m. Abram
τίκτω, εἰν rodím
- **πίπτω, εἰν*** padám
ἐπιφέρω, εἰν nadnáším
ἡ κιβωτός, οὗ skříň; archa
ἐπάνω s G. nad

- ὕδατος G. Sg. od τὸ ὕδωρ voda
δύο dva
ὁ χρεοφειλέτης, ου dlužník
- **ἦσαν*** impf. od εἶναι být: byli
ὁ δανιστής, οὗ kdo půjčuje, věřitel
τινι D. Sg. od τις, τι někdo, něco; nějaký: nějakeému
εἷς čisl. jeden
 - **ὀφείλω, εἰν** dlužím; jsem povinen
τὸ δηνάριον, ου denár
πεντακόσιοι, αι, α pět set (skloň. jako adj.)
 - **ἕτερος, α, ον** druhý, jiný
πεντήκοντα čisl. neskl. padesát
Ῥαχήλ vl. jm. neskl. f. Ráchel
ἡ θυγατήρ, τρός dcera
Λαβάν vl. jm. neskl. m. Lában
 - **τὸ πρόβατον, ου** dobytek, brav, ovce
(jednotlivý kus)
βόσκω, εἰν pasu

B

Prézens a futurum slovesa εἶναι být:

Sg.	1. εἰμὶ jsem	Pl.	1. ἐσμέν	Sg.	1. ἔσομαι budu	Pl.	1. ἐσόμεθα
	2. εἶ		2. ἐστέ		2. ἔσῃ		2. ἔσεσθε
	3. ἐστὶ(ν)		3. εἰσὶ(ν)		3. ἔσται		3. ἔσονται

Poznámka: Sloveso εἰμὶ, εἶναι patří k nepočetné skupině tzv. *sloves athematických* a časuje se jinak než ostatní nám známá (tzv. *thematická*) slovesa.

Přečtěte a přeložte:

1. Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. **2.** Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου. **3.** Ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ· σὺ εἶ ὁ χριστός. **4.** Ἄλλοι ἔλεγον· οὗτός ἐστιν ὁ χριστός. **5.** Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ ἔσχατοι πρῶτοι. **6.** Ἀμήν σοι λέγω, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.

Poznámka: 6. μετ' = μετὰ tzv. *odsouvání* (elize) koncové krátké samohlásky před počáteční samohláskou následujícího slova.

Slovní zásoba:

ὁμεῖς zájm. vy

τὸ φῶς, τὸς světlo

Πέτρος, οὐ vl. jm. m. Petr

σύ zájm. ty

• ἄλλος, ἡ, ο jiný; ὁ ἄ. druhý (ze dvou)

πολλοί mnozí, četní

• πρῶτος, ἡ, ον první

• ἔσχατος, ἡ, ον poslední

• ἀμήν amen

ἐμοῦ G. zájm. ἐγώ já

ὁ παράδεισος, οὐ zahrada, park; ráj

Úkoly:

1) Písemně utvořte všechny známé formy přítomného systému (ind., imp., inf. prez., ind. impf.) od sloves πορεύομαι, ψεύδομαι, προσεύχομαι. Tato slovesa vyčísujte i ve budoucím. 2) Přeložte do češtiny: Petr s Pavlem odcházeli. Učili jsme děti. Přesvědčoval jsem celníka. Můj otrok mu říkal: „Poslouchej!“ Neposlouchal. Boháči i ubožáci od něj utíkali. Říkejte i jiná podobenství! Lidé chodili do synagógy a modlili se v ní.

6. CVIČENÍ

SUBSTANTIVA III. DEKLINACE (KMENY RAŽENÉ):

ὁ Ἄραβ, ἡ σάρξ, ἡ ἐλπίς, τὸ πνεῦμα (§§ 148-156)

ZÁJMENA OSOBNÍ: ἐγώ, σύ, ἡμεῖς, ὑμεῖς (§§ 210-215)

A

Jména všech tří rodů, jejichž kmen končí na souhlásku nebo na jinou samohlásku než **α** (1. dekl.) či **ο** (2. dekl.), se skloňují podle různých vzorů tzv. **III. deklinace**.

Základní **pádové přípony pro 3. deklinaci** jsou tyto:

Sg.	N. - ς / kmenová souhl.	Pl.	N. - ες (m. f.)
	G. - ος		- α (n.)
	D. - ι		G. - ων
	A. - α (m. f. souhl. kmeny)		D. - σι(ν)
	- ν (m. f. samohl. kmeny)		A. - ας (m. f.)
	= N. (n.)		= N. (n.)

Poznámka: 1) Vokativ se zpravidla rovná nominativu (v Pl. vždy), pokud má zvláštní tvar, bude na to upozorněno u konkrétního vzoru. 2) V realizacích pádových zakončení u jednotlivých deklinačních typů se mohou projevit důsledky hláskového vývoje, analogií atd.

Substantiva 3.deklinace s kmenem zakončeným na raženou souhlásku (retnou π, β, φ; zubnou τ, δ, θ; zadopatrovou κ, γ, χ) se skloňují podle čtyř vzorů:

Sg.	N. ὁ	Ἄραβ	Arab	Pl.	N. οἱ	Ἄραβ-ες
	G. τοῦ	Ἄραβ-ος			G. τῶν	Ἀράβ-ων
	D. τῷ	Ἄραβ-ι			D. τοῖς	Ἄραβι(ν)
	A. τὸν	Ἄραβ-α			A. τοὺς	Ἄραβ-ας

Sg.	N. ἡ	ἐλπίς	naděje	Pl.	N. αἱ	ἐλπίδ-ες
	G. τῆς	ἐλπίδ-ος			G. τῶν	ἐλπίδ-ων
	D. τῇ	ἐλπίδ-ι			D. ταῖς	ἐλπίσι(ν)
	A. τὴν	ἐλπίδ-α			A. τὰς	ἐλπίδ-ας

Sg.	N. ἡ	σάρξ	tělo	Pl.	N. αἱ	σάρκ-ες
	G. τῆς	σάρκ-ός			G. τῶν	σάρκ-ῶν
	D. τῇ	σάρκ-ί			D. ταῖς	σαρξί(ν)
	A. τὴν	σάρκ-α			A. τὰς	σάρκ-ας

Sg. N. τὸ πνεῦμα duch
 G. τοῦ πνεύματ-ος
 D. τῷ πνεύματ-ι
 A. = N.

Pl. N. τὰ πνεύματ-α
 G. τῶν πνευμάτων-ων
 D. τοῖς πνεύμασι(ν)
 A. = N.

Poznámka: 1) Ke vzorům Ἄραψ, ἐλπίς, σάρξ patří m. i f.; πνεῦμα je vzorem pro neutra, velmi často zakončená v N. Sg. na -μα (pův. *-ματ, kde kmenové -τ v pozici na konci slova mizí), méně často jinak (τὸ μέλι, ἰτος med; τὸ φῶς, φωτός světlo; τὸ οὖς, ὠτός ucho; τὸ ὕδωρ, ὕδατος voda). 2) V N. Sg. m. a f. a v D. Pl. všech rodů dochází ke splnutí sigmatické přípony (-ς, -σι) a kmenové souhlásky: π, β, φ + σ = ψ; κ, γ, χ + σ = ξ; τ, δ, θ před σ mizí.

Přečtěte a přeložte:

1. Καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται ῥομφαία. **2.** Φανερά δέ ἐστιν τὰ ἔργα τῆς σαρκός. **3.** Καὶ γίνεται λαῖλαψ μεγάλη ἀνέμου καὶ τὰ κύματα ἐπέβαλλεν εἰς τὸ πλοῖον. **4.** Ὡ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις. **5.** Ἡ παῖς, ἔγειρε. **6.** Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν. **7.** Καὶ τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀκριδῶν ὅμοια ἵπποις ἡτοιμασμένοις εἰς πόλεμον. **8.** Ἡ θλιψὶς ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα. **9.** Ὅρνις ἐπισυνάγει τὰ νοσσία αὐτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας. **10.** Καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς σοφίας λόγοις. **11.** Χάριτι δὲ θεοῦ εἰμι ὃ εἰμι.

Poznámka: 2., 3. *Neutrum plurale habet verbum singulare.* 3. γίνεται... tzv. *prézens historický* (vypravovací): překládáme obvykle dokonavým prez. (stane se, nastane) nebo minulým časem (stala se, nastala); λ. ἀνέμου větrná bouře. 4. Doplňte sloveso (ἐστίν). 5. ἡ παῖς v NZ bývá běžné N. *ve funkci V*; ἔγειρε vstávej! 10. Doplňte sloveso (ἐστίν).

Slovní zásoba:

- **ἐκ** před samohl. **ἐξ** s G. z, ze; od
- **τὸ στόμα, ατος** ústa
- **ἐκπορεύομαι, εσθαι** vycházím
 ἡ ῥομφαία, ας meč
 φανερός, ά, όν zjevný, viditelný
- **ἡ σάρξ, κός** tělo; maso
- **γίνομαι, εσθαι*** vznikám, rodím se;
 ději se, stávám se, jsem
 ἡ λαῖλαψ, πος vichřice, bouře
 μεγάλη f. adj. μέγας velký: velká
- **ὁ ἄνεμος, ου** vítr
 τὸ κύμα, ατος vlna, vlnobítí
 ἐπιβάλλω, ειν nahazuji; vrhám se
- **τὸ πλοῖον, ου** loď
- **ἡ γυνή, γυναικός** V. Sg. γύναι žena;
 manželka
 σου G. zájm. σύ (ty) ve významu přivl.: tvůj,
 tvά, tvέ
- ἡ πίστις, εως důvěra; víra
- **ὁ/ἡ παῖς, παιδός** chlapec/dívka
 ἡ ἀλώπηξ, πεκος liška
 ὁ φωλεός, οῦ jáma, jeskyně; doupe
- **ἔχω, ειν*** fut. **ἔξω** impf. **εἶχον** mám,
 získávám; mám se
 τὸ ὁμοίωμα, ατος podobnost; zjev
 ἡ ἀκρίς, ἶδος kobylka
- **ὁμοιος, α, ον** podobný; stejný
 ὁ ἵππος, ου kůň
 ἡτοιμασμένος, η, ον připravený, přichystaný
 ὁ πόλεμος, ου válka, boj, spor
 ἡ θλιψίς, εως soužení, útrapa
- **ἡ ὑπομονή, ἥς** vytrvání, vytrvalost;
 očekávání
- **κατεργάζομαι, εσθαι*** vykonávám;
 způsobuji

ή δοκιμή, ἤς vyzkoušenost, osvědčēnost

- **ή ἐλπίς, ἶδος** naděje, doufání
ὁ/ή ὄρνις, ἰθος pták; slepice
ἐπισυνάγω, εἰν shromažďuji
τὸ νοσσίον, οὐ πτάττε; kuře
- **ὕπό** s A. pod (něco; něčím)
ή πτέρυξ, υγος křídlo

μου G. zájm. ἐγώ (já) ve významu přivl.: můj, má, mé
τὸ κήρυγμα, ατος ohlášení, hlásání, kázání
πειθός, ή, ὄν přemlouvací, přemlouvavčný

- **ή χάρις, ιτος** přízeň; milost
Ὁ n. vztaž. zájm. ὅς, ἥ, ὅ který, kdo, co: co

B

Žájmena osobní: **ἐγώ** já (G. ἐμοῦ/μου, D. ἐμοί/μοι, A. ἐμέ/με), **σύ** ty (G. σοῦ/σου, D. σοί/σοι, A. σέ/σε), **ἡμεῖς** my (G. ἡμῶν, D. ἡμῖν, A. ἡμᾶς), **ὅμεῖς** vy (G. ὅμῶν, D. ὅμῖν, A. ὅμᾶς).

Poznámka: 1) Zájm. ἐγώ, σύ mají dvoje tvary, *důrazné* (s přízvukem; po předložkách a pro důraz) a *nedůrazné* (*příkloňné*, bez vlastního přízvuku). 2) Ve 3. osobě se užívají ukazovací zájmena αὐτός, ή, ὁ (on), οὗτος, αὐτή, τοῦτο (ten, tento), ἐκεῖνος, η, ο (onen). 3) Formy G. osobních (a ukazovacích) zájmen se často užívají ve funkci přivlastňovací: ὁ θεός μου můj Bůh, ή χάρις αὐτοῦ jeho přízeň.

Přečtēte a přeložte:

1. Μὴ θησαυρίζετε ὕμῖν θησαυρούς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς καὶ βρωῶσις ἀφανίζει.
2. Αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὕμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ. 3. Ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω. 4. Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. 5. Διὰ τί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν, οἱ δὲ μαθηταί σου οὐ νηστεύουσιν; 6. Διοτρέφης οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς. 7. Ἡ γὰρ σφραγίς μου τῆς ἀποστολῆς ὅμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ.

Poznámka: 1. ἀφανίζει doplňte: αὐτοῦς (řečtina často vynechává zájmenný předmět). 2. Konstrukce ἐν + D. se často překládá *instrumentálně*: Duchem. 7. μου vztáhnēte k τῆς ἀποστολῆς.

Slovní zásoba:

- **μή** záporka (zákazu) ne
θησαυρίζω, εἰν ukládám
- **ὅμεῖς** zájm. vy
ὁ θησαυρός, οὗ poklad
- **ὅπου** kde; kam
ὁ σῆς, σητός mol
ή βρωῶσις, εως jídlo, jedení; rozežírání, rez
ἀφανίζω, εἰν zneviditelňuji; ničím
- **βαπτίζω, εἰν** ponořuji; křtím
- **τὸ πνεῦμα, ατος** vanutí, vítr, dech; duch
- **ἁγίος, α, ον** svatý
τὸ στίγμα, ατος vbodnutí; znamení
- **τὸ σῶμα, ατος** tělo; těleso
- **βαστάζω, εἰν** nesu, nosím; snáším
εὐλογημένος, η, ον dobrořečený, požehnaný
- **σύ** zájm. ty
διὰ τί; proč?
- **ἡμεῖς** zájm. my

- **ὁ Φαρισαῖος, ου** farizeus
 - **νηστεύω, ειν** postím se
Διοτρέφης, ους vl. jm. m. Díotrefés
 - **(ἐπι)δέχομαι, εσθαι** přijímám
- ἡ σφραγίς, ἴδος pečeť
ἡ ἀποστολή, ἤς posláni; apoštolská čin-
nost

Úkoly:

- 1) Vyhledejte v textu všechna substantiva 3. deklinace a vytvořte od nich G. Sg.
- 2) Vyskloňujte spojení: ἡ πλουσία γυνή καὶ ὁ πτωχὸς παῖς. 3) Přeložte do řečtiny: Můj žák se nepostí. My máme naději na život věčný (= života věčného). Přijímejte své (= vaše = G. vás) učitele. Dech vycházel z jeho úst. Učitelé propouštěli chlapce. Chlapci odcházeli do lodí. Učení bylo hlášáno i vám.

7. CVIČENÍ

SUBSTANTIVA A ADJEKTIVA III. DEKLINACE (NT-KMENY): **ὁ ἄρχων** (§§ 159-163)

PARTICIPIUM PRÉZ. A FUT. AKT. A MED. (§§ 162-163, 241, 256, 423, 462-473)

GENITIV ABSOLUTNÍ (§ 470)

A

Vzor:

Sg.	N. ὁ ἄρχων	předák	Pl.	N. οἱ ἄρχοντες
	G. τοῦ ἄρχοντος			G. τῶν ἀρχόντων
	D. τῷ ἄρχοντι			D. τοῖς ἀρχοῦσι(ν)
	A. τὸν ἄρχοντα			A. τοὺς ἄρχοντας
	V. ὦ ἄρχον!			V. = N.

Poznámka: 1) N. Sg. je obvykle asigmatický s kmenovou samohláskou ve *stupni dlouhém*, V. Sg. je ve *stupni plném*. Koncové -τ je odsunuté; v řečtině mohou být slova zakončena pouze na samohlásku nebo na souhlásky -ς, -ρ, -ν, (v písmu potažmo i na litery ψ, ξ). 2) Některé nt- kmeny mají N. Sg. sigmatický: ὁ ὀδούς, ὀδόντος zub, ὁ γίγας, γίγαντος obr (D. Pl. γίγασιν). 3) V D. Pl. se před -σι(ν) vysouvá vt se současným *náhradním dloužením* samohlásky o na ου.

Participium přezentu aktiva se tvoří od přítomného kmene zakončením **-ων** (pro mužský rod) **-ουσα** (pro ženský rod) **-ον** (pro střední rod). Tvary m. a n. se skloňují jako nt-kmenová substantiva typu ἄρχων (s výjimkou V. Sg. m., který se u participií rovná N. Sg., a N.A.V. Pl. n. -οντος), f. jako a-kmen typu α-impurum (vzor ἡ δόξα, ης). Školsky je překládáme jako český přechodník přítomný nebo příslušné slovesné adjektivum.

Part. prez. akt.:

m. λύων, ὄντος	rozvazuje; rozvazující
f. λύουσα, ὄσης	rozvazující; rozvazující
n. λύον, ὄντος	rozvazující; rozvazující

Participium přezentu media (= mediopasiva) se tvoří od přítomného kmene zakončením **-όμενος** (m.), **-ομένη** (f.), **-όμενον** (n.) a skloňuje se jako adjektivum I. a II. deklinace.

Part. prez. med.:

m. λυόμενος, ου	rozvazuje/-jící se, si; jsa rozvazován; rozvazovaný
f. λυομένη, ης	rozvazující/-í se, si; jsouc rozvazována; rozvazovaná
n. λυόμενον, ου	rozvazující/-í se, si; jsouc rozvazováno; rozvazované

Stejně jako č. přechodník přítomný ve větě je možné (často nutné) **rozevst f. participium do vedlejší věty** příslovečně (časové, důvodové, podmínkové, přípustkové aj. – na základě kontextu):

ὁ δοῦλος ὑπάγει/ὑπῆγεν ἔχων ἐλπίδα

(ten) otrok odchází/odcházel, máje naději = když má/měl naději (čas.),
protože má/měl naději (důvod.),
jestliže má/měl naději (podmínk.),
ačkoli má/měl naději (přípustk.).

Pokud jde o časový vztah, part. prez. vyjadřuje **děj souběžný s dějem řídicího slovesa**: otrok má naději souběžně s okamžikem, kdy odchází. Z toho vyplývá další častý způsob překladu participální vazby, totiž **rozvedení do věty hlavní** a její souřadné připojení k (původní) řídicí větě:

(ten) otrok odchází/odcházel a (přítom) má/měl naději.

Stojí-li **participium v pozici přívlastku** (*participium přívlastkové*, obvykle bývá vytčeno členem), rozvádí se do věty vztahné:

ὁ δοῦλος ὁ ἔχων ἐλπίδα ὑπάγει/ὑπῆγεν

(ten) otrok, který má/měl naději, odchází/odcházel.

Participium může být členem zpodstatněné:

ὁ λέγων (ten,) kdo mluví = řečník; ὁ σπείρων (ten,) kdo seje = rozséváč.

Participium futura akt. a med. se tvoří analogicky od futurálního kmene: γράψ-ων, γράψ-ουσα, γράψ-ον (chtěje, -íc, -ící / máje, -íc, -ící psát/napsat); λυσόμενος, η, ον (chtěje, -íc, -ící / máje, -íc, -ící se rozvazovat/rozvázat). V textu NZ a LXX na ně narazíme jen velmi zřídka.

Přečtěte a přeložte:

1. Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν φαρισαίων, Νικόδημος ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων τῶν Ἰουδαίων. 2. Τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται. 3. Ἦν δὲ καὶ ὁ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνῶν ἐγγὺς τοῦ Σαλίμ, ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ, καὶ παρεγίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο. 4. Ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη ἔχαιρον καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ κυρίου. 5. Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες αὐτὸν ἐνέπαιζον αὐτῷ δέροντες. 6. Ποῦ ἐστὶν τὸ κατοικητήριον τῶν λεόντων; 7. Προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν διωκόντων ὑμᾶς. 8. Ἦγγιζεν δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἁζύμων ἡ λεγομένη πάσχα. 9. Πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσπορεύονται. 10. Ἰερουσαλήμ, Ἰερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας!

Poznámka: 2. τὰ ἐκπορευόμενα ř. člen může *zpodstatňovat* adjektiva (participia) i jiné slovní druhy a slovní spojení (ty) věci, které vycházejí. 3. ἦν βαπτίζων vlastně *opisné imperfektum* = ἐβάπτιζεν (byl křtící = křtil); παρεγίνοντο (lidé) přicházeli. 5. ἐν-έ-παιζ-ον před přímnožkem nabývá předpona původní podoby (ἐμπαίζω = ἐν + παίζω); δέροντες doplňte: αὐτόν (řečtina často vynechává zájmenný předmět). 8. λέγω, εἰν též: říkám něčemu nějak, nazývám.

Slovní zásoba:

- Νικόδημος, ου vl. jm. m. Nikodém
- τὸ ὄνομα, ατος jméno
- ὁ ἄρχων, οντος předák; vládce, kníže
- ἡ καρδιά, ας srdce
- ἐξέρχομαι, εσθαι* vycházím

- Ἰωάννης, ου vl. jm. m. Jan
- Αἰνῶν míst. jm. neskl. f. Ainón
- ἐγγύς blízko
- Σαλίμ míst. jm. neskl. m. Salim
- τὸ ὕδωρ, ὕδατος voda

- πολλά N. Pl. n. od πολύς mnohý, četný, hojný
- **παραγίνομαι, εσθαι*** dostávám se, přicházím
 - τὰ ἔθνη N. Pl. od τὸ ἔθνος národ: národy; pohané
 - **χαίρω, εἰν*** raduji se
 - **δοξάζω, εἰν** slavím, oslavuji
 - οἱ ἄνδρες N. Pl. od ὁ ἀνὴρ muž: muži
 - συνέχω, εἰν držím, zadržuji
 - ἐμπαίζω, εἰν posmívám se
 - δέρω, εἰν biju, tluču
 - **ποῦ** kde?, kam?
 - τὸ κατοικητήριον, ου příbytek; doupě

- ὁ λέων, ὄντος lev
- **ὑπέρ** s G. pro, za
 - **διώκω, εἰν** pronásleduji
 - **ἐγγίζω, εἰν** přibližuji se, blížím se
 - **ἡ ἑορτή, ἥς** svátek
 - τὸ ἄζυμον, ου nekvašený chléb, maces
 - **τὸ πάσχα** neskl. pascha (svátek)
 - **πῶς** jak?
 - δυσκόλως adv. nesnadno
 - τὸ χρῆμα, ατος věc; pl.: majetek, peníze
 - εἰσπορεύομαι, εσθαι vcházím, vstupuji
 - Ἱερουσαλὴμ míst. jm. neskl. f. Jeruzalém
 - **ἀποκτείνω, εἰν*** zabírám

B

Genitiv absolutní je polovětná vazba obsahující *nespojité participium* (tj. „nezávislé“ participium, které není spojené s řídícím slovesem společným podmětem, ani nerozvíjí větný člen na řídícím slovese závislý) v genitivu. Toto participium má svůj vlastní podmět (také v genitivu). Při překladu do češtiny se vazba genitivu absolutního rozvádí do vedlejší věty příslovečné (časové, důvodové, podmínkové, přípustkové aj.) nebo do věty hlavní souřadně připojené k (původní) řídící větě:

διδάσκοντος τοῦ διδασκάλου οἱ μαθηταὶ γράφουσιν/ἔγραψαν

když (protože, jestliže, ačkoliv...) učitel učí/učil, žáci píší/psali = učitel učí/učil a žáci píší/psali.

Adjektivum πᾶς, πᾶσα, πᾶν (všechn, veškerý, každý) patří v m. a n. k nt-kmenům, f. se skloňuje jako α-impurum:

	m.	n.	f.		m.	n.	f.
Sg.	N. πᾶς	πᾶν	πᾶς-α	Pl.	N. πάντ-ες	πάντ-α	πᾶς-αι
	G. παντ-ός	παντ-ός	πάς-ης		G. πάντ-ων	πάντ-ων	πας-ῶν
	D. παντ-ί	παντ-ί	πάς-η		D. πᾶσι(ν)	πᾶσι(ν)	πάς-αις
	A. πάντ-α	πᾶν	πᾶς-αν		A. πάντ-ας	πάντ-α	πάς-ας

Poznámka: V D. Pl. se před -σι(ν) vysouvá vt se současným náhradním *dloužením* samohlásky α (jen ve výslovnosti).

Přečtěte a přeložte:

1. Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον, ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. 2. Πάντες γὰρ ὑμεῖς εἶς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. 3. Πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστιν. 4. Λυόντων δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον εἶπαν οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς: τί λύετε τὸν πῶλον; 5. Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατησχύνοντο πάντες. 6. Καὶ

παῖς ὁ λαὸς ὠρθηριζεν πρὸς αὐτόν. **7.** Ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. **8.** Τῶν δὲ ὀχλῶν ἐπαθροίζομένων ἤρξατο λέγειν. **9.** Καὶ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ εἶπέν τις πρὸς αὐτόν. **10.** Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν εἶπεν. **11.** Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Poznámka: 3. πάντα N. Pl. n.: všechny věci, všechno. 5. κατ-ησχύνοντο od κατ-αισχύνω.

Slovní zásoba:

- **τὸ φῶς, φωτός** světlo
- **ἀληθινός, ἡ, ὄν** pravdivý; pravý
ὅ n. vztaž. zájm. ὅς, ἡ, ὅ který, kdo, co: které
φωτίζω, εἰν svítím, osvěcuji
- **παῖς, παῖσα, πᾶν** všechen, veškerý, celý,
každý
εἷς čísl. jeden
ὁ πῶλος, ου hříbě; oslátka, mladý osel
εἶπαν 3. Pl. ind. aor. akt. od λέγειν: řekli, pro-
mluvili
- **τί** co?; zde: proč?
- **λύω, εἰν** odvazuji, uvolňuji
ταῦτα Pl. od zájm. τοῦτο toto: ty(to) věci
καταισχύνω, εἰν zahanbuji; med. sty-
dím se
- **ὁ λαός, οὔ** lid; národ (izraelský); lid
Boží
ὁρρίζω, εἰν časně ráno přicházím
εἶπεν 3. Sg. ind. aor. akt. od λέγειν: řekl, pro-
mluvil
- **ὁ ὄχλος, ου** lid, zástup, dav
ἐπαθροίζομαι, εσθαι dále se shromaž-
d'uji
ἤρξατο 3. Sg. ind. aor. od ἄρχεσθαι začínat:
začal
- **ἐσθίω, εἰν*** jím, pojídám
- **τὸ ἱερόν, οὔ** svatyně

Úkoly:

1) Vyskloňujte písemně: ὁ μικρὸς λέων, ὁ νεκρὸς ἄρχων. 2) Utvořte part. prez. akt. a med. ve všech rodech v N. a G. Sg. alespoň od pěti sloves (např.: λέγων, λέγοντος, λέγουσα, λέγουσης, λέγον, λέγοντος). 3) Vyhledejte a promyslete všechny vazby G. absolutního ve větách **B**. 4) Vyskloňujte slovní spojení: παῖς ὁ λαός.

8. CVIČENÍ

VZTAŽNÉ ZÁJMENO **ὅς, ἥ, ὅ** (§ 227)

SOUVISLÝ ŘECKÝ TEXT (ZJEVENÍ 4,5-8)

AORIST SILNÝ (II.) AKTIVNÍ A MEDIÁLNÍ (§§ 279-280, 420)

A

Vztažné zájmeno ὅς, ἥ, ὅ (který, á, é; jenž, jež; kdo, co) se skloňuje podobně jako zájmena ἐκεῖνος, η, ο (onen) a αὐτός, ἡ, ὁ (on; sám):

	m.	f.	n.		m.	f.	n.
Sg.	N. ὅς	ἥ	ὅ	Pl.	N. οἱ	αἱ	ἅ
	G. οὗ	ἧς	οὗ		G. ὧν	ῶν	ῶν
	D. ᾧ	ἧ	ᾧ		D. οἷς	αἷς	οἷς
	A. ὅν	ἥν	ὅν		A. οὓς	ἄς	ἅ

Přečtěte a přeložte (Zjevení 4,5-8):

5 Καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύονται ἄστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταί, καὶ ἑπτὰ λαμπάδες πυρὸς καιόμεναι ἐνώπιον τοῦ θρόνου, ἃ εἰσιν τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ, **6** καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου ὡς θάλασσα ὑαλίνη ὁμοία κρυστάλλῳ. Καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου τέσσαρα ζῶα γέμοντα ὀφθαλμῶν ἔμπροσθεν καὶ ὀπίσθεν. **7** καὶ τὸ ζῶον τὸ πρῶτον ὅμοιον λέοντι καὶ τὸ δεύτερον ζῶον ὅμοιον μόσχῳ καὶ τὸ τρίτον ζῶον ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς ἀνθρώπου καὶ τὸ τέταρτον ζῶον ὅμοιον ἀετῷ πετομένῳ. **8** καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα, ἐν καθ' ἐν αὐτῶν ἔχον ἀνὰ πτέρυγας ἕξ, κυκλόθεν καὶ ἔσωθεν γέμουσιν ὀφθαλμῶν, καὶ ἀνάπαυσιν οὐκ ἔχουσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς λέγοντες· ἅγιος ἅγιος ἅγιος κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ.

Poznámka: 5. λαμπάδες πυρός ohnivě pochodně. 6. ἐν μέσῳ uprostřed; ὁ θρόνος zde snad: (vynýšené) trůnní místo; κύκλῳ kolem, okolo. 8. αὐτῶν G. *celkový*: z nich; ἡμέρας καὶ νυκτός G. *časový*: ve dne i v noci, dnem i nocí; λέγοντες maskulinum místo neutra (shoda podle významu, čekali bychom: λέγοντα).

Slovní zásoba:

- **ὁ θρόνος, ου** křeslo, trůn
ἡ ἀστραπή, ἧς blesk
- **ἡ φωνή, ἧς** zvuk; hlas
ἡ βροντή, ἧς hrom
- **ἑπτὰ** čísl. neskl. sedm
ἡ λαμπάς, ἄδος pochodně; lampa
πυρὸς G. Sg. od τὸ πῦρ oheň
- καίω, εἰν zapalují; med. hořím
- **ἐνώπιον** s G. před
- **ὡς** jak; jako, jakoby
- **ἡ θάλασσα, ἧς** moře
ὕαλινος, η, ον skleněný; skelný
ὁ κρύσταλλος, ου křišťál
ὁ κύκλος, ου kruh, kolo

τέσσαρες, α čisl. čtyři

- **τὸ ζῶον, ου** živočich, zvíře, (živá) bytost
γέμω, ειν s G. jsem plný něčeho, oplývám něčím
- **ὁ ὀφθαλμός, οὔ** oko
- **ἐμπροσθεν** adv. zepředu; vepředu; předl.
s G. před
ὀπισθεν adv. zezadu
- **πρῶτος, η, ον** první
ὁ λέων, οντος lev
- **δεύτερος, α, ον** druhý
ὁ μόσχος, ου mladý býk; tele
- **τρίτος, η, ον** třetí
- **τὸ πρόσωπον, ου** tvář, obličej; osoba

τέταρτος, η, ον čtvrtý

ὁ ἀετός, οὔ orel

πέτομαι, εσθαι létám, letím

ἐν καθ' ἓν přelož: jedno jako druhé; každé

ἀνά s A. (u počítaných předmětů): po (několika)

ἡ πτέρυξ, υγος křídlo

ἕξ čisl. neskl. šest

κυκλόθεν adv. ze všech stran (dokola)

ἔσωθεν adv. zevnitř, zvnitřku

ἀνάπαυσιν A. Sg. od ἡ ἀνάπαυσις, εως odch, odpočinek

• **ἡ νύξ, νυκτός** D. Pl. νυξί(ν) noc

• **ἅγιος, α, ον** svatý

ὁ παντοκράτωρ, ορος vševládnoucí, všemohoucí, Vševládce

B

Kmen aoristu silného („druhého“) tvoří poměrně málo řeckých sloves, ale většinou jde o slovesa s velmi vysokým výskytem v textech. Proti kmeni přítomnému mívá kmenovou samohlásku v tzv. *slabém stupni*, často je ale tvořen nepravidelně, někdy od zcela jiného kořene (srov. české při-jít / při-šel / při-šedší):

prézens

φεύγ-ω

λείπ-ω

λαμβάν-ω

γίν-ομαι

βάλλ-ω

ἄγ-ω

ἐσθί-ω

λέγ-ω

utíkám

zanechávám

beru

stávám se, vznikám

házím

vedu; jdu

jím

říkám

kmen aor. II.

φυγ-

λιπ-

λαβ-

γεν-

βαλ-

ἄγαγ-

φαγ-

εἶπ-

Tvary aoristu vyjadřují (na rozdíl od přítomního kmene) **dokonavý vid**. Mají stejná zakončení jako formy prez. systému (kromě indikativu přítomného času, který aoristní systém nemá):

aktivum

Infinitiv: φυγ-εἶν

Imperativ: φύγ-ε!

φύγ-ετε!

utéci

uteč!

utečte!

medium (a dep.)

γεν-έσθαι

γεν-οὔ!

γέν-εσθε!

stát se, vzniknout

staň se!

staňte se!

Tzv. **indikativ aoristu** je **čas minulý dokonavý** a tvoří se obdobnými prostředky (pří-množek, koncovek) jako v přítomním systému imperfektum:

Indikativ aor.:

aktivum			medium (a dep.)		
Sg.	1.	ἔ-φυγ-ον	utekl	jsem	
	2.	ἔ-φυγ-ες			
	3.	ἔ-φυγ-ε(ν)			
Pl.	1.	ἐ-φύγ-ομεν			
	2.	ἐ-φύγ-ετε			
	3.	ἔ-φυγ-ον			
Sg.	1.	ἐ-γεν-όμην	stal	jsem se	
	2.	ἐ-γέν-ου			
	3.	ἐ-γέν-ετο			
Pl.	1.	ἐ-γεν-όμεθα			
	2.	ἐ-γέν-εσθε			
	3.	ἐ-γέν-οντο			

Poznámka: Mediální tvary aoristu nevyjadřují (na rozdíl od systému prezntního kmene) též pasivum: ἐλαβόμην vzal jsem si, λαβέσθαι vzít si (nikoli: byl jsem vzat, být vzat). Pasivní aorist má v řečtině zvláštní kmen a paradigma (viz cv. 21).

Slovesa tvořící aorist silný, jež se vyskytují v této lekci:

• ἄγω, εἰν*	aor. ἤγαγον	inf. ἄγαγεῖν	vedu; jdu
• βάλλω, εἰν*	aor. ἔβαλον	inf. βαλεῖν	házím
• γί(ν)ομαι, εσθαι*	aor. ἐγενόμην	inf. γενέσθαι	stávám se, děju se; vznikám
• ἔρχομαι, εσθαι*	aor. ἦλθον	inf. ἐλθεῖν	přicházím
• ἐσθίω, εἰν*	aor. ἔφαγον	inf. φαγεῖν	jím, pojídám
• εὐρίσκω, εἰν*	aor. εὔρον	inf. εὐρεῖν	nacházím, nalézám
• λαμβάνω, εἰν*	aor. ἔλαβον	inf. λαβεῖν	beru; dostávám
• λέγω, εἰν*	aor. εἶπον	inf. εἰπεῖν	říkám, promlouvám
τίκτω, εἰν	aor. ἔτεκον	inf. τεκεῖν	rodím
• φεύγω, εἰν*	aor. ἔφυγον	inf. φυγεῖν	utíkám, prchám

Předponové odvozeniny:

• ἀπέρχομαι, εσθαι*	aor. ἀπῆλθον	inf. ἀπελθεῖν	odcházím; vracím se
• εἰσέρχομαι, εσθαι*	aor. εἰσῆλθον	inf. εἰσελθεῖν	vcházím, vstupuji
• ἐξέρχομαι, εσθαι*	aor. ἐξῆλθον	inf. ἐξελθεῖν	vycházím
• προσέρχομαι, εσθαι*	aor. προσῆλθον	inf. προσελθεῖν	přicházím, jdu k
• παραλαμβάνω, εἰν*	aor. παρέλαβον	inf. παραλαβεῖν	beru, přebírám; dostávám
• συνάγω, εἰν*	aor. συνήγαγον	inf. συναγαγεῖν	shromažďuji

Poznámka: 1) Tvary aor. II. (v této učebnici je uváděna pro snazší odvození kmene vždy 1. Sg. ind. aor. i inf. aor.) je nutné se u těchto sloves (i u nečetných sloves, která se průběžně vyskytnou v dalších cvičeních) mechanicky naučit. 2) U aoristních forem sloves λέγω a εὐρίσκω v důsledku historického vývoje ř. jakoby chybí v indikativu přímnožek: εἶπον řekl jsem, εὔρον našel jsem. 3) Sloveso ἔρχομαι v aoristním systému není deponentní.

Přečtete a přeložte:

1. Καὶ ἔτεκεν Ἀγὰρ τῷ Ἀβράμ υἱόν. **2.** Καὶ ἔλαβεν Ἀβραὰμ Ἰσμαὴλ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. **3.** Καὶ εἶπεν κύριος ὁ θεὸς πρὸς Νῶε· εἰσελθε σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου εἰς τὴν κιβωτόν. **4.** Καὶ ἐγένετο ὁ κατακλυσμός. **5.** Οὐκ ἔστιν καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. **6.** Λάβετε φάγετε, τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου. **7.** Καὶ εἰσῆλθεν πάλιν εἰς τὴν συναγωγήν.

Poznámka: 1., 2., 3. Některá jména neřeckého původu jsou *nesklonná*.

Slovní zásoba:

- Ἀγάρ vl. jm. neskl. f. Hagar
 Ἀβρ(α)άμ vl. jm. neskl. m. Abra(há)m
 Ἰσμαήλ vl. jm. neskl. m. Izmael
 Νῶε vl. jm. neskl. m. Noe
- **ὁ οἶκος, ου** dům; rodina
 - ἡ κιβωτός, οὗ skříň; archa

- ὁ κατακλυσμός, οὗ záplava, potopa
- **καλός, ή, όν** krásný; dobrý
 - **ὁ ἄρτος, ου** chléb
 - τὸ κυνάριον, ου psík, pes
 - **πάλιν** opět, zase; zpět

C

Participium aoristu aktiva a media se tvoří a skloňuje obdobně jako participium přezentu:

Participium aor.:

	aktivum		medium (a dep.)	
m.	φυγ-ών, όντος	utek; utekší	γεν-όμενος, ου	stav se; stavší se
f.	φυγ-ούσα, ούσης	utekší; utekší	γεν-ομένη, ης	stavší se; stavší se
n.	φυγ-όν, όντος	utekší; utekší	γεν-όμενον, ου	stavší se; stavší se

Stejně jako č. přechodník minulý ve větě je možné (často nutné) **rozvést ř. participium aor. do vedlejší věty** příslovečné (časové, důvodové, podmínkové, přípustkové aj. – na základě kontextu):

ὁ δοῦλος ὑπῆγεν/ὑπήγαγεν λαβών τὸ ἀργύριον

(ten) otrok odcházel/odešel, převzal peníze = když převzal peníze (čas.),
 protože převzal peníze (důvod.),
 jestliže převzal peníze (podmínk.),
 ačkoli převzal peníze (přípustk.).

Pokud jde o časový vztah, part. aor. vyjadřuje na rozdíl od part. prez. **děj předčasný vzhledem k ději řídícího slovesa**: otrok nejdříve převzal peníze a potom odcházel/odešel. Z toho vyplývá další částý způsob překladu participální vazby, totiž **rozvedení do věty hlavní** a její souřadné připojení k (původní) řídící větě:

(ten) otrok převzal peníze a (pak) odcházel/odešel.

Je-li **děj řídícího slovesa budoucí**, pro překlad part. aor. použijeme českého tzv. budoucího přechodníku nebo je opět rozvedeme do vedlejší (nebo hlavní) věty:

ἐλθὼν γράψω

přijdu budu psát = až přijdu, budu psát = přijdu a (pak) budu psát.

Stojí-li **participium v pozici přívlastku** (*participium přívlastkové*, obvykle bývá vytčeno členem), rozvádí se do věty vztahné:

ὁ δοῦλος ὁ λαβὼν ἀργύριον ὑπῆγεν/ὑπήγαγεν

(ten) otrok, který obdržel peníze, odcházel/odešel.

Participium může být členem zpodstatněné:

ὁ φυγὼν (ten,) kdo utekl = uprchlík.

Part. aor. se podobně jako part. prez. často objevuje jako *nespojité participium* ve vazbě **genitivu absolutního** (part. aor. opět vyjadřuje předčasnost):

φυγόντων δὲ τῶν μαθητῶν ὁ διδάσκαλος ὑπήγαγεν

když (protože, jestliže, ačkoliv...) však žáci utekli, učitel odešel = žáci však utekli, a učitel odešel.

Přečtěte a přeložte:

1. Καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου. **2.** Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν. **3.** Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ εἰς τὸ ἱερόν προσῆλθον αὐτῷ διδάσκοντι οἱ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι. **4.** Φίλος πιστὸς σκέπη κραταιά, ὁ δὲ εὐρὼν αὐτὸν εὗρεν θησαυρόν. **5.** Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα εἶπεν πρὸς αὐτοὺς· ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱερουσαλήμ. **6.** Καὶ ὁψίας γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα. **7.** Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων Ἰωάννου ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς ὄχλους περὶ Ἰωάννου. **8.** Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, προσῆλθεν αὐτῷ γυνή.

Poznámka: 1., 2. Part. aor. vyjadřuje *předčasnost* vzhledem k ději řídicího slovesa. 3. προσέρχομαι s bezpředložkovým *D. směrovým* (§ 388) přicházím k někomu; αὐτῷ διδάσκοντι k němu, když učil. 4. Doplňte sloveso: ἐστι σκέπη... 6. ἔρχεται *prés. historický* (vypravovací). 8. γίνομαι též: objevuji se, naskýtám se, jsem.

Slovní zásoba:

- **τὸ μνημεῖον, ου** pomník; hrob
- **ὁ στρατιώτης, ου** voják
ἡγεμόνος G. Sg. od ὁ ἡγεμῶν vladař
τὸ πραιτώριον, ου praetorium; vládní
budova
- **ἐπί** s A. nad, na; proti
- **ὁλος, η, ον** celý
ἡ σπεῖρα, ας vojenský oddíl, četa
οἱ ἄρχιερεῖς velekněží, přední kněží
- **ὁ πρεσβύτερος, ου** starší; presbyter
- **φίλος, η, ον** milý, drahý; **ὁ φ.** přítel
ἡ σκέπη, ης pokrývka; ochrana, záštita
κραταιός, ά, όν silný, mocný
ὁ θησαυρός, οῦ poklad
- **δώδεκα** čisl. neskl. dvanáct; **οἱ δ.** Dva-
náct
- **ἀναβαίνω, ειν*** jdu nahoru, vystupuji;
vzcházím
ἡ ὁψία, ας pozdní hodina, večer
- **ὁ ἄγγελος, ου** posel; anděl
ἤρξατο 3. Sg. ind. aor. od ἄρχεσθαι začínat:
začal
- **περί** s G. okolo; ohledně, o
Βηθανία, ας míst. jm. f. Bethanie
- **ἡ οἰκία, ας** dům; domácnost, rodina
Σίμωνος G. od vl. jm. m. Σίμων Šimon
λεπρός, ά, όν malomocný

Úkoly:

1) Vyhledejte v textu **A** všechny určité slovesné formy, uveďte je v základním tvaru (1. Sg. ind. prés. a inf. prés.) a převed'te do imperfekta. 2) Vyhledejte v textu **A**, **B** i **C** všechna participia. 3) Vyskloňujte spojení τὸ πνεῦμα τὸ λέγον τοὺς λόγους τῆς ἀληθείας. 4) Změňte v textu **C** větu 1. tak, aby podmětem byly mužské osoby. 5) Vyhledejte v textu **B** i **C** všechny neindikativní tvary aoristu. 6) Vytvořte písemně všechny tvary slovesa παραλαμβάνω, ειν v aoristu (akt. i med.). 7) Přeložte do řečtiny: Neházej chleba psům! Hod'te chleba psovi! Vezmi chleba a pojez! Vzali jsme chleba a pojedli. Shromáždí žáky a uč je! Vzavše chleba pojedli. Přijda do synagógy budu oslavovat Pána. Když (oni) přišli (G. absol.) do synagógy, Židé oslavovali Pána. Když jsme psali (G. absol.), naši bratři odešli.

9. CVIČENÍ

SUBSTANTIVA A ADJEKTIVA III. DEKLINACE (N-KMENY):

ὁ ποιμήν, ὁ Ἑλλήν, ἡ εἰκών, ὁ αἰών, ὁ ἄφρων, ὄν (§§ 164-167)

ZÁJMENO TÁZACÍ A NEURČITÉ: τίς, τί; τις, τι (§§ 219-221)

A

Substantiva 3. deklinace s kmenem zakončeným na souhlásku -v (n-kmeny) se skloňují podle čtyř vzorů.

Vzory:

Sg.	N. ὁ	ποιμήν	pastýř	Pl.	N. οἱ	ποιμέν-ες
	G. τοῦ	ποιμέν-ος			G. τῶν	ποιμέν-ων
	D. τῷ	ποιμέν-ι			D. τοῖς	ποιμέσι(ν)
	A. τὸν	ποιμέν-α			A. τοὺς	ποιμέν-ας

Sg.	N. ὁ	Ἑλλήν	Helén, Řek	Pl.	N. οἱ	Ἑλλήν-ες
	G. τοῦ	Ἑλλήν-ος			G. τῶν	Ἑλλήν-ων
	D. τῷ	Ἑλλήν-ι			D. τοῖς	Ἑλλησι(ν)
	A. τὸν	Ἑλλήν-α			A. τοὺς	Ἑλλήν-ας

Sg.	N. ἡ	εἰκών	obraz	Pl.	N. αἱ	εἰκόν-ες
	G. τῆς	εἰκόν-ος			G. τῶν	εἰκόν-ων
	D. τῇ	εἰκόν-ι			D. ταῖς	εἰκόσι(ν)
	A. τὴν	εἰκόν-α			A. τὰς	εἰκόν-ας

Sg.	N. ὁ	αἰών	věk	Pl.	N. οἱ	αἰῶν-ες
	G. τοῦ	αἰῶν-ος			G. τῶν	αἰῶν-ων
	D. τῷ	αἰῶν-ι			D. τοῖς	αἰῶσι(ν)
	A. τὸν	αἰῶν-α			A. τοὺς	αἰῶν-ας

Poznámka: 1) K n-kmenovým vzorům patří m. i f.; N. Sg. je asigmatický, samohláska poslední slabiky kmene je ve *stupni dlouhém* (ω nebo η). Některá slova mají v ostatních pádech počínajíc G. Sg. tuto samohlásku ve *stupni plném* (ο nebo ε: typ ἡ εἰκών a ὁ ποιμήν), jiná udržují *dlouhý stupeň* i ve všech ostatních pádech (ω nebo η: typ ὁ αἰών a ὁ Ἑλλήν). 2) Podoba V. Sg. u slov, která střídají dlouhý stupeň s plným, závisí na přízvuku: u *oxyton* V. = N. (ὦ ποιμήν!), u ostatních je V. roven kmeni ve stupni plném (ὁ γείτων soused: ὦ γείτον!). V plurálu vždy V. = N.

Adjektiva III. deklinace (n-kmeny) jsou zpravidla dvojvýchodná.

Vzor:

	m. f.	n.		m. f.	n.
Sg.	N. ἄφρων	ἄφρον	nerozumný, á, é	Pl. N. ἄφρον-ες	ἄφρον-α
	G. ἄφρον-ος	ἄφρον-ος		G. ἄφρόν-ων	ἄφρόν-ων
	D. ἄφρον-ι	ἄφρον-ι		D. ἄφροσι(ν)	ἄφροσι(ν)
	A. ἄφρον-α	ἄφρον		A. ἄφρον-ας	ἄφρον-α

Πομπάμκα: Podobně se skládá také trojvýchodné adjektivum μέλας, ανος, μέλαινα, αίνης, μέλαν, ανος černý, a to v rodě mužském a středním, zatímco femininní tvary se drží a-kmenového typu α-impurum (vzor ἡ δόξα).

Přečtěte a přeložte:

1. Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ. **2.** Ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. **3.** Καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. **4.** Καὶ σὺ Βηθλέεμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα. **5.** Ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας ποιμὴν ἐστὶν τῶν προβάτων. **6.** Διὰ τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες. **7.** Ἑλλήσιν τε καὶ βαρβάροις, σοφοῖς τε καὶ ἀνόητοις ὀφειλέτης εἰμί. **8.** Οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτόν. **9.** Τέκνον, ὕπαγε σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνι. **10.** Χειμῶν δὲ ἦν. **11.** Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν συναγωγὴν ἐπαρρησιάζετο ἐπὶ μῆνας τρεῖς διαλεγόμενος καὶ πείθων.

Πομπάμκα: 1. ὁ αὐτός ten samý, tentýž. 2. ὁ θεός místo ů θεé. V. Sg. je často zastupován *formou nominativní*. 6. μὴ γίνεσθε nestávejte se, nebuďte. 9. ὕπαγε! jdi! 11. ἐπὶ μῆνας τρεῖς po tři měsíce.

Slovní zásoba:

- ὁ ποιμὴν, ἑνος pastýř
- **ἡ χώρα, ας** země, krajina, území
- **ὁ αὐτός** ten samý, tentýž
- **ὁ αἰών, ὦνος** věk, věčnost; bytost aión
- **βασιλεύω, εἰν** kraluji
Βηθλέεμ míst. jm. neskl. f. Betlém
Ἰούδα G. od vl. jm. m. Ἰούδας Juda
οὐδαμῶς nijak, nikterak, vůbec ne
ἐλάχιστος, η, ον nejmenší; nepatrný
ὁ ἡγεμών, ὄνος vůdce, vládce, vladař
- **διὰ** s G. skrze, přes; s A. pro, kvůli
- **ἡ θύρα, ας** dveře, vchod, brána
τοῦτο zájm. toto
ἄφρων, ον adj. nerozumný, hloupý
ὁ Ἑλλήν, ηνος Helén, Řek; pohan, Ne-
žid

- **τε** příklonná částice a, i, také; **τε - καὶ** i – i,
jak – tak, jednak – jednak
ὁ βάρβαρος, ου barbar, Neřek
ἀνόητος, ον nerozumný; nevzdělaný
ὁ ὀφειλέτης, ου dlužník
ὁ δαίμων, ονος duch; démon
παρεκάλουν 3. Pl. ind. impf. akt. od παρα-
καλεῖν prosit, žádat; prosili
- **ἐργάζομαι, εσθαι*** pracuji, dělám
- **ὁ ἀμπελῶν, ὦνος** vinice
ὁ χειμῶν, ὦνος zimní období; nepohoda
παρρησιάζομαι, εσθαι otevřeně mlu-
vím
ὁ μῆν, μηνός (kalendářní) měsíc
τρεῖς čisl. tři
διαλέγομαι, εσθαι rozmlouvám

Зájmeno тázací τίς, τί; (kdo? co?; který, á, é?; jaký, á, é?; tvary mají vždy ostrý přízvuk na slabice τί-) a **neurčité τις, τι** (někdo, něco; kdosi, cosi; některý, á, é; nějaký, á, é; tvary jsou vždy *příklonné*, tj. bez vlastního přízvuku) se skloňují podobně jako dvojvýchodná n-kmenová adjektiva:

	m. f.	n.			m. f.	n.
Sg.	N. τίς	τί	kdo? co?	Pl.	N. τίν-ες	τίν-α
	G. τίν-ος	τίν-ος	který, á, é?		G. τίν-ων	τίν-ων
	D. τίν-ι	τίν-ι			D. τίσι(ν)	τίσι(ν)
	A. τίν-α	τί			A. τίν-ας	τίν-α
	m. f.	n.			m. f.	n.
Sg.	N. τις	τι	někdo, něco	Pl.	N. τιν-ές	τιν-ά
	G. τιν-ός	τιν-ός	který, á, é		G. τιν-ών	τιν-ών
	D. τιν-ι	τιν-ι			D. τισι(ν)	τισι(ν)
	A. τιν-ά	τι			A. τιν-άς	τιν-ά

Пřečtěte a přeložte:

1. Ἐκατοντάρχου δέ τινος δοῦλος κακῶς ἔχων ἤμελλεν τελευτᾶν. **2.** Κριτής τις ἦν ἐν τινι πόλει. **3.** Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον· ἐν Βεελζεβοῦλ τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. **4.** Τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; **5.** Δεῖξατέ μοι δηνάριον· τίνος ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφήν;

Poznámka: 1. κακῶς ἔχων nemocný („zle se mající“); ἤμελλεν = ἔμελλεν (zvláštnost v přímnožku). 3. ἐν + D. mívá často význam prostého *instrumentálu*: pomocí Beelzebula, Beelzebulem.

Slovní zásoba:

- **ὁ ἑκατοντάρχης, ου** setník
- **τις, τι** někdo, něco; nějaký, některý
- **κακῶς** adv. zle, špatně
- **μέλλω, ειν*** hodlám, chystám se; mám (= musím)
τελευτῶ, ἄν končím; umírám
ὁ κριτής, οὖ soudce
πόλει D. Sg. od ἡ πόλις, εως město
Βεελζεβοῦλ vl. jm. neskl. m. Beelzebul
- **τὸ δαιμόνιον, ου** démon
- **ἐκβάλλω, ειν*** vyhazují; vyháním
- **τίς, τί;** kdo, co?; který?, jaký?
ἡ μήτηρ, τρός matka
- **ὁ ἀδελφός, οὖ** bratr
δείξατε ukažte!
τὸ δηνάριον, ου denár (řím. mince)
- **ἡ εἰκών, όνος** obraz; podoba
ἡ ἐπιγραφή, ἡς nápis

Úkoly:

1) Vyhledejte v textu **A** i **B** n-kmenová substantiva i adjektiva a vyskloňujte. 2) Vyskloňujte písemně spojení: ἑκατοντάρχης τις, ὁ σῶφρων (rozumný) Ἑλλην. 3) Přeložte do

řečtiny: Kdo má kralovat na věky věků? Nějací Řekové (= Řekové jacísi) vyhánějí/vyháněli/vyhнали démony. Pastýři i ovce vcházejí dveřmi (= skrze dveře). Můj bratr se má zle.

10. CVIČENÍ

SUBSTANTIVA III. DEKLINACE (R-KMENY):

ὁ σωτήρ, ὁ ἄσθήρ, ὁ παντοκράτωρ (§§ 170-172)

Substantiva 3. deklinace s kmenem zakončeným na souhlásku **-ρ** (r-kmeny) se skloňují podle tří vzorů.

Vzory:

Sg.	N. ὁ σωτήρ	spasitel	Pl.	N. οἱ σωτήρ-ες
	G. τοῦ σωτήρ-ος			G. τῶν σωτήρ-ων
	D. τῷ σωτήρ-ι			D. τοῖς σωτήρ-σι(ν)
	A. τὸν σωτήρ-α			A. τοὺς σωτήρ-ας

Sg.	N. ὁ ἄήρ	vzduch	Pl.	N. οἱ ἄέρ-ες
	G. τοῦ ἄέρ-ος			G. τῶν ἄέρ-ων
	D. τῷ ἄέρ-ι			D. τοῖς ἄέρ-σι(ν)
	A. τὸν ἄέρ-α			A. τοὺς ἄέρ-ας

Sg.	N. ὁ παντοκράτωρ	vševládce	Pl.	N. οἱ παντοκράτωρ-ες
	G. τοῦ παντοκράτωρ-ος			G. τῶν παντοκρατόρ-ων
	D. τῷ παντοκράτωρ-ι			D. τοῖς παντοκράτωρ-σι(ν)
	A. τὸν παντοκράτωρ-α			A. τοὺς παντοκράτωρ-ας

Poznámka: K r-kmenovým vzorům patří m. i f.; N. Sg. je zpravidla asigmatický.

K r-kmenům náleží také skupina frekventovaných substantiv s některými tvary odchylnými od uvedených vzorů:

ὁ πατήρ	otec	πατρός, πατρί, πατέρα, πάτερ!, πατέρες, πατέρων, πατράσι(ν), πατέρας
ἡ μήτηρ	matka	viz ὁ πατήρ
ἡ θυγάτηρ	dcera	viz ὁ πατήρ
ὁ ἀνήρ	muž	ἀνδρός, ἀνδρί, ἄνδρα, ἄνερ!, ἄνδρες, ἀνδρῶν, ἀνδράσι(ν), ἄνδρας
ἡ χεῖρ	ruka	χειρός, χειρί, χεῖρα, χεῖρ!, χεῖρες, χειρῶν, χερσί(ν), χεῖρας
ὁ μάρτυς	svědek	μάρτυρος, μάρτυρι, μάρτυρα, μάρτυρ!, μάρτυρες, μαρτύρων, μάρτυσι(ν), μάρτυρας
τὸ πῦρ	oheň	πυρός, πυρί, πῦρ, πῦρ!, v Pl. přechází k o-km.: πυρά, πυρῶν, πυροῖς, πυρά

Πρῆετῆτε α πρῆλοῒτε:

1. Ἐγὼ ὁ θεὸς τῶν πατέρων σου, ὁ θεὸς Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ.
2. Καὶ ἔσεσθέ μου μάρτυρες ἐν τε Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ. **3.** Λέγει τῇ μητρί· γύναι, ἴδε ὁ υἱός σου. **4.** Τούτου ὁ θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγγελίαν ἤγαγεν τῷ Ἰσραὴλ σωτῆρα Ἰησοῦν. **5.** Καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας, λέγει κύριος παντοκράτωρ. **6.** Καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα. **7.** Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δώδεκα. **8.** Τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ἢ τί οἶδας, ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις; **9.** Καὶ φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, καὶ κρᾶζουσιν. **10.** Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατε. **11.** Ἔσται μεθ' ἡμῶν χάρις ἔλεος εἰρήνη παρὰ θεοῦ πατρὸς καὶ παρὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ πατρὸς ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ. **12.** Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. **13.** Πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν. **14.** Καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλόξ πυρός.

Ποζνάμκα: 1. Semitská jména jsou zde *nesklonná*. 2. Podmět i doplněk u slovesa εἶναι je v nominativu (tzv. vazba *dvojího nominativu podmětneho a doplňkového*, viz cv. 33), česky obvykle nom. a instr.: jsem, stávám se někým. 4. τούτου přiřad'te jako přívlastek k τὸ σπέρμα: potomstvo tohoto (muže, tj. Davida). 5. ἔσομαι... εἰς πατέρα hebrej. konstrukce s předložkou εἰς + A. (čekali bychom *dvojí nominativ* – srov. v. 2) častá u sloves εἶναι, γίνεσθαι: být, stávat se někým, něčím (dosl. „za někoho, za něco“). 7. Doplňte sloveso (ἦν, ἐστίν). 11. ἔσται... fut. se významem někdy blíží *imperativu*: budiž! at' je!; μεθ' před ostrým přidechem = μετὰ. 14. Doplňte sloveso (ἦσαν, εἰσίν).

Slovní zásoba:

- **ὁ μάρτυς, υρος** svědek
Ἱερουσαλὴμ míst. jm. neskl. f. Jeruzalém
Ἰουδαία, ας míst. jm. f. Judsko
Σαμαρεία, ας míst. jm. f. Samařsko
- **ἡ μήτηρ, τρός** matka
- **ἴδε!** hle!
τούτου G. Sg. od οὗτος tento: tohoto
- **ἀπό** s G. od; z
- **τὸ σπέρμα, ατος** semeno; potomstvo
- **κατά** s A. podle
- **ἡ ἐπαγγελία, ας** zaslíbení
- **ὁ σωτήρ, ἦρος** zachránce; spasitel
- **ὁ πατήρ, τρός** otec
- **ἡ θυγάτηρ, τρός** dcera
ὁ παντοκράτωρ, ορος všemocný,
všemohoucí; Vševládce
- **καταλείπω, ειν*** opouštím, zanechávám
- **ἡ κεφαλὴ, ἦς** hlava
ὁ στέφανος, ου věnec; koruna
- **ὁ ἀστήρ, έρος** hvězda

- οἶδας 2. Sg. od εἰδέναι vědět: víš
- **εἰ** část., spoj. jestliže, -li; jestli, zda
- **ὁ ἀνὴρ, δρός** muž
- **σώζω, ειν*** zachraňuji; dávám spásu
- **ἢ** nebo, či
ἡ φοῖνιξ, ικος datlová palma; (palmová)
ratolest
- **ἡ χεῖρ, ρός** ruka
- **κράζω, ειν*** fut. **κράξω** křičím, volám
ἀκούσατε 2. Sg. impt. aor. od ἀκούειν: poslyšte!
- **ἡ χάρις, ιτος** přízeň, laskavost; milost;
vděčnost
τὸ ἔλεος, ους soucit, milosrdenství
- **παρὰ** s G. od
- **ἡ ἀλήθεια, ας** pravda
- **ἡ ἀγάπη, ης** láska
- **ὁ οὐρανός, οὔ** nebe
- **τὸ πῦρ, ρός** oheň
- **ὁ ὀφθαλμός, οὔ** oko
ἡ φλόξ, ογός plamen

Úkoly:

1) Vyhledejte v textu všechna substantiva 3. deklinace. 2) Vyskloňujte písemně slovní spojení ἡ ἄφρων θυγάτηρ καὶ ὁ καλὸς ἀστήρ. 3) Přeložte do řečtiny: Když Petr přišel/přicházel (užijte vazby G. absol.) do otcova domu (domu otce), jeho otec jedl/pojedl chléb.

11. CVIČENÍ

AORIST SLABÝ (I.) AKTIVNÍ (§§ 262, 275-277)

A

Aorist slabý (sigmatický, „první“) tvoří **slovesa samohlásková a většina sloves souhláskových ražených**. Význam tvarů je týž jako u aoristu silného. Indikativ, který je minulým časem, přibírá přímnožek. **Kmen aoristu I.** odvodíme připojením formantu (příznaku) -σ- k *původnímu kmeni* (v naprosté většině případů je kmen aor. I. tvarově shodný s kmenem futurálním).

Vzor:

Indikativ:

Sg.	1. ἔ-λυσ-α	rozvázal jsem	Pl.	1. ἐ-λύσ-αμεν
	2. ἔ-λυσ-ας			2. ἐ-λύσ-ατε
	3. ἔ-λυσ-ε(ν)			3. ἔ-λυσ-αν

Infinitiv:

λύσ-αι rozvázat

Imperativ:

λύσ-ον! rozvaž!

λύσ-ατε!

U sloves **souhláskových ražených** se aoristní příznak -σ- připojuje k *původnímu slovesnému kmeni* za obdobných hláskových a grafických změn jako při tvoření futura:

1. u kmenů retných:	γράφ-ω	km. γραφ-	ἔ-γραφ-α	napsal jsem
	κλέπτ-ω	km. κλεπ-	ἔ-κλεψ-α	ukradl jsem
2. u kmenů zubných:	πείθ-ω	km. πειθ-	ἔ-πεισ-α	přemluvil jsem
	δοξάζ-ω	km. δοξαδ-	ἔ-δόξασ-α	oslavil jsem
3. u kmenů zadopatrových:	βρέχ-ω	km. βρεχ-	ἔ-βρεξ-α	namočil jsem
	φυλάσσω-ω	km. φυλακ-	ἐ-φύλαξ-α	pohlídal jsem

Přečtěte a přeložte:

1. Καὶ ἔτερος εἶπεν· ζεύγη βοῶν ἡγόρασα πέντε καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά. 2. Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα. ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω. 3. Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους. 4. Εἶπον ὑμῖν ἤδη καὶ οὐκ ἠκούσατε. 5. Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε. 6. Οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους. 7. Δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν. 8. Ἐκηρύξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ. 9. Τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν; 10. Ὁ δὲ τὸ ἐν λαβῶν ἀπελθὼν ὥρυξεν ἐν τῇ γῇ καὶ ἔκρυψεν τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ. 11. Ὁ βλέπεις γράψον εἰς βιβλίον καὶ πέμψον ταῖς ἐπτά ἐκκλησίαις. 12. Καὶ ἔθαψαν αὐτὴν ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς.

Poznámka: 2. καὶ... καὶ πάλιν... i... a opět..., jednak (už)... a opět... 4. εἶπον doplňte zájmenný předmět: to. 7. ἐν + D. přeložte *instrumentálem*. 8. εἰς ὑμᾶς *předl. směru* může nabývat i významu *místního*: u vás, mezi vámi (= ἐν ὑμῖν). 9. τίνα τῶν... bezpředložkový *G. celkový*: z... 10. τὸ ἐν rozuměj τὸ τάλαντον: jeden talent, hřivnu; ὠρυξεν doplňte zájmenný předmět: to, ho (talent), ji (hřivnu).

Slovní zásoba:

ζεύγη N.A. Pl. od τὸ ζεῦγος jho, pár dobytka:	ἐν čísl. n. jedno
πάρι	ὀρύσσω, εἰν kopám; zakopávám
βοῶν G. Pl. od ὁ βοῶς hovézí dobytce: do-	κρύπτω, εἰν ukrývám
bytčat	• τὸ ἀργύριον, ου stříbro; peníze
• ἀγοράζω, εἰν kupuji	• βλέπω, εἰν hledím; vidím
• πέντε čísl. neskl. pět	• τὸ βιβλίον, ου svitek papyru; spis,
• οὖν tedy	kniha
Ἰσραηλῆτης, ου m. Izraelec	• πέμπω, εἰν posílám
τούτους A. Pl. od οὗτος tento: tyto	• ἡ ἐκκλησία, ας shromáždění lidu;
• ἤδη už, již	církev
θύω, εἰν obětuji; (k oběti) zabíjím; obecně:	θάπτω, εἰν pohřbívám
zabíjím	τὸ σπήλαιον, ου jeskyně; zde: pohřební
δῆ tedy	komora

B

Participium aor. I. akt. se v m. a n. skloňuje podle nt-kmenů, ve f. jako typ ἡ δόξα (α-impurum). Zakončení jsou stejná jako u adj. πᾶς, πᾶσα, πᾶν.

Vzor:

Participium:

	m.	f.	n.	
Sg.	N. λύσας	λύσασα	λῦσαν	rozvázav, ši; rozvázavší
	G. λύσαντος	λυσάσης	λύσαντος	
	D. λύσαντι	λυσάσῃ	λύσαντι	
	A. λύσαντα	λύσασαν	= N.	
Pl.	N. λύσαντες	λύσασαι	λύσαντα	
	G. λυσάντων	λυσασῶν	λυσάντων	
	D. λύσασιν(ν)	λυσάσαις	λύσασιν(ν)	
	A. λύσαντας	λυσάσας	= N.	

Přečtěte a přeložte:

1. Καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμὸς ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός.
 2. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς· ἔτι χρόνον μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με. 3. Καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα. 4. Πᾶς ὁ ἀκούσας παρὰ τοῦ

πατρός καὶ μαθὼν ἔρχεται πρὸς ἐμέ. **5.** Τοῦτο δὲ εἶπεν περὶ τοῦ πνεύματος ὃ ἐμελλὼν λαμβάνειν οἱ πιστεύσαντες εἰς αὐτόν. **6.** Καθίσαντος αὐτοῦ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Poznámka: 2.-5. Člen zde *ὑποδιστάσῃ* participium, které zároveň může mít svůj předmět. 3. μακαρία doplňte sloveso (ἐστὶν). 4. ὁ ἀκούσας... καὶ μαθὼν doplňte zájmenný předmět: to. 6. καθίσαντος αὐτοῦ vazba *G. absolutního*; προσῆλθον αὐτῷ bezpředložkový tzv. *D. směrový* po slovese pohybu s předponou προσ- (§ 388): k němu.

Slovní zásoba:

- **μακάριος, α, ον** blažený, šťastný
- **πιστεύω, εἰν** důvěřuji; věřím
- **παρά** s G. od
- **μανθάνω, εἰν*** aor. ἔμαθον inf. μαθεῖν učím se; po-, vyučuji se
- **τοῦτο** zájm. n. toto, tohle
- **καθίζω, εἰν*** trans. posazuji, usazuji; intr. posazuji se, usedám, sedám si
- **ἀλλά** ale, avšak, nýbrž

Úkoly:

1) Vytvořte participia aor. akt. všech rodů v N. a G. Sg. od všech sloves, která jsou ve větách **A** ve tvaru ind., impt. a inf. aoristu akt. 2) Vyčasujte v ind. aor. akt. všechna slovesa, která mají ve větách **B** tvar participia. Utvořte též impt. a inf. aor. akt. 3) Vyhledejte všechna substantiva a přiřaďte je k jednotlivým deklinačním typům. 4) Přeložte do řečtiny: Uslyšev napsal to. Uvěřivše odešli. Uviděvši stříbro, koupila je. Vešedše do domu, koupili jsme pět otroků. Uvěřili jste v (εἰς) Boha.

12. CVIČENÍ

SUBSTANTIVA A ADJEKTIVA III. DEKLINACE (KM. NA -ι a -υ):

ἡ πόλις, ὁ ἰχθύς, εὐθύς, εἷς, ὅ (§§ 178-183)

ADJEKTIVA μέγας, πολὺς (§ 195)

A

Velmi frekventovaná **substantiva 3. deklinace s kmenem na -ι** jsou téměř výlučně feminina, méně početná **substantiva s kmenem na -υ** jsou maskulina nebo feminina.

Vzory:

Sg.	N. ἡ πόλις	město	Pl.	N. αἱ πόλεις
	G. τῆς πόλεως			G. τῶν πόλεων
	D. τῇ πόλει			D. ταῖς πόλεσι(ν)
	A. τὴν πόλιν			A. τὰς πόλεις

Sg.	N. ὁ ἰχθύς	ryba	Pl.	N. οἱ ἰχθύες
	G. τοῦ ἰχθύος			G. τῶν ἰχθύων
	D. τῷ ἰχθύϊ			D. τοῖς ἰχθύσι(ν)
	A. τὸν ἰχθύον			A. τοὺς ἰχθύας

Poznámka: V. Sg. je ὦ πόλι! a ὦ ἰχθύ! V plurálu vždy V. = N.

Podobně se skloňují poměrně nepočetná **trojvýchodná u-kmenová adjektiva**.

Vzor:

	m.	f.	n.
Sg.	N. εὐθύς	εὐθεία	εὐθύ rovný, přímý
	G. εὐθέος	εὐθείας	εὐθέος
	D. εὐθεῖ	εὐθείᾳ	εὐθεῖ
	A. εὐθύν	εὐθεῖαν	= N.
Pl.	N. εὐθεῖς	εὐθεῖαι	εὐθέα
	G. εὐθέων	εὐθειῶν	εὐθέων
	D. εὐθέσι(ν)	εὐθείαις	εὐθέσι(ν)
	A. εὐθεῖς	εὐθείας	= N.

Πρεχτετε a πρελοζε:

1. Τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου. 2. Χάριν ἔχω τῷ θεῷ ὃ λατρεύω ἀπὸ προγόνων

ἐν καθαρχᾷ συνειδήσει. **3.** Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν. **4.** Οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει. **5.** Νῦν κρίσις ἐστὶν τοῦ κόσμου τούτου. **6.** Ἔλαβεν τοὺς ἐπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας. **7.** Οὐ πᾶσα σὰρξ ἡ αὐτὴ σὰρξ ἀλλὰ ἄλλη μὲν ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν, ἄλλη δὲ σὰρξ πτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων. **8.** Ἡ γὰρ καρδιά σου οὐκ ἐστὶν εὐθεῖα ἔναντι τοῦ θεοῦ. **9.** Μήτι ἡ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὁπῆς βρῦει τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρόν; **10.** Οὐκ ἐνὶ Ἰουδαίῳ οὐδὲ Ἑλλήνι, οὐκ ἐνὶ δοῦλῳ οὐδὲ ἐλεύθερῳ, οὐκ ἐνὶ ἄρσεν καὶ θῆλυ. **11.** Καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖται οὐκ εἰσὶν. **12.** Εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς.

Poznámka: 2. χάριν ἔχω jsem vděčný, děkuji; tvar A. χάριν je analogický podle typu ἡ πόλις; ἐν καθαρχᾷ σ. s čistým svědomím. 4. Doplňte sloveso (ἐστὶν). 5. κρίσις... τοῦ κόσμου G. *předmětový* (§ 370): soud... nad světem. 7. Doplňte sloveso (ἐστὶν); μέν - δέ někdy jen logicky členění větu a nepřekládá se. 9. μήτι... βρῦει...; cožpak chrlí...? chrlí snad...? snad nechrlí...? 10. ἄρσεν - θῆλυ mužské - ženské (pohlaví), muž - žena. 12. εἰς ὑμᾶς mezi vás.

Slovní zásoba:

- τὸ τέλος, οὐς konec; cíl
 ἡ παραγγελία, ας ohlášení; příkaz, nařízení
- **καθαρός, ἅ, ὅν** čistý
 - **ἡ συνειδήσις, εως** svědomí
 - **ἀγαθός, ἡ, ὅν** dobrý
 - **ἡ πίστις, εως** důvěra; víra
 ἀνυπόκριτος, ὃν nepředstíraný, nepokrytecký
 - **λατρεύω, εἰν** sloužím
 οἱ πρόγονοι, ὡν předkové
 περιάγω, εἰν vodím okolo; chodím okolo, obcházím
 - **ἡ πόλις, εως** město; obec
 - **ἡ κώμη, ης** ves
 - **ἡ δύναμις, εως** síla, moc; mocný čin, zázrak
 - **ἡ κρίσις, εως** posuzování; soud
 τούτου G. Sg. od οὗτος tento: tohoto
 - **ὁ ἰχθύς, ὅς** ryba
 κτηνῶν G. Pl. od τὸ κτῆνος dobytce: dobytčat
 πτηνός, ἡ, ὅν okřídlený; τὰ πτηνά okřídlenici

- εὐθύς, εὐθεῖα, εὐθύ přímý, rovný;
 upřímý
 ἔναντι s G. před
 μήτι táz. část. (očekává se neg. odpověď) snad ne?, zda snad?, cožpak?
 ἡ πηγὴ, ἧς pramen
 ἡ ὁπή, ἧς otvor, díra
 βρῦω, εἰν chrlím
 γλυκύς, εἶα, ὅς sladký
 πικρός, ἅ, ὅν hořký
 ἐνὶ = ἐνεσσι je, existuje
- **ἐλεύθερος, α, ὃν** svobodný
 ἄρσεν, ἐν adj. (n-km.) mužský, samčí
 θῆλυς, εἰα, ὅς ženský, samičí
 - **ἡ ἐντολή, ἧς** nařízení, příkaz; příkazní
 βαρύς, εἶα, ὅς těžký; závažný; obtížný;
 krutý
 - **μετά** s A. po, za (místně, časově)
 - **εἰσερχομαι, εσθαι*** fut. **εἰσελεύσομαι** vcházím, vstupuji, přicházím
 ἡ ἄφιξις, εως příchod; zde „příchod do věčného života“, tj. smrt
 ὁ λύκος, οὐ vlk

Adjektiva různosklonná πολύς, πολλή, πολύ (mnohý) a μέγας, μεγάλη, μέγα (velký) se s výjimkou N. a A. Sg. m. a n. skloňují jako adjektiva 1. a 2. deklinace:

	m.	f.	n.	
Sg.	N. πολύς	πολλή	πολύ	mnohý
	G. πολλοῦ	πολλῆς	πολλοῦ	
	D. πολλῶ	πολλῇ	πολλῶ	
	A. πολύν	πολλήν	= N.	
Pl.	N. πολλοί	πολλοί	πολλά	
	G. πολλῶν	πολλῶν	πολλῶν	
	D. πολλοῖς	πολλοῖς	πολλοῖς	
	A. πολλούς	πολλάς	= N.	

	m.	f.	n.	
Sg.	N. μέγας	μεγάλη	μέγα	velký
	G. μεγάλου	μεγάλης	μεγάλου	
	D. μεγάλῳ	μεγάλῃ	μεγάλῳ	
	A. μέγαν	μεγάλην	= N.	
Pl.	N. μεγάλοι	μεγάλοι	μεγάλα	
	G. μεγάλων	μεγάλων	μεγάλων	
	D. μεγάλοις	μεγάλαις	μεγάλοις	
	A. μεγάλους	μεγάλας	= N.	

Πρῆτῆτε a πρῆλοῖτε:

1. Ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ μεγάλη τῆς ὀργῆς αὐτῶν. **2.** Ἔστιν δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας. **3.** Μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε, ἀδελφοί μου. **4.** Οὕτως οἱ πολλοὶ ἐν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ. **5.** Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες· ἐγὼ εἰμι ὁ Χριστός. **6.** Καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶν τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον.

Ποσνάμκα: 3. μὴ... γίνεσθε nestávejte se, nechtějte se stát. 5. ἐπὶ „na základě“ = ve (jménu).

Slovní zásoba:

- **ἡ ὀργή, ἡς** hněv
ὁ πορισμός, οὗ pramen zisku; výdělek
- **μέγας, μεγάλη, μέγα** velký; důležitý, vznešený
ἡ εὐσέβεια, ας zbožnost, bohabojnost
ἡ αὐτάρκεια, ας soběstačnost; spokojenost

- **πολύς, πολλή, πολύ** mnohý, četný, hojný; značný, velký
ἐν čís. n. jedno
- **ἔρχομαι*** fut. ἐλεύσομαι přicházím
ὁμολογουμένως adv. podle souhlasu všech; zcela jistě
- **τὸ μυστήριον, οὐ** tajemství

Úkoly:

1) Vyskloňte: ἡ μεγάλη δύναμις, πολλοὶ ἰχθύες, ὁ μέγας ἰχθύς, ὁ εὐθύς ἄνθρωπος. 2) Vyhledejte všechna subst. a adj. a zařaďte je podle probraných deklinačních typů. 3) Přeložte do řečtiny: Čisté svědomí je velkou silou (přísudkové subst. bez členu a v nominativu). V onom dni přijde veliký soud. Vděčím (= mám vděk) Bohu, protože mne zachránil od smrti věčné. Když mám (= máje, part. prez.) mnoho stříbra (= mnohé stříbro), kupuji mnoho otroků a velké ryby. Přijď, Bože, se svou mocí, a zachraň mne!

13. CVIČENÍ

SUBSTANTIVA III. DEKLINACE (EU-KMENY): ὁ βασιλεύς (§§ 184-185)

AORIST SLABÝ (I.) MED. (§§ 263, 275-277)

PODMÍNKOVÉ SOUVĚTÍ REÁLNÉ (§§ 443-444)

A

Substantiva III. deklinace s kmenem zakončeným na dvojhhlásku **-eu** (eu-kmeny) jsou pouze maskulina.

Vzor:

Sg.	N. ὁ βασιλεύς	král	Pl.	N. οἱ βασιλεῖς
	G. τοῦ βασιλέως			G. τῶν βασιλέων
	D. τῷ βασιλεῖ			D. τοῖς βασιλεῦσι(ν)
	A. τὸν βασιλέα			A. τοὺς βασιλεῖς

Poznámka: V. Sg. je ὦ βασιλεῦ! V plurálu vždy V. = N.

Přečtěte a přeložte:

1. Σὺ λέγεις ὅτι βασιλεύς εἰμι. **2.** Τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων, ἀφθάρτῳ ἀοράτῳ μόνῳ θεῷ, τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. **3.** Καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν. **4.** Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα. **5.** Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν κυρίῳ. **6.** Καὶ Μελχισέδεκ βασιλεὺς Σαλήμ ἐξήνεγκεν ἄρτους καὶ οἶνον ἦν δὲ ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου.

Poznámka: 2. Doplňte sloveso: (at') je, náleží. 3. τοῦ λαοῦ bezpředložkový G. celkový § 374: z lidu; παρ' = παρὰ (před samohl.). 5. τὰ τέκνα N. *nabrazuje* V'; ὑπακούω se pojí s D.: poslouchám někoho.

Slovní zásoba:

- ὁ βασιλεύς, ἕως král
ἄφθαρτος, ὃν nezničitelný; nesmrtelný
ἀόρατος, ὃν neviditelný
- μόνος, ἡ, ὃν jediný; sám
- ἡ τιμή, ἡς cena, ocenění; úcta, čest
- ὁ ἀρχιερεὺς, ἕως přední kněz, velekněz
- ὁ γραμματεὺς, ἕως znalec Písma, zákoník
ἐπυνθάνομαι, εἶσθαι vyznívám se, vyznídám
- εἰ μὴ jestliže ne, pokud ne; leda, nýbrž
- ὁ Καῖσαρ, ρος Caesar; císař
- ὑπακούω, εἰν* τιτι jsem poslušný, poslouchám někoho
- ὁ γονεὺς, ἕως otec, rodič; předek
Μελχισέδεκ vl. jm. neskl. m. Malkisedek
Σαλήμ míst. jm. neskl. f. Šálém
ἐκφέρω, εἰν aor. ἐξήνεγκον inf. ἐξενεγκεῖν
vynáším; předkládám
- ὁ οἶνος, ου víno
- ὁ ἱερεὺς, ἕως kněz
ὑψιστος, ἡ, ὃν nejvyšší

B

Aorist slabý (sigmatický, „první“) **mediální** ve svých formách vychází od stejného kmene jako formy aoristu I. aktiva, a liší se od nich jen koncovkami. Význam tvarů je týž jako u aoristu silného med.: dokonavost, mediálnost (nikoli pasivnost).

Vzor:

Indikativ:

Sg.	1. ἐ-λυσ-άμην	rozvázal jsem si, se	Pl.	1. ἐ-λυσ-άμεθα
	2. ἐ-λύσ-ω			2. ἐ-λύσ-ασθε
	3. ἐ-λύσ-ατο			3. ἐ-λύσ-αντο

Infinitiv:

λύσ-ασθαι rozvázat si, se

Imperativ:

λῦσ-αι! rozvaž si, se!

λύσ-ασθε!

Participium:

λυσ-άμενος, η, ον rozvázav, ši si, se; rozvázavši si, se

Poznámka: Part. aor. med. se skloňuje jako trojvýchodné adj. 1. a 2. deklinace.

Přečtěte a přeložte:

1. Οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις ἀλλὰ τῷ θεῷ. **2.** Καὶ πάλιν προσηύξατο, καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν ἔδωκεν. **3.** Καὶ προσευξάμενοι εἶπαν· σὺ κύριε καρδιογνώστα πάντων, ἀνάδειξον ὃν ἐξελέξω ἐκ τούτων. **4.** Καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν Ἡλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι. **5.** Ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ Γαλιλαῖοι. **6.** Ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς Χριστὸν Ἰησοῦν. **7.** Διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου. **8.** Ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Poznámka: 3. εἶπ-αν analogický tvar s koncovkou slabého aor. (ἔλυσαν) místo náležitého „silného“ εἶπ-ον; ἐξ-ε-λέξω před samohláskou přímnožku se předpona chová jako předložka (ἐκ - ἐξ). 4. δέξασθαι doplňte zájmenný předmět: τοῦτο. 7. ἐφυλαξάμην od med. φυλάσσομαι = hlídám si, zachovávám (předpisy).

Souvětí podmínkové reálné (srov. větu 4) se dá znázornit schématem:

Ei + indikativ kteréhokoli času, ind. kteréhokoli času nebo imperativ.

V terminologii klasické filologie nazýváme vedlejší podmínkovou větu *předvětím*, větu hlavní *závětím*. Spojka v předvětí je εἰ (jestliže, pokud) nebo εἰ μὴ (jestliže ne, pokud ne).

Předvětí: Εἰ θέλεις (ἤθελες),

Jestliže chceš (jsi chtěl),

Závětí: γράφεις (ἔγραψας, γράφε! γράφον!).

píšeš (zapsal jsi, piš! zapiš!).

Slovní zásoba:

ψεύδομαι, εσθαι lžu; obelhávám

ὁ ὑετός, οὖν déšť

ἔδωκεν ind. aor. od δίδόναι dávat: dal, a, o

ὁ καρδιογνώστης, οὐ znalec srdce, nitra

ἀνάδειξον imp. aor. od ἀναδεικνύναι ukazovat: ukaž!

- **ἐκλέγομαι, εσθαι** vybírám si, vyvoluji si

τούτων G. Pl. od οὗτος tento: těchto

- **εἰ** spoj. jestliže, -li, pokud, když; v otázce: zda, jestli

- **θέλω, εἶν*** fut. θελήσω impf. ἤθελον
aor. ἠθέλησα chci

Ἠλίας, οὐ vl. jm. m. Eliáš

Γαλιλαία, ας míst. jm. f. Galilea

Γαλιλαῖος, α, ον galilejský

Ἰησοῦ D. od vl. jm. Ἰησοῦς

ταῦτα N. Pl. od τοῦτο toto: tyto věci

ἡ νεότης, ἡτος novost; mládí

- **ἀσπάζομαι, εσθαι** objímám; zdravím, pozdravuji

Úkoly:

1) Vytvořte písemně všechny známé tvary od sloves δέχομαι a προσεύχομαι v aoristu; určité tvary časujte a participia skloňujte. 2) Skloňujte písemně: ὁ σοφὸς γραμματεὺς ὁ γινώσκων καρδίας τῶν ἀνδρῶν. 3) Přeložte do řečtiny: Císař si vyvolil posla a chtěl ho poslat do Galileje.

14. CVIČENÍ

IND., IMPT., INF., PART. PRÉZ. AKT. A IMPF. AKT. SLOVES SAMOHLÁSKOVÝCH
STAŽENÝCH: ἀγαπᾶν, ποιεῖν, πληροῦν (§§ 267-271)

A

Slovesa samohlásková stažená mají *prézentní kmen* (a s ním tvarově totožný *původní kmen*) zakončený na samohlásky **α, ε, ο**. Ty se v rámci historického vývoje řeckého hláskového systému stáhly se samohláskami v koncovkách podle těchto vzorců:

α + ε, (η)	= α (dlouhé)	např.: ἀγάπα-ε	→ ἀγάπα	miluj!
α + ει, η	= α	ἀγαπά-εις	→ ἀγαπᾶς	miluješ
α + ο, ω, ου	= ω	ἀγαπά-ουσιν	→ ἀγαπῶσιν	milují
(α + οι	= ω)			
ε + ε	= ει	např.: ποίε-ε	→ ποίει	dělej!
ε + ο	= ου	ποιέ-ομεν	→ ποιοῦμεν	děláme
ε před dlouhou samohl. nebo dvojhl. mizí, např.:		ποιέ-ουσιν	→ ποιοῦσιν	dělají
ο + ο, ε, ου	= ου	např.: πλήρο-ε	→ πλήρου	plň!
ο + ει, η, (οι)	= οι	πληρό-εις	→ πληροῖς	plníš
ο + ω, (η)	= ω	πληρό-ω	→ πληρῶ	plním

Poznámka: V závorkách jsou uvedeny kombinace, jež není nutné se učit. Případají v úvahu u dosud neprobraných způsobů *konjunktivu* (cv. 17) a *optativu* (cv. 31), kterými se tato učebnice v rámci prez. kmene stažených sloves zvlášť nezabývá.

Vzory:

Indikativ prez.:

Sg.	1. ἀγαπᾶ	miluji	ποιῶ	dělám	πληρῶ	plním
	2. ἀγαπᾷς		ποιεῖς		πληροῖς	
	3. ἀγαπᾷ		ποιεῖ		πληροῖ	
Pl.	1. ἀγαπῶμεν		ποιοῦμεν		πληροῦμεν	
	2. ἀγαπᾶτε		ποιεῖτε		πληροῦτε	
	3. ἀγαπῶσι(ν)		ποιοῦσι(ν)		πληροῦσι(ν)	

Infinitiv:

ἀγαπᾶν	milovat	ποιεῖν	dělat	πληροῦν	plnit
--------	---------	--------	-------	---------	-------

Imperativ:

ἀγάπα!	miluj!	ποίη!	dělej!	πλήρου!	plň!
ἀγαπᾶτε!		ποιεῖτε!		πληροῦτε!	

Poznámka: Původní tvary inf. byly *ἀγάπα-εν, *ποιε-εν, *πληρο-εν. Odtud formy ἀγαπᾶν, ποιεῖν, πληροῦν. Ostatní zakončení se dají snadno odvodit, pomocí pravidel o stahování samohlásek, z koncovek probraných u sloves samohl. nestažených a souhláskových.

Přečtěte a přeložte:

1. Τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ ἔθνικοι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; **2.** Κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ. **3.** Πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε. **4.** Σίμων Ἰωάννου, ἀγαπᾶς με; **5.** Σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. **6.** Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν· ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν. **7.** Ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς Θεοῦ ζήλω. **8.** Ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν. **9.** Εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ πατρὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πάντοτε. **10.** Οὕτως λαλεῖτε καὶ ποιεῖτε. **11.** Καὶ εὖρον αὐτὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ ὅτι πάντες ζητοῦσιν σε. **12.** Μὴ ζῆτει γυναιῖνα. **13.** Λέγει αὐτῇ Ἰησοῦς· γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; **14.** Ὁ γὰρ Θεὸς εἶπεν· τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα.

Poznámka: 7. ζηλῶ + A. horlím pro někoho. 11. λέγουσιν *prěx. historický* (vypravovaci); ὅτι někdy jen uvozuje přímou řeč (jako č. dvojtečka a uvozovky). 13. τί co? proč?

Slovní zásoba:

περισσός, ή, όν nadbytečný, navíc;
zvláštní, mimořádný

- **ποιῶ, εἶν** dělám, činím; jednám
- **οὐχί** ne, nikoli; v otázce copak ne?
ἐθνικός, ἡ, ὅν nežidovský, pohanský
- **φιλῶ, εἶν** mám rád, miluji
- **ἄσθενῶ, εἶν** jsem slabý; jsem nemocný
Σίμων, ὠνος vl. jm. m. Šimon
- **ἀγαπῶ, ᾶν** miluji
- **ἐχθρός, ἄ, ὅν** nepřátelský; **ὁ ἐ.** nepřítel
ζηλῶ, οὖν horlím; žárlím

ὁ ζῆλος, ου horlivost; žárlivost

- **εὐχαριστῶ, εἶν** jsem vděčný; děkuji
- **πάντοτε** vždycky; stále
- **λαλῶ, εἶν** mluvím, říkám, povídám; po-
jednávám
- **εὕρισκω, εἰν*** aor. **εὔρον** inf. **εὕρεῖν**
nalézám, nacházím
- **ζητῶ, εἶν** τι hledám, vyhledávám něco;
snažím se, usiluji o něco
- **κλαίω, εἰν*** pláču, naříkám; oplakávám
- **τιμῶ, ὦν** oceňuji, cením; ctím, mám
v úctě

B

Vzory:

Imperfektum:

Sg.	1. ἡγάπων	miloval jsem	ἐποίουν	dělal jsem	ἐπλήρουν	plnil jsem
	2. ἡγάπας		ἐποίεις		ἐπλήρους	
	3. ἡγάπα		ἐποίει		ἐπλήρου	
Pl.	1. ἡγαπῶμεν		ἐποιοῦμεν		ἐπληροῦμεν	
	2. ἡγαπᾶτε		ἐποιεῖτε		ἐπληροῦτε	
	3. ἡγάπων		ἐποίουν		ἐπλήρουν	

Part. prez. akt.:

m. ἀγαπῶν, ὧντος	miluje, ic	ποιῶν, οὖντος	dělaje, ic	πληρῶν, οὖντος	plně, ic
f. ἀγαπῶσα, ὡσης		ποιουῖσα, ούσης		πληροῦσα, ούσης	
n. ἀγαπῶν, ὧντος		ποιοῦν, οὖντος		πληροῦν, οὖντος	

Přečtěte a přeložte:

1. Τοῦτο γὰρ ποιῶν καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου. **2.** Ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίστει. **3.** Ἐζώννυες σεαυτὸν καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες. **4.** Τρέχει οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς Σίμωνα Πέτρον καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς. **5.** Οἶδαμεν δὲ ὅτι τοῖς ἀγαπῶσιν τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν. **6.** Ὡς δὲ ἐπλήρου Ἰωάννης τὸν δρόμον, ἔλεγεν· τίνα ἐμὲ ὑπονοεῖτε εἶναι; **7.** Τῷ νικῶντι δώσω φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὃ ἐστὶν ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ θεοῦ. **8.** Ἐζήτουν αὐτὸν πάλιν πιάσαι, καὶ ἐξήλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν. **9.** Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας. **10.** Καὶ παραχρῆμα ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ ἐφώνησεν ἀλέκτωρ.

Poznámka: 4. τρέχει... ἔρχεται *prés. historický* (vypravovací); doplňte podmět (Marie Magdalská). 5. *Neutrum plurale habet verbum singulare*. 6. τὸν δρόμον přeneseně: cestu života; τίνα ἐμὲ... εἶναι za koho mne považujete, kdo myslíte, že jsem. 8. ἐξήλθεν unikl, vyvázl. 10. λαλοῦντος αὐτοῦ *G. absolutní*.

Slovní zásoba:

σεαυτὸν zájm. zvrat. (ty) sám sebe

ζωννύω, εἶν opásávám

• **περιπατῶ, εἶν** chodím; přeneseně žiji

• **τρέχω, εἶν*** aor. **ἔδραμον** inf. **δραμεῖν**
běžím

οἶδαμεν 1. Pl. od εἰδέναι vědět: víme

συνεργῶ, εἶν spolupracuji; pomáhám

• **ὥς** spoj. jak(mile), když

• **πληρῶ, οὖν** plním, naplňuji; dokončuji
ὁ δρόμος, ου běh; závod; závodní dráha
ὑπονοῶ, εἶν domnívám se, myslím; po-

važuji (někoho za něco)

• **νικῶ, ἄν** vítězím; přemáhám

δώσω fut. od διδόναι dávat: dám

• **τὸ ξύλον, ου** dřevo; strom

ὁ παράδεισος, ου zahrada, park; ráj

πιάζω, εἶν chytám, zmocňuji se

ὁ ἔμπορος, ου obchodník

ὁ μαργαρίτης, ου perla

παραχρῆμα adv. hned; najednou

ἐφώνησεν aor. od φωνεῖν křičet: zakřičel

ὁ ἀλέκτωρ, ορος kohout

Úkoly:

1) Vytvořte písemně všechny probrané tvary od sloves νικῶ, ἄν, ζητῶ, εἶν, ζηλῶ, οὖν. 2) Najděte v textech všechna participia a skloňujte je ve všech rodech. 3) Skloňujte spojení Σίμων Πέτρος ὁ μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. 4) Přeložte do řečtiny: Nemiluješ bratra ani (οὐδὲ) otce. Moje matka je nemocná. Co děláte? Chodíval jsem do synagógy. Můj přítel miloval i nepřátele. Pozdravil jsem krále. Naši setníci byli nemocní. Chodíme, kde chceme, a děláme, co chceme.

15. CVIČENÍ

IND., IMPT., INF., PART. PRÉZ. MED. A IMPF. MED. SLOVES SAMOHLÁSKOVÝCH
STAŽENÝCH: ἀγαπᾶσθαι, ποιεῖσθαι, πληροῦσθαι (§§ 267-271)

A

Mediální tvary prezentačního systému (tj. tvary odvozené přímo od prez. kmene) **sloves samohláskových stažených** se snadno odvodí aplikací pravidel o stahování.

Vzory:

Indikativ prez.:

Sg.	1. ἀγαπῶμαι miluji se	ποιῶμαι dělám si	πληροῦμαι jsem plněn
	2. ἀγαπᾷ	ποιῇ	πληροῖ
	3. ἀγαπᾶται	ποιεῖται	πληροῦται
Pl.	1. ἀγαπώμεθα	ποιούμεθα	πληρούμεθα
	2. ἀγαπᾶσθε	ποιεῖσθε	πληροῦσθε
	3. ἀγαπῶνται	ποιοῦνται	πληροῦνται

Infinitiv:

ἀγαπᾶσθαι milovat se	ποιεῖσθαι dělat si	πληροῦσθαι být plněn
----------------------	--------------------	----------------------

Imperativ:

ἀγαπῶ! miluj se!	ποιῶ! dělej si!	πληροῦ! buď plněn!
ἀγαπᾶσθε!	ποιεῖσθε!	πληροῦσθε!

Poznámka: Mediální tvary mají v prezentačním systému (tj. včetně imperfekta a participií prez.) význam mediální (miluji se, si; dělám se, si; plním se, si) i pasivní (jsem milován; jsem dělán; jsem plněn).

Přečtěte a přeložte:

1. Τὸν θεὸν φοβεῖσθε, τὸν βασιλέα τιμᾶτε. 2. Ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται. 3. Φοβούμεθα τὸν ὄχλον. 4. Καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται. 5. Νῦν δὲ καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν· πᾶσα καύχησις τοιαύτη πονηρά ἐστιν. 6. Καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστιν ἄσωτία, ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύματι. 7. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν. 8. Δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι, ἐφ' ὅσον εἰμι ἐν τούτῳ τῷ σκηνώματι, διεγείρειν ὑμᾶς ἐν ὑπομνήσει.

Poznámka: 2. παρ' = παρά (před samohláskou). 4., 5. ἐν + D. přeložte *instrumentálem*. 6. ἐν πνεύματι přeložte *instrumentálem*. 7. ἐν + D. přeložte *instrumentálem*. 8. ἐφ' ὅσον nakolik, pokud; τὸ σκηνῶμα přeneseně: tělo; ἐν ὑπομνήσει přeložte *instrumentálem*.

Slovní zásoba:

• φοβοῦμαι, εἶσθαι τινὰ bojím se někoho, mám strach z někoho
πυνθάνομαι, εἶσθαι vyptávám se, vyzvídám

- **γεννῶ, ἄν** plodím, rodím
- **καυχῶμαι, ἄσθαι** chlubím se, vychloubám se
- **ἡ θλίψις, εως** tíseň, soužení, úzkost
εἰδότες part. od εἰδέναι vědět: vědouce
ἡ ἀλαζονεία, ας chvástání, domýšlivost
ἡ καύχησις, εως vychloubání, chloubá
τοιαύτη f. zájm. τοιοῦτος takový: taková
μεθύσκω, ειν opíjím
ἡ ἄσωτία, ας zhýralost, rozmařilost
- **ὑπό** s G. od (příčina, původ)

- **κακός, ἡ, ὄν** špatný, zlý
- **ἡγοῦμαι, εἶσθαι** vedu, jsem v čele;
mám za to, míním; považuji
- **ὅσος, η, ὄν** vztaž. zájm. jak velký; jak
mnohý
τοῦτω D. zájm. τοῦτο toto: tomuto; ἐν τ.
v tomto
τὸ σιγήνωμα, ατος stan; příbytek
διεγείρω, ειν probouzím, burcuji
ἡ ὑπόμνησις, εως připomenutí; napo-
mínání

B

Vzory:

Imperfektum:

Sg.	1. ἡγαπῶμην	miloval	ἐποιούμην	dělal jsem si	ἐπληρούμην	byl jsem plněn
	2. ἡγαπῶ	jsem se	ἐποιῶ		ἐπληροῦ	
	3. ἡγαπᾶτο		ἐποιεῖτο		ἐπληροῦτο	
Pl.	1. ἡγαπώμεθα		ἐποιούμεθα		ἐπληρούμεθα	
	2. ἡγαπᾶσθε		ἐποιεῖσθε		ἐπληροῦσθε	
	3. ἡγαπῶντο		ἐποιοῦντο		ἐπληροῦντο	

Part. prez. med.:

m. ἀγαπώμενος	miluje se	ποιούμενος	děláje si	πληρούμενος	jsa plněn
f. ἀγαπωμένη		ποιουμένη		πληρουμένη	
n. ἀγαπώμενον		ποιούμενον		πληρούμενον	

Πρᾶξτετε α πρᾶλοζετε:

1. Ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομή, οἱ πνεύματι θεοῦ λατρεύοντες καὶ καυχώμενοι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. **2.** Ὁ γὰρ Ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν Ἰωάννην. **3.** Παραγενόμενος δὲ εἰς Ἱηρουσαλὴμ ἐπείραζεν κολλᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς, καὶ πάντες ἐφοβοῦντο αὐτὸν μὴ πιστεύοντες ὅτι ἐστὶν μαθητῆς. **4.** Ἐφοβούμεν γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ. **5.** Ἄνδρες Ἰσραηλῖται καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν θεὸν, ἀκούσατε. **6.** Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπληροῦντο χαρᾶς καὶ πνεύματος ἁγίου. **7.** Τὸ δὲ παιδίον ἠῤῥαεν καὶ ἐκραταιοῦτο πληρούμενον σοφίας, καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό. **8.** Τίς ἡ καινὴ αὕτη ἡ ὑπὸ σου λαλουμένη διδασχῇ; **9.** Μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν. **10.** Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.

Ποζνάμκα: 1. πνεύματι D. s významem *instrumentálu*; oi... λατρεύοντες καὶ καυχώμενοι člen je společný oběma participiím; ἐν X. přeložte *instrumentálem*. 3. κολλᾶσθαι τοῖς μ. D. *stykovým* (§ 392); s učedníky, k učedníkům. 6. πληρῶ + G. plním, naplňuji něčím: slovesa plnosti se pojí s G. *dotykovým* (§ 378.3). 7. σοφία D. s významem *instrumentálu*. 8. Doplňte sloveso: τίς (ἐστίν). 9. μνημονεύω + G. vzpomínám, pamatuji na někoho: slovesa pamatování se pojí s G. *dotykovým* (§ 378.3).

Slovní zásoba:

- ἡ περιτομή, ἧς obřízka
- παραγίνομαι, εἶσθαι* aor. παρεγενόμην inf. παραγενέσθαι dostávám se (někam), přicházím
- πειράζω, εἰν zkouším, pokouším se; pokouším
κολλῶμαι, ἄσθαι spojuji se, připojuji se
ἀύστηρός, ἄ, ὄν přísný
- ἡ χαρά, ἧς radost
- τὸ παιδίον, ου dítě
- αὐξάνω, εἰν* trans. zvětšuji, rozmnožuji;
intr. zvětšuji se, rostu
κραταιῶ, οὖν posiluji; med. posiluji se, sílím
- καινός, ή, ὄν nový
αὕτη zájm. f. tato, tahle
- μνημονεύω, εἰν vzpomínám, pamatuji
- μισῶ, εἶν nenávidím

Úkoly:

1) Vyhledejte v textech všechna slovesa samohlásková stažená. 2) Vytvořte písemně všechny probrané tvary od sloves φοβοῦμαι, εἶσθαι, ἡγοῦμαι, εἶσθαι, καυχῶμαι, ἄσθαι. 3) Vyhledejte v textu všechna substantiva, zařaďte je k deklinačním typům a skloňujte. 4) Přeložte do řečtiny: Měj v úctě svého (= tvého) Boha. Učedník byl naplňován radostí. Zlý muž zplodil významného (= velkého) syna. Kam jsi přišel (ses dostal)? Chlubíme se dobrým vínem a chlebem. Nepokoušejte svého (= vašeho) krále! Nebojíme se zástupů.

16. CVIČENÍ

SUBST. A ADJ. III. DEKLINACE (S-KMENY):

τὸ γένος, ἀληθής, ἐς (§§ 173-177)

FUTURUM A AORIST SLABÝ (I.) AKT. A MED. SLOVES

SAMOHLÁSKOVÝCH STAŽENÝCH (§§ 272-273)

A

Substantiva 3. deklinace s kmenem zakončeným na souhlásku **-σ** (s-kmeny) jsou zpravidla neutra. V zakončeních se projevují výrazné hláskové změny dané historickým vývojem řeckého hláskového systému.

Vzor:

Sg.	N. τὸ γένος	rod	Pl.	N. τὰ γένη
	G. τοῦ γένους			G. τῶν γενῶν
	D. τῷ γένει			D. τοῖς γένεσι(ν)
	A. = N.			A. = N.

Poznámka: V N.A. Sg. jsou tato substantiva zakončena na kmenové σ (-ς). Geneticky tu jde o zcela jiné zakončení než u maskulin 2. deklinace typu ὁ δοῦλο-ς. Původní podoba kmene v ostatních pádech je γενεσ-, např. G. Sg. *γενεσ-ος, N. Pl. *γενεσ-α.

Podobně se skloňují poměrně málo početná **dvojvýchodná s-kmenová adjektiva**.

Vzor:

	m. f.	n.		m. f.	n.	
Sg.	N. ἀληθής	ἀληθές	pravdivý	Pl.	N. ἀληθεῖς	ἀληθῆ
	G. ἀληθοῦς	ἀληθοῦς			G. ἀληθῶν	ἀληθῶν
	D. ἀληθεῖ	ἀληθεῖ			D. ἀληθέσι(ν)	ἀληθέσι(ν)
	A. ἀληθῆ	ἀληθές			A. ἀληθεῖς	ἀληθῆ

Přečtěte a přeložte:

1. Καὶ εἶπεν κύριος αὐτῇ· Δύο ἔθνη ἐν τῇ γαστρὶ σου εἰσιν. **2.** Σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσιν. **3.** Ἦσαν δὲ εἰς Ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι, ἄνδρες εὐλαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν. **4.** Ὑμῖν δὲ λέγω τοῖς ἔθνεσιν. **5.** Καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαντο τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. **6.** Καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. **7.** Μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει. **8.** Ὁ πέμψας με ἀληθής ἐστιν. **9.** Καὶ εἴτε πάσχει ἐν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη. εἴτε δοξάζεται ἐν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη. **10.** Ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ἀσθενής. **11.** Ἦτι γὰρ Χριστὸς ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἁσθεῶν ἀπέθανεν. **12.** Οἶδεν κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμοῦ ρύεσθαι. **13.** Καὶ ἐξελέξαντο Στέφανον, ἄνδρα πλήρη πίστεως καὶ πνεύματος ἁγίου.

Poznámka: 3. ἦσαν κατοικοῦντες je vlastně *opisné impf.* (= κατῴκουν); εἰς Ἱερουσαλήμ *předl. směru* může nabývat i významu *místního*: v (= ἐν); τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν bezpředložkový *G. celkový* § 374: z těch (národů, které jsou) pod nebem. 4. τὰ ἔθνη zde: křesťané z pohanství. 7. ἐν + D. přeložte *instrumentálem*. 11. ἔτι vztahuje se ke *G. absolutnímu* ὄντων ἡμῶν; κατὰ καιρόν ve stanovený, určený, pravý čas.

Slovní zásoba:

δύο čisl. m., f., n. dva, dvě

- **τὸ ἔθνος, οὗς** národ; Pl. často: Nežidé, pohané
ἡ γαστήρ, τρός břicho, žaludek; lůno
- **τὸ ἔτος, οὗς** rok
ἐκλείπω, ein přestávám, mizím, ubývám
Ἱερουσαλήμ míst. jm. neskl. f. Jeruzalém
- **κατοικῶ, εἶν** intr. přebývám, pobývám;
trans. obývám
εὐλαβής, ἐς uctivý; zbožný
- **τὸ τέλος, οὗς** konec; cíl
μεταλλάσσω, ein zaměřuji, střídám, nahrazuji
τὸ ψεῦδος, οὗς lež, klam
- **ἄληθής, ἐς** pravdivý; pravý; správný
- **εἴτε - εἴτε** jestliže – (a, nebo) jestliže;
bud' – bud', at' – at'
- **πάσχω, εἰν*** snáším, zakouším; trpím
ἐν čisl. n. jedno
- **τὸ μέρος, οὗς** úd, část těla

συμπάσχω, ein spolu snáším; spolu (zároveň) trpím

συγχαίρω, ein spolu (zároveň) se raduji

- **ἀσθενής, ἐς** slabý; nemocný; ubohý
- **ὢν, οὔσα, ὢν** part. prez. od εἶναι být: jsa, jsouc; jsoucí
- **κατά** s A. podle; časově v
- **ὁ καιρός, οὔ** (daný, stanovený, vhodný) čas, okamžik; příležitost
ἀσεβής, ἐς bezbožný
- **ἀποθνήσκω, εἰν*** aor. ἀπέθανον
inf. ἀποθανεῖν umírám
οἶδεν 3. Sg. od εἰδέναι vědět: ví; dovede, umí
εὐσεβής, ἐς zbožný
- **ὁ πειρασμός, οὔ** zkouška; pokušení;
pokoušení
ρύομαι, εσθαι chráním, zachraňuji, vysvobozuji
Στέφανος, ου Štěpán
πλήρης, es plný

B

Futurální kmen sloves samohláskových stažených se tvoří (stejně jako u nestazených) sigmaticky, tj. připojením formantu -σ k původnímu kmeni; kmenová samohláska se však při tom prodlužuje tak, že **α** a **ε** se dluží na **η** a **ο** se dluží na **ω**:

ἀγαπή-σ-ω budu milovat

ποιή-σ-ω budu dělat, udělám

πληρώ-σ-ω budu plnit, naplním

ἀγαπή-σ-ομαι budu se milovat, zamiluji si

ποιή-σ-ομαι budu si dělat, udělám si

πληρώ-σ-ομαι budu se plnit, naplním se

Aoristní kmen sloves samohláskových stažených se tvoří analogicky jako kmen futurální. Tato slovesa tedy tvoří **aorist slabý** (sigmatický, „první“), před příznakovým -σ se přitom prodlužuje kmenová samohláska:

ἡγάπη-σ-α	začal jsem milovat	ἡγάπη-σ-άμην	zamiloval jsem si
ἀγαπῶ-σ-αι	začít milovat	ἀγαπή-σ-ασθαι	zamilovat si
ἐ-ποίη-σ-α	udělal jsem	ἐ-ποιη-σ-άμην	udělal jsem si
ποιῶ-σ-αι	udělat	ποιή-σ-ασθαι	udělat si
ἐ-πλήρω-σ-α	naplnil jsem	ἐ-πληρω-σ-άμην	naplnil jsem se
πληρῶ-σ-αι	naplnit	πληρώ-σ-ασθαι	naplnit se

Přečtěte a přeložte:

1. Πάντας τιμήσατε, τὴν ἀδελφότητα ἀγαπᾶτε. **2.** Ἐφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησεν; **3.** Οὕτως καὶ ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ποιήσει ὑμῖν. **4.** Καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπεν· πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με. **5.** Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος· Ἀνανία, διὰ τί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου; **6.** Καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. **7.** Εἰ ἀρνησόμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς. **8.** Ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου. **9.** Καὶ πάλιν ἡρνήσατο μετὰ ὅρκου. **10.** Καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρνίου. **11.** Οὗτοι μετὰ τοῦ ἀρνίου πολεμήσουσιν καὶ τὸ ἀρνίον νικήσει αὐτούς. **12.** Ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμην παρακαλέσαι τοὺς ἀδελφοὺς.

Poznámka: 2. τὸ ἔξωθεν... τὸ ἔσωθεν člen *χποδστατῆνε* i adverbium: „to zvenku ... to zevnitř“ = vnějšek... vnitřek. 5. Ἀνανία vokativ, typ ὁ νεανίας (viz cv. 3). 7. κἀκεῖνος = καὶ ἐκεῖνος (tzv. *směšování* § 53). 8. ἀγαπήσεις futurum mívá někdy funkci *imperativní*; ἐν + D. přeložte *instrumentálně*. 12. ἀναγκαῖον... ἡγησάμην měl jsem za nutné.

Slovní zásoba:

- ἡ ἀδελφότης, ητος bratrstvo; bratři
- ἄφρων, ον nerozumný, hloupý; ὁ ἄ. hlupák
- οὐ, οὐκ, οὐχ v otázce zda ne?, copak ne?
- ἔξωθεν adv. zvenku
- ἔσωθεν adv. zevnitř
- οὐράνιος, ον nebeský
- φωνῶ, εἶν zvucím, volám
- Ἀβραάμ vl. jm. neskl. m. Abrahám
- ἐλεῶ, ἐλεεῖν τινα mám soucit s někým, slitovávám se nad někým
- Ἀνανίας, ου vl. jm. m. Ananiáš
- ὁ σατανᾶς, ἃ satan, ďábel
- τὸ μέτρον, ου míra
- ἀρνοῦμαι, εἶσθαι odpírám; popírám, zapírám
- ἡ διάνοια, ας mysl, rozum; smýšlení
- ὁ ὅρκος, ου přísaha
- τὸ αἷμα, ατος krev
- τὸ ἀρνίον, ου jehně, beránek, ovce
- οὔτοι N. Pl. od οὗτος tento: tyto, tihle
- πολεμῶ, εἶν válčím, bojuji
- ἀναγκαῖος, α, ον nezbytný, nutný, potřebný
- παρακαλῶ, εἶν* aor. παρεκάλεσα přivolávám, zvu; prosím; povzbuzuji, napomínám

Úkoly:

1) Vyhledejte v textu všechna slovesa samohlásková stažená, utvořte od nich všechny formy kmene futurálního a aoristního (v aktivu i mediu). 2) Utvořte písemně všechny probrané tvary od slovesa φωνῶ, εἶν. 3) Vyskloňujte písemně spojení τὸ εὐλαβὲς ἔθνος, ἡ ἀσθενὴς γυνή a ὁ ἀληθὴς βασιλεύς. 4) Přeložte do řečtiny: budeš mít soucit; zavolal jsem; budou pobývat; zapřeme; udělali jste; zapřeli; pojal jsi lásku (ἀγαπῶ, ἄν a φιλῶ, εἶν); budete milovat; naplnili jsme se; bude nemocný; uctíme; naplnili jsme; pochlubil jsem se; pochlubíte se.

17. CVIČENÍ

KONJUNKTIV PRÉZ. A AOR. AKT. A MED. (§§ 262-263, 421)

VĚTY ŽÁDACÍ (§§ 438-440)

ZÁJMENO οὗτος, αὕτη, τοῦτο (§ 224)

A

Konjunktiv prézentu a aoristu se tvoří od přítomného a aoristního kmene. Zakončení (stejná pro přítomní i aoristní formy) jsou podobná koncovkám ind. prez., avšak samohláska, jež přistupuje ke kmeni, je vždy **dlouhá**. Pokud jde o *vid*, vyjadřují formy konj. prez. nedokonavost, formy konj. aor. dokonavost. *Dobu děje* (minulost, přítomnost, budoucnost) konjunktivní tvary samy o sobě nevyjadřují.

Vzory:

Konj. prez. akt. a med.:

Sg.	1. γράφ-ω	at' píšu	γράφ-ωμαι	at' si píšu; at' jsem zapisován
	2. γράφ-ης		γράφ-η	
	3. γράφ-η		γράφ-ηται	
Pl.	1. γράφ-ωμεν		γραφ-ώμεθα	
	2. γράφ-ητε		γράφ-ησθε	
	3. γράφ-ωσι(ν)		γράφ-ωνται	

Konj. aor. I. akt. a med.:

Sg.	1. γράψ-ω	at' napíšu	γράψ-ωμαι	at' si napíšu
	2. γράψ-ης		γράψ-η	
	3. γράψ-η		γράψ-ηται	
Pl.	1. γράψ-ωμεν		γραφ-ώμεθα	
	2. γράψ-ητε		γράψ-ησθε	
	3. γράψ-ωσι(ν)		γράψ-ωνται	

Konj. aor. II. akt. a med. (dep.):

Sg.	1. ἔλθ-ω	at' přijdu	γέν-ωμαι	at' se stanu
	2. ἔλθ-ης		γέν-η	
	3. ἔλθ-η		γέν-ηται	
Pl.	1. ἔλθ-ωμεν		γεν-ώμεθα	
	2. ἔλθ-ητε		γέν-ησθε	
	3. ἔλθ-ωσι(ν)		γέν-ωνται	

Πομπάμκα: Konjunktiv přez. sloves samohláskových stažených nebudeme pro jeho malý výskyt zvlášť probírat. Nejčastější typ ποιῶ, εἶν má (až na přízvuky) zakončení shodná se slovesy nestaženými. K ostatním typům viz § 267.

Užití konjunktivu ve větách hlavních:

1. Konjunktiv *vybízející* (prakticky nahrazuje imperativ 1. Pl.): γράφωμεν pišme! γράψωμεν napišme!
2. Konjunktiv *zabráňovací* (nahrazuje neužívaný záporný imperativ aor. 2. Sg. a Pl.): μὴ γράψῃς nenapiš!
3. Konjunktiv *rozvažovací* (většinou v 1. Sg. a Pl.; formou otázky naznačuje rozvažování, nejistotu mluvčící osoby): τί ποιήσωμεν; co máme udělat? ποῦ φύγωμεν; kam máme utéci?

Věty vedlejší žádací čeština uvozuje nejčastěji spojkou **aby** (aby ne).

Řecké spojky: **ἵνα, ὅπως** aby; **ἵνα μή, μή** aby ne. Způsobem sloves v těchto větách je **konjunktiv**, který může být případně zastoupen **indikativem futura**. Žádací věty jsou trojího druhu:

1. Věty *účelové* (příslůvečné; ptáme se na ně otázkou: za jakým účelem?):
Ἦλθον, ἵνα γράψῃτε τὴν ἐπιστολὴν. Přišel jsem, abyste napsali ten dopis.
2. Věty *snahové* (předmětné; po slovesech vyjadřujících chtění, usilování a pečování):
Θέλω, ὅπως ἔλθῃτε. Chci, abyste přišli.
3. Věty *obavné* (předmětné; po slovesech vyjadřujících obavu, bázeň):
Φοβοῦμαι, μὴ γράψῃς τὴν ἐπιστολὴν. Bojím se, abys nenapsal (= že napíšeš) ten dopis.

Přečtete a přeložte:

1. Καὶ λέγει αὐτοῖς· ἄγωμεν ἀλλαχοῦ εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, ἵνα καὶ ἐκεῖ κηρύξω. **2.** Εἶπον δὲ· τί ποιήσω, κύριε; **3.** Εἶπεν δὲ ὁ κύριος ἐν νυκτὶ δι' ὀράματος τῷ Παύλῳ· μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει καὶ μὴ σιωπήσῃς. **4.** Διδάσκαλε, τί ἀγαθὸν ποιήσω ἵνα σχῶ ζωὴν αἰώνιον; **5.** Οὗτος ἤλθεν εἰς μαρτυρίαν ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτὸς, ἵνα πάντες πιστεύσωσιν δι' αὐτοῦ. **6.** Καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. **7.** Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν εἰς τὸν κόσμον ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον. **8.** Καὶ ἐξεληθοῦσα εἶπεν τῇ μητρὶ αὐτῆς· τί αἰτήσωμαι; ἡ δὲ εἶπεν· τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτίζοντος. **9.** Καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε καὶ τί πίητε καὶ μὴ μετεωρίζεσθε. **10.** Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένη ἐπὶ τῆς γῆς τῆς ἀγαθῆς.

Πομπάμκα: 3. δι' = διὰ (před samohl.). 4. σχεῖν aor. od ἔχω, εἶν: obdržet, získat. 8. ἡ δέ přeložte: ona pak, a ona (před částicemi μέν, δέ může stát člen samostatně a *nabytí síly ukazovacího zájm.*, viz cv. 29); τοῦ βαπτίζοντος člen *zpodstatňuje* participium. 10. γίνομαι stávám se, děju se, jsem.

Slovní zásoba:

ἀλλαχοῦ adv. jinde; jinam
ἐχόμενος, ἡ, ὄν „držící se (vedle)“,
sousední
ἡ κωμόπολις, εως městečko
• **ἵνα** spoj. aby

τὸ ὄραμα, ατος vidění
σιωπῶ, ἄν mlčím, jsem zticha
• **ἔχω, εἶν*** aor. ἔσχον inf. σχεῖν mám,
držím
• **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** zájm. tento, tehle

- **ἡ μαρτυρία, ας** svědectví
- **μαρτυρῶ, εἶν** svědčím, podávám svědectví
- **καθώς** (stejně) jako, jak
- **ὁμοίως** podobně, stejně
ἀπέστειλεν ind. aor. od ἀποστέλλειν posílat: poslal
- **κρίνω, εἰν*** soudím, posuzuji; přeneseně mám za to

- **αἰτοῦμαι, εἶσθαι** τί požaduji; žádám, prosím o něco
- **πίνω, εἰν*** aor. **ἔπιον** inf. **πιεῖν** piju, popíjím
- **μετεωρίζομαι, εσθαι** vzrušuji se, zneklidňuji se
- **εὔ** adv. dobře
- **μακροχρόνιος, ον** dlouhověký, vysokého věku

B

Ukazovací zájmeno **οὗτος, αὕτη, τοῦτο** tento, tehle:

	m.	f.	n.
Sg.	N. οὗτος	αὕτη	τοῦτο
	G. τούτου	ταύτης	τούτου
	D. τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ
	A. τοῦτον	ταύτην	= N.
Pl.	N. οὗτοι	αὗται	ταῦτα
	G. τούτων	τούτων	τούτων
	D. τούτοις	ταύταις	τούτοις
	A. τούτους	ταύτας	= N.

Πřečtěte a přeložte:

1. Καὶ τί εἶπω; πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην. **2.** Καὶ προσελθὼν ὁ πειράζων εἶπεν αὐτῷ· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. **3.** Καὶ εἶπεν αὐτῷ· ταῦτά σοι πάντα δώσω. **4.** Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν. **5.** Τούτων δὲ πορευομένων ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου. **6.** Ἄλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς.

Poznámka: 1. εἰς τὴν ὥραν ταύτην k této chvíli, hodině. 2. ἄρτοι součást přísudku, proto bez členu. 5. τούτων... πορευομένων G. *absolutní*; οὗτοι tj. Janovi učedníci; πορεύομαι zde: jdu pryč, odcházím. 6. ταῦτα πάντα „tyhle všechny věci“, tohle všechno.

Slovní zásoba:

- **ὁ λίθος, ου** kámen
δώσω fut. od διδόναι dávat: dám
- **ἡ νίκη, ης** vítězství

- **ἄρχω, εἰν** jsem první; panuji; med. začínám
- **ὑπερνικῶ, ᾶν** skvěle vítězím

Úkoly:

1) Vyhledejte v textech všechny konjunktivy a zdůvodněte jejich užití. 2) Písemně časujte v konj. préz. a aor. akt. i med. sloveso λαμβάνω, ειν. 3) Přeložte s užitím konjunktivů: at' přicházíš; at' posílají; at' soudíte; at' řekne; at' říkáš; modleme se; ohlasme (κηρύσσω); nezachovej (φυλάσσω); at' (on) dosvědčí; co uděláme?; kam máme utéci?; kam máme utíkat?; nevydejte svědectví (μαρτυρῶ); získejme (ἔχω).

18. CVIČENÍ

FUTURUM SLOVES PLYNNÝCH (§§ 284-286)

ATTICKÉ FUTURUM (§§ 272.3, 278)

ZVRATNÁ ZÁJMENA **ἐμαυτοῦ, σεαυτοῦ, ἑαυτοῦ** (§ 217)

A

Futurální kmen je u **sloves plyných** (tj. těch, jejichž *préz.* *kmen* je zakončen na souhlásku *πλυνου ρ, λ, μ, ν*) roven *kmeni původnímu* (prostému). Koncovky pro futurum jsou stejné jako přítomní zakončení stažených sloves typu *ποιῶ, εἶν*. Původní (= futurální) kmen odvodíme z přítomního kmene takto:

- je-li v přítomním kmeni *-ε-*, v původním (futurálním) bude *-ε-*:

préz. μέν-ω	trvám	fut. μέν-ῶ	setrvám
-------------	-------	------------	---------
- je-li v přítomním kmeni *-ει-* nebo *-αι-*, v původním (futurálním) bude *-ε-*, *-α-*:

préz. ἐγείρ-ω	budím	fut. ἐγερ-ῶ	vzbudím
préz. φαίν-ομαι	jevím se	fut. φαν-οῦμαι	zjevím se
- je-li v přítomním kmeni dlouhé *-ι-* nebo *-υ-*, v pův. (fut.) bude krátké *-ι-*, *-υ-*:

préz. κρίν-ω	soudím	fut. κρίν-ῶ	odsoudím
préz. ἀμύν-ω	bráním	fut. ἀμυν-ῶ	budu bránit
- je-li přítomní kmen zakončen na *λλ-*, původní (futurální) bude mít jedno *λ-*:

préz. ἀποστέλλ-ω	posílám	fut. ἀποστελ-ῶ	pošlu
------------------	---------	----------------	-------

Poznámka: Délku (v prez. km.) a krátkost (v pův. km.) kmenové samohlásky *-ι-*, *-υ-* grafika běžného řeckého textu nerozlišuje (výjimkou jsou gramatiky a některé slovníky).

Vzory:

aktivum

Sg.	1. ἐγερ-ῶ	vzbudím, budu budit
	2. ἐγερ-εῖς	
	3. ἐγερ-εῖ	
Pl.	1. ἐγερ-οὔμεν	
	2. ἐγερ-εῖτε	
	3. ἐγερ-οὔσι(ν)	

medium (a dep.)

φαν-οῦμαι	zjevím se, budu se jevit
φαν-ῆ	
φαν-εῖται	
φαν-οόμεθα	
φαν-εῖσθε	
φαν-οῦνται	

Poznámka: S inf. futura (ἐγερ-εἶν že vzbudím, φαν-εῖσθαι že se zjevím) a part. fut. (ἐγερ-ῶν, -οῦσα, -οῦν chtěje budit, φαν-οόμενος, η, ον chtěje se zjevit) se v NZ a LXX prakticky nesetkáváme.

Některá slovesa zakončená v ind. prez. na **-ίζ-ω** tvoří tzv. **attické futurum**. To neobsahuje formant *-σ-* (fut. kmen končí na *ι-*) a koncovky jsou stejné jako u fut. sloves plyných:

préz. καθαρίζ-ω

očišťuji

fut. καθαρι-ῶ

očistím

Πρῆετῆτε a πρῆλοῖτε:

1. Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. **2.** Τίμιος ὁ γὰμος ἐν πᾶσιν καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος, πόρνους γὰρ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός. **3.** Καὶ ὑμεῖς ἐν τῷ υἱῷ καὶ ἐν τῷ πατρὶ μενεῖτε. **4.** Ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ. **5.** Εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός. **6.** Καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος. **7.** Καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀποκτενῶ ἐν θανάτῳ. **8.** Καὶ καθαρῶ αὐτούς, καὶ ἔσονται μοι εἰς λαόν, καὶ ἐγὼ κύριος ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν. **9.** Καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. **10.** Κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον. **11.** Ἴδου γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσίν με πᾶσαι αἱ γενεαί. **12.** Θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ. **13.** Καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσίν σε. **14.** Ἐντελοῦμαι τῇ ῥομφαίᾳ καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς. **15.** Καὶ πορεύσομαι, εἴ μοι φανεῖται ὁ θεὸς ἐν συναντήσῃ.

Poznámka: 2. Doplňte sloveso: at' je... 6. ἡμῶν vztahuje se k τὸν τόπον a τὸ ἔθνος; ὁ τόπος zde: (svatě) místo = Jeruzalém a chrám. 7. ἐν + D. přeložte *instrumentálem*. 8. εἶναι εἰς τινα být „za někoho“ = být někým. 11. Člen *ὑποστατίζει* adverbium: τὸ νῦν nyní, nynějšek, nynější doba. 12. ἐπ' = ἐπὶ (před samohláskou). 15. εἰ zde: zda, jestli; ἐν σ. v. při.

Slovní zásoba:

• **λύω, εἰν** rozvazují; ničím, bořím

• **ὁ ναός, οὗ** chrám

τρισὶν D. čís. τρεῖς tři: třem, třech, třemi

• **ἐγείρω, εἰν*** budím; vztyčuji; buduji

τίμιος, α, ον ctěný, vážený; počestný

ὁ γάμος, ου sňatek, svatba; manželství

ἡ κοίτη, ης ležení, spaní; lůžko

ἀμίαντος, ον neposkvrněný

ὁ πόρνος, ου smilník

ὁ μοιχός, οὗ cizoložník

• **μένω, εἰν*** zůstávám, trvám; vytrvávám

• **ἀποστέλλω, εἰν*** posílám, vysílám

• **ὁ ἄγγελος, ου** posel; anděl

φθείρω, εἰν ničím, hubím

Ῥωμαῖος, α, ον římský; ὁ Ῥ. Říman

• **αἴρω, εἰν*** zdvím; odstraňuji; ničím

• **ὁ τόπος, ου** místo

• **ἀποκτείνω, εἰν*** zabíjím

• **ὁ θάνατος, ου** smrt

• **καθαρίζω, εἰν*** fut. **καθαριῶ** očist'uji, čistím

• **ἐλπίζω, εἰν*** τινὲ fut. **ἐλπῶ** doufám v něco
κομίζομαι, εσθαι fut. κομιοῦμαι odnáším
si; dostávám

ἀμαράντινος, ον nevadnoucí

ὁ στέφανος, ου věnec, koruna

μακαρίζω, εἰν fut. μακαριῶ nazývám blaženým, št'astným; vlebím

• **ἡ γενεά, ᾧς** rod; potomstvo; pokolení
θήσω fut. od τιθέναι klást: položím, vložím

• **ἀπαγγέλλω, εἰν*** hlásím, ohlašuji,
zvěstuji

ἐντέλλομαι, εσθαι příkazuji, nařizuji

ἡ ῥομφαία, ας meč

• **φαίνω, εἰν*** zářím; vyjevují, ukazují

• **φαίνομαι, εσθαι*** zářím (si); ukazují
se, jeví se; zjevují se

ἡ συνάντησις, εως setkání

B

Zvratná zájmena nemají nominativ a v singuláru mají pro každou osobu zvláštní tvary. V plurálu je v novozákonní řečtině jediné zájmeno pro všechny tři osoby. Tvary 1. a 2. osoby jsou doloženy jen pro m. a f., zvratné zájmeno 3. os. je užíváno i pro n.:

	G. sebe	D. sobě	A. sebe
Sg.	1. ἐμαυτοῦ, ἧς	ἐμαυτῶ, ἧ	ἐμαυτόν, ἥν (podmět: já)
	2. σεαυτοῦ, ἧς	σεαυτῶ, ἧ	σεαυτόν, ἥν (podmět: ty)
	3. ἐαυτοῦ, ἧς, οὗ	ἐαυτῶ, ἧ, ῶ	ἐαυτόν, ἥν, ὅ (podmět: on, ona, ono)
Pl.	1. 2. 3. ἐαυτῶν, ὧν, ὧν	ἐαυτοῖς, αἷς, οἷς	ἐαυτούς, ἄς, ἅ (podmět: my, vy, oni)

Πρῆτῆτε a πρῆλοῖτε:

1. Καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέν με ὁ πατήρ ταῦτα λαλῶ.
 2. Τί διαλογίζεσθε ἐν ἐαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; 3. Οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν εἶπον ἐν ἐαυτοῖς· οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος.
 4. Ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας ἀγοράσωσιν ἐαυτοῖς βρώματα. 5. Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. 6. Ἄλλους ἔσωσεν, ἐαυτόν οὐ δύναται σῶσαι. 7. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι· σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς· ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής.

Poznámka: 2. τί co? proč? 3. οἱ γεωργοί zde: vinaři.

Slovní zásoba:

- **ἐμαυτοῦ, ἧς** zvrat. zájm. 1. Sg. (já) sebe
- **σεαυτοῦ, ἧς** zvrat. zájm. 2. Sg. (ty) sebe
- **ἐαυτοῦ, ἧς, οὗ** zvrat. zájm. 3. Sg. (on, ona, ono) sebe
- **ἐαυτῶν** zvrat. zájm. Pl. (my, vy, oni) sebe
- οὐδέν nic
- **διδάσκω, εἰν*** aor. **ἐδίδαξα** učím, vyučuji, poučuji
- διαλογίζομαι, εἰσθαι rozvažuji; rozmlouvám
- ὀλιγόπιστος, ον malověrný, nedůvěřivý
- ὁ γεωργός, οὗ zemědělec, rolník
- **ὁρῶ, ᾶν*** aor. **εἶδον** inf. **ἰδεῖν** fut. **ὄψομαι** vidím
- ὁ κληρονόμος, ου dědic
- **ἀπολύω, εἰν** propouštím
- τὸ βρῶμα, ατος potrava, jídlo
- πλησίον adv. blízko; ὁ π. neskl. bližní
- δύναται 3. Sg. od δύνασθαι moci: může; dokáže

Úkoly:

1) Vyhledejte v textu **A** všechny tvary plyných sloves. 2) Utvořte písemně všechny probrané tvary od sloves ἀποκτείνω, μένω, αἶρω. 3) Přeložte do řečtiny: zničím (φθείρω) sám sebe; učíte (sami) sebe; (oni) vzbudí sami sebe; pošleš sám sebe; doufáme sami v sebe; (ony) budou doufat samy v sebe; důvěřujete sami sobě; zabijí (ἀποκτείνω) sami sebe.

19. CVIČENÍ

STUPŇOVÁNÍ ADJEKTIV: -τερος, α, ον, -τατος, η, ον (§§ 202-203)

TVOŘENÍ ADVERBIÍ: -ως A JEJICH STUPŇOVÁNÍ (§§ 208-209)

A

Stupňování většiny adjektiv se provádí pomocí zakončení **-τερος, α, ον** pro komparativ a **-τατος, η, ον** pro superlativ. Stupňované tvary se skloňují stejně jako trojvýchodná adjektiva I. a II. deklinace. Zakončení se připojují přímo ke kmeni:

pozitiv	komparativ	superlativ
δίκαιος, α, ον spravedlivý	δικαιό-τερος, α, ον spravedlivější	δικαιό-τατος, η, ον nejspravedlivější
βαρύς, εἶα, ú těžký	βαρύ-τερος, α, ον těžší	βαρύ-τατος, η, ον nejtěžší
ἀσθενής, ἐς slabý	ἀσθενέσ-τερος, α, ον slabší	ἀσθενέσ-τατος, η, ον nejslabší

O-kmenová adjektiva, jež mají předposlední slabiku krátkou, prodlužují z eufonických důvodů ve druhém a třetím stupni kmenové **ο** na **ω**:

νέος, α, ον nový	νεώ-τερος, α, ον novější	νεώ-τατος, η, ον nejnovější
---------------------	-----------------------------	--------------------------------

Dvojvýchodná n-kmenová adjektiva rozšiřují ve druhém a třetím stupni kmen (analogicky podle s-kmenů) o sufix **-εσ-**:

ἄφρων, ον hloupý	ἄφρον-έσ-τερος, α, ον hloupější	ἄφρον-έσ-τατος, η, ον nejhloupější
---------------------	------------------------------------	---------------------------------------

Srovnávání se vyjadřuje *genitivem srovnávacím* (člen, se kterým se srovnává, je v genitivu) nebo pomocí částice **ἢ** než: δικαιοτέροός σου = δικαιοτέρος ἢ σύ „spravedlivější tebe“, spravedlivější než ty.

Superlativ má u sebe obvykle *genitiv celkový* (vyjadřuje celek, z něhož se vybírá předmět s nejvyšším stupněm dané vlastnosti): δικαιοτάτος τῶν ἀνδρῶν nejspravedlivější z mužů.

Stojí-li superlativ samostatně (*superlativ absolutní, elativ*), označuje velmi vysoký stupeň dané vlastnosti: ὁ δικαιοτάτος ἀνὴρ velmi spravedlivý muž.

V koiné mívají tvary komparativu často i *superlativní význam* (k jednoznačnému přiřazení významu je někdy nutný širší kontext): δικαιοτέρος spravedlivější i nejspravedlivější.

Přečtěte a přeložte:

1. Νεώτερος μὲν εἰμι τῷ χρόνῳ, ὑμεῖς δὲ ἐστε πρεσβύτεροι. **2.** Ὁ δὲ ὄφις ἦν φρονιμώτατος τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. **3.** Καὶ ἐκήρυσεν λέγων ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου. **4.** Τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστὶν καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων. **5.** Καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν. **6.** Κατὰ τὴν

ἀκριβεστάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας ἔζησα Φαρισαῖος. **7.** Ὁ φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ ὡς λίθῳ ἱάσπιδι κρυσταλλίζοντι. **8.** Τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν ἀναγκαῖά ἐστιν. **9.** Βαρὺ λίθος καὶ δυσβάστακτον ἄμμος, ὀργὴ δὲ ἄφρονος βαρυτέρα ἀμφοτέρων. **10.** Ἀνόσιε, φησιν, καὶ πάντων τῶν πονηρῶν ἀσεβέστατε τύραννε. **11.** Τί γλυκύτερον μέλιτος, καὶ τί ἰσχυρότερον λέοντος; **12.** Οἱ δὲ ἐκφέροντες λοιδορίας ἀφρονέστατοὶ εἰσιν.

Poznámka: 1. τῷ χρόνῳ D. tzv. *zřetelový* (srov. cv. 35), přel.: se zřetelem k věku, pokud jde o věk. 4. τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ bláznovství Boží, pošetilá Boží věc. 5. τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου důležitější (věci) v Zákoně. 6. φαρισαῖος doplněk (podmět: já), přel.: jako farizeus. 7. αὐτῆς (totiž πόλεως) přel.: jeho (totiž města). 8. τὰ δοκοῦντα μέλη... ὑπάρχειν údy zdající se být... 9. Doplňte sloveso: βαρὺ (ἐστιν)... δυσβάστακτον (ἐστιν)... (cosi) těžké (je)... (cosi), co se nedá nosit, (je)...

Slovní zásoba:

- **νέος, α, ον** nový; mladý
- **μέν - δέ** někdy jen logicky člení souvětí a nepřekládá se
- **ὁ χρόνος, ου** čas; věk
- **ὁ πρεσβύτερος, ου** starší; stařec; presbyter
- ὁ ὄφις, εως had
- φρόνιμος, η, ον rozumný, chytrý
- **τὸ θηρίον, ου** zvíře; šelma
- **ἰσχυρός, ἄ, ὄν** silný, mocný
- **ὀπίσω** vzadu; předl. s G. za, po (míst., čas.)
- μωρός, ἄ, ὄν pošetilý, bláznivý
- ἀφήκατε aor. od ἀφίεναι opouštět: opustili jste
- βαρύς, εἶα, ὅ těžký; závažný, důležitý
- **ὁ νόμος, ου** zákon; Zákon
- **τὸ ἔλεος, ους** soucit, slitování, milosrdenství
- **ἡ πίστις, εως** též: věrnost
- ἀκριβής, ἐς důkladný; pečlivý; přísný
- ἡ αἵρεσις, εως názorový proud; sekta
- ἡμέτερος, α, ον náš
- ἡ θρησκεία, ας kult, náboženství
- ἔζησα aor. od ζῆν žít: prožil jsem, žil jsem

- ὁ φωστὴρ, ἦρος jas, lesk, záře
- τίμιος, α, ον cenný, drahý, vzácný
- ἡ ἱάσπις, ἰδος jaspis
- κρυσταλλίζω, ειν jsem (jasný) jako křišťál
- **δοκῶ, εἶν*** trans. míním; intr. zdám se
- **ὑπάρχω, ειν** jsem (= εἶναι)
- ἀναγκαῖος, α, ον nutný, nezbytný, potřebný
- δυσβάστακτος, ον neunesitelný; dající se těžko nosit
- ἡ ἄμμος, ου písek
- ἄφρων, ον nerozumný, hloupý
- ἀμφοτέροι, αι, α oba, obě
- ἀνόσιος, ον zločinný; bezbožný
- **φησὶν** 3. Sg. od φάναι říkat: říká, praví
- ἀσεβής, ἐς bezbožný
- ὁ τύραννος, ου samovládce; tyran
- γλυκύς, εἶα, ὅ sladký
- τὸ μέλι, ἰτος med
- ὁ λέων, οντος lev
- ἐκφέρω, ειν vynáším; pronáším, říkám
- ἡ λοιδορία, ας spílání, hanění, nadávka, urážka

B

Typickým zakončením **adverbií utvořených od adjektiv** je **-ως**. Je možno zde aplikovat jednoduché mechanické pravidlo pro jejich odvozování: od G. Pl. m. příslušného adjektiva se oddělí -v a nahradí literou -ς:

σοφός moudrý
 βαρύς těžký
 ἀληθής pravdivý
 ἄφρων hloupý

G. Pl. σοφῶ-ν
 G. Pl. βαρέω-ν
 G. Pl. ἀληθῶ-ν
 G. Pl. ἀφρόνω-ν

σοφῶς moudře
 βαρέως těžce
 ἀληθῶς pravdivě; opravdu
 ἀφρόνως hloupě

Stupňování adverbii se provádí pomocí přípon **-τερον** pro komparativ a **-τατα** pro superlativ. Forma komparativu adverbia se prakticky rovná A. (= N.) Sg. n. komparativu příslušného adjektiva, forma superlativu adverbia se rovná A. (= N.) Pl. n. superlativu příslušného adjektiva:

σοφῶς	moudře	σοφώτερον	moudřeji	σοφώτατα	nejmoudřeji
βαρέως	těžce	βαρύτερον	tíže	βαρύτατα	nejtíže
ἀληθῶς	pravdivě	ἀληθέστερον	pravdivěji	ἀληθέστατα	nejpravdivěji
ἀφρόνως	hloupě	ἀφρονέστερον	hloupěji	ἀφρονέστατα	nejhloupěji

Přečtěte a přeložte:

1. Βλέπετε οὖν ἀκριβῶς πῶς περιπατεῖτε μὴ ὡς ἄσοφοι ἀλλ' ὡς σοφοί. **2.** Ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ Πρίσκιλλα καὶ Ἀκύλας προσελάβοντο αὐτὸν καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέθεντο τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ. **3.** Ὑποκριταί, καλῶς ἐπροφήτευσεν περὶ ὑμῶν Ἡσαΐας. **4.** Εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις; **5.** Ὁδηγήσει με ἐν ταῖς πράξεσί μου σωφρόνως. **6.** Ἀληθῶς οὗτος ὁ ἄνθρωπος υἱὸς θεοῦ ἦν. **7.** Ἐγὼ δὲ ἡδέως δαπανήσω.

Poznámka: 1. ἀλλ' = ἀλλά (před samohláskou). 2. ἀκούω s G. slyším, poslouchám někoho.

Slovní zásoba:

• πῶς jak?

ἄσοφος, ον nemoudrý

Πρίσκιλλα, ης vl. jm. f. Priscilla

Ἀκύλας, α vl. jm. m. Aquila

προσλαμβάνω, εἰν aor. προσέλαβον
 inf. προσλαβεῖν přijímám, беру (k sobě)

ἐξέθεντο aor. od ἐκτίθεσθαι vykládat: vyložili

ὁ ὑποκριτής, οῦ herec; pokrytec

• προφητεύω, εἰν prorokuji

Ἡσαΐας, ου vl. jm. m. Izajáš

δέρω, εἰν biju, mlátím

ὁδηγῶ, εἰν ukazuji cestu; vedu

ἡ προᾱξις, εως jednání, konání, skutek,
 čin

σώφρων, ον rozumný, rozvážný

ἡδύς, εἶα, ú příjemný; líbezný; adv. ἡδέως
 rád

δαπανῶ, ᾧν vynakládám; utrácím; plýtvám

Úkoly:

1) Vyhledejte v textech komparativy a superlativy adjektiv a všechna adverbia. 2) Přeložte do řečtiny: ubožejší; nejmoudřejší; bláznivě; nejnutněji; uboze; přesněji; mocně; nejbláznivější; nejtěžší; mocnější; pravdivěji; nejhlopěji.

20. CVIČENÍ

AORIST AKT. A MED. SLOVES PLYNNÝCH (§§ 285, 287)

A

Slovesa plynná tvoří obvykle **aorist slabý** („první“), avšak v důsledku historického vývoje řeckého hláskového systému v jejich aoristním kmeni není patrné typické $-\sigma-$. Zakončení jsou stejná jako u aor. I. sloves samohláskových a souhláskových ražených. Indikativ, který je minulým časem, přibírá přímnožek. **Aoristní kmen** se dá odvodit podle jednoduchého pravidla z *původního* (prostého) *kmene*, který je u plyných sloves identický s kmenem futurálním:

1. je-li v původním (prostém) km. $-\epsilon-$, v aoristním bude $-\epsilon\iota-$:

préz. μέν-ω	pův. μέν-	aor. ἔ-μεν-α	setrval jsem
préz. ἐγείρ-ω	pův. ἐγερ-	aor. ἤγειρ-α	vzbudil jsem

2. je-li v původním (prostém) km. krátké $-\alpha-$, v aoristním bude dlouhé $-\alpha-$:

préz. φαίν-ω	pův. φαν-	aor. ἔ-φαν-α	zazářil jsem
--------------	-----------	--------------	--------------

3. je-li v původním (prostém) km. krátké $-\iota-$, $-\upsilon-$, v aoristním bude dlouhé $-\iota-$, $-\upsilon-$:

préz. κρίν-ω	pův. κριν-	aor. ἔ-κριν-α	odsoudil jsem
préz. ἀμύν-ω	pův. ἀμυν-	aor. ἤμυν-α	zabránil jsem

Poznámka: Krátkost (v pův. km.) a délku (v aor. km.) kmenové samohlásky $-\alpha-$, $-\iota-$, $-\upsilon-$ grafika běžného řeckého textu (výjimkou jsou gramatiky a některé slovníky) nerozlišuje.

Vzory:

aktivum

medium

Indikativ:

Sg.	1. ἤγειρ-α	vzbudil jsem	ἦρ-άμην	zdvihl jsem si
	2. ἤγειρ-ας		ἦρ-ω	
	3. ἤγειρ-ε(ν)		ἦρ-ατο	
Pl.	1. ἡγείρ-αμεν		ἦρ-άμεθα	
	2. ἡγείρ-ατε		ἦρ-ασθε	
	3. ἡγείρ-αν		ἦρ-αντο	

Infinitiv:

ἐγείρ-αι	vzbudit	ἄρ-ασθαι	zdvihnout si
----------	---------	----------	--------------

Imperativ:

ἔγειρ-ον!	vzbud'!	ἄρ-α!	zdvihni si!
ἐγείρ-ατε!		ἄρ-ασθε!	

Přečtěte a přeložte:

1. Καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν. 2. Καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα

αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον. **3.** Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦσαν τὸ πτῶμα καὶ ἔθαψαν αὐτὸ καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ Ἰησοῦ. **4.** Ἄρόν σου τὴν κλίνην καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου. **5.** Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Πιλᾶτος· λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. **6.** Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἤρεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω καὶ εἶπεν· πάτερ, εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου. **7.** Ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ. **8.** Ἐπρωῶτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς, αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτῷ. **9.** Τί ὑμῖν ἐνετείλατο Μωϋσῆς; **10.** Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. **11.** Καὶ ἰδὼν τινα ἀδικούμενον ἡμύνατο καὶ ἐποίησεν ἐκδίκησιν τῷ καταπονουμένῳ πατάξας τὸν Αἰγύπτιον. **12.** Ἐν πρωῒα σπεῖρον τὸ σπέρμα σου. **13.** Καὶ ἐλάλησεν κύριος πρὸς Μωϋσῆν λέγων· Ἐντεῖλαι Ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ λέγων· Οὗτος ὁ νόμος τῆς ὀλοκαυτήσεως. **14.** Καὶ οὐκ ἐφυλάξαμεν τὰς ἐντολὰς καὶ τὰ προστάγματα καὶ τὰ κρίματα, ἃ ἐνετείλω τῷ Μωϋσῇ παιδί σου. **15.** Φυλάξουσιν πάντα, ὅσα ἐνετείλάμην κατὰ πᾶσαν τὴν ἐντολήν, ἣν ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ δοῦλός μου Μωϋσῆς.

Poznámka: 1. λαμβάνω též: chytám; οἱ γεωργοί zde: vinaři. 2. καὶ ἐγώ = καὶ ἐγώ (tzv. *směšování* § 53). 3. ἀπήγγειλαν doplňte zájm. předmět (τοῦτο, ταῦτα); Ἰησοῦς: G.D. Ἰησοῦ, A. Ἰησοῦν. 4. σου τὴν κλίνην = τὴν κλίνην σου (běžná varianta slovosledu). 6. ἀκούω s G. slyším, poslouchám, vyslyšuji. 7. ἐφ' = ἐπί (před samohl. a ostrým přidechem); ἀπ' = ἀπό. 8. ἐν + D. přeložte *instrumentálně*. 11. τινα ἀδικούμενον někoho, jak se mu děje bezpráví, jak se mu ubližuje; τῷ καταπ. pro toho ..., ve prospěch toho ... 13. Ἀαρὼν D. neskl. jm.; doplňte: οὗτός (ἐστίν) ὁ νόμος. 14. ὁ παῖς zde: otrok, sluha, služebník. 15. πάντα, ὅσα všechno, co.

Slovní zásoba:

- ὁ γεωργός, οὗ zemědělec, rolník
- **δς μὲν - δς δέ** ten – onen; jeden – druhý
δέρω, εἰν biju, mlátím
λιθοβολῶ, εἶν kamenuji
- **αἶρω, εἰν*** též: беру, odnáším
τὸ πτῶμα, ατος mrtvola
θάπτω, εἰν pohřbívám
ἡ κλίνη, ης lehátko; lůžko, postel
Πιλᾶτος, ου vl. jm. m. Pilát
ἄνω adv. nahore; nahoru
ὁ ζυγός, οὗ jho, chomout
- **ἐπερωτῶ, ἄν** τινα vyptávám se někoho;
prosím
- **ἱκανός, ἡ, ὄν** dostatečný, způsobilý;
vhodný; značný, hojný; Pl. četní
οὐδέν nic
- **ἀποκρίνομαι, εσθαι*** odpovídám
ἐντέλλομαι, εσθαι příkazuji, nařizují,
ukládám
Μωϋσῆς, ἕως vl. jm. m. Moše, Mojžíš

- δύναται 3. Sg. od δύνασθαι moci: může, dovede
- **ἀδικῶ, εἶν** jednám nespravedlivě, jsem vinen; ubližuji; poškozují
ἀμύνομαι, εσθαι bráním se; stavím se na odpor
ἡ ἐκδίκησις, εως trest; pomsta
καταπονῶ, εἶν utiskují, utlačují
πατάσσω, εἰν udeřuji; probodávám; zabíjím
Αἰγύπτιος, α, ον egyptský; ὁ Αἰ. Egypt'an
ἡ πρωῒα, ας jitro, ráno
- **σπεῖρω, εἰν*** seji, zasévám, rozsévám
Ἀαρὼν vl. jm. neskl. m. Áron
ἡ ὀλοκαυτήσις, εως zápalná oběť, celopal
τὸ πρόσταγμα, ατος příkaz; ustanovení
- **τὸ κρίμα, ατος** soud, usouzení; roz-, odsudek; rozhodnutí

B

Vzory:

Konj. akt.:

ἐγείρ-ω, -ης, -η, -ωμεν, -ητε, -ωσι(ν) at' vzbudím

Konj. med.:

ἄρ-ωμαι, -η, -ηται, -ώμεθα, -ησθε, -ωνται at' si zdvihnu

Part. akt.:

	m.	f.	n.
Sg.	N. ἐγείρας	ἐγείρασα	ἐγείραν
	G. ἐγείραντος	ἐγειράσης	ἐγείραντος
	D. ἐγείραντι	ἐγειράσῃ	ἐγείραντι
	A. ἐγείραντα	ἐγείρασαν	= N.
Pl.	N. ἐγείραντες	ἐγείρασαι	ἐγείραντα
	G. ἐγειράντων	ἐγειρασῶν	ἐγειράντων
	D. ἐγείρασι(ν)	ἐγειράσαις	ἐγείρασι(ν)
	A. ἐγείραντας	ἐγειράσας	= N.

Part. med.:

ἄρ-άμεν-ος, η, ον zdvihnuv, ši si, se; zdvihnuvší si, se

Přečtěte a přeložte:

1. Δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν καὶ σχῶμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ. **2.** Οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. **3.** Καὶ ἀγγαρεύουσιν παράγοντά τινα Σίμωνα Κυρηναῖον ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου καὶ Ρούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. **4.** Ὁ ἐγείρας τὸν κύριον Ἰησοῦν καὶ ὑμᾶς σὺν Ἰησοῦ ἐγερεῖ. **5.** Ἰσχυρὸς κύριος ὁ θεὸς ὁ κρίνας αὐτήν. **6.** Ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείραντος. **7.** Ὁ δε-χόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. **8.** Καὶ προσκαλεσάμενοι τοὺς ἀποστόλους δείραντες παρήγγειλαν μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἀπέλυσαν αὐτούς.

Poznámka: 2. ἀλλ' = ἀλλά (před samohláskou); ἐκ τοῦ π.: ὁ π. (ten) zlý nebo τὸ π. zlo; ἐκ místo ἀπό. 3. ἀγγαρεύουσιν *préz. historický* (vypravovací), přeložte dokonavě, přít. nebo min. 4. ἐγείρω budím (ze smrti), křísím. 5. Doplňte sloveso: ἰσχυρός (ἐστιν) κύριος ὁ θ.; αὐτήν totiž τὴν Βαβυλῶνα. 6. ἡ π. τοῦ σπείραντος *G. předmětový* (§ 370): podobenství o „tom, který zasel“, o rozséváči. 8. Doplňte zájmenné předměty: δείραντες (αὐτούς) παρήγγειλαν (αὐτοῖς); ἐπὶ τῷ ὀ. = ἐν τῷ ὀ.

Slovní zásoba:

δεῦτε adv. se sl. konc. (pojd'te) sem! vzhůru!
 ἡ κληρονομία, ας dědictví
 • ἐρωτῶ, ἄν ptám se; žádám, prosím

• τηρῶ, εἶν hlídám; chráním; zachovávám (zákon)
 ἀγγαρεύω, εἶν nutím, donucuji

παράγω, εἰν jdu kolem

Κυρηναῖος, α, ον kyrénský, z Kyrény

• ὁ ἀγρός, οὔ pole; venkov

Ἀλέξανδρος, ου vl. jm. m. Alexandr

Ρούφος, ου vl. jm. m. Rufus

• ὁ σταυρός, οὔ kůl; popravčí kůl, trám: kříž

• σύν s D. (spolu, zároveň) s

• προσκαλοῦμαι, εἶσθαι* aor. προ-
σεκαλεσάμην přivolávám si

• παραγγέλλω, εἰν* příkazuji; vyzývám

Úkoly:

1) Najděte v textech všechny aoristní tvary sloves plyných. 2) Napište všechny tvary aor. od slovesa ἀποκρίνομαι, εἶσθαι (odpovídám). 3) Přeložte do řečtiny: vzbud'!; zdvihli jste si; setrval jsem; ohlásili (ἀπαγγέλλω); zasili jsme; poslat (ἀποστέλλω); zabil jsi; zdvihnuvší si (muži, ženy); vzbudil; probudili jste; odpověděla; odsoudivšímu (muži); odpověděl jsem; zdvihnout si; zasijte!

21. CVIČENÍ

AORIST PASIVNÍ SLABÝ (I.)

(§§ 264, 273, 275-277, 291, 410-411)

A

Aorist pasivní slabý („první“) tvoří **slovesa samohlásková a většina sloves souhláskových** (ražených i plyných). Tvary vyjadřují **dokonavost a pasivnost**. Indikativ, který je minulým časem, přibírá přímnožek. **Kmen aoristu pas. I.** odvodíme připojením formantu (příznaku) -θ-

1. u sloves **samohl. nestažených** k původnímu (zpravidla = přítomnému) kmeni:

λύ-ω	km. λυ-	km. aor. pas. λυθ-	ἐ-λύθ-ην	byl jsem rozvázn
------	---------	--------------------	----------	------------------

2. u sloves **samohl. stažených** k pův. kmeni po prodloužení kmenové samohlásky (jako u fut. a aor. akt. a med.):

ἀγαπῶ	km. ἀγαπα-	km. aor. pas. ἀγαπηθ-	ἠγαπήθ-ην	začal jsem být milován
ποιῶ	km. ποιε-	km. aor. pas. ποιηθ-	ἐ-ποίηθ-ην	byl jsem udělán
πληρῶ	km. πληρο-	km. aor. pas. πληρωθ-	ἐ-πληρώθ-ην	byl jsem naplněn

3. u sloves **souhl. ražených** k pův. kmeni; u **retných a zadopatrových** se současně kmenová souhlásky artikulačně připodobňuje (asimiluje) příznaku -θ- (retné se změni ve φ, zadopatrové v χ), u **zubných** se kmenová souhlásky před -θ- disimiluje na σ:

πέμπ-ω	km. πεμπ-	km. aor. pas. πεμφθ-	ἐ-πέμφθ-ην	byl jsem poslán
φυλάσσω	km. φυλακ-	km. aor. pas. φυλαχθ-	ἐ-φυλάχθ-ην	byl jsem pohlídán
δοξάζω	km. δοξαδ-	km. aor. pas. δοξασθ-	ἐ-δοξασθ-ην	byl jsem oslaven

4. u sloves **plynných** k původnímu (zpravidla = futurálnímu) kmeni:

ἐγείρω	km. ἐγερω-	km. aor. pas. ἐγερωθ-	ἠγέρωθ-ην	byl jsem probuzen
--------	------------	-----------------------	-----------	-------------------

Poznámka: 1) Sloveso ἀκούω má km. aor. pas. ἀκουσθ-: ἠκούσθην byl jsem uslyšen. 2) Sloveso κρίνω a jeho odvozeniny má km. aor. pas. κριθ-: ἐκρίθην byl jsem odsouzen; sloveso ἀποκτείνω má km. aor. pas. ἀπο-κτανθ-: ἀπεκτάνθην byl jsem zabit. 3) Většina řeckých *deponentních sloves* užívá (v aktivním významu) aoristní formu pasivní (tzv. *deponencia pasivní* – v gramatikách a slovnících zkratkou dp.): φοβοῦμαι - ἐφοβήθην ulekl jsem se, dostal jsem strach. Méně dep. sloves užívá (v aktivním významu) aoristní formu mediální (tzv. *deponencia mediální* – v gramatikách a slovnících zkratkou dm.); u těchto sloves pak někdy existuje i forma pasivní, většinou také s pasivním významem: δέχομαι - ἐδέξαμην přijal jsem - ἐδέχθην byl jsem přijat.

Vzor:

Indikativ:

Sg.	1. ἐ-λύθ-ην	byl jsem rozvázn	Pl.	1. ἐ-λύθ-ημεν
	2. ἐ-λύθ-ης			2. ἐ-λύθ-ητε
	3. ἐ-λύθ-η			3. ἐ-λύθ-ησαν

Infinitiv:

λυθ-ῆναι byt rozvázán

Imperativ:

λύθ-ητι! bud' rozvázán!

λύθ-ητε!

Přečtěte a přeložte:

1. Καὶ ἐπαιδεύθη Μωϋσῆς ἐν πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων. **2.** Καὶ ἐκρίθησαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. **3.** Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθνος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαίων, ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταί. **4.** Καὶ προσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀψάμενος αὐτῶν εἶπεν· ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε. **5.** Οἱ δὲ μαθηταὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα ἐταράχθησαν. **6.** Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Νικόδημος· πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὢν; **7.** Καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμψθη Ἥλιος. **8.** Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. **9.** Ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιασθητε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν. **10.** Ῥίζα σοφίας τίς ἀπεκαλύφθη; **11.** Καὶ ὅτε ἠκούσθη τὸ τοῦ βασιλέως πρόσταγμα, συνήχθησαν κοράσια πολλὰ εἰς Σουσάν τὴν πόλιν ὑπὸ χεῖρα Γαί, καὶ ἤχθη ῥεσθηρ πρὸς Γαί τὸν φύλακα τῶν γυναικῶν.

Poznámka: 3. ἐπορεύθη: πορεύομαι je *dep. pasivní*; ἠκολούθησαν ... αὐτῷ *bezpředložkový D. stykový* (§ 392): s ním. 4. ἀψάμενος αὐτῶν *G. dotykový* (§ 378.3); ἐγέρθητε přel.: vstaňte! 7. αὐτῶν *G. celkový*, přeložte: z nich (totiž: vdov). 10. τίς komu? 11. ἠκούσθη „bylo vyslechnuto, uslyšeno“ = rozhlásilo se, rozšířilo se; ὑπὸ χεῖρα „pod ruku“ = pod ochranu, do péče.

Slovní zásoba:

- παιδεύω, εἰν vychovávám; vzdělávám
 Αἰγύπτιος, α, ον egyptský
 τὸ ἔθνος, οὐς zvyk; mrav
 • **τὸ ὄρος, οὐς** hora
 ἡ ἐλαία, ας oliva (strom i plod)
 • **ἠκολούθῳ, εἶν** τινι následuji někoho,
 jdu s někým
 • **ἔπτομαι, εσθαι** dotýkám se; chápu se
 ταράσσω, εἰν zneklidňuji; děsím
 Νικόδημος, οὐ vl. jm. m. Nikodém
 δύναται 3. Sg. od δύνασθαι moci: může
 ὁ γέρων, οντος stařec
 οὐδεμίαν A. od οὐδεμία žádná: žádnou

- Ἥλιος, οὐ vl. jm. m. Eliáš
 ἀπολούω, εἰν umývám, omývám
 • **ἡγιαζω, εἰν** posvěcují; zasvěcují
 • **δικαιῳ, οὖν** zjednávám právo; ospravedlňuji
 ἡ ῥίζα, ης kořen
 • **ἀποκαλύπτω, εἰν** odhaluji; zjevují
 τὸ πρόσταγμα, ατος příkaz; ustanovení
 τὸ κοράσιον, οὐ děnče, dívka
 Σουσάν míst. jm. neskl. Šúšan, Súsy
 Γαί vl. jm. neskl. m. Hegaj
 ῥεσθηρ vl. jm. neskl. f. Ester
 ὁ φύλαξ, ακος strážce

B

Vzor:

Konjunktiv:

λυθ-ῶ, -ῆς, -ῆ, -ῶμεν, -ῆτε, -ῶσι(ν)

at' jsem rozvázán

Participium:

	m.	f.	n.	
Sg.	N. λυθ-εἰς	λυθ-εῖσα	λυθ-έν	byv, ši rozvázán, a, o;
	G. λυθ-έντος	λυθ-είσης	λυθ-έντος	rozvázaný
	D. λυθ-έντι	λυθ-είσῃ	λυθ-έντι	
	A. λυθ-έντα	λυθ-εῖσαν	= N.	
Pl.	N. λυθ-έντες	λυθ-εῖσαι	λυθ-έντα	
	G. λυθ-έντων	λυθ-εισῶν	λυθ-έντων	
	D. λυθ-εῖσι(ν)	λυθ-εἰσαις	λυθ-εῖσι(ν)	
	A. λυθ-έντας	λυθ-εἰσας	= N.	

Přečtěte a přeložte:

1. Εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος Μωϋσέως, ἔμοι χολᾷτε ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῇ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ; **2.** Ἰωσήφ υἱὸς Δαυίδ, μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαρίαν τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ γεννηθὲν ἐκ πνεύματος ἔστιν ἁγίου. **3.** Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλέεμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα. **4.** Καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ. **5.** Πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαί; **6.** Ἐγὼ δὲ ὀλιγοστός εἰμι ἐν ἀριθμῷ, καὶ συναχθέντες ἐπ' ἐμέ συγκόφουσίν με. **7.** Καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως Χριστοῦ καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου.

Poznámka: 1. λύω zde: ruším, porušuji. 2. υἱός N. *místo* V.; Δαυίδ dosl.: Davida (neskl. subst. v G.); γεννηθέν zplozené, počaté. 3. ἀνατολαί = ἀνατολή východní strana, východ. 4. φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα pozor na poslušnost dějů (part. aor. vyjadřuje předčasnost). 5. πληρωθῶσιν *konj. rozvažovací*. 6. ἐν ἀριθμῷ počtem, na počet (lidí); συναχθέντες *part. podmínkové* pokud ...; ἐπὶ na, proti. 7. Χριστοῦ G. *předmětový* (§ 370): v Krista.

Slovní zásoba:

χολῶ, ἄν τιτι hněvám se na někoho

ὑγιής, ἐς zdravý

Ἰωσήφ vl. jm. neskl. m. Josef

Δαυίδ vl. jm. neskl. m. David

Μαρία, ας vl. jm. f. Maria

ὁ μάγος, ου μάγ, mudrc (perský)

ἡ ἀνατολή, ῆς východ

Ἱεροσόλυμα, ων míst. jm. n. Pl. Jeruzalém

κρύπτω, εἰν skrývám, ukrývám

τὸ τάλαντον, ου talent, hřivna (váhová
a peněžní jednotka)

• **ἡ γραφή, ῆς** písmo; písemnost, spis;
Πίσμο (svaté)

ὀλιγοστός, ἡ, ὄν malický, nepatrný

ὁ ἀριθμός, οὔ počet, množství

συνκόπτω, εἰν stloukám; pobíjím

Úkoly:

1) Napište všechny tvary aor. pas. od deponentních sloves πορεύομαι, εσθαι a φοβούμαι, εἴσθαι a promyslete jejich významy. 2) Přeložte do řečtiny: byl naplněn; ulekli se; byli jsme zničeni (λύω); vzkříšený (= byv vzkříšen); být poslán; buďte vzděláni!; byl jsem oslaven; byli ohlášeni (κηρύσσω); (byvši) odsouzena; buď vyslyšen! (ἀκούω); udělané věci (N. Pl. n.: ποιῶ); buď zdvižen! (αἷρω); uleknuvší se (muži, ženy).

22. CVIČENÍ

AORIST PASIVNÍ SILNÝ (II.), FUTURUM PASIVNÍ SLABÉ (I.) A SILNÉ (II.)
(§§ 264, 273, 275-277, 281-283, 291, 415)

A

Některá **souhlásková slovesa** (ražená a plyná) tvoří **aorist pasivní silný** („druhý“) bez příznaku -θ-, od původního (prostého) kmene slovesného. Význam tvarů je stejný jako u aor. pas. slabého (dokonavost a pasivnost), indikativ opět přibírá přímnožek.

Poznámka: U několika sloves se ve kmeni aor. pas. silného objevuje samohláska ve stupni -α- proti „normálnímu“ -ε- kmene prostého: ἀποστέλλω, aor. pas. ἀπ-ε-στάλ-ην byl jsem poslán, σπείρω, aor. pas. ἐ-σπάρ-ην byl jsem zaset, τρέπομαι, aor. pas. ἐ-τρέπ-ην obrátil jsem se.

Vzor:

Indikativ:

Sg.	1. ἐ-γράφ-ην	byl jsem zapsán	Pl.	1. ἐ-γράφ-ημεν
	2. ἐ-γράφ-ης			2. ἐ-γράφ-ητε
	3. ἐ-γράφ-η			3. ἐ-γράφ-ησαν

Infinitiv:

γραφ-ῆναι být zapsán

Imperativ:

γράφ-ηθι! buď zapsán!

γράφ-ητε!

Konjunktiv:

γραφ-ῶ, -ῆς, -ῆ, -ῶμεν, -ῆτε, -ῶσι(ν) at' jsem zapsán

Participium:

	m.	f.	n.	
Sg.	N. γραφ-είς	γραφ-εῖσα	γραφ-έν	byv, ši zapsán, a, o;
	G. γραφ-έντος	γραφ-είσης	γραφ-έντος	zapsaný
	D. γραφ-έντι	γραφ-είσῃ	γραφ-έντι	
	A. γραφ-έντα	γραφ-εῖσαν	= N.	
Pl.	N. γραφ-έντες	γραφ-εῖσαι	γραφ-έντα	
	G. γραφ-έντων	γραφ-εισῶν	γραφ-έντων	
	D. γραφ-εῖσι(ν)	γραφ-εῖσαις	γραφ-εῖσι(ν)	
	A. γραφ-έντας	γραφ-εῖσας	= N.	

Poznámka: Zakončení jsou identická se zakončeními aor. pas. slabého s výjimkou koncovky 2. Sg. imp.: -η-θι proti -η-τι.

Přečtěte a přeložte:

1. Ἀπέθανεν δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη. **2.** Μωϋσῆς γεννηθεὶς ἐκρύβη τρίμηνον ὑπὸ τῶν πατέρων αὐτοῦ. **3.** Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις

κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη. **4.** Ταῦτα δὲ τυπικῶς συνέβαινεν ἐκεῖνοις, ἐγράφη δὲ πρὸς νοουθεσίαν ἡμῶν. **5.** Ἐπὶ τοῦτο ἀπεστάλην. **6.** Καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐσάλπισεν· καὶ ἐπλήγη τὸ τρίτον τοῦ ἡλίου καὶ τὸ τρίτον τῆς σελήνης καὶ τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων, ἵνα σκοτισθῇ τὸ τρίτον αὐτῶν καὶ ἡ ἡμέρα μὴ φανῇ τὸ τρίτον αὐτῆς καὶ ἡ νύξ ὁμοίως. **7.** Τινὲς ἀστοχῆσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι. **8.** Ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν, οὐκ ἔχει δὲ ρίζαν ἐν ἑαυτῷ. **9.** Καὶ ἰδόντες αὐτόν ἐξεπλάγησαν, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν ἡ μήτηρ αὐτοῦ· τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; **10.** Πορεύου ἐντεῦθεν κατὰ ἀνατολὰς καὶ κρύβηθι ἐν τῷ χειμάρρῳ Χορράθ. **11.** Καὶ ἐκρύβησαν ἐν τῷ ἄγρῳ.

Poznámka: 2. ὑπὸ τῶν πατέρων od (svých) rodičů, (svými) rodiči. 4. ἐγράφη podmět stejný jako συνέβαινεν: ταῦτα. 6. ἡ ἡμέρα... τὸ τρίτον αὐτῆς syntaktické vyšinutí (hebraismus): „den... jeho třetina“ = třetina dne...; ἵνα... μή... aby... aby ne..., lépe: takže... takže ne... (ἵνα a μή mají v koiné často funkci spojky účinkové: takže, takže ne). 8. ὁ... σπαρεῖς „ten zasetý“ = ten, který byl zaset (připodobnění člověka k semeni); τὰ πετρώδη skalnatá (místa). 9. τί proč? 10. κατὰ ἀ. k východu, na východ.

Slovní zásoba:

- θάπτω, εἶν aor. pas. ἐτάφην pohřbívám
- κρύπτω, εἶν aor. pas. ἐκρύβην ukřývám
- τρίμηνον adv. po tři měsíce
- δύναται 3. Sg. od δύνασθαι moci: může
- ἐπάνω s G. nad, na
- κειμένη part. prés. f. od κεῖσθαι ležet: ležící
- τυπικῶς adv. obrazně, předobrazně
- συμβαίνω, εἶν přiházím se, ději se
- ἡ νοουθεσία, ἀς napomenutí, výstraha
- **ἐπί** s A. na, nad; též o účelu: na, k
- τέταρτος, ἡ, ον čtvrtý
- σαλπίζω, εἶν troubím
- πλήσσω, εἶν aor. pas. ἐπλήγην (ranou) zasa-
- huji, udeřuji
- **τρίτος, ἡ, ον** třetí; τὸ τ. třetina
- **ὁ ἥλιος, ου** slunce
- ἡ σελήνη, ἡς měsíc (těleso)
- σκοτίζομαι, εἶσθαι zatemňuji se, zatmívám se

- **φαίνομαι, εσθαι*** aor. pas. ἐφάνην zá-
řím; ukazují se, jeví se
- ἀστοχῶ, εἶν bloudím
- ἐκτρέπομαι, εσθαι aor. pas. ἐξετράπην od-
vracím se, obracím se
- ἡ ματαιολογία, ἀς marné, zbytečné
mluvení
- ὁ νομοδιδάσκαλος, ου učitel Zákona
- πετρώδης, ἐς skalnatý, kamenitý
- **εὐθύς** adv. rovnou, přímo; ihned
- ἡ ρίζα, ἡς kořen
- ἐκπλήσσομαι, εσθαι aor. pas. ἐξεπλάγην
lekám se; žasnu
- ἐντεῦθεν adv. odtud, odsud
- **κατά** s A. místně: k
- ἡ ἀνατολή, ἡς východ, východní strana
- ὁ χειμάρρος potok, který v létě vysychá,
arab. vádí
- Χορράθ míst. jm. neskl. Kerít

B

Futurum pasivní vyjadřuje na rozdíl od fut. med. zpravidla **pasivnost** (je to dáno kmenem aor. pas., od něhož se odvozuje). Pokud jde o vid, mohou tyto tvary vyjadřovat v zásadě dokonavost i nedokonavost: λυθῆσομαι budu rozvázán; budu rozvazován.

Vzor:

Indikativ fut. pas.:

Sg.	1. λυθ-ήσομαι	budu rozvázán;	Pl.	1. λυθ-ησόμεθα
	2. λυθ-ήση	budu rozvazován		2. λυθ-ήσεσθε
	3. λυθ-ήσεται			3. λυθ-ήσονται

Ποζνάμκα: 1) Analogicky se u sloves, která tvoří aor. pas. silný (II.), tvoří **futurum pasivní silné** (II.): γράφ-ήσομαι budu zapsán; budu zapisován. 2) S inf. fut. pas. (λυθ-ήσεσθαι že budu rozvázán) a part. fut. pas. (λυθ-ησόμενος, η, ον chtěje být rozvázán) se v NZ a LXX prakticky nesetkáme.

Πρῆτῆτε a πρῆλοῖτε:

1. Καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται. **2.** Καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέφουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται. **3.** Καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν. **4.** Οὐ φοβηθήσομαι κακὰ, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ. **5.** Πάντες οὐ κοιμηθήσόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγῆσόμεθα. **6.** Καὶ συνάξω τὸν Ἰσραὴλ ἐκ τῶν ἐθνῶν, οὗ διεσκορπίσθησαν ἐκεῖ, καὶ ἁγιασθήσομαι ἐν αὐτοῖς ἐνώπιον τῶν λαῶν καὶ τῶν ἐθνῶν. **7.** Καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν. **8.** Καὶ ἀποκαλυφθήσεται ἡ ἀδικία Ἐφραίμ. **9.** Καὶ κρυβήσομαι ἐν τῷ πεδίῳ ἕως δείλης. **10.** Ἐν θανάτῳ νοσερῶ ἀποθάνουσι, οὐ κοπήσονται καὶ οὐ ταφήσονται. **11.** Καὶ ἐν Βαβυλῶνι ἀποθανῇ καὶ ἐκεῖ ταφήσῃ, σὺ καὶ πάντες οἱ φίλοι σου.

Ποζνάμκα: 1. τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ *D. časový* (§ 393.2): třetí den, třetího dne. 3. τὸ εὖ. τῆς βασιλείας *G. předmětový* (§ 370): ev. o království. 6. οὗ... ἐκεῖ adv. ἐκεῖ je nadbytečné (semitismus), při překladu je třeba je vynechat: „kde ... tam“ = kde...; ἐν αὐτοῖς mezi nimi. 8. Nesklonné Ἐφραίμ je zde v G. 10. ἐν + D. přeložte *instrumentálem*.

Slovní zásoba:

- **ἡ ἀκοή, ἡς** sluch; slyšení; zpráva, pověst
ἀποστρέφω, εἰν odvracím
ὁ μῦθος, οὐ báje, mýtus
ἡ οἰκουμένη, ἡς (obývaná) země, svět
- **τὸ μαρτύριον, οὐ** svědectví; důkaz
κοιμῶμαι, ἄσθαι usínám, spím; umírám
ἀλλάσσω, εἰν aor. pas. ἡλλάγην měním, proměňuji
- **οὗ** adv. vztaž. kde; kam
διασκορπίζω, εἰν rozsypávám; rozptyluji
- **ὁ ἡγεμών, ὁνος** vládce, vladař

- **ἕνεκεν** též **ἕνεκα** s G. kvůli, pro
- **ἡ ἀδικία, ας** nespravedlnost; křivda
Ἐφραίμ vl. jm. nesk. m. Efrajim
τὸ πεδίον, οὐ rovina, planina
ἡ δείλη, ἡς odpoledne, podvečer
νοσερός, ἄ, ὄν nemocný; způsobený nemocí, morový
- **ἀποθνήσκω, εἰν*** fut. ἀποθάνοῦμαι
umírám
κόπτομαι aor. pas. (v pas. významu) ἐκόπη
nařkám; lituji, oplakávám
Βαβυλῶν, ὦνος míst. jm. f. Babylón

Úkoly:

1) Napište všechny tvary, jež se dají utvořit od km. aor. pas. slovesa κρύπτω, ειν a najděte pro ně vhodné české ekvivalenty. 2) Přeložte do řečtiny: byl pohřben; pohřbení (muži); bylo napsáno; budou zaseti; byli jste ukryti; budeš proměněn; uleknete se; (byvší) ukryta; budeme vzkříšeni; ohlášené (κηρύσσω) evangelium; budu pohřben; zasetá (semena); bude ukryt; budeme oplakávání.

23. CVIČENÍ

NEPRAVIDELNÉ STUPŇOVÁNÍ ADJEKTIV A ADVERBIÍ (§§ 204-205, 209)

PODMÍNKOVÁ SOUVĚTÍ (§§ 443-445)

IMPERFEKTUM SLOVESA εἶμι, εἶναι (§ 310)

A

Několik adjektiv se stupňuje nepravidelně, tj. způsobem odlišným od toho, který byl vyložen v 19. cvičení. Důležitá jsou zejména tato adjektiva:

μέγας, μεγάλη, μέγα velký	μείζων, ον větší	μέγιστος, η, ον největší
πολύς, πολλή, πολύ četný, mnohý	πλείων, ον četnější	πλείστος, η, ον nejčetnější
ὀλίγος, η, ον nepatrný; nečetný	ἐλάσσων, ον menší	ἐλάχιστος, η, ον nejmenší
ἀγαθός, ή, όν dobrý	κρείττων, ον lepší	κράτιστος, η, ον nejlepší
κακός, ή, όν špatný	χείρων, ον horší	χείριστος, η, οn nejhorší
ταχύς, εἶα, ύ rychlý	ταχίων, ον rychlejší	τάχιστος, η, ον nejrychlejší

Poznámka: 1) Pro komp. od πολύς v neutru je častý také tvar πλέον. 2) Pro komp. od ἀγαθός je častý také tvar κρείσσω, ον. 3) Komparativy na -ων, -ον se skloňují jako n-kmenová adjektiva (viz cv. 9, typ ἄφρων, ον): πλείων, πλείονος, πλείονι... Jen v A. Sg. m.f. a v N.A. Pl. n. je možné se někdy setkat i se zakončením -ω (πλείω vedle πλείονα), v N. a A. Pl. m.f. může být i zakončení -ους (πλείους vedle πλείονες a πλείονας).

Komparativní forma těchto adjektiv v A. (= N.) Sg. n. (zakončení **-ον**) se užívá také jako **komparativ**, superlativní forma v A. (= N.) Pl. n. (zakončení **-ιστα**) jako **superlativ příslušného adverbia**:

πολύ	mnoho; velmi	πλείων/πλέον	více	(superl. nedoložen)
ταχέως	rychle	τάχιον	rychleji	τάχιστα nejrychleji

Přečtěte a přeložte:

1. Ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι. 2. Ἐγὼ γάρ εἶμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων. 3. Κρείττον γάρ ἐστιν γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι. 4. Σίμων Ἰωάννου, ἀγαπᾷς με πλέον τούτων; 5. Καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων. 6. Ἄλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός. 7. Ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν. 8. Ἡ γὰρ ψυχὴ πλείον ἐστιν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος. 9. Τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλείσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν. 10. Κλαύδιος Λυσίας τῷ κρατίστῳ ἡγεμόνι Φήλικι χαίρειν.

Poznámka: 1. μείζων - ἐλάσσων zde: starší – mladší. 5. γίνεται stávají se, jsou (*neutrum plurale habet verbum singulare*); τὰ ἔσχατα poslední věci. 6. οἱ πλείονες většina. 10. κράτιστος zde úřední titul: vážený; Κλαύδιος... Φήλικι χαίρειν obvyklá úvodní formule feckého starověkého dopisu (tzv. *prescript*): „Klaudius... Felixovi, aby se radoval“ = K. (posílá)... Felixovi pozdrav.

Slovní zásoba:

- **δουλεύω, εἰν** otročím; sloužím
- **γαμῶ, εἶν*** vstupuji do manželství
- **ἦ** nebo, či; než
πυροῦμαι, οὔσθαι pálím se, hořím
- **εὐδοκῶ, εἶν*** mám v něčem zalíbení;
souhlasím
τυμπανίζω, εἰν tluču; bičuji, mučím
προσδέχομαι, εσθαι přijímám
ἡ ἀπολύτρωσις, εως osvobození
- **ἡ ἀνάστασις, εως** vstání; zmrtvých-
vstání
ἡ τροφή, ἥς pokrm, potrava, jídlo

- τυγχάνω, εἰν τινός aor. ἔτυχον inf. τυχεῖν
dosahuji něčeho
τὸ ἔνδυμα, ατος oblečení, oděv
ὀνειδίζω, εἰν haním, kárám, vycítám
- **ἡ δύναμις, εως** též: mocný čin, zázrak
 - **μετανοῶ, εἶν** měním smýšlení; dělám
pokání, obracím se
Κλαύδιος, ου vl. jm. m. Claudius
Λυσίας, ου vl. jm. m. Lýsiás
Φῆλιξ, ικος vl. jm. m. Felix
 - **χαίρω, εἰν*** raduji se; **χαῖρε** pozdrav:
buď' zdráv!

B

V novozákonní řečtině se častěji vyskytují čtyři druhy **podmínkových souvětí**:

1. Schéma podmínkového souvětí reálného (viz též cv. 13):

<i>πρὸδνέτι</i> (věta vedlejší podmínková):	εἰ + indikativ kteréhokoli času
<i>ζάνέτι</i> (věta hlavní):	ind. kteréhokoli času / imperativ
Εἰ λέγω / ἔλεγον / εἶπον...,	Jestliže říkám / jsem říkal / jsem řekl...,
ποιεῖς / ἐποίεις / ποίει...	děláš / dělal jsi / dělej!...

2. Schéma podmínkového souvětí ireálného (neskutečného):

<i>πρὸδνέτι</i> (věta vedlejší podmínková):	εἰ + indikativ historického času (tj. tvar s přímnožkem)
<i>ζάνέτι</i> (věta hlavní):	ind. historického času + ἄν
Εἰ ἔλεγον / εἶπον...,	Kdybych říkal / řekl...,
ἐποίεις ἄν / ἐποίησας ἄν...	dělal bys / udělal bys...

3. Schéma podmínkového souvětí futurálního (očekávacího):

<i>πρὸδνέτι</i> (věta vedlejší podmínková):	ἐάν + konj. prez. (nedokonavost) / konj. aor. (dokonavost)
<i>ζάνέτι</i> (věta hlavní):	ind. futura / imperativ
Ἐάν λέγω / εἶπω...,	Jestliže budu říkat / řeknu...,
ποιήσεις / ποίει / ποιήσων...	budeš dělat – uděláš / dělej! / udělej!...

4. Schéma podmínkového souvětí iterativního (opětovacího):

<i>πρὸδνέτι</i> (věta vedlejší podmínková):	ἐάν + konj. prez. (nedokonavost) / konj. aor. (dokonavost)
<i>ζάνέτι</i> (věta hlavní):	ind. přítomnosti
Ἐάν λέγω / εἶπω...,	Kdykoli (Vždycky když) říkám / řeknu...,
ποιεῖς...	děláš...

Poznámka: 1) Zápornka v předvětí podmínkových vět (po spojce εἰ a ἐάν) je μή, např.: Εἰ μὴ λέγεις (Jestliže neříkáš...), οὐ ποιοῦμεν (neděláme). 2) Spojení ind. histor. času s částicí ἄν (tzv. *modus irrealis*) není vázáno jen na závětí podmínkového souvětí ireálného. Může stát i v samostatné větě a obvykle se překládá č. kondicionálem přítomným nebo minulým: ἔλεγον ἄν říkal bych, byl bych říkal; εἶπον ἄν řekl bych, byl bych řekl. 3) Typ futurální je významem podobný souvětí reálnému s ind. fut.

v předvětí a s ind. fut. nebo impt. v zázvěti. Díky užití konjunktivů však futurální typ umožňuje v předvětí formálně přesně vyjádřit vidové odstínění, a je daleko častější. 4) Podmínkové věty bývají často uvozeny také složeným výrazem εἴ τις / εἴ τι (jestliže někdo... / jestliže něco...), případně (prakticky synonymním) prostým vztahným zájmenem ὅς/ῃ / ὅ (kdo.../co...; který...). U typů futurálních a iterativních bývá předvětí uvozeno složeným výrazem ἔάν (= splynulé εἰ + ἄν) τις/τι nebo vztahným ὅς/ῃ/ὅ ἄν, a v koiné dokonce výrazem ὅς/ῃ/ὅ ἔάν (futurální: kdo...; iterativní: kdokoli...). Příklad (souvětí opětovací): Ἐάν τις / Ὅς ἄν / Ὅς ἔάν εἴπῃ... (Kdykoli někdo / Vždycky když někdo / Kdokoli řekne...), σὺ ποιεῖς... (ty děláš...).

Imperfektum slovesa εἰμί, εἶναι:

Sg.	1. ἦμην byl jsem	Pl.	1. ἦμεν/ἦμεθα
	2. ἦς/ἦσθα		2. ἦτε
	3. ἦν		3. ἦσαν

Poznámka: Dubletní tvary ve 2. Sg. a 1. Pl. se významem neliší.

Přečtěte a přeložte:

1. Εἰ δὲ θέλεις εἰς τὴν ζῶην εἰσελθεῖν, τήρησον τὰς ἐντολάς. **2.** Εἶπεν οὖν ἡ Μάρθα πρὸς τὸν Ἰησοῦν· κύριε, εἰ ἦς ὧδε οὐκ ἂν ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός μου. **3.** Καγὼ ἔάν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτόν. **4.** Εἰ ἦμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἦμεθα αὐτῶν κοινωνοὶ ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν. **5.** Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἔάν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἔάν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει. **6.** Ἐάν δὲ ἀμαρτήσῃ ὁ ἀδελφός σου, ὑπάγε ἑλεγχον αὐτὸν μετὰ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. **7.** Ἐκαστος ἔάν τι ποιήσῃ ἀγαθόν, τοῦτο κομίσεται παρὰ κυρίου. **8.** Ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ. **9.** Καὶ ὃς ἔάν δέξηται ἐν παιδίῳ τοιοῦτο ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. **10.** Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμῇ, οἱ ὑπηρέται οἱ ἐμοὶ ἡγωνίζοντο ἄν.

Poznámka: 3. Podmínka s čas. zabarvením: až...; καγὼ = καὶ ἐγώ (tzv. *směšování* § 53). 4. τὸ αἷμα přeneseně: zabití.

Slovní zásoba:

- Μάρθα, ας vl. jm. f. Marta
- ὧδε adv. zde; sem
- ὕψω, οὖν zvyšuji, zvedám; povyšuji
ἐλκύω, εἰν vleču, táhnu
ὁ κοινωνός, οὖ společník, spoluúčastník
- ἔάν s konj. jestliže, -li, pokud
ὁ κόκκος, οὖ pecka, jádro; zrno
ὁ σῖτος, οὖ obilí, pšenice
- πίπτω, εἰν* aor. ἔπεσον inf. πεσεῖν pa-
dám
- ὁ καρπός, οὖ plod, ovoce; úroda; užitek
- φέρω, εἰν* nesu, nosím

- ἀμαρτάνω, εἰν* aor. ἡμάρτησα hře-
ším
ἐλέγχω, εἰν dokazuji; usvědčuji; kárám,
napomínám
μεταξύ s G. mezi
κομίζομαι, εἰσθαι odnáším si; dostávám
- διακονῶ, εἶν sloužím
ἐν čís. n. jedno
- τοιοῦτος, αὐτή, οὗτος(v) takový (skloň.
jako οὗτος)
- ἐπί s D. též: v, se zřetelem k
- ὁ ὑπηρέτης, οὖ služebník, pomocník
ἡγωνίζομαι, εἰσθαι zápasím, bojuji

Úkoly:

- 1) Vyhledejte v textu **A** všechny stupňované formy adjektiv a komparativy vyskloňujte.
- 2) Změňte: větu 1. na souvětí futurální; v. 4., 8. na souvětí reálné; v. 7. na souvětí ireálné.
- 3) Přeložte do řečtiny: Kdybych chtěl (aor.), dostal bych peníze. Dostávám, cokoli chci. Jestliže dostanu peníze, nakoupím chleba. Jestliže nedostávám peníze, nejsem bohatý.

24. CVIČENÍ

PERFEKTUM AKT. SLABÉ (I.) (§§ 250-252, 262, 273, 288, 417)

KONJUNKTIV SLOVESA εἰμί, εἶναι (§ 310)

A

Perfektum aktivní slabé („první“) tvoří **slovesa samohlásková** (nestažená i stažená), **souhlásková ražená zubná** a **slovesa plynná**. Tvary Perfektního kmene vyjadřují děj **dokonavý a v následcích trvajícím** (stav).

Poznámka: Analogií řeckého indikativu pf. je obecně české perfektum „mám zatopeno“ (stav přítomný: „topí se“ jako následek dokonavého minulého děje „zatopil jsem“).

Nedílnou součástí a nápadným znakem Perfektního kmene je **epsilon nová reduplikace** (zdvojká), která může mít dvojí podobu:

A. úplná zdvojká (spočívá ve zdvojení počáteční souhlásky kmene a vložení hlásky ε) je u sloves, jejichž kmen začíná na **prostou souhlásku** (vyjma ρ) nebo na skupinu souhlásek o schématu **ražená + plynná** (s výjimkou skupiny γν):

ποιῶ, εἶν	dělám	ind. pf. πε-ποίηκα	(udělal jsem a) mám uděláno
πληρῶ, οὖν	naplňuji	ind. pf. πε-πλήρωκα	(naplnil jsem a) mám naplněno

Začíná-li kmen na aspirátu (χ, φ, θ), reduplikovaná souhláska je neaspirovaná (κ, π, τ):

φιλῶ, εἶν	miluji	ind. pf. πε-φίληκα	(začal jsem milovat a) mám v lásce
χρίω, εἶν	pomazávám, natírám	ind. pf. κέ-χρηκα	(natřel jsem a) mám natřeno

B. neúplná zdvojká (navenek má stejnou podobu jako přímnožek) je u sloves, jejichž kmen začíná na **samohlásku, souhlásky ρ, ζ, ξ, ψ** nebo **skupinu souhlásek** takového schématu, které nenáleží pod A.:

ἀγγέλλω, εἶν	zvěstuji, hlásím	ind. pf. ἤγγελα	(zvěstoval jsem a) mám ohlášeno
ἐγγίζω, εἶν	blížím se	ind. pf. ἤγγικα	(přiblížil jsem se a) jsem blízko
ζητῶ, εἶν	hledám	ind. pf. ἐ-ζήτηκα	(vyhledal jsem a) mám vyhledáno
ἀπο-στέλλω, εἶν	posílám	ind. pf. ἀπ-έ-σταλα	(poslal jsem a) mám posláno
γνωρίζω, εἶν	oznamuji	ind. pf. ἐ-γνώρικα	(oznánil jsem a) mám oznámeno

Poznámka: Stejně jako přímnožek, klade se i Perfektní zdvojká (úplná i neúplná) přímo před kmen (v případě předponového slovesa tedy mezi předponu a kmen). Na rozdíl od přímnožku je však reduplikace součástí kmene, a zůstává tedy ve všech tvarech Perfekta (i v konjunktivu, participiu atd.).

Kmen Perfekta akt. I. odvodíme předsunutím epsilon nové zdvojký a současným připojením typického formantu (příznaku) -κ-

1. u sloves **samohl. nestažených** k původnímu (zpravidla = přítomnímu) kmeni:

λύ-ω	km. λυ-	km. pf. akt. λελυκ-	λέλυκ-α	(rozvázal jsem a) mám rozvázáno
------	---------	---------------------	---------	---------------------------------

2. u sloves **samohl. stažených** k pův. kmeni po prodloužení kmenové samohlásky (ja-ko u fut., aor. akt. a med. a aor. pas.):

ἀγαπῶ	km. ἀγαπα-	km. pf. akt. ἡγαπηκ-	ἡγάπηκ-α	(začal jsem milovat a) mám v lásce
ποιῶ	km. ποιε-	km. pf. akt. πεποιηκ-	πεποίηκ-α	(udělal jsem a) mám uděláno
πληρῶ	km. πληρο-	km. pf. akt. πεπληρωκ-	πεπλήρωκ-α	(naplnil jsem a) mám naplněno

3. u sloves **souhl. ražených zubných** k pův. kmeni za současného vypuštění kmenové souhlásky τ, δ, θ:

ἐλπίζ-ω	km. ἐπιδ-	km. pf. akt. ἤλπικ-	ἤλπικ-α	(začal jsem doufat a) mám naději
---------	-----------	---------------------	---------	----------------------------------

4. u sloves **souhl. plyných** k původnímu (zpravidla = futurálnímu) kmeni:

αῖρ-ω	km. ἄρ-	km. pf. akt. ἤρικ-	ῥικ-α	(zdvihl jsem a) mám zdvihnuto
-------	---------	--------------------	-------	-------------------------------

Poznámka: 1) Sloveso κρίν-ω a jeho odvozeniny mají km. pf. akt. κερικ- (κέκρικα odsoudil jsem, posoudil jsem, mám posouzeno). 2) Některá slovesa mají ve km. pf. akt. -α- proti -ε- „normálního“ kmene původního: ἀποστέλλω, ale ἀπέσταλκα (mám posláno).

Vzor:

Indikativ:

Sg.	1. λέλυκ-α	(rozvázal jsem a) mám	Pl.	1. λελύκ-αμεν
	2. λέλυκ-ας	rozvázáno		2. λελύκ-ατε
	3. λέλυκ-ε(ν)			3. λελύκ-ασι(ν)

Infinitiv:

λελυκ-έναι (rozvázat a) mít rozvázáno

Poznámka: Formy imperativu perfekta aktiva nejsou doloženy.

Přečtěte a přeložte:

1. Μετανοεῖτε· ἡγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. **2.** Ἐγὼ τὰς ἐντολάς τοῦ πατρός μου τετήρηκα καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ. **3.** Δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὁ ὠφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν. **4.** Ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. **5.** Μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα· ἐστὶν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν Μωϋσῆς, εἰς ὃν ἠλπίζατε. **6.** Ὑμεῖς ἀπεστάλακατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκεν τῇ ἀληθείᾳ. **7.** Ἄλλ' ἐγνώκα ὑμᾶς ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς. **8.** Θεὸν οὐδεὶς ἐώρακεν πώποτε. **9.** Πορεύου εἰς γῆν Ἰσραὴλ· τεθνήκασιν γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. **10.** Ὁ δὲ Ἰησοῦς στραφεὶς καὶ ἰδὼν αὐτὴν εἶπεν· θάρσει, θύγατερ· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. **11.** Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον. **12.** Οὐχ ἐώρακας αὐτὸν οὐδὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις τεθαύμακας; **13.** Καὶ λιθάσαντες τὸν Παῦλον ἔσυρον ἔξω τῆς πόλεως νομίζοντες αὐτὸν τεθνηκέναι. **14.** Ἴδου ἡγγίκασιν αἱ ἡμέραι τοῦ θανάτου σου.

Poznámka: Při překladu forem ind. pf. je třeba zvážit, zda text klade důraz spíše na minulost – dokonavost, nebo na přítomnost – stavovost. V koiné tvary pf. často nabývají významu blízkého se přítomnosti nebo aoristu. 5. πρὸς τὸν πατέρα *předložky směru* (kam?) mají někdy i význam *místní* (kde?):

u. 9. ἡ ψυχὴ zde: život. 12. Ζάπορκα οὐ (a odvozeniny) má v přímé otázce význam: copak ne-...? (viz cv. 36). 13. Vyplývá-li z kontextu, zájmenný předmět se často vynechává, doplňte: ἔσυρον (αὐτόν).

Slovní zásoba:

- ἀχρεῖος, ον neužitečný, nepotřebný
 ἡ λύπη, ης zármutek, smutek
- **δοκῶ, εἶν*** též: domnívám se
 - **κατηγορῶ, εἶν** τινὸς obviňuji, žaluji
někoho; dosvědčuji, dokazuji
 - **γινώσκω, εἶν*** pf. **ἔγνωκα** poznávám
οὐδεὶς nikdo
 - **ὁρῶ, ᾶν*** pf. **ἑώρακα** vidím, spatřuji
πώποτε adv. někdy, kdysi; se zápořem nikdy
Ἰσραήλ vl. jm. neskl. m. Izrael
 - **ἀποθνήσκω, εἶν*** pf. **τέθνηκα** jsem
mrtev umírám

- **ζητῶ, εἶν** τι hledám, vyhledávám; usiluji
o něco
- **στρέφω, εἶν*** aor. pas. **ἐστράφη** obra-
cím; akt. intr. a pas. obracím se
θαρσῶ, εἶν mám odvalu, nebojím se,
jsem dobré mysli
- **θαυμάζω, εἶν** divím se, žasnu; obdivuji
λιθάζω, εἶν kamenuji
Παῦλος, ου vl. jm. m. Pavel
σύρω, εἶν vleču, táhnu
- **ἔξω** adv. venku; předl. s G. mimo, vně
νομίζω, εἶν mám za to, myslím, domní-
vám se

B

Vzor:

Participium:

	m.	f.	n.
Sg.	N. λελυκ-ώς	λελυκ-υῖα	λελυκ-ός maje, íc, ící rozvázáno
	G. λελυκ-ότος	λελυκ-ύίης	λελυκ-ότος
	D. λελυκ-ότι	λελυκ-υίῃ	λελυκ-ότι
	A. λελυκ-ότα	λελυκ-υῖαν	= N.
Pl.	N. λελυκ-ότες	λελυκ-υῖαι	λελυκ-ότα
	G. λελυκ-ότων	λελυκ-υιῶν	λελυκ-ότων
	D. λελυκ-όσι(ν)	λελυκ-υίαις	λελυκ-όσι(ν)
	A. λελυκ-ότας	λελυκ-υίας	= N.

Poznámka: Part. pf. akt. f. se v G. a D. Sg. nepřiklání k typu α-purum, i když před kmenovým α předchází t-; patrně se zde uplatnil vliv íónského dialektu a analogie s ostatními ženskými participii skloňovanými jako α-impurum.

Konjunktiv slovesa εἶμί, εἶναι:

Sg.	1. ᾧ at' jsem	Pl.	1. ᾧμεν
	2. ᾗς		2. ᾗτε
	3. ᾗ		3. ᾧσι(ν)

Poznámka: Tvary konj. slovesa εἶναι se rovnají (pomineme-li přízvuky) zakončením konj. prez. akt.

Konjunktiv perfekta aktiva se v řečtině NZ a LXX tvoří obvykle opisně pomocí konstrukce **part. pf. akt. + konj. slovesa εἶμί, εἶναι**.

Vzor:

Konjunktiv:

Sg. 1. λελυκώς, υἱά, ὅς ὦ at' mám
2. λελυκώς, υἱά, ὅς ῥῃς rozvázáno
3. λελυκώς, υἱά, ὅς ῥ

Pl. 1. λελυκότες, υἱαι, ὅτα ὦμεν
2. λελυκότες, υἱαι, ὅτα ῥτε
3. λελυκότες, υἱαι, ὅτα ὦσι(ν)

Poznámka: Původně se konj. pf. akt. tvořil (podobně jako u km. prez., aor. akt. a aor. pas.) připojením koncovek konj. akt. ke kmeni: λελύκ-ω, λελύκ-ης, λελύκ-η, λελύκ-ωμεν, λελύκ-ητε, λελύκ-ωσι(ν).

Přečtěte a přeložte:

1. Τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεπονημένος ἐμπροσθεν αὐτῶν οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν. **2.** Θεωρεῖς, ἀδελφέ, πόσαι μυριάδες εἰσὶν ἐν τοῖς Ἰουδαίοις τῶν πεπιστευκόντων καὶ πάντες ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσιν. **3.** Ἐγαλλιάσατο πανοικεῖ πεπιστευκῶς τῷ θεῷ. **4.** Ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ Γαλιλαῖοι πάντα ἑωρακότες ὅσα ἐποίησεν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ. **5.** Ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον ἤδη αὐτὸν τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη. **6.** Καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ κύριος· κἂν ἁμαρτίας ᾗ πεπονηκώς, ἀφεθήσεται αὐτῷ. **7.** Καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκεν, καὶ ἀληθινὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ μαρτυρία. **8.** Καὶ τὸν ταῦρον τὸν τεθνηκότα διελοῦνται.

Poznámka: 1. αὐτοῦ... πεπονημένος G. *absolutní* s přípustkovým zabarvením: ačkoli vykonal... 3. πεπιστευκῶς zabarvení důvodové: protože... 4. πάντα... ὅσα všechny (věci), které (dosl.: jak mnohé = kolik jich) vykonal. 5. ὡς jak(mile), když. 6. ἐγερεῖ pozvedne, povzbudí; κἂν = καὶ ἐάν (tzv. *směšování* § 53). 7. Vyplývá-li z kontextu, zájmenný předmět se často vynechává, doplňte: ὁ ἑωρακὼς (αὐτόν)...

Slovní zásoba:

τοσοῦτος, αὕτη, οὗτο(ν) skloň. jako οὔτος, αὕτη, τοῦτο tak veliký; tak četný

- **τὸ σημεῖον, ου** znamení; div
- **θεωρῶ, εἶν** dívám se, hledím, vidím
- **πόσος, η, ον** táz. zájm. jak veliký?, jak četný?
- ἡ μυριάς, ἄδος skupina 10 000; velký počet
- ὁ ζηλωτής, οὐ horlivec
- ἀγαλλιῶμαι, ἄσθαι jásám, veselím se
- πανοικεῖ adv. s celým domem (rodinou)

- **ἐπί** s A. též: k, ke
κατέαξαν aor. akt. od καταγύναι zlamovat: zlomili
- τὸ σκέλος, οὐς stehno, stehenní kost
ἡ εὐχή, ῥς modlitba
κάμνω, εἰν umdlévám; jsem nemocen
- **ἡ ἁμαρτία, ας** hřích
ἀφεθήσεται fut. pas. od ἀφίεναι odpouštět: bude odpuštěno
- ὁ ταῦρος, ου býk
διαίρῶ, εἶν fut. διελῶ rozdělují

Úkoly:

1) Ve větách **A** i **B** najděte všechny tvary pf. kmene, utvořte 1. Sg. ind. a part. všech rodů (i s genitivem). 2) Přeložte tvary pf.: (uvěřil jsem) a věřím; (zemřeli a) jsou mrtví; uviděli jste; jsi blízko (ἐγγίζω); poznal; (udělali jsme a) máme uděláno; mít naplněno.

25. CVIČENÍ

PERFEKTUM AKT. SILNÉ (II.) (§§ 275-277)

SLOVESA **οἶδα, εἰδέναι** (§ 329) A **δύναμαι, δύνασθαι** (§ 319)

INFINITIV ŽÁDACÍ A ÚSUDKOVÝ (§§ 454-460)

A

Slovesa ražená zadopatrová a retná tvoří **perfektum aktivní silné** („druhé“) bez příznaku -κ-, od původního (prostého) kmene slovesného. Koncová kmenová souhláska se však obvykle mění v příslušnou aspirátu (jakákoli zadopatrová přechází v χ, retná ve φ). Zdvojná se tvoří stejně jako u pf. akt. I. Význam tvarů je stejný jako u perf. akt. I., koncovy jsou totožné.

Poznámka: Několik velmi frekventovaných sloves tvoří km. pf. akt. II. nepravdělně: ἔρχομαι, pf. ἐλήλυθ-α přišel jsem (a jsem tu); λαμβάνω, pf. εἵληφ-α přijal jsem (a mám přijato); γίνομαι, pf. γέγον-α stal jsem se, vznikl jsem, jsem.

Vzor:

Indikativ:

Sg.	1. γέγραψ-α	(napsal jsem a) mám napsáno	Pl.	1. γεγράψ-αμεν
	2. γέγραψ-ας			2. γεγράψ-ατε
	3. γέγραψ-ε(ν)			3. γεγράψ-ασι(ν)

Infinitiv:

γεγραψ-έναι (napsat a) mít napsáno

Participium:

	m.	f.	n.
Sg.	N. γεγραψ-ώς	γεγραψ-υῖα	γεγραψ-ός
	G. γεγραψ-ότος	γεγραψ-υῖης	γεγραψ-ότος
	D. γεγραψ-ότι	γεγραψ-υῖη	γεγραψ-ότι
	A. γεγραψ-ότα	γεγραψ-υῖαν	= N.
Pl.	N. γεγραψ-ότες	γεγραψ-υῖαι	γεγραψ-ότα
	G. γεγραψ-ότων	γεγραψ-υῖων	γεγραψ-ότων
	D. γεγραψ-όσι(ν)	γεγραψ-υῖαις	γεγραψ-όσι(ν)
	A. γεγραψ-ότας	γεγραψ-υῖας	= N.

Sloveso οἶδα, εἰδέναι má formy perfekta II., ale význam přítomný: vím.

Indikativ:

Sg.	1. οἶδ-α	vím	Pl.	1. οἶδ-αμεν
	2. οἶδ-ας			2. οἶδ-ατε
	3. οἶδ-ε(ν)			3. οἶδ-ασι(ν)

Infinitiv:

εἶδ-έναι vědět

Imperativ:

ἴσθι! věz!
ἴστε!

Konjunktiv:

εἶδ-ῶ, -ῆς, -ῆ, -ῶμεν, -ῆτε, -ῶσι(ν) at' vím

Participium:

m.	f.	n.	
εἶδ-ώς, ότος	εἶδ-υῖα, υῖης	εἶδ-ός, ότος	věda, ouc, oucí

Poznámka: V indikativu je kmen οἶδ-, v impt. ἰδ-, v ost. tvarech εἶδ-. Konj. se tvoří připojením koncovek ke kmeni (srov. běžné tvoření konj. pf. akt. v klas. řečtině: λελύκ-ω atd.).

Sloveso **δύναμαι, δύνασθαι** mohu (préz. systém):

Indikativ prez.:

Sg.	1. δύνα-μαι	mohu	Pl.	1. δυνά-μεθα
	2. δύνα-σαι			2. δύνα-σθε
	3. δύνα-ται			3. δύνα-νται

Indikativ impf.:

Sg.	1. ἐ-δυνά-μην	mohl jsem	Pl.	1. ἐ-δυνά-μεθα
	2. ἐ-δύνα-σο			2. ἐ-δύνα-σθε
	3. ἐ-δύνα-το			3. ἐ-δύνα-ντο

Infinitiv:

δύνα-σθαι moci

Konjunktiv:

δύν-ωμαι, -η, -ηται, -ώμεθα, -ησθε, -ωνται at' mohu

Participium:

m.	f.	n.	
δυνά-μενος	δυνα-μένη	δυνά-μενον	moha, ouc, oucí

Poznámka: Impf. mívá také formy: ἡ-δυνάμην (zvláštnost v přímnožku) atd. Formy impt. nejsou doloženy.

Přečtěte a přeložte:

1. Εἰ μὲν οὖν ἀδικῶ καὶ ἄξιον θανάτου πέπραχά τι, οὐ παραιτοῦμαι τὸ ἀποθανεῖν. **2.** Ἀπεκρίθη ὁ Πιλᾶτος· ὃ γέγραφα, γέγραφα. **3.** Οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. **4.** Μνημόνευε οὖν πῶς εἴληφας καὶ ἤκουσας καὶ τήρει καὶ μετανόησον. **5.** Τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἡγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς. **6.** Ἀνὴρ δέ τις Ἀνανίας ὀνόματι σὺν Σαπφίρῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ ἐπώλησεν κτῆμα καὶ ἐνοσφίσατο ἀπὸ τῆς τιμῆς, συνειδυῖς καὶ τῆς γυναικός. **7.** Καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδυῖα τὸ γεγονός εἰσῆλθεν. **8.** Εἰσῆλθεν καὶ εὐρίσκει συνεληλυθότας πολλούς. **9.** Ἀπεκρίθη αὐτῷ Ἰησοῦς· ὅπου ὑπάγω οὐ δύνασαι μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ἀκολουθήσεις δὲ ὕστερον. **10.** Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· κύριε, διὰ τί οὐ δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι; **11.** Καὶ

ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἶδατε τὴν ὁδόν. **12.** Λέγει αὐτῷ Θωμᾶς· κύριε, οὐκ οἶδαμεν ποῦ ὑπάγεις· πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι; **13.** Ἴνα δὲ εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς τὰ κατ' ἐμέ, τί πράσσω, πάντα γνωρίσει ὑμῖν Τύχικος. **14.** Πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μηδὲ τὴν δύνανται τοῦ θεοῦ.

Poznámka: 1. τὸ ἄ. inf. *zpodstatnělý* členem (viz cv. 29): „umření“ = smrt. 2. Sloveso ἀποκρίνομαι užívá v aoristu formu med. ἀπεκρινάμην i formu pas. ἀπεκρίθην, obojí ve významu aktivním: odpovídal jsem. 4. εἰληφας... ἤκουσας... τήρει... doplňte předmět: ... ho... (tj. mé slovo). 6. ὀνόματι *D. zřetelový* (viz cv. 35): pokud jde o jméno, jménem; Σαπφίρα-η, συνειδυί-ης nenásledování typu α-purum, snad *iónismus* pod vlivem školní četby homérských textů; συνειδυίης... τῆς γυναικός *G. absolutní*. 7. τὸ γεγονός (to,) co se stalo. 13. τὰ κατ' ἐμέ „věci, záležitosti u mne“ = moje záležitosti (člen *zpodstatňuje* celý příslovečný výraz).

Slovní zásoba:

- **μέν** část. ovšem, vskutku (často se nepřekládá)
- **ἄξιος, α, ον** přiměřený; hoden
- **πράσσω, εἰν** pf. **πέπραχα** dělám, konám; intr. jednám, mám se παραιτοῦμαι, εἶσθαι odmítám Πιλᾶτος, ου vl. jm. m. Pilát
- **ἔρχομαι, εσθαι*** pf. **ἐλήλυθα** přicházím
- **καλῶ, εἶν*** aor. **ἐκάλεσα** volám; nazývám; pas. jmenuji se
- **ἁμαρτωλός, ή, όν** hříšný
- **ή μετάνοια, ας** změna smýšlení; obrácení, pokání
- **λαμβάνω, εἰν*** pf. **εἴληφα** přijímám, беру
- **μᾶλλον** adv. více; spíše; raději
- **τὸ σκότος, ους** tma, temnota Ἀνανίας, ου vl. jm. m. Ananiáš Σαπφίρα, ης vl. jm. f. Sapphira
- **πωλῶ, εἶν** prodávám
- τὸ κτήμα, ατος majetek; pole νοσφίζομαι, εσθαι dávám si stranou; zpronevřuji
- **ή τιμή, ης** zde: cena, výtěžek σύνοιδα, εἰδέναι spolu (něco, o něčem) vím
- **οἶδα, εἰδέναι*** vím, znám
- **γίνομαι, εσθαι*** pf. **γέγονα** stávám se, děju se; jsem
- **εὕρισκω, εἰν*** nalézám, nacházím
- **συνέρχομαι, εσθαι*** pf. **συνελήλυθα** spolu jdu; scházím se
- **δύναμαι, ασθαι*** mohu; dovedu ὕστερον adv. později
- **ἔρπι** adv. právě, hned; teď, nyní Θωμᾶς, ᾧ vl. jm. m. Tomáš
- **γνωρίζω, εἰν*** oznamuji; poznávám Τύχικος, ου vl. jm. m. Tychikos
- **πλανῶ, ᾧν** klamu, svádím, oblužuji; pas. bloudím, mýlím se
- **μηδέ** ani

B

Řečtina často klade místo některých vedlejších vět **polovětné infinitivní vazby**.

1. Infinitiv žádací bývá po slovesech *žádání – usilování, bázně* apod. V širším smyslu sem patří i infinitiv **účelový** (zodpovídá otázku: za jakým účelem?, proč?). Tyto infinitivy tedy nahrazují *věty vedlejší žádací* se spojkou ἵνα (srov. cv. 17) a jako takové se obvykle překládají (větou se spojkou **aby**):

Ὁ πατήρ ἦλθεν λαβεῖν τὸ ἀργύριον. Otec přišel, aby dostal to stříbro.

Je-li podmět infinitivu odlišný od podmětu řídicího slovesa, bývá v tom pádě, se kterým se řídicí sloveso pojí (obvykle v A.; tehdy mluvíme o vazbě *akuzativu s infinitivem*):

Θέλομεν ὑμᾶς ἔρχεσθαι / ἐλθεῖν.

Chceme, abyste vy přicházeli / přišli.

Ἐφοβούμεθα αὐτοὺς μὴ λυθῆναι.

Báli jsme se, aby oni nebyli rozvázáni.

Infinitiv žádací je také po neosobních výrazech δεῖ (je třeba, musí se), χρή (je nutno), ἔξεστι (je dovoleno, lze) apod.:

Δεῖ καλῶς διδάσκειν.

Je třeba dobře vyučovat.

Δεῖ τοὺς διδασκάλους καλῶς διδάσκειν.

Je třeba, aby ti učitelé dobře vyučovali.

Δεῖ τοὺς διδασκάλους καλῶς διδάσκειν τοὺς μαθητάς. Je třeba, aby ti učitelé žáky dobře učili.

Δεῖ αὐτοὺς λυθῆναι.

Je třeba, aby byli rozvázáni.

2. Infinitiv úsudkový bývá po slovesech *υποζωνάνι* – *myslení a projevnání*. Tyto infinitivy nahrazují vedlejší větu (předmětnou) se spojkou ὅτι, a jako takové se obvykle překládají (větou se spojkou **že**):

Λέγομεν γράφεσθαι/γραφῆναι.

Říkáme, že jsme zapisováni / jsme byli zapsáni.

Také zde se často vyskytuje vazba *akuzativu s infinitivem*:

Εἶπον αὐτοὺς φεύγειν/φυγεῖν.

Řekl jsem, že (oni) utíkají/utekli.

Je-li řídicí sloveso pasivní, podmět infinitivu je v nominativu:

Οἱ ἄνδρες λέγονται φεύγειν ταχέως.

Říká se, že ti muži utíkají rychle.

Přečtěte a přeložte:

1. Ὁ μὲν οὖν Φῆστος ἀπεκρίθη τηρεῖσθαι τὸν Παῦλον εἰς Καισάρειαν, ἑαυτὸν δὲ μέλλειν ἐν τάχει ἐκπορεύεσθαι. **2.** Ζητήματα δὲ τινα περὶ τῆς ιδίας δεισιδαιμονίας εἶχον πρὸς αὐτὸν καὶ περὶ τινος Ἰησοῦ τεθνηκότος ὃν ἔφασκεν ὁ Παῦλος ζῆν. **3.** Τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν ὅτι Ἥλιαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον; **4.** Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ Σαδδουκαῖοι, λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν. **5.** Δεῖ περιτέμνειν αὐτοὺς παραγγέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον Μωϋσέως. **6.** Καὶ ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτοὺς καὶ ἐξαγαγόντες ἡρώτων ἀπελθεῖν ἀπὸ τῆς πόλεως. **7.** Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπαν αὐτῷ ἰδοὺ οἱ μαθηταί σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστιν ποιεῖν ἐν σαββάτῳ. **8.** Ἀνευρόντες δὲ τοὺς μαθητάς ἐπεμείναμεν αὐτοῦ ἡμέρας ἐπτά, οἵτινες τῷ Παύλῳ ἔλεγον διὰ τοῦ πνεύματος μὴ ἐπιβρίναι εἰς Ἱεροσόλυμα. **9.** Ἄνδρες ἀδελφοί, ἔδει πληρωθῆναι τὴν γραφὴν. **10.** Τί τὸ ὄφελος, ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγῃ τις ἔχειν ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ; **11.** Καὶ καθὼς Μωϋσῆς ὑψωσεν τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Poznámka: 1. εἰς K. *směrové předložky* (kam?) mají někdy význam *místní* (kde?): v Kaisareji. 3. τί proč?; πρῶτον doplněk je v pádové shodě s podmětem inf. vazby Ἥλιαν: ...jako první. 4. προσῆλθον αὐτῷ D. *směrový* po slovese pohybu s předponou προσ- (§ 388): ...k němu. 6. παρεκάλεσαν zde: uchlácholili, uprosili; ἐξαγαγόντες... ἡρώτων... doplňte předměty: αὐτούς. 7. ἰδόντες doplňte předmět: to; εἶπ-αν místo εἶπ-ον: analogie v koncovce podle slabých aoristů. 8. οἵτινες je třeba vztáhnout k τοὺς μαθητάς: „kteřížto“ = a ti (učedníci); διὰ τοῦ π. skrze, z (vnuknutí) Ducha. 10. Doplňte sloveso: τί (ἐστι) το ὅ...

Slovní zásoba:

- Φῆστος, ου vl. jm. m. Festus
- **τηρῶ, εἶν** též: hlídám
Καيسάρεια, ας míst. jm. f. Kaisareia
τὸ τάχος, ους rychlost; ἐν τ. rychle,
vbrzku
τὸ ζήτημα, ατος sporná otázka
 - **ἴδιος, α, ον** vlastní; soukromý; svůj
ἡ δεισιδαιμονία, ας náboženství
 - **ἔχω, εἶν*** impf. **εἶχον** mám
 - **πρός** s A. též: vůči; proti
φάσκω, εἶν tvrdím
 - **ζῶ, ζῆν*** žiji
Ἡλίας, ου vl. jm. m. Eliáš
 - **δεῖ** impf. **ἔδει** je třeba, je nutno
ὁ Σαδδουκαῖος, ου saducej
- περιτέμνω, εἶν obřezávám
ἐξάγω, εἶν aor. ἐξήγαγον inf. ἐξαγαγεῖν vy-
vádím
- **ἔξεστιν** je dovoleno; lze
ἀνευρίσκω, εἶν aor. ἀνευρον inf. ἀνευρεῖν
vyhledávám
ἐπιμένω, εἶν zůstávám, setrvávám
αὐτοῦ adv. tam; zde
 - **ὅστις, ἥτις, ὃ τι** skloňují se obě složky ὅς
+ τις, např. G. οὗτινος kdokoli; kterýkoli;
často = ὅς, ἥ, ὃ který
ἐπιβαίνω, εἶν vstupuji
τὸ ὄφελος, ους užitek, prospěch, zisk
ὁ ὄφις, εως had
 - **ἡ ἔρημος, ου** poušť

Poznámka: Sloveso ζῶ, ζῆν se časuje prakticky jako typ ἀγαπῶ, ἄν, jen místo samohlásky α, α zde stojí η, η: ζῶ, ζῆς, ζῆ, ζῶμεν, ζῆτε, ζῶσι(ν).

Úkoly:

1) Ve větách **A** najděte všechny tvary perfektního kmene, utvořte 1. Sg. ind. a participia všech rodů (s genitivem). 2) Napište všechny tvary km. pf. akt. od slovesa πράσσω, εἶν. 3) Určete, které infinitivy ve větách **B** jsou žádací a které úsudkové. Ve větách **B** 1., 4., 6., 8., 10. převed'te úsudkové infinitivy do vedlejších vět se spojkou ὅτι (že), žádací do vět se spojkou ἵνα (aby). 4) Přeložte do řečtiny s použitím inf. vazeb: Příkazuji, aby byl Pavel hlídán. Bratr říká, že má velkou víru. Říká se, že jsme dobří učitelé. Odpověděli jsme, že Ježíš žije.

26. CVIČENÍ

ČÍSLOVKY (§§ 233-238)

ZÁJMENO VESPOLNÉ ἀλλήλων (§ 223)

STAŽENÁ ADJEKTIVA I. A II. DEKL. (§§ 144-146)

A

Číslovky jsou v textu NZ zastoupeny relativně slabě. Následující výklad se tedy zabývá jen těmi nejdůležitějšími:

	m.	f.	n.		m. f. n.		m. f.	n.		m. f.	n.	
N.	εἷς	μία	ἓν	jeden, a, o	δύο	dva, dvě	τρεῖς	τρία	tři	τέσσαρες	τέσσαρα	čtyři
G.	ένός	μιᾶς	ένός		δύο		τριῶν			τεσσάρων		
D.	ένί	μιᾷ	ένί		δυσί(ν)		τρισί(ν)			τέσσαρσι(ν)		
A.	ένα	μίαν	= N.		δύο		τρεῖς	= N.		τέσσαρες	= N.	

Stejně jako **εἷς**, **μία**, **ἓν** se skloňuje **οὐδείς** (οὐδενός), **οὐδεμία** (οὐδεμιᾶς), **οὐδέν** (οὐδενός) nikdo, nic; žádný, á, é (zpravidla u slovesa ve tvaru indikativu) a **μηδείς** (μηδενός), **μηδεμία** (μηδεμιᾶς), **μηδέν** (μηδενός) nikdo, nic; žádný, á, é (v ostatních pozicích). Jde vlastně o spojení dvou slov: οὐδὲ/μηδὲ εἷς „ani jeden“.

Další základní číslovky (5-199) jsou nesklonné. Pro práci s textem NZ jsou významné zejména: 5 **πέντε**, 6 **ἕξ**, 7 **ἐπτά**, 8 **ὀκτώ**, 9 **ἐννέα**, 10 **δέκα**, 12 **δώδεκα**.

Poznámka: Číslice se v řečtině označovaly pomocí písmen alfabety (1-999 s čárkou vpravo nahoře, tisíce s čárkou vlevo dole): α´ = 1; ι´ = 10; κγ´ = 23; ρβ´ = 102; ,αφογ´ = 1573. Pro číslice 6, 90 a 900 se užívalo starých liter: Ϛ´ (stigma) nebo Ϝ´ (vau, digamma) = 6; Ϟ´ (koppa) = 90; Ϡ´ (sampi) = 900.

Zájmeno vespolečné ἀλλήλων sebe vespolek, navzájem (srov. angl. each other, rus. друг друга) vyjadřuje vztah–vzájemnost, tudíž má jen plurální tvary a nemá nominativ:

G. ἀλλήλων	sebe navzájem, sebe vespolek
D. ἀλλήλοις, f. -αις	sobě navzájem, sobě vespolek
A. ἀλλήλους, f. -ας, n. -α	sebe navzájem, sebe vespolek

Přečtěte a přeložte:

1. Πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου; ὁ δὲ εἶπεν· ἑκατὸν βάτους ἐλαίου. 2. Καθίσας ταχέως γράψον πεντήκοντα. 3. Καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐσφραγισμένων, ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες. 4. Εἰ θέλεις, ποιήσω ὧδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν καὶ Μωϋσεὶ μίαν καὶ Ἡλίᾳ μίαν. 5. Τότε Ἰησοῦς ἀπέστειλεν δύο μαθητάς λέγων αὐτοῖς· πορεύεσθε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν. 6. Εἰ γὰρ δοκεῖ τις εἶναι τι μηδὲν ὦν, φρεναπατᾷ ἑαυτόν. 7. Τότε πορευθεὶς εἰς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς εἶπεν· τί θέλετέ

μοι δοῦναι; **8.** Χωρίς δὲ τῆς σῆς γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα ποιῆσαι. **9.** Διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις. **10.** Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσετε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ. **11.** Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, οἱ ποιμένες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους· διέλωμεν δὴ ἔως Βηθλέεμ.

Poznámka: 1. πόσον jak mnoho? kolik?; ὁ δὲ člen nabývá síly ukaz. zájmena: on pak, a on. 5. κώμην... τὴν κατέναντι ὑμῶν příslovečný výraz zde má funkci přívlastku (člen adjektivizuje příslovečný výraz). 6. μηδὲν ὧν zabarvení přípustkové: ačkoli... 11. ἐγένετο stalo se.

Slovní zásoba:

ἑκατόν neskl. čisl. sto

ὁ βάτος, ου bat (dutá míra asi 40 l)

τὸ ἔλαιον, ου olej

ταχέως adv. rychle

πεντήκοντα neskl. čisl. padesát

ὁ ἀριθμός, οὔ počet; číslo

ἐσφραγισμένος, η, ον part. pf. pas. od

σφραγίζειν označovat; označený

τεσσεράκοντα neskl. čisl. čtyřicet

• **ἡ χιλιάς, ἄδος** tisícovka, tisíc

• **ἡ σκηνή, ἥς** stan; příbytek

κατέναντι adv. naproti; předl. s G. proti, před

φρεναπατῶ, ἄν klamu, podvádím

Ἰσκαριώτης, ου vl. jm. m. Iškarriot(ský)

δοῦναι inf. aor. akt. od διδόναι dávat; dát

• **χωρίς** adv. odděleně; předl. s G. bez, mimo

• **σός, σή, σόν** tvůj

ἡ γνώμη, ης smýšlení; mínění; souhlas

• **οὐδεὶς, οὐδεμία, οὐδέν** nikdo, nic;

žádný, á, é

• **ἀλλήλων** zájm. sebe vespolek, navzájem

τὸ βάρος, οὺς tíha; břemeno

ἀναπληρῶ, οὖν naplňuji

ὁ ποιμὴν, ἑνος pastýř

• **διέρχομαι, εσθαι*** aor. διῆλθον

inf. διελθεῖν procházím, přecházím;

πřicházím, docházím

δῆ část. přece, ovšem, tedy

B

Neattická a neřecká jména zakončená na **-ας** (-ᾱς) se skloňují podobně jako substantiva typu ὁ νεανίας (viz 3. cvičení), s výjimkou G. Sg., který má zakončení **-α** (tzv. *dórský genitiv*): Ἰούδας, -α, -α, -αν Juda, Jidáš; Λουκᾱς, -ᾱ, -ᾱ, -ᾱν Lukáš. Analogicky se skloňují také jména: Λεὺς, -ί, -ί, -ίν Levi a Ἰησοῦς, -οῦ, -οῦ, -οῦν Ješua (Ježíš, Jozue).

Stažená adjektiva I. a II. deklinace (relativně nepočetná; obvykle vyjadřují barvu nebo látku, z níž je předmět vytvořen) mají zakončení (pomine-li se otázka přízvuku) s výjimkou N. a A. Sg. m. a n. stejná jako známá adjektiva (respektive substantiva) I. a II. deklinace (viz 1. a 2. cvičení):

	m.	f.	n.		m.	f.	n.
Sg.	N. σιδηροῦς	-ᾱ	-οῦν železný, á, é	χρυσοῦς	-ῆ	-οῦν zlatý, á, é	
	G. σιδηροῦ	-ᾱς	-οῦ	χρυσοῦ	-ῆς	-οῦ	
	D. σιδηρῶ	-ᾱ	-ῶ	χρυσῶ	-ῆ	-ῶ	
	A. σιδηροῦν	-ᾱν	= N.	χρυσοῦν	-ῆν	= N.	

Ποζνάρκα: 1) Původní podoba zakončení (před stažením) v N. Sg. byla -εος, -εα, -εον. 2) Plurál těchto adjektiv je (pomine-li se otázka přízvuků) co do zakončení zcela identický se známými adjektivy I. a II. deklinace. 3) Substantivum ἡ γῆ země je původem také stažené (z původního γέα), ale pro jeho úplnou shodu (pomine-li se otázka přízvuků a tvary Pl., jež se v NZ nevyskytují) s typem ἡ ψυχὴ mu nebyla věnována zvláštní pozornost.

Πρὲχτὲτε a πρὲλοζτε:

1. Θωμᾶς δὲ εἰς τῶν δώδεκα ὁ λεγόμενος Δίδυμος, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλθεν Ἰησοῦς. 2. Ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἐπαφρᾶς ὁ ἐξ ὑμῶν, δοῦλος Χριστοῦ Ἰησοῦ, πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς. 3. Εἰσῆλθεν δὲ σατανᾶς εἰς Ἰούδαν τὸν καλούμενον Ἰσκαριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα. 4. Καὶ ἐπιστρέψας εἶδον ἐπτὰ λυχνίας χρυσᾶς. 5. Καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ. 6. Καὶ ἤτησαν παρὰ τῶν Αἰγυπτίων σκευὴ ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ καὶ ἱματισμόν. 7. Καὶ ποιήσεις κρίκους χαλκοῦς πεντήκοντα. 8. Ὁ δὲ Μαρδοχαῖος ἐξῆλθεν... στέφανον ἔχων χρυσοῦν καὶ διάδημα βύσσινον πορφυροῦν. 9. Ἀσπάζεται ὑμᾶς Λουκᾶς ὁ ἱατρός ὁ ἀγαπητὸς καὶ Δημᾶς.

Ποζνάρκα: 2. ὁ ἐξ ὑμῶν (jeden) z vás. 3. σατανᾶς skloňuje se j. Ἰούδας. 4. ἐπιστρέφω zde s významem intransitivním: obracím se. 5. ἐν + D. πρὲλοζτε *instrumentálem*.

Slovní zásoba:

- Θωμᾶς, ᾧ vl. jm. m. Tomáš
- Δίδυμος, ου vl. jm. m. Didymos (= Dvojče)
- Ἰησοῦς, οῦ vl. jm. m. Ješua, Ježíš, Jozue
- Ἐπαφρᾶς, ᾧ vl. jm. m. Epafrás
- ἀγωνίζομαι, εσθαι zápasím, bojuji
- **ἡ προσευχή, ἧς** modlitba; modlitebna (synagóga)
- **ὁ σατανᾶς, ᾧ** satan
- Ἰούδας, α vl. jm. m. Juda, Jidáš
- **ἐπιστρέφω, εἰν*** obracím; akt. intr., med. pas. obracím se
- ἡ λυχνία, ας svícen
- χρυσοῦς, ἧ, οὔν zlatý
- ποιμαίνω, εἰν pasu
- ἡ ῥάβδος, ου hůl; klacek, prut; žezlo
- σιδηροῦς, ᾧ, οὔν železný
- **αἰτῶ, εἶν** žádám, prosím; požaduji, vyžaduji si

- **παρά** s G. od; s D. u; s A. vedle, proti
- Αἰγύπτιος, α, ον egyptský; ὁ Αἰ. Egyp-t'an
- **τὸ σκεῦος, οὐς** náčiní; nádoba
- ἀργυροῦς, ᾧ, οὔν stříbrný
- ὁ ἱματισμός, οῦ oblek; oblečení, šaty
- ὁ κρίκος, ου kruh; náramek, spona
- χαλκοῦς, ἧ, οὔν měděný; bronzový
- Μαρδοχαῖος, ου vl. jm. m. Mordechaj
- ὁ στέφανος, ου věnec; koruna
- τὸ διάδημα, ατος čelenka, diadém
- βύσσινος, η, ον byssový, kmentový, z jemného plátna
- πορφυροῦς, ᾧ, οὔν purpurový, nachový
- Λουκᾶς, ᾧ vl. jm. m. Lukáš
- ὁ ἱατρός, οῦ lékař
- Δημᾶς, ᾧ vl. jm. m. Démás

Úkoly:

1) Vyskloňujte písemně slova οὐδεῖς a μηδεῖς ve všech rodech. 2) Vyskloňujte písemně: ὁ ἄφρων σατανᾶς, ὁ ἀσθενὴς ἀδελφὸς Λουκᾶς. 3) Πρὲλοζτε do řečtiny: pozdravují se navzájem; bojujete za sebe navzájem; mluvíme k sobě vespolek; milujte se navzájem; modlete se za sebe navzájem.

27. CVIČENÍ

PERFEKTUM MED. PAS. (§§ 262, 273, 275-277, 289-290)

PŘÍPODOBOVÁNÍ RELATIVA (§ 452)

A

Kmen perfekta mediálního (vlastně mediopasivního: mediální tvary se v perfektním systému užívají i pro vyjádření slovesného rodu pasivního jako v systému prezntním) se tvoří pouhým předsunutím epsilononové reduplikace (zdvojký)

1. u sloves **samohl. nestazených** před původní (zpravidla = prezntní) kmen:

λύ-ω km. λυ- km. pf. med. λελυ- λέλυ-μαι rozvázal jsem se; jsem rozvázaný

2. u sloves **samohl. stazených** před původní kmen se současným prodloužením kmenové samohlásky (jako u fut., aor. akt. a med., aor. pas. a pf. akt.):

ἀγαπῶ km. ἀγαπα- km. pf. med. ἡγάπη- ἡγάπη-μαι jsem milovaný (v oblibě)
ποιῶ km. ποιε- km. pf. med. πεποιη- πεποιή-μαι jsem udělaný, vytvořený
πληρῶ km. πληρο- km. pf. med. πεπληρω- πεπλήρω-μαι naplnil jsem se; jsem naplněný

Vzor:

Indikativ:

Sg.	1. λέλυ-μαι	rozvázal jsem se; jsem	Pl.	1. λελύ-μεθα
	2. λέλυ-σαι	rozvázaný		2. λέλυ-σθε
	3. λέλυ-ται			3. λέλυ-νται

Infinitiv:

λελύ-σθαι být rozvázaný

Imperativ:

λέλυ-σο! bud' rozvázaný!

λέλυ-σθε!

Participium:

λελυ-μένος, η, ον

(rozvázav se, byv rozvázan a) jsa rozvázaný

Konjunktiv (opisný):

λελυμένος, η, ον ὦ, ᾗς, ᾗ at' jsem rozvázaný
λελυμένοι, αι, α ὦμεν, ᾗτε, ὦσιν

Přečtěte a přeložte:

1. Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κειοίμηται· ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν.
2. Πεπλήρωται ὁ καιρὸς καὶ ἡγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. 3. Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ. 4. Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξιν καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. 5. Ὁ ἐὰν δῆσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδέμενον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὁ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 6. Ἐὰν ἀγαπῶμεν

ἀλλήλους, ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν μένει καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ ἐν ἡμῖν τετελειωμένη ἐστίν.
7. Πᾶς ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν ὁ χριστός, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται, καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννήσαντα ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ. **8.** Πᾶν τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ θεοῦ νικᾷ τὸν κόσμον. **9.** Καὶ ἐκύλευσαν τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων καὶ τὴν πόλιν τὴν ἡγαπημένην. **10.** Οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ ἐν τοῖς τοιοῦτοις. **11.** Οὐκ ἰδοὺ λόγος ὑπὲρ δόμα ἀγαθόν; καὶ ἀμφοτέρα παρὰ ἀνδρὶ κεχαριτωμένῳ.

Poznámka: 4. Doplňte sloveso: εὐλογημένη (εἶ)... εὐλογημένος (ἐστίν)... 5. part. pf. + fut. pomocného sl. εἶναι je vlastně opisné tzv. *futurum III.* vyjadřující stav v budoucnosti (tj. „perfektum posunuté do budoucnosti“). 6. τετελειωμένη ἐστίν *opisný ind. pf.*, poměrně častá konstrukce (= τετελειώται). 7. ὁ γεννήσας „ten, kdo zplodil“, ploditel, rodič. 10. ἐν τοῖς τοιοῦτοις v takových věcech (případech), za takových okolností. 11. Doplňte slovesa: οὐκ (ἐστίν)... λόγος...; καὶ ἀμφοτέρα (ἐστι)... copak není slovo...?

Slovní zásoba:

- Λάζαρος, ου vl. jm. m. Lazar
 • **φίλος, η, ον** milý; **ὁ φ.** přítel
 κοιμῶμαι, ἄσθαι usínám, ukládám se
 ke spánku
 ἐξυπνίζω, εἰν budím, probouzím
 χαριτῶ, οὖν obdarovávám přízní, mi-
 lostí, požehnáním
 • **εὐλογῶ, εἶν** pf. med. **εὐλόγημαι** dobro-
 řečím, žehnám; velebím
 • **ἡ κοιλία, ας** břicho; lůno

- **δῶ (δέω), δεῖν*** pf. med. **δέδεμαι** vážu,
 svazuji
 • **τελειῶ, οὖν** ukončuji; přivádím k cíli,
 dokonalosti
 κυκλεύω, εἰν obkličuji
 ἡ παρεμβολή, ἥς tábořiště, tábor, ležení
 δουλῶ, οὖν zotročuji
 • **ἡ ἀδελφή, ἥς** sestra
 τὸ δόμα, ατος dar
 ἀμφοτέρος, α, ον obojí; v Pl. oba

B

Kmen perfekta mediálního (dokončení výkladu z oddílu A) se tvoří pouhým před-
 sunutím epsilonové reduplikace (zdvojký)

3. u sloves **souhl. ražených** před původní kmen:

γράφ-ω	km. γραφ-	km. pf. med. γεγραφ-	γέγραμ-μαι	jsem zapsaný
φυλάσσω-ω	km. φυλακ-	km. pf. med. πεφυλακ-	πεφύλαγ-μαι	jsem ohlídaný
δοξάζω-ω	km. δοξαδ-	km. pf. med. δεδόξαδ-	δεδόξασ-μαι	jsem oslavený

Před zakončením se asimiluje (připodobňuje; u sloves zadopatrových a retných) nebo disimiluje (rozlišuje; u sloves zubných) kmenová souhláska podle těchto vzorců:

retná (π, β, φ)	zadopatrová (κ, γ, χ)	zubná (τ, δ, θ)
+ μ = μμ	+ μ = γμ	+ μ = σμ
+ σ = ψ	+ σ = ξ	+ σ = σ
+ τ = πτ	+ τ = κτ	+ τ = στ
+ θ = φθ	+ θ = χθ	+ θ = σθ

4. u sloves **souhl. plyných** před původní kmen:

αἶρ-ω km. ἄρ- km. pf. med. ἦρ- ῥρ-μαι jsem zdvihnutý

Před zakončením, které začíná na -μ, se kmenové ν- mění na σ-:

φαίν-ομαι km. φαν- km. pf. med. πεφαν- πέφασ-μαι jsem zjevný

Vzory:

γράφ-ω píšu	φυλάσσω-ω hlídám	δοξάζω-ω oslavuji	αἶρ-ω zdvihám
(pův. km. γραφ-)	(pův. km. φυλακ-)	(pův. km. δοξαδ-)	(pův. km. ἄρ-)

Indikativ:

Sg.	1. γέγραμ-μαι	πεφύλαγ-μαι	δεδοξασ-μαι	ῥρ-μαι
	2. γέγραψαι	πεφύλαξαι	δεδοξασσαι	ῥρ-σαι
	3. γέγραπ-ται	πεφύλακ-ται	δεδοξασ-ται	ῥρ-ται
Pl.	1. γεγράμ-μεθα	πεφυλάγ-μεθα	δεδοξάσ-μεθα	ῥρ-μεθα
	2. γέγραφ-θε	πεφύλαχ-θε	δεδοξάσ-θε	ῥρ-θε
	3. γεγραμμένοι εἰσίν	πεφυλαγμένοι εἰσίν	δεδοξασμένοι εἰσίν	ῥρμένοι εἰσίν

Infinitiv:

γεγράφ-θαι	πεφυλάχ-θαι	δεδοξάσ-θαι	ῥρ-θαι
------------	-------------	-------------	--------

Imperativ:

γέγραψο!	πεφύλαξο!	δεδοξάσο!	ῥρ-σο!
γέγραφ-θε!	πεφύλαχ-θε!	δεδοξάσ-θε!	ῥρ-θε!

Participium:

γεγραμ-μένος, η, ον πεφυλαγ-μένος, η, ον δεδοξασ-μένος, η, ον ῥρ-μένος, η, ον

Konjunktiv (opisný):

γεγραμμένος ᾧ atd. πεφυλαγμένος ᾧ atd. δεδοξασμένος ᾧ atd. ῥρμένος ᾧ atd.

Poznámka: 1) V perfektu med. souhláskových sloves (ražených i plyných) zakončení inf. -σθαι a zakončení 2. Pl. ind. a imp. -σθε ztrácí (v pozici po souhlásce) element σ: -θαι, -θε. 2) 3. Pl. (případně i další osoby) ind. pf. med. se stejně jako celý konjunktiv tvoří *opisem* o schématu: part. pf. med. + pomocné sloveso εἶναι.

Připodobování relativa (vztažného zájmena) je v řeckém textu častým jevem. Vztažné zájmeno se svému vztahovému (řídícímu) jménu obvykle připodobní nejen pokud jde o rod a číslo, ale také pokud jde o pád (na rozdíl od češtiny, kde se relativum řídí pádovou vazbou slovesa): σὺν ἀνδρὶ ᾧ οἶδα s mužem, kterého znám (čekali bychom akuzativ: ὃν οἶδα).

Někdy se relativum připodobní ne substantivu, ale ukazovacímu zájmenu; toto ukazovací zájmeno pak může být vypuštěno: ἐλάχιστος ὧν εἶδετε nejmenší z těch, které jste viděli (čekali bychom: τούτων, οὓς εἶδετε).

Přečtěte a přeložte:

1. Οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου. **2.** Τί τεταραγμένοι ἐστὲ καὶ διὰ τί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν; **3.** Νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάραι. **4.** Πορεύου εἰς Δαμασκὸν κἀκεῖ σοι λαληθήσεται περὶ πάντων ὧν τέταται σοι ποιῆσαι. **5.** Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν

ἐγὼ ἀγιάζω ἑμαυτόν, ἵνα ὧσιν καὶ αὐτοὶ ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ. **6.** Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, ᾧ δέδωκάς μοι. **7.** Νῦν δὲ οὕτω ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποτεταγμένα. **8.** Ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν οὐ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ. **9.** Ἠγιάσται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικὶ καὶ ἡγιάσται ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἐν τῷ ἀδελφῷ. **10.** Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ, οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοὶ εἰσιν. **11.** Καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σὰ ἐστίν καὶ τὰ σὰ ἐμὰ, καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς. **12.** Μετὰ δὲ ταῦτα ἠρώτησεν τὸν Πιλᾶτον Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, ὧν μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων. **13.** Καὶ εἶπεν Δαυὶδ τῷ Ἀβιαθάρ· ... πεφυλάξαι σὺ παρ' ἐμοί. **14.** Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ.

Poznámka: 2. τεταραγμένοι ἐστὲ *opisný ind. pf.*, poměrně častá konstrukce (= τετάραχθε); ἐν τῇ κ. *místní předložka* ἐν (+ D.) může nabývat platnosti *směrové předl.* εἰς (+ A.): do, na. 4. κακεῖ = καὶ ἐκεῖ (tzv. *směšování* § 53); περὶ π. „o všech věcech“, o všem; ὧν *přípodobení vztaž. zájmena*. 5. ἐν + D. přeložte *instrumentálem*. 6. ἐν + D. přeložte *instrumentálem*; ᾧ *přípodobení vztaž. zájmena*. 7. τὰ πάντα ὑποτεταγμένα po slovesech smyslového vnímání nebývá inf. úsudkový, ale *participium doplňkové předmětné* (stov. cv. 36): že je... podřízeno. 9. ἐν + D. ve funkci *instrumentálu*: ženou, prostřednictvím (své) ženy. 10. περὶ ὧν *přípodobení vztaž. zájm.* s vynechaným ukaz. zájm.: περὶ (τούτων) οὗς... 12. τῶν Ἰ. *G. předmětový* (§ 370): strach z... 13. πεφυλάξαι „jsi ohlídaný“, jsi v bezpečí.

Slovní zásoba:

- **πρό** s G. před
ταράσσω, εἰν zneklidňuji; matu, uvádím
ve zmatek
ὁ διαλογισμός, οὗ myšlenka; pochybnost
- **ἀναβαίνω, εἰν*** jdu nahoru, vystupuji;
vzcházím; vyvstávám
Δαμασκός, οὗ míst. jm. f. Damašek
τάσσω, εἰν řadím; nařizuji, ukládám
δέδωκας pf. akt. od διδόναι dávat: dal jsi
- **οὕτω** adv. ještě ne
- **ὑποτάσσω, εἰν*** podřazuji, podřizuji;
podrobuji
- **κρίνω, εἰν*** pf. med. **κέκριμαι** soudím;
odsuzuji
μονογενής, ἐς jednorozený; jediný
- **ἄπιστος, ον** nedůvěřivý; nevěřící; nevěrohodný
- **περί** s G. též: pro, za, kvůli
Ἀριμαθαία, ας míst. jm. f. Arimathie
κρύπτω, εἰν skrývám, ukrývám
Δαυίδ vl. jm. neskl. m. David
Ἀβιαθάρ vl. jm. neskl. m. Ebjatar
ὁ θησαυρός, οὗ poklad

Úkoly:

1) Ve větách **A** i **B** vyhledejte všechny tvary pf. med.; časujte tato slovesa v ind. pf. med. a utvořte od nich part. pf. med. ve všech rodech. 2) Přeložte pomocí perfektních tvarů: (byl přijat a) je přijatý (δέχομαι); (byli požehnáni a) jsou požehnání; (byl jsem podroben a) jsem podrobený; (byli jste posvěceni a) jste posvěcení; (byl jsi zdvižen a) jsi vyzdvižený; být naplněný; jste v oblibě (φιλῶ).

28. CVIČENÍ

PLUSQUAMPERFEKTUM AKT. A MED. PAS. (§§ 262-264, 275, 290, 418)

INFINITIVNÍ VAZBY PO VÝRAZECH ὥστε, ἐγένετο, πρίν (§§ 441-442, 449)

A

Plusquamperfektum je minulý čas, stejně jako imperfektum má pouze indikativní formy. Vyjadřuje **stav minulý** (je to „indikativ perfekta posunutý do minulosti“). Tvoří se od kmenů pf. akt. (**plqpf. aktivní**) a pf. med. (**plqpf. mediální**, přesněji mediopasivní) předsunutím přímnožku a připojením koncovek.

Poznámka: Plqpf. je stejně jako impf. a ind. aor. *čas historický* (a může se tedy objevit v podmínkovém souvětí ireálném). Upozorňuje na to také přímnožek, který ovšem v řecké koiné přestává být nutnou součástí tvarů plqpf. Podobně jako u pf. med. se také zde 3. Pl. ind. plqpf. med. tvoří opisně (konstrukce: part. pf. med. + imperfektum pomocného slovesa εἶναι). S opisnými tvary je možno se setkat i v jiných osobách.

Vzor:

	aktivum	medium (mediopasivum)
Sg.		
	1. (ἐ-)λελύκ-ειν měl jsem rozvázáno	(ἐ-)λελύ-μην byl jsem rozvázaný
	2. (ἐ-)λελύκ-εις	(ἐ-)λέλυ-σο
	3. (ἐ-)λελύκ-ει(ν)	(ἐ-)λέλυ-το
Pl.		
	1. (ἐ-)λελύκ-ειμεν	(ἐ-)λελύ-μεθα
	2. (ἐ-)λελύκ-ειτε	(ἐ-)λέλυ-σθε
	3. (ἐ-)λελύκ-εισαν	λελυμένοι ἦσαν

Poznámka: 1) Obdobně jako slovesa s kmenem pf. I. tvoří **plqpf. aktivní i slovesa s km. pf. II.**, např.: (ἐ-)γεγράφ-ειν měl jsem napsáno, (ἐ-)γεγράφ-εις, (ἐ-)γεγράφ-ει, (ἐ-)γεγράφ-ειμεν, (ἐ-)γεγράφ-ειτε, (ἐ-)γεγράφ-εισαν. 2) U **souhláskových sloves** dochází v **plqpf. med.** k obdobným asimilacím a disimilacím kmenové souhlásky před zakončením jako u pf. med., např.: (ἐ-)γεγράμ-μην byl jsem zapsaný, (ἐ-)γέγραψο, (ἐ-)γέγραπ-το, (ἐ-)γεγράμ-μεθα, (ἐ-)γέγραψ-θε, γεγραμμένοι ἦσαν. 3) Sloveso **οἶδα, εἰδέναι** vytváří **plqpf.** (s významem impf., tak jako pf. má u tohoto slovesa význam prez.) takto: ᾔδ-ειν věděl jsem, ᾔδ-εις, ᾔδ-ει, ᾔδ-ειμεν, ᾔδ-ειτε, ᾔδ-εισαν.

Přečtěte a přeložte:

1. Κεκρίκει γὰρ ὁ Παῦλος παραπλεῦσαι τὴν Ἔφεσον. **2.** Ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ἦν τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ καθὼς διετάξατο ὁ λαλῶν τῷ Μωϋσῇ ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ τὸν τύπον ὃν ἑώρακει. **3.** Ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησίᾳ συγκεχυμένη καὶ οἱ πλείους οὐκ ᾔδεισαν τίνος ἕνεκα συνεληλύθεισαν. **4.** Κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται. εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. **5.** Προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν παρέθεντο αὐτοὺς τῷ κυρίῳ εἰς ὃν πεπιστεύκεισαν. **6.** Καὶ ἦν ὅλη

ἡ πόλις ἐπισυνηγμένη πρὸς τὴν θύραν. **7.** Καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσαν τῇ οἰκίᾳ ἐκεῖνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσεν, τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. **8.** Ὁ δὲ Μαρδοχαῖος διεδέχετο τὸν βασιλέα Ἀρταξέρξην καὶ μέγας ἦν ἐν τῇ βασιλείᾳ καὶ δεδοξασμένος ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων. **9.** Καὶ ἰδοὺ Σαοὺλ ἐπεστήρικτο ἐπὶ τὸ δόρυ αὐτοῦ. **10.** Καὶ ἰδοὺ χεὶρ ἐκτεταμένη πρὸς με, καὶ ἐν αὐτῇ κεφαλὴς βιβλίου, καὶ ἀνείλησεν αὐτὴν ἐνώπιον ἐμοῦ... καὶ ἐγέγραπτο εἰς αὐτὴν θρῆνος. **11.** Εἰσῆλθεν δὲ πρὸς αὐτοὺς Ἰωσήφ τὸ πρωῒ καὶ εἶδεν αὐτοὺς, καὶ ἦσαν τεταραγμένοι.

Poznámka: 2. ἐστὶ μοι pro ř. běžná konstrukce *D. přivlastňovacího* (§ 391.2): „jest mi“ = mám; ὁ λαλῶν τῷ Μ. (Bůh,) který mluvil (k) Mojžíšovi. 3. οἱ πλείους (= πλείονες) většina. 4. αὐτοῦ totiž Λαζάρου. 6. Konstrukci πρὸς + A. zde možno chápat *směrově i místně*; k, u. 7. προσέπεσ-αν km. aor. II. se zakončením převzatým od aor. I.; προσέπεσαν τῇ οἰ. bezpředložkový *D. směrový* po sl. pohybu s předponou προσ- (§ 388): na..., proti ... 9. ἐπὶ τὸ δόρυ o kopí. 10. εἰς αὐτὴν *předl. směru* může nabývat významu *místního*: v, na (= ἐν). 11. τὸ πρωῒ A. substantiva (vlastně členem zpodstatnělého adverbia) ve významu příslovecném: zjitra, ráno.

Slovní zásoba:

- **κρίνω, εἰν*** též: usuzuji, rozhoduji se
 παραπλέω, εἶν aor. παρέπλευσα oberplouvám, pluji mimo
 Ἔφεσος, ου míst. jm. f. Efesos
 διατάσσω, εἰν nařizuji, přikazuji, poroučím
 ὁ τύπος, ου podoba; vzor, předloha
 συγγέω, χεῖν pf. med. συγέχυμαι slévám; uvádím do zmatku
 κοιμῶμαι, ἄσθαι usínám, ukládám se ke spánku
- **λέγω, εἰν*** pf. εἴρηκα říkám, mluvím
 ἡ νηστεία, ας půst
 παρέθεντο aor. od παρατίθεσθαι světovat: svěřili
 ἐπισυνάγω, εἰν pf. med. ἐπισυνῆγμαι shromažďuji
 ὁ ποταμός, οὗ řeka, proud
 πνέω, πνεῖν aor. ἔπνευσα foukám; dýchám
 προσπίπτω, εἰν τινί aor. προσέπεσον inf. προσπεσεῖν vrhám se na něco

- θεμελιῶ, οὖν kladu základy, zakládám
 ἡ πέτρα, ας skála, kámen
 διαδέχομαι, εσθαι přebírám; střídám; zastupuji
 Ἀρταξέρξης, ου vl. jm. m. Artaxerxés, Achašvéroš
 Σαοὺλ vl. jm. neskl. m. Saul
 ἐπιστηρίζω, εἰν pf. med. ἐπεστήριγμαi upevňuji; podpírám
 τὸ δόρυ, ατος kopí
 ἐκτείνω, εἰν pf. med. ἐκτέταμαι napínám, natahuji
 ἡ κεφαλὴς, ἰδος svitek (kniha)
- **τὸ βιβλίον, ου** papyrus, svitek papyru; knížka
 ἀνείλω, εἶν rozvinuji, rozbaluji
 ὁ θρῆνος, ου nářek; žalozpěv
 πρωῒ adv. časně; zjitra, ráno; τὸ π. jitra, ráno
 τaráσσω, εἰν zneklidňuji; matu, uvádím ve zmatek

B

Polovětná vazba **infinitivu (akuzativu s infinitivem)**, kterou je nutno v českém překladu rozvést ve větě, je častá ve spojeních:

1. ὥστε + inf. (+ A.) takže... (nahrazuje větu *účinovou*):

Ἐφώνησεν ὥστε πάντας ἀκούειν/ἀκούσαι αὐτοῦ. Vykřikl, takže ho všichni slyšeli/uslyšeli.

Účinek vyjádřený polovětnou vazbou může být **skutečný**: takže ho vskutku slyšeli,

možný: takže ho mohli slyšet,

žádaný: aby ho slyšeli.

Způsob překladu je třeba zvolit citlivě s ohledem na širší kontext.

2. ἐγένετο + inf. (+ A.) stalo se, že ...:

Ἐγένετο αὐτὸν ἀποθνήσκειν/ἀποθανεῖν/τεθνηκέναι. Stalo se, že umíral / umřel / byl mrtvý.

3. πρὶν / πρὶν ἢ + inf. (+ A.) dříve než... (nahrazuje větu *časovou*):

Ἦλθεν πρὶν ἢ τινα φωνῆσαι. Přišel dříve než někdo zavolal.

Πřečtěte a přeložte:

1. Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος τυφλὸς καὶ κωφός, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὥστε τὸν κωφὸν λαλεῖν καὶ βλέπειν. 2. Καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων. 3. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν, ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς. 4. Πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ ἵνα αὐτοῦ ἄψωνται ὅσοι εἶχον μάστιγας. 5. Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων ὥστε ἐκβάλλειν αὐτὰ καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον. 6. Καὶ συνήχθησαν πολλοὶ ὥστε μήκειτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν, καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον. 7. Μνηστευθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς εὗρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. 8. Ἀμὴν λέγω σοι ὅτι σὺ σήμερον ταύτῃ τῇ νυκτὶ πρὶν ἢ δις ἀλέκτορα φωνῆσαι τρίς με ἀπαρνήσῃ. 9. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀσθενήσασαν αὐτὴν ἀποθανεῖν. 10. Ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς τὴν προσευχὴν παιδίσκητινὰ ἔχουσαν πνεῦμα πύθωνα ὑπαντῆσαι ἡμῖν. 11. Καὶ ποιήσόν μοι ἐδέσματα, ὡς φιλῶ ἐγὼ, καὶ ἐνεγκέ μοι, ἵνα φάγω, ὅπως εὐλογῇσῃ σε ἡ ψυχὴ μου πρὶν ἀποθανεῖν με. 12. Εἶπαν δὲ αἱ μαῖαι τῷ Φαραῳ· Οὐχ ὡς γυναῖκες Αἰγύπτου αἱ Ἑβραῖαι, τίκτουσιν γὰρ πρὶν ἢ εἰσελθεῖν πρὸς αὐτὰς τὰς μαίας. 13. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐξελθεῖν αὐτὸν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.

Πoznámka: 4. ὅσοι „jak mnozí“ = všichni, kteří. 5. ἐ. πνευμάτων *G. srovnávací* (u výrazů s významem *ovládání, panování, velení* apod., §§ 380-382): moc nad... 6. τὰ πρὸς τὴν θ. (místo, prostor) u dveří. 7. ἐν γαστρὶ ἔχουσα těhotná (idiomatický výraz). 8. ταύτῃ τῇ νυκτὶ *D. časový* (§ 393.2): tuto noc, této noci. 9. αὐτὴν ona, tj. učednice Tabitha. 11. ἐνεγκέ... φάγω... doplňte zájmenný předmět (αὐτά, tj. ἐδέσματα). 12. Doplňte sloveso: οὐχ... (εἰσὶν)...

Slovní zásoba:

• **προσφέρω, εἰν*** aor. pas. **προσηνέχθη**ν
přináším; přivádím; obětují
δαιμονίζομαι, εσθαι jsem posedlý dé-
monem

κωφός, ἡ, ὄν mdlý, tupý; němý; hlu-
chý

• **θεραπεύω, εἰν** sloužím, obsluhuji; lé-
cím

- **ὥστε** takže
 ὁ σεισμός, οὐ chvění; bouře; zemětřesení
 καλύπτω, εἰν zahaluji, přikrývám; překrývám
 τὸ κῦμα, ατος vlna, vlnobití
 ἡ πατρίς, ἴδος domovina; rodná obec
 ἐκπλήσσομαι, εἶσθαι lekám se, děším se; žasnu
 ἐπιπίπτω, εἰν τινί napadám; tlačím se na někoho
 ἡ μάστιξ, ἰγος bič; trýznivá nemoc
 ἔδωκεν aor. od διδόναι dávat: dal
- **ἡ ἐξουσία, ας** právo; oprávnění; moc
- **ἀκάθαρτος, ον** nečistý
 ἡ νόσος, ου nemoc, choroba
- **συνάγω, εἰν*** aor. pas. **συνήχθην** shromažďuji
- **μήκετι** adv. již ne; již nikdy
 χωρῶ, εἶν poskytuji prostor; obsahuji, pojímám (místně)
 μνηστεύω, εἰν ucházím se (o ženu); pas. zasnuhuji se, stávám se nevěstou
 πρὶν ἢ dříve než
- **εὐρίσκω, εἰν*** aor. pas. **εὐρέθην** nalézáám; shledávám
 ἡ γαστήρ, τρός břicho
 δῖς dvakrát
 ὁ ἀλέκτωρ, ορος kohout
 τρίς třikrát
 ἀπαρνοῦμαι, εἶσθαι zříkám se; popírám, zapírám
- **ἀσθενῶ, εἶν** jsem slabý; jsem nemocný
 ἡ παιδίσκη, ης otrokyně; služka, děvečka
 ὁ πύθων, ωνος věstec; předpovídací, věstecký duch
 ὑπαντῶ, ἄν τινι setkávám se s někým
 τὸ ἔδεσμα, ατος jídlo, pokrm
- **φέρω, εἰν*** aor. **ἤνεγκον** inf. **ἐνεγκεῖν** nést, nosit, přinášet
 πρὶν dříve než
 ἡ μαῖα, ας porodní bába
 Φαραώ neskl. m. farao (titul egyptských panovníků)
 Αἴγυπτος, ου míst. jm. f. Egypt
 Ἑβραῖος, α, ον hebrejský; ἡ Ἑβрейκα
 τίκτω, εἰν rodím

Úkoly:

1) Vyčasuňte písemně v plqpf. akt. slovesa ἔρχομαι, πληρῶ, μαρτυρῶ, πιστεύω, γράφω a v plqpf. med. pas. slovesa πληρῶ, ἀσπάζομαι, φυλάσσω, γράφω. 2) Přeložte do řečtiny: Jsem nemocný, takže umírám. Stalo se, že bratr odešel. 3) Vyhledejte v textu **B** genitivy absolutní a zdůvodněte jejich překlad.

29. CVIČENÍ

AORISTY **ἔ-γνω-ν** A **ἔ-βη-ν** (§§ 326-327)

ČLEN JAKO UKAZOVACÍ ZÁJMENO (§ 341)

INFINITIV SE ČLENEM (§ 461)

A

Slovesa γινώσκω (poznávám) a **βαίνω** (kráčím, jdu) a jejich odvozeniny mají zvláštní tvary aor. akt. (II.):

Indikativ:

Sg.	1. ἔ-γνω-ν	poznal jsem	(ἄν)-έ-βη-ν	vykročil jsem
	2. ἔ-γνω-ς		-έ-βη-ς	
	3. ἔ-γνω		-έ-βη	
Pl.	1. ἔ-γνω-μεν		-έ-βη-μεν	
	2. ἔ-γνω-τε		-έ-βη-τε	
	3. ἔ-γνω-σαν		-έ-βη-σαν	

Infinitiv:

γνῶ-ναι	poznat	(ἄνα)-βῆ-ναι	vykročit
---------	--------	--------------	----------

Imperativ:

γνῶ-θι!	poznej!	(ἄνά)-βη-θι!	vykroč!
γνῶ-τε!		(ἄνά)-βη-τε!	

Participium:	γινούς (γινόντ-ος)	poznav, ši	(ἄνα)-βάς (-βάντ-ος)	vykročiv, ši
	γνοῦσα (γνούσ-ης)		(ἄνα)-βᾶσα (-βάσ-ης)	
	γνόν (γνόντ-ος)		(ἄνα)-βάν (-βάντ-ος)	

Poznámka: 1) Sloveso βαίνω je v NZ doloženo pouze v odvozeninách, zvláště frekventované je ἄνα-βαίνω jdu nahoru a κατα-βαίνω jdu dolů. 2) Vedle impt. (ἄνά)-βη-θι! (ἄνά)-βη-τε! jsou doloženy také formy (ἄνά)-βα! (ἄνά)-βατε!

Člen určitý ὁ, ἡ, τό je původem ukazovací zájmeno; v některých pozicích může stát samostatně (bez substantiva) a nabývat **síly zájmena**:

ὁ μέν - ὁ δέ jeden – druhý; ten – onen

ὁ δέ on pak; on však; a on

Přečtěte a přeložte:

1. Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει. **2.** Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν εἶπεν· τί με πειράζετε, ὑποκριταί; **3.** Θέλεις δὲ γνῶναι, ὦ ἄνθρωπε κενέ, ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων ἀργή ἐστιν; **4.** Οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις κατέβησαν πρὸς

ἡμᾶς. **5.** Κύριε, κατάρβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου. λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· πορεύου, ὁ υἱός σου ζῇ. **6.** Καταβάντος δὲ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὄρους ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί. **7.** Βαπτισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εὐθὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος. **8.** Ὁ καταβάς αὐτός ἐστιν καὶ ὁ ἀναβάς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα. **9.** Οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ἀγαθός ἐστιν, ἄλλοι δὲ ἔλεγον· οὐ, ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον. **10.** Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον. **11.** Καὶ οἱ μὲν ἐπείθοντο τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ ἠπίστουν. **12.** Καὶ ἤκουσαν φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης αὐτοῖς· ἀνάβατε ὧδε. **13.** Καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ νεφέλῃ. **14.** Ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως, καὶ οἱ μὲν ᾔσαν σὺν τοῖς Ἰουδαίοις, οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις.

Poznámka: 2. τί σο? proč? 5. κατάρβηθι pojď! 8. αὐτός ἐστιν καὶ ὁ ἄ. „to je i ten vystoupivší“ = to je (ten), který i vystoupil. 9. οἱ μὲν - ἄλλοι δέ = οἱ μὲν - οἱ δέ. 11. πείθομαι „dávám se přemlouvat, přesvědčit“, věřím.

Slovní zásoba:

- **γινώσκω, εἰν*** aor. ἔγνω inf. γινῶναι
poznávám
ἡ πονηρία, as špatnost; zloba
ὁ ὑποκριτής, oῦ herec; pokrytec
κενός, ἡ, ὄν prázdný; marný, nicotný
ἄργός, ἡ, ὄν nečinný; neužitečný; k ni-
čemu
ὁμοῖω, οὖν připodobňuji, činím podob-
ným
- **καταβαίνω, εἰν*** aor. κατέβην inf. κα-
ταβῆναι jdu dolů, sestupuji
- **ἀναβαίνω, εἰν*** aor. ἀνέβην inf. ἀνα-
βῆναι jdu nahoru, vystupuji
ὑπεράνω s G. vysoko nad
ἀναχωρῶ, εἶν odcházím
ἀπιστῶ, εἶν nevěřím
- **ἡ νεφέλη, ἡς** oblak, mrak
σχίζω, εἰν štípu, trhám; rozděluji
- **τὸ πλῆθος, οὗς** množství; zástup; lid

B

Řecký člen může zpodstatnit infinitiv: τὸ γράφειν psaní. Skloňovaný infinitiv (je-li jeho podmět jiný než u řídícího slovesa, je jméno vyjadřující podmět v akuzativu: jde tedy o vazbu A. + inf.), který u sebe může mít také předložky, pak může nahrazovat („kondenzovat“) různé druhy vedlejších vět:

τοῦ	+ (A. +) inf.	aby	(účel)
ἐν τῷ	+ (A. +) inf.	když	(čas. určení)
διὰ τὸ	+ (A. +) inf.	protože	(příčina)
τῷ	+ (A. +) inf.	tím, že	(prostřednictvím)
μετὰ τὸ	+ (A. +) inf.	poté, co	(čas. určení)
πρὸς τὸ	+ (A. +) inf.	aby	(cíl, účel)

Například: Ἦλθον τοῦ ἀποθνήσκειν/ἀποθανεῖν. Přišli, aby umírali/umřeli. Ἐν τῷ ἀποθνήσκειν αὐτόν ... Když on umíral... Μετὰ τὸ ἀποθανεῖν αὐτόν... Poté, co on umřel...

Přečtěte a přeložte:

1. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίξειν αὐτὸν εἰς Ἱερικὴν τυφλὸς τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν ἐπαίτων. 2. Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείραι τὸν σπόρον αὐτοῦ. 3. Μεῖνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἐσπέραν ἐστὶν καὶ κέκλικεν ἤδη ἡ ἡμέρα. καὶ εἰσῆλθεν τοῦ μεῖναι σὺν αὐτοῖς. 4. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησεν καὶ κλάσας ἐπεδίδου αὐτοῖς. 5. Φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἔχοντα ἐξουσίαν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γεένναν. 6. Μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν θόρουβον μεταπεμφάμενος ὁ Παῦλος τοὺς μαθητὰς καὶ παρακαλέσας, ἀσπασάμενος ἐξῆλθεν πορεύεσθαι εἰς Μακεδονίαν. 7. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτὸν τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον. 8. Πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. 9. Οὗτος ... ἐνάκωσεν τοὺς πατέρας ἡμῶν τοῦ ποιεῖν τὰ βρέφη ἔκθετα αὐτῶν εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι.

Poznámka: 3. μεθ' = μετά. 5. φοβοῦμαι τινα bojím se někoho; μετὰ τὸ ἅ. „po usmrcení“ = poté, co zabije. 6. παρακαλέσας doplňte zájmenný předmět: αὐτούς; ἀσπάζομαι zde: loučím se (= pozdravuji při odchodu). 7. γίνομαι ἕτερος „stávám se jiným“ = měním se. 8. βλέπω τινά pohlížím, dívám se na někoho; μοιχεύω τινά svádím k cizoložství někoho, cizoložím s někým. 9. ποιεῖν... ἔκθετα „dělat... odložené“ = odkládat; εἰς τὸ + inf. vyjadřuje cíl, účel: aby.

Slovní zásoba:

Ἱερικὴν míst. jm. neskl. f. Jericho
ἐκάθητο impf. od καθῆσθαι sedět: seděl
ἐπαίτων, εἶν úpěnlivě prosím; žebrám
ὁ σπόρος, ου semeno; osivo
ἡ ἐσπέρα, ας večer
κλίνω, εἰν pf. κέκλικα nakláním; intr. na-
kláním se, chýlím se
κατακλίνω, εἰν aor. pas. κατεκλίθην usazuji
(ke stolu); pas. ulehám, zasedám (k jídlu)
κλῶ, ἄν aor. ἔκλασα lámu
ἐπεδίδου impf. od ἐπιδιδόναι podávat: podá-
val
ἐμβάλλω, εἰν aor. ἐνέβαλον inf. ἐμβαλεῖν
vhazují; uvrhují

ἡ γεέννα, ας Gehenna, peklo
παύω, εἰν uklidňuji; zastavuji
ὁ θόρουβος, ου povyk, zmatek
μεταπέμπομαι, εσθαι obesílám si; po-
sílám si pro (někoho)
Μακεδονία, ας míst. jm. f. Makedonie
τὸ εἶδος, ους podoba, vzhled
ἐπιθυμῶ, εἶν τινος toužím, dychtím po
něčem
μοιχεύω, εἰν cizoložím
κακῶ, οὖν týráμ, sužuji, ubližuji
τὸ βρέφος, ους zárodek, plod; nemluvně
ἔκθετος, ον odložený, pohozený
ζωογονῶ, εἶν oživuji; udržuji při životě

Úkoly:

1) Přeložte do řečtiny: Jedna vyšla nahoru, druhá sešla dolů. Jednoho následuji (ἀκολουθῶ τινι) já, druhého následuješ ty. Vystoupiv na horu, zavolal (φωνῶ). 2) Přeložte do řečtiny pomocí konstrukcí infinitivu se členem: Poté, co přišli bratři, psali jsme dopis (ἡ ἐπιστολή, ἦς). Když přicházeli bratři, psal jsem dopis. Bratři přišli, aby napsali dopis.

30. CVIČENÍ

PRÉZENTNÍ SYSTÉM SLOVES

δίδωμι, τίθημι, ἄφ-ίημι, ἵστημι (§§ 312-313, 316)

A

Slovesa δίδωμι (dávám), **τίθημι** (kladu), **ἄφ-ίημι** (odpouštím), **ἵστημι** (stavím) patří k poměrně nepočetné skupině tzv. *athematických sloves* (spolu např. se slovesem εἰμί, εἶναι), jejichž paradigmata se dost liší (zvláště v zakončeních přítomného systému) od typů sloves nám již známých.

Poznámka: 1) Daná čtyři slovesa (a jejich odvozeniny) vykazují v přítomném kmeni tzv. *prítomní* (iótovou) *reduplikaci* (zdvojkou). Stejně jako se epsilonová reduplikace objevuje (jen) ve km. perf., iótová reduplikace se týká pouze přítomného systému (tj. včetně impf.). Iótová zdvojká se však vyskytuje jen u těchto a několika málo dalších sloves (a to nejen athematických, srov. πί-πτω padám, γι-(γ)νῶσκω poznávám). 2) Sloveso ἄφ-ίημι je předponová odvozenina od slovesa ἵημι, ἰέναι posílám, v textech NZ a LXX nedoloženého.

Vzory:

aktivum

Indikativ prez.:

Sg.	1.	δίδω-μι	dávám	τίθη-μι	kladu	ἄφ-ίη-μι	odpouštím	ἵστη-μι	stavím
	2.	δίδω-ς		τίθη-ς		ἄφ-ίη-ς		ἵστη-ς	
	3.	δίδω-σι(ν)		τίθη-σι(ν)		ἄφ-ίη-σι(ν)		ἵστη-σι(ν)	
Pl.	1.	δίδο-μεν		τίθε-μεν		ἄφ-ίε-μεν		ἵστα-μεν	
	2.	δίδο-τε		τίθε-τε		ἄφ-ίε-τε		ἵστα-τε	
	3.	διδό-ασι(ν)		τιθέ-ασι(ν)		ἄφ-ιᾶσι(ν)		ιστᾶσι(ν)	

Infinitiv:

διδό-ναι	dávat	τιθέ-ναι	klást	ἄφ-ιέ-ναι	odpouštět	ιστά-ναι	stavět
----------	-------	----------	-------	-----------	-----------	----------	--------

Imperativ:

δίδου!	dávej!	τίθει!	klad'!	ἄφ-ίει!	odpouštěj!
δίδο-τε!		τίθε-τε!		ἄφ-ίε-τε!	

Imperfektum:

Sg.	1.	ἐ-δίδουν	dával	ἐ-τίθην	kladl jsem
	2.	ἐ-δίδους	jsem	ἐ-τίθεις	
	3.	ἐ-δίδου		ἐ-τίθει	
Pl.	1.	ἐ-δίδο-μεν		ἐ-τίθε-μεν	
	2.	ἐ-δίδο-τε		ἐ-τίθε-τε	
	3.	ἐ-δίδο-σαν		ἐ-τίθε-σαν	

Participium:

διδούς, όντος	dávaje	τιθείς, έντος	klada	ἄφ-ιείς, έντος	odpouštěje	ιστάς, άντος	stavě
διδούσα, ούσης		τιθείσα, είσης		ἄφ-ιείσα, είσης		ιστάσα, άσης	
διδούν, όντος		τιθέν, έντος		ἄφ-ιέν, έντος		ιστάν, άντος	

Κονιυνκτιν:

Sg.	1.	διδῶ	at' dávám	τιθῶ	at' kladu
	2.	διδῶς		τιθῆς	
	3.	διδῶ		τιθῆ	
Pl.	1.	διδῶμεν		τιθῶμεν	
	2.	διδῶτε		τιθῆτε	
	3.	διδῶσι(ν)		τιθῶσι(ν)	

Ποζνάνκα: 1) Vynechaná paradigmata jsou v textech NZ buď nedoložena nebo doložena velmi fragmentárně. 2) Někteří formy uvedených sloves mají dublety: u διδόναι 3. Pl. impf. ἐδίδουν, 2. a 3. Sg. konj. διδοῖς, διδοῖ; ἰστάναι bývá někdy nahrazeno novým slovesem ἰστάνω, εἰν; ἄφ-ιέναι bývá někdy nahrazeno novým slovesem ἄφ-ίω, εἰν.

Πφετῑτε a πῑελοῑτε:

1. Παντὶ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντος τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει. **2.** Καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἐτέραις γλώσσαις καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδου ἀποφθέγγεσθαι αὐτοῖς. **3.** Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων. **4.** Διὰ τοῦτό με ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχὴν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν. **5.** Εἶπεν δὲ Πέτρος· ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι, ὃ δὲ ἔχω τοῦτό σοι δίδωμι. **6.** Ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις, παρεδίδοσαν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ πρεσβυτέρων τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις. **7.** Οὐδὲ καίουσιν λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. **8.** Τότε ἐπετίθεσαν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἐλάμβανον πνεῦμα ἅγιον. **9.** Τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφήσιν; **10.** Εἰ δέ τις ὑμῶν λείπεται σοφίας, αἰτεῖτω παρὰ τοῦ διδόντος θεοῦ πᾶσιν ἀπλῶς καὶ μὴ ὀνειδίζοντος. **11.** Ἐνόμιζεν δὲ συνιέναι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ὅτι ὁ θεὸς διὰ χειρὸς αὐτοῦ δίδωσιν σωτηρίαν αὐτοῖς. **12.** Καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὰ κατευλόγει τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτά. **13.** Καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν καὶ ἔλεγον· χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἐδίδοσαν αὐτῷ ῥαπίσματα. **14.** Καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλὰ μῦ καὶ ἐνέπτυνον αὐτῷ καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ. **15.** Χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει. **16.** Πρὸ δὲ τούτων πάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ διώξουσιν, παραδιδόντες εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ φυλακὰς.

Ποζνάνκα: 1. τὰ σὰ tvé věci. 3. ἡ ψυχὴ zde: život. 5. ὑπάρχει μοι = ἐστὶ μοι „jest mi“, mám. 6. παρεδίδοσαν... φυλάσσειν *inf. účelový*: „k zachovávaní“ = aby (je: τὰ δόγματα) zachovávali; οἱ ἐν Ἰ. člen *adjektivizuje* příslovecný výraz: „ti v Jeruzalémě“, jeruzalémští. 10. λέιπομαί τινος něco mi schází; αἰτεῖτω impf. ve 3. Sg. (viz cv. 34): at' prosí, žádá. 11. ἐνόμιζεν... συνιέναι τοὺς ἅ. *inf. úsudkový* (srov. cv. 25). 12. κατ-ευλόγει u kmenů začínajících na eu- se často příimnožek neprojevuje (nedochází k prodloužení na ηυ-). 13. ὁ βασιλεὺς N. místo V. 14. ἐν-έπτυνον předpona ἐμ- nabývá před samohláskou (příimnožku) původní podoby ἐν-; τίθημι τὰ γόνατα idiomatický ř. výraz: klekám si, poklekám. 15. μηδενὶ ἐπιτίθει bezpředložkový tzv. D. *směrový* po sl. pohybu s předponou ἐπι- (§ 388): na nikoho. 16. ἐφ' = ἐπὶ (před samohl. a ostrým přídechem); διώξουσιν... παραδιδόντες doplňte předmět: ὑμᾶς.

Slovní zásoba:

- **δίδωμι, ὄναι*** dávám
ἀπαιτῶ, εἶν ἑτάδὰμ nazpět
ἀποφθέγγομαι, εἶσθαι prohlašuji, promlouvám
ὁ ποιμὴν, ἑνός pastýř
- **τίθημι, ἔναι*** kladu, pokládám; ustanovuji; med. zařizují, ustanovují
τὸ χρυσίον, οὐ zlato
διαπορεύομαι, εἶσθαι procházím
- **παραδίδωμι, ὄναι*** odevzdávám, předávám
τὸ δόγμα, ἀτος mínění; ustanovení, rozhodnutí
- **κρίνω, εἶν*** pf. med. **κέκριμαι** též: usužuji; rozhoduji, stanovuji; prohlašuji
καίω, εἶν zapalují; spalují
ὁ λύχνος, οὐ lampa; pochoděň
ὁ μόδιος, οὐ měřice (dutá míra); kbelík
ἡ λυχνία, ἀς svícen; menóra
λάμπω, εἶν svítím, zářím
- **ἐπιτίθημι, ἔναι*** na-, při-, v-, pokládám

- **ἀφίημι, ἔναι*** opouštím, nechávám; odpouštím
λείπομαι, εἶσθαι jsem bez (něčeho); mám zapotřebí (něčeho)
ἀπλῶς adv. jednoduše, prostě, přímo, rovnou; bez výjimky
ὄνειδίζω, εἶν vyčítám
νομίζω, εἶν uznávám; myslím, mám za to
- **συνίημι, ἔναι*** chápu; rozumím
- **ἡ σωτηρία, ἀς** záchrana, spása, spasení
ἐναγκαλίζομαι, εἶσθαι беру do náručí, objímám
κατευλογῶ, εἶν žehnám
τὸ ῥάπισμα, ἀτος políček, facka
τύπτω, εἶν biju, tluču; zasahuji
ὁ κάλαμος, οὐ rákos; třtina; kalamos (pisadlo)
ἐμπτύω, εἶν τινὶ plivu na někoho
τὸ γόνυ, ἀτος koleno
- **προσκυνῶ, εἶν** klaním se
ταχέως adv. rychle, spěšně; ukvapeně
ἐπιβάλλω, εἶν přehazují; pokládám

B

Vzory:

medium (mediopasivum)

Indikativ prez.:

Sg.	1.	δίδω-μαι	dávám si	τίθη-μαι	kladu se	ἀφ-ίε-μαι	odpouštím si	ἵστα-μαι	stavím se
	2.	δίδω-σαι		τίθη-σαι		ἀφ-ίε-σαι		ἵστα-σαι	
	3.	δίδω-ται		τίθη-ται		ἀφ-ίε-ται		ἵστα-ται	
Pl.	1.	διδό-μεθα		τιθέ-μεθα		ἀφ-ίε-μεθα		ἵστα-μεθα	
	2.	δίδω-σθε		τίθη-σθε		ἀφ-ίε-σθε		ἵστα-σθε	
	3.	δίδω-νται		τίθη-νται		ἀφ-ίε-νται		ἵστα-νται	

Infinitiv:

δίδω-σθαι	dávat si	τίθη-σθαι	klást se	ἀφ-ίε-σθαι	odpouštět si	ἵστα-σθαι	stavět se
-----------	----------	-----------	----------	------------	--------------	-----------	-----------

Imperativ:

δίδω-σο!	dávej si!	τίθη-σο!	klad' se!	ἀφ-ίε-σο!	odpouštěj si!	ἵστα-σο!	stav se!
δίδω-σθε!		τίθη-σθε!		ἀφ-ίε-σθε!		ἵστα-σθε!	

Imperfektum:

Sg.	1.	ἐ-διδό-μην	dával	ἐ-τιθέ-μην	kladl	ἀφ-ιέ-μην	odpouštěl	ἱστά-μην	stavěl
	2.	ἐ-δίδω-σο	jsem si	ἐ-τίθη-σο	jsem se	ἀφ-ίε-σο	jsem si	ἵστα-σο	jsem se
	3.	ἐ-δίδω-το		ἐ-τίθη-το		ἀφ-ίε-το		ἵστα-το	

Pl.	1. ἐ-διδό-μεθα	ἐ-τιθέ-μεθα	ἄφ-ιέ-μεθα	ἰστά-μεθα
	2. ἐ-δίδο-σθε	ἐ-τίθε-σθε	ἄφ-ιε-σθε	ἴστα-σθε
	3. ἐ-δίδο-ντο	ἐ-τίθε-ντο	ἄφ-ιε-ντο	ἴστα-ντο

Participium:

διδό-μενος	dávaje	τιθέ-μενος	klada se	ἄφ-ιέ-μενος	odprouš-	ἰστά-μενος	stavě
διδο-μένη	si	τιθε-μένη		ἄφ-ιε-μένη	těje si	ἴστα-μένη	se
διδό-μενον		τιθέ-μενον		ἄφ-ιέ-μενον		ἴστά-μενον	

Konjunktiv:

Sg.	1.	τιθ-ῶμαι	at' se
	2.	τιθ-ῇ	kladu
	3.	τιθ-ῇται	
Pl.	1.	τιθ-ώμεθα	
	2.	τιθ-ῇσθε	
	3.	τιθ-ῶνται	

Poznámka: 1) Vynechaná paradigmata jsou v textech NZ buď nedoložena nebo doložena velmi fragmentárně. 2) Tak jako u ostatních sloves, je také zde v přítomném systému pouze jedna forma společná pro mediální i pasivní význam (mediopasivum), např. δίδομαι dávám si, dávám se, jsem dáván.

Přečtěte a přeložte:

1. Τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον. **2.** Μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν. **3.** Οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι. **4.** Ἀντίστατο δὲ αὐτοῖς Ἑλύμας ὁ μάγος, οὕτως γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ζητῶν διαστρέψαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως. **5.** Καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν τῷ παραλυτικῷ· θάρσει, τέκνον, ἀφίενταί σοι αἱ ἁμαρτίαι. **6.** Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ προσφέρειν δῶρά τε καὶ θυσίας καθίσταται. **7.** Μᾶλλον δὲ προσετίθεντο πιστεύοντες τῷ κυρίῳ, πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν. **8.** Ἐκάστω δὲ δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον. **9.** Ἔδοξεν γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ καὶ ἡμῖν μηδὲν πλεον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος.

Poznámka: 3. γίνεται... παραδίδοται prez. ve funkci (blízkého) futura (srov. č.: za tři dny končím a jednu domů); εἰς τὸ + inf. aby... (inf. se členem, srov. cv. 29). 7. μᾶλλον (ještě) více. 9. ἔδοξεν... ἐπιτίθεσθαι... βάρος inf. žádací (srov. cv. 25): ...aby nebylo nakládáno...

Slovní zásoba:

- **τὸ πάσχα** neskl. pascha, pesach (svátek)
- **σταυρῶ, οὖν** křižuji; přibíjím na kříž
ἀντίστημι, ἀναι stavím proti
Ἑλύμας, α vl. jm. m. Elymás
ὁ μάγος, ου μάγ; mudrc; kouzelník
μεθερμηνεύω, ειν tlumočím, překládám
διαστρέφω, ειν otáčím; odvracím
ὁ ἀνθύπατος, ου prokonzul; místo-
držitel

- παραλυτικός, ἡ, ὄν ochrnlý, ochrome-
ný; ὁ π. mrzák
- θαρσῶ, εἶν mám odvahu, nebojím se,
jsem dobré mysli
- τὸ δῶρον, ου dar
- **ἡ θυσία, ας** oběť
- **καθίστημι, ἀναι*** postavuji; ustano-
vuji
- ἡ φανέρωσις, εως zjevení, projevení

προστίθῃμι, ἐναι přikládám, připojuji,
 přidávám
 τὸ συμφέρον, οντος part. prés. od συμ-
 φέρειν prospívat: to, co je prospěšné

• ἔδοξεν aor. od δοκεῖν mínit; jevit se, zdát
 se: uzdalo se
 τὸ βάρος, οὐς tíha, váha; břemeno

Úkoly:

1) Vyčasujte písemně v ind. prés. a impf. akt. a med. slovesa παραδίδωμι, ἐπιτίθῃμι a συνίημι; vyskloňujte jejich part. prés. akt. ve všech rodech. 2) Přeložte do řečtiny: pokládali jste; (onì) dávali; stavíme se proti (ἄνθίστημι); odevzdáváš; dával; vkládali jsme; ustanovoval jsem si; vkládejte!; odevzdávat; chápete; klade; odpouštějí se; vkládej sí!; stavět se proti.

31. CVIČENÍ

PRÉZENTNÍ SYSTÉM SLOVESA **δείκ-νυ-μι** (§§ 321-323)

SLOVESA **κειμαι** A **κάθημαι** (§§ 308-309)

OPTATIV (§§ 262-264, 279, 310, 314)

A

Sloveso δείκνυμι (ukazují) je v přítomném kmeni rozšířeno proti původnímu (prostému) kmeni o sufix **-νυ-**. Ind., inf. a part. prez. se tvoří podobně jako u **δίδωμι** (tj. athematically), ostatní tvary prez. systému (a také dublety k athematickým tvarům) se odvozují od sekundárního („pravidelného“, tj. thematického) slovesa **δεικνύω, ειν**.

Poznámka: Všechny další kmeny se odvozují od *kmene původního* (u slovesa **δείκνυμι** je km. **δεικ-**). Podle uvedeného slovesa se v NZ časují tvary prez. systému jeho odvozenin (**ἀπο-δείκνυμι** dokazují, **ὑπο-δείκνυμι** naznačují apod.), slovesa **ἄπ-όλλυμι** (hubím; i zde existuje nové sloveso **ἀπολλύω, ειν**) a několika málo dalších sloves zakončených v prez. na **-νυ-μι** (např. **ρήγ-νυ-μι** roztrhávám).

Sloveso κειμαι (ležím) a jeho odvozeniny se vyskytují pouze v prez. kmeni, **κάθημαι** (sedím) má i futurum (**καθήσομαι**). Tvary prez. systému připomínají sloveso **δύναμαι**.

Vzory:

	aktivum		medium (med. – pas.)	
Indikativ prez.:				
Sg. 1.	δείκνυ-μι ukazují	δείκνυ-μαι ukazují se	κει-μαι ležím	κάθη-μαι sedím
2.	δείκνυ-ς	δείκνυ-σαι	κει-σαι	κάθη
3.	δείκνυ-σι(ν)	δείκνυ-ται	κει-ται	κάθη-ται
Pl. 1.	δείκνυ-μεν	δεικνύ-μεθα	κει-μεθα	καθή-μεθα
2.	δείκνυ-τε	δείκνυ-σθε	κει-σθε	κάθη-σθε
3.	δεικνύ-ασι(ν)	δεικνύ-νται	κει-νται	κάθη-νται

Infinitiv:

δεικνύ-ναι ukazovat	δείκνυ-σθαι ukazovat se	κει-σθαι ležet	καθή-σθαι sedět
---------------------	-------------------------	----------------	-----------------

Imperativ:

δείκνυ! ukazuj!	δείκνυ-σο! ukazuj se!	κει-σο! lež!	κάθη-σο! sed'
δείκνυτε!	δείκνυ-σθε!	κει-σθε!	κάθη-σθε!

Imperfektum:

Sg. 1. (ἐ-δείκνυ-ον atd., od slovesa δεικνύω)	ἐ-κει-μην ležel	ἐ-καθή-μην seděl
2.	ἔ-κει-σο jsem	ἐ-κάθη-σο jsem
3.	ἔ-κει-το	ἐ-κάθη-το
Pl. 1.	ἐ-κει-μεθα	ἐ-καθή-μεθα
2.	ἔ-κει-σθε	ἐ-κάθη-σθε
3.	ἔ-κει-ντο	ἐ-κάθη-ντο

Participium:

δεικνύς, ὤντος uka-	δεικνύ-μενος ukazuje	κει-μενος leže	καθή-μενος sedě
δεικνύσα, ὕσης zuje	δεικνυ-μένη se	κει-μένη	καθη-μένη
δεικνύν, ὄντος	δεικνύ-μενον	κει-μενον	καθή-μενον

Πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν:

1. Πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν. 2. Ὑπαγε σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου. 3. Δεῦρο, δεῖξω σοι τὸ κρίμα τῆς πόρνῃς τῆς μεγάλης τῆς καθημένης ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν. 4. Καὶ γίνεται κατακειῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκιντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. 5. Καὶ προσελθόντες ἤγειραν αὐτὸν λέγοντες· κύριε, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα. 6. Ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. 7. Ἦδη δὲ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ρίζαν τῶν δένδρων κεῖται. 8. Ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρωσιν τὴν ἀπολλυμένην ἀλλὰ τὴν βρωσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον. 9. Καὶ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τὸν θρόνον καθήμενος, καὶ ὁ καθήμενος ὅμοιος ὁράσει λίθῳ ἰάσπιδι. 10. Ῥήξει ὁ οἶνος τοὺς ἀσκοὺς καὶ ὁ οἶνος ἀπόλλυται καὶ οἱ ἀσκοί. 11. Νυνὶ δὲ ὄψεσθε ἐν Βαβυλῶνι θεοὺς ἀργυροῦς καὶ χρυσοῦς καὶ ξυλίνους ἐπ' ὤμοις αἰρο- μένους δείκνυντας φόβον τοῖς ἔθνεσιν.

Πομπή: 1. παραλαμβάνει... δείκνυσιν *préz. historický* (vypravovací). 3. τὸ κρίμα τῆς πόρνῃς *G. předmětový* (§ 370): soud nad... 4. γίνεται *préz. hist.*, vazba stejná jako po ἐγένετο (srov. cv. 28); συνανέκιντο τῷ Ἰ. *bezpředložkový D. stykový* (§ 392): s Ježíšem. 7. κεῖται leží, je položena, přiložena. 9. καθήμενος (někdo) sedící; ὁ καθήμενος ten, kdo (tam) seděl; doplňte sloveso: ὁ κ. (ἦν) ὅμοιος; ὁράσει *D. zřetelový* (viz cv. 35): se zřetelím k vzezření, pokud jde o vzezření, vzezřením. 11. δείκνυμι φόβον vzbuzuji strach, naháním hrůzu.

Slovní zásoba:

- ὑψηλός, ἡ, ὄν vysoký
λίαν adv. velmi
- **δείκνυμι, ὕναι*** fut. **δείξω** aor. **ἔδειξα**
ukazují; dokazují
 - **προσφέρω, εἶν*** aor. **προσήνεγκον**
inf. **προσενεγκεῖν** přináším; přivádím;
πřináším obět', obětují
 - ὁ καθαρισμός, οὗ očistění
δεῦρο adv. sem; pojď sem!
ἡ πόρνη, ἡς nevěstka
 - **κάθημαι, σθαι*** sedím; sedám si
κατάκειμαι, σθαι ležím (u stolu)
συνανάκειμαι, σθαι společně ležím
(u stolu)
 - **ἀπόλλυμι, ὕναι*** aor. **ἀπώλεσα** hubím,
ničím; ztrácím; med. pas. hynu
ἡ ἀξίνη, ἡς sekera

- ἡ ρίζα, ἡς kořen
- **τὸ δένδρον, ου** strom
 - **κεῖμαι, σθαι*** ležím
 - **ἐργάζομαι, εσθαι*** pracuji; trans. dě-
lám (něco), usiluji (o něco)
 - ἡ βρωσίς, εως jídlo; pokrm
 - ἡ ὄρασις, εως vidění; vzezření, vzhled
 - ἡ ἰάσπις, ἰδος jaspis (kámen)
 - ῥήγνυμι, ὕναι fut. ῥήξω roztrhávám; roz-
bívám
 - ὁ ἀσκός, οὗ měch
 - νυνὶ adv. (zesíleně nūn) nyní, teď
 - Βαβυλῶν, ὦνος míst. jm. f. Babylón
 - ἀργυροῦς, ᾧ, οὖν stříbrný
 - χρυσοῦς, ῃ, οὖν zlatý
 - ξύλινος, ἡ, ον dřevěný
 - ὁ ὤμος, ου rameno; plec

B

Optativ je slovesný způsob (přací), který měl v klasické řečtině úplná paradigmata v rámci všech kmenů (tj. ve všech „časech“ s výjimkou impf. a plqpf., které existují pouze v indikativu). V textech NZ se dochovalo jen několik jednotlivých tvarů.

Optativní formy se tvoří od příslušných časových kmenů, typickým elementem optativních zakončení je **-ι-**: v **opt. prez.** a **aor. II. akt. a med.** obvykle jako součást dvojhlásky **οι**, v **opt. aor. I. akt. a med.** jako součást dvojhlásky **αι**, v **opt. aor. pas.** jako součást samohláskové skupiny **ειη**. Jiné optativy nejsou v NZ doloženy.

Pokud jde o význam a překlad optativních tvarů, v textech NZ připadá v úvahu **optativ přací** (kéž udělám; věty 3., 4., 8.), **optativ potenciální** (obvykle ve spojení s částicí ἄν: udělal bych, snad udělám; věty 1., 6., 7.), **optativ střídný** (ve vedlejších větách zastupoval za jistých okolností indikativ, překládá se jako indikativ; věty 2., 5.).

Přečtěte a přeložte:

1. Τινὲς δὲ καὶ τῶν Ἐπικουρείων καὶ Στοϊκῶν φιλοσόφων συνέβαλλον αὐτῷ, καὶ τινες ἔλεγον· τί ἂν θέλοι ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν; **2.** Οὔτοι δὲ ἦσαν εὐγενέστεροι τῶν ἐν Θεσσαλονίκη, οἵτινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας καθ' ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς γραφὰς εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτως. **3.** Καὶ ἰδὼν συκὴν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἦλθεν ἐπ' αὐτὴν καὶ οὐδὲν εὔρεν ἐν αὐτῇ εἰ μὴ φύλλα μόνον, καὶ λέγει αὐτῇ· μήκετι ἐκ σοῦ καρπὸς γένοιτο εἰς τὸν αἰῶνα. **4.** Ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογία οὐδεὶς μοι παρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον· μὴ αὐτοῖς λογισθεῖη. **5.** Ἡ δὲ ἐπὶ τῷ λόγῳ διεταράχθη καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. **6.** Ὁ δὲ Παῦλος· εὐχαίμην ἂν τῷ θεῷ καὶ ἐν ὀλίγῳ καὶ ἐν μεγάλῳ οὐ μόνον σὲ ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντάς μου σήμερον γενέσθαι τοιούτους ὅποιος καὶ ἐγὼ εἰμι. **7.** Ὁ δὲ εἶπεν· πῶς γὰρ ἂν δυναίμην; **8.** Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῇ· μήκετι εἰς τὸν αἰῶνα ἐκ σοῦ μηδεὶς καρπὸν φάγοι.

Poznámka: 1. συνέβαλλον αὐτῷ bezpředložkový *D. stykaj* (§ 392): s ním; ἂν θέλοι 3. Sg. opt. prez. akt.: ...by chtěl..., ...asi chce...? 2. οἵτινες vztahuje se k οὔτοι: „kteřížto“ = a ti...; καθ' ἡμέραν den co den, každý den; εἰ ἔχοι 3. Sg. opt. prez. akt.: zda se to má... 3. μήκετι... γένοιτο 3. Sg. opt. aor. II.: kéž už... není, neurodí se! 4. μὴ... λογισθεῖη 3. Sg. opt. aor. pas.: kéž... (to) není připočteno! 5. ποταπὸς εἴη 3. Sg. opt. prez. od εἶναι: jakého druhu je... (nebo, pokud by šlo o opt. potenc. s vynechanou částicí ἄν: ...by byl). 6. ὁ δὲ Παῦλος· přímá řeč (Pavel v dialogu s Agrippou); εὐχαίμην 1. Sg. opt. aor. od εὐχομαι· modlím se k někomu, přeji si od někoho; καὶ - καὶ at' - nebo; ἐν ὀλίγῳ... ἐν μεγάλῳ totiž: chrónῳ; γενέσθαι *inf. žádací* (srov. cv. 25); τοιούτους... totiž: Χριστιανούς. 7. δυναίμην 1. Sg. opt. prez. od δύνασθαι. 8. αὐτῇ totiž: τῇ συκῇ; φάγοι 3. Sg. opt. aor. II. od ἐσθίειν.

Slovní zásoba:

Ἐπικούρειος, ον epikúrovský
Στοϊκός, ή, όν stoický

ὁ φιλόσοφος, ου filosof
συμβάλλω, ειν setkávám se; utkávám se

ὁ σπερμολόγος, ου povídálek, žvanil
 εὐγενής, ἐς ušlechtilý, šlechetný, slušný
 Θεσσαλονίκη, ης míst. jm. f. Thessalo-
 níké, Soluň

ἡ προθυμία, ας dychtivost, ochota, po-
 hotovost

- **κατά** s A. též distributivně: πο (po třech; den
 po dni...)

ἀνακρίνω, ειν posuzuji, zkoumám

ἡ συκῇ, ἥς fikovník

τὸ φύλλον, ου list (rostliny, stromu)

μόνον adv. jediné, jenom

ἡ ἀπολογία, ας obhajoba

- **παραγίνομαι, εσθαι*** též: přispívám,
 pomáhám

ἐγκαταλείπω, ειν aor. ἐγκατέλιπον inf. ἐγ-
 καταλιπεῖν nechávám být, opouštím

- **λογίζομαι, εσθαι** počítám; aor. pas.:
 byl jsem započten

διαταράσσω, ειν uvádím do zmatku,
 matu, lekám

διαλογίζομαι, εσθαι rozvažují; roz-
 mlouvám

ποταπός, ἡ, ὅν táž. zájm. jakého druhu?,
 jaký?

ὁ ἀσπασμός, οῦ pozdravení, pozdrav

ὅποῖος, α, ον vztaž. zájm. jaký

- **ἀποκρίνομαι, εσθαι*** aor. ἀπεκρίνα-
 μην i ἀπεκρίθην (obojí s akt. významem)
 odpovídám; navazuji, pokračuji v řeči

Úkoly:

1) Vyčáslujte písemně sloveso **κατάκειμαι** v impf. 2) Vyčáslujte sloveso **ῥήγνυμι** v ind. prez., utvořte part. prez. a skloňujte. 3) Přeložte do řečtiny: ukazujeme; ukazují; (on) hubí; hynete; hubíte; ukazujeme se; ukážu; zahubil jsi; (oni) ukáží; hynu; ukázali jsme; ukazuješ.

32. CVIČENÍ

OSTATNÍ KMENY SLOVES

δίδωμι, τίθημι, ἄφ-ίημι, ἵστημι (§§ 314-318)

A

Formy **aoristu akt. a med. sloves δίδωμι, τίθημι, ἄφ-ίημι, ἵστημι** se tvoří zčásti specifickým způsobem. Slovesa δίδωμι, τίθημι, ἄφ-ίημι mají v ind. aor. akt. běžná zakončení slabého aoristu, ostatní tvary jsou „silné“; sloveso ἵστημι tvoří úplně celé paradigma v „pravidelném“ aoristu slabém (sigmatickém, aor. km. στη-σ-).

Vzory:

aktivum

Indikativ:

Sg.	1. ἔ-δωκ-α	dal	ἔ-θηκ-α	položil	ἄφ-ῆκ-α	odpustil	ἔ-στησ-α	postavil
	2. ἔ-δωκ-ας	jsem	ἔ-θηκ-ας	jsem	ἄφ-ῆκ-ας	jsem	ἔ-στησ-ας	jsem
	3. ἔ-δωκ-ε(ν)		ἔ-θηκ-ε(ν)		ἄφ-ῆκ-ε(ν)		ἔ-στησ-ε(ν)	
Pl.	1. ἐ-δῶκ-αμεν		ἐ-θήκ-αμεν		ἄφ-ήκ-αμεν		ἐ-στήσ-αμεν	
	2. ἐ-δῶκ-ατε		ἐ-θήκ-ατε		ἄφ-ήκ-ατε		ἐ-στήσ-ατε	
	3. ἔ-δωκ-αν		ἔ-θηκ-αν		ἄφ-ῆκ-αν		ἔ-στησ-αν	

Infinitiv:

δοῦναι	dát	θεῖναι	položit	ἄφ-εῖναι	odpustit	στήσ-αι	postavit
--------	-----	--------	---------	----------	----------	---------	----------

Imperativ:

δόσ!	dej!	θές!	polož!	ἄφ-ες!	odpust'!	στήσ-ον!	postav!
δότε!		θέτε!		ἄφ-ετε!		στήσ-ατε!	

Participium:

δούς, όντος	dav	θείς, έντος	položiv	ἄφ-είς, έντος	odpus-	στήσ-ας, αντος	po-
δοῦσα, ούσης		θεῖσα, είσης		ἄφ-εῖσα, είσης	tiv	στήσ-ασα, άσης	staviv
δόν, όντος		θέν, έντος		ἄφ-έν, έντος		στήσ-αν, αντος	

Konjunktiv:

Sg.	1. δῶ at' dám	θῶ at' položím	ἄφ-ῶ at' odpustím	στήσ-ω at' postavím
	2. δῶς	θῆς	ἄφ-ῆς	στήσ-ῆς
	3. δῶ	θῆ	ἄφ-ῆ	στήσ-ῆ
Pl.	1. δῶμεν	θῶμεν	ἄφ-ῶμεν	στήσ-ωμεν
	2. δῶτε	θῆτε	ἄφ-ῆτε	στήσ-ῆτε
	3. δῶσι(ν)	θῶσι(ν)	ἄφ-ῶσι(ν)	στήσ-ωσι(ν)

medium

Indikativ:

Sg.	1. ἐ-δό-μην	dal	ἐ-θέ-μην	položil	ἔ-στη-ν	vstal	jsem
	2. ἐ-δου	jsem si	ἐ-θου	jsem se	ἔ-στη-ς		
	3. ἐ-δο-το		ἐ-θε-το		ἔ-στη		

aor. II. akt. (intr.)

Pl.	1. ἐ-δό-μεθα	ἐ-θέ-μεθα	ἔ-στη-μεν
	2. ἔ-δο-σθε	ἔ-θε-σθε	ἔ-στη-τε
	3. ἔ-δο-ντο	ἔ-θε-ντο	ἔ-στη-σαν

Infinitiv:

δό-σθαι	dát si	θέ-σθαι	položít se	στῆ-ναι	vstát
---------	--------	---------	------------	---------	-------

Imperativ:

δοῦ!	dej si!	θοῦ!	polož se!	στῆ-θι!	vstaň!
δόσθε!		θέσθε!		στή-τε!	

Participium:

δό-μενος	dav si	θέ-μενος	položiv se	στάς, άντος	vstav
δο-μένη		θε-μένη		σῆσα, άσης	
δό-μενον		θέ-μενον		σάν, άντος	

Konjunktiv:

Sg.	1.	δῶμαι	at' si	θῶμαι	at' se	σῶ	at'
	2.	δῶ	dám	θῇ	položím	σῆς	vstanu
	3.	δῶται		θῇται		σῇ	
Pl.	1.	δώμεθα		θώμεθα		σῶμεν	
	2.	δῶσθε		θῆσθε		σῆτε	
	3.	δῶνται		θῶνται		σῶσι(ν)	

Poznámka: 1) Vynechaná paradigmata jsou v textech NZ nedoložena. 2) Sloveso ἵστημι tvoří kromě aoristu I. akt. s významem transitivním (ἕστησα postavil jsem) ještě **aorist II. akt. s významem intransitivním** (ἕστην vstal jsem, stanul jsem, postavil jsem se). Formy srov. s aoristem ἔβην.

Přečtěte a přeložte:

1. Καὶ σὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· φωνήσατε αὐτόν. **2.** Καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν καὶ ἐμερίσθη, οὐ δύναται στήναι ἀλλὰ τέλος ἔχει. **3.** Καὶ στήσαντες αὐτοὺς ἐν τῷ μέσῳ ἐπυνθάνοντο· ἐν ποίᾳ δυνάμει ἢ ἐν ποίῳ ὀνόματι ἐποιήσατε τοῦτο ὑμεῖς; **4.** Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὥς καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. **5.** Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸν Πιλάτον. **6.** Ἀφέντες τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων. **7.** Οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας ἀλλὰ δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ. **8.** Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἀπέλυσεν αὐτὸν καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ. **9.** Ὑπόδειγμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν καὶ ὑμεῖς ποιῆτε. **10.** Δότε καὶ οἱ ἐξουσίαν ταύτην ἵνα ᾧ ἂν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον. **11.** Ὁ προφήτης εἶ σύ; καὶ ἀπεκρίθη· οὐ. εἶπαν οὖν αὐτῷ· τίς εἶ; ἵνα ἀποκρισιν δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς. **12.** Κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα. **13.** Ἐκείνη δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρός ἐστιν λέγει αὐτῷ· κύριε, εἰ σὺ ἐβάστασας αὐτόν, εἰπέ μοι ποῦ ἔθηκας αὐτόν. **14.** Καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ Παύλου τὰς χεῖρας ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ἐλάλουν τε γλώσσαις καὶ ἐπροφήτευον. **15.** Καὶ προσέθετο τρίτον πέμψαι· οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον. **16.** Τότε παραλαμβάνει αὐτόν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν καὶ ἕστησεν αὐτόν ἐπὶ τὸ περύγιον τοῦ ἱεροῦ. **17.** Καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς.

Ποζνάμκα: 2. ἐφ' = ἐπί (před samohl. a ostrým příd.); στήναι obstat; τέλος ἔχει „má konec“ = je s ním konec. 8. σπλαγχνισθεῖς ... τοῦ δούλου bezpředložkový *G. dotykový* (také u sloves pamatování, péče atd., § 377.4): nad sluhou. 10. κάμοι = καὶ ἐμοί (tzv. *směšování* § 53). 11. εἶπαν = εἶπον (analogie podle aor. I.). 13. βασιτάζω též: odnáším. 14. ἐπιθεντος αὐτοῖς bezpředložkový *D. směrový* po sl. pohybu s předponou ἐπι- (§ 388): na ně. 15. προσέθετο... πέμψαι dále, opět poslal; τρίτον totiž: δούλον. 16. παραλαμβάνει *πρέζ. historický* (vypravovací).

Slovní zásoba:

- **ἵστημι, ἄναι*** stavím; ustanovuji; med. a intr. stavím se, vstávám
- **ἀνίστημι, ἄναι*** stavím nahoru, zdvihám; budím, křísím; med. a intr. vstávám, povstávám
μερίζω, εἰν dělím, rozděluji
πυνθάνομαι, εσθαι vyzpívám se
- **ποῖος, α, ον** táž. zájm. jaký?, který?
τὸ ὀφείλημα, ατος dluh; vina
ὁ ὀφειλέτης, ου dlužník; viník
- **ἄπας, ἅπασα, ἅπαν** = πᾶς
- **κρατῶ, εἶν** zmocňuji se; držím; držím se
ἡ παράδοσις, εως odevzdání; podání, tradice
ἡ δειλία, ας bázlivost, zbabělost
ὁ σωφρονισμός, οὔ rozumnost, rozváznost

- σπλαγχνίζομαι, εσθαι slitovávám se
τὸ δάνειον, ου půjčka
τὸ ὑπόδειγμα, ατος ukázka, vzor, příklad
ἡ ἀπόκρισις, εως odpověď
τὸ τάλαντον, ου talent, hřívna (váhová a peněžní jednotka)
κερδαίνω, εἰν aor. ἐκέρδησα získávám, vydělávám
ὁ κηπουρός, οὔ zahradník; hlídač zahrady
προστίθηναι, ἐναι příkládám, připojuji;
π. + inf. pokračuji (v něčem), opět (něco) dělám
τραυματίζω, εἰν zraňuji
τὸ περύγιον, ου cimbuří; okraj, parapet
- **τὸ ῥῆμα, ατος** výrok; slovo; věc, záležitost

B

Ostatní kmeny sloves δίδωμι, τίθημι, ἀφ-ίημι, ἵστημι:

Futurum:	Aor. pas.:	Perf. akt.:	Perf. med.:
δώσ-ω dám	ἔ-δόθ-ην byl jsem dán	δέδωκ-α mám dáno	δέδο-μαι jsem daný
θήσ-ω položím	ἔ-τέθ-ην byl jsem položen	τέθεικ-α mám položeno	τέθει-μαι jsem položený
ἄφ-ήσ-ω odpustím	ἄφ-έθ-ην byl jsem odpuštěn		
στήσ-ω postavím	ἔ-στάθ-ην byl jsem postaven	ἔστηκ-α stojím	

Ποζνάμκα: 1) Vynechané tvary jsou v textech NZ buď nedoložené nebo doložené velmi fragmentárně. 2) Pf. akt. slovesa ἵστημι má intransitivní význam (ἕστηκα stojím). Inf. pf. se tvoří od zvláštního kmene pf. II.: ἐστάναι stát; part. se tvoří buď od km. pf. I. (ἕστηκώς, ὤσ, ὅς) nebo od km. pf. II. (ἐστώς, ὤσα, ὅς). Plqpf.: εἰστήκειν stál jsem. Aor. pas. ἐστάθην může mít někdy i význam aktivní intransitivní (stanul jsem, postavil jsem se, vstal jsem).

Πρῆστῆτε a πρῆλοῖτε:

1. Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις, οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν. **2.** Καὶ ὃς ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ. **3.** Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἁνομίαι καὶ ὧν ἐπεικαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι. **4.** Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἡς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. **5.** Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἰστήκεισαν ἔξω. **6.** Τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἐστηκότων ἀκούσαντες ἔλεγον ὅτι Ἡλίαν φωνεῖ οὗτος. **7.** Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐστάθη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος. **8.** Παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ. **9.** Δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν. **10.** Ὑμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. **11.** Καὶ εἶπεν· ποῦ θεύεικατε αὐτόν; λέγουσιν αὐτῷ· κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε. **12.** Καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν, καὶ μετετέθησαν εἰς Συχέμ καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήματι ᾧ ὠνήσατο Ἀβραάμ. **13.** Καὶ εἰστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν. **14.** Μὴ στενάχετε, ἀδελφοί, κατ' ἀλλήλων ἵνα μὴ κριθῆτε· ἰδοὺ ὁ κριτὴς πρὸ τῶν θυρῶν ἔστηκεν. **15.** Ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη κῆπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον καινὸν ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἦν τεθειμένος.

Ποσνάμκα: 5. αὐτοῦ λαλοῦντος τοιζ: Ἰησοῦ, *G. absolutní*. 6. ἀκούσαντες doplňte zájm. předmět: αὐτά (ty věci, ta slova, to); ὅτι často uvozuje přímou řeč (jako dvojtečka a uvozovky), a nepřekládá se. 11. αὐτόν τοιζ: Λάζαρον. 12. μνήματι ᾧ *přípodobení relativa*. 15. ἦν τεθειμένος *opisné plqpf.* med. pas.

Slovní zásoba:

- **τὸ παράπτωμα, ατος** poklessek, pře-stupek; hřích
οὐράνιος, ον nebeský
- **κατὰ** s *G.* proti (nepřátelský vztah)
ἡ ἁνομία, ας nezákonnost; nepravost,
hřích
ἐπικαλύπτω, εἰν zahaluji, zakrývám
εὖ adv. dobře
- **ζητῶ, εἶν** též: vyžadují, požadují
- **τὸ μυστήριον, ου** tajemství

τελευτῶ, ἄν končím, dokončuji; umírám
μετατίθημι, ἐναί překládám, přemíst'uji,
přenáším
Συχέμ míst. jm. neskl. f. Šechem
τὸ μνήμα, ατος hrob
ὠνοῦμαι, εἶσθαι kupuji
στενάζω, εἰν naříkám; stěžuji si
ὁ κριτής, οὔ soudce
ὁ κῆπος, ου zahrada, sad
οὐδέπω adv. ještě ne

Úkoly:

- 1) Vyčísľte sloveso ἀνίστημι v ind. préz. a utvořte všechny formy aor. I. i II. akt.
- 2) Utvořte všechny formy od km. aor. akt., aor. pas., fut., pf. akt., pf. med. od slovesa παραδίδωμι.
- 3) Přeložte do řečtiny: budeme položeni; budeš ustanoven (καθίστημι); povstali jste; byl jsem postaven; (oni) postavili; stojíš (pf.); stáli jsme (plqpf.); byl předán; odpust'!

33. CVIČENÍ

DVOJÍ AKUZATIV (PŘEDMĚTNÝ A DOPLŇKOVÝ) (§ 362)

DVOJÍ NOMINATIV (PODMĚTNÝ A DOPLŇKOVÝ) (§§ 357, 362)

ČASOVÉ VĚTY (§ 448)

A

Vazba dvojího akuzativu (předmětného a doplňkového) se vyskytuje po slovesech jistých sémantických okruhů: *dělání – ustanovování – nazývání (někoho něčím), pokládání – vydávání – přijímání (někoho za něco)*. V češtině bývá doplněk obvykle v instrumentálu nebo v předložkovém pádě:

ποιῶ τινά τι	dělám někoho něčím,	καθίστημί τινά τι	ustanovuji někoho něčím,
ὀνομάζω τινά τι	nazývám někoho něčím,	λέγω τινά τι	říkám někomu nějak,
δίδωμί τινά τι	vydávám někoho za něco,	ἔχω τινά τι	mám někoho za něco apod.

Řečtina NZ a LXX mívá poměrně často (pod vlivem semitského jazykového pozadí) místo akuzativu doplňkového předložkovou **konstrukci εἰς + A.**:

ἔχω τινά εἰς τι mám (považuji) někoho za něco apod.

Vazba dvojího nominativu (podmětného a doplňkového) stojí u pasivních forem sloves týchž sémantických okruhů a u sloves *bytí* (εἰμί, ὑπάρχω jsem; γίνομαι stávám se, vznikám, jsem):

Πέτρος ἐποιήθη ἀπόστολος.	Petr byl učiněn apoštolem.
Πέτρος ἐγένετο/ἔσται ἀπόστολος.	Petr se stal / bude apoštolem.

Řečtina NZ a LXX mívá poměrně často (pod vlivem semitského jazykového pozadí) také zde místo nominativu doplňkového předložkovou **konstrukci εἰς + A.**:

Πέτρος ἐγένετο/ἔσται εἰς ἀπόστολον. Petr se stal / bude „za apoštola“ = apoštolem.

Poznámka: Doplňkové (přísudkové) substantivum (v A. i v N.) je bez členu.

Přečtěte a přeložte:

1. Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστήν; **2.** Καὶ λέγει αὐτοῖς· δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀλιεῖς ἀνθρώπων. **3.** Προσέχετε ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους. **4.** Οὐκέτι λέγω ὑμᾶς δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδεν τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἵρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου ἐγνώρισα ὑμῖν. **5.** Καὶ ἐποίησεν δώδεκα οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν ἵνα ᾧσιν μετ' αὐτοῦ καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν. **6.** Καὶ ἐποίησας αὐτοὺς τῷ θεῷ ἡμῶν βασιλείαν καὶ ἱερεῖς, καὶ βασιλεύσουσιν ἐπὶ τῆς γῆς. **7.** Καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι, ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπεὶ εἰς προφήτην αὐτὸν εἶχον. **8.** Ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ

καὶ ἀπόστολος καὶ διδάσκαλος, δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω. **9.** Διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἐνὸς δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί. **10.** Ἔνεκα τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα καὶ κολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν, ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο ἀλλὰ σὰρξ μία. **11.** Καὶ εὐθὺς ἐγένετο ὑγιῆς ὁ ἄνθρωπος καὶ ἤρεν τὸν κράβαττον αὐτοῦ καὶ περιεπάτει.

Poznámka: 8. δι' = διά (před samohláskou). 9. τοῦ ἐνός jednoho (totiž: Ježíše); κατασταθήσονται „budou ustanoveni“, stanou se.

Slovní zásoba:

- ὁ δικαστής, οὗ soudce
- δεῦτε adv. (pojd'te) sem! vzhůru!
- ὁ ἄλιεύς, ἕως rybář
- **προσέχω, εἰν*** τίτι δávám pozor na ně-
co; starám se o něco
- τὸ ποιμνίον, οὐ stádo
- ὁ ἐπίσκοπος, οὐ dohlížitel; biskup
- **οὐκέτι** adv. už ne
- **λέγω, εἰν*** pf. **εἴρηκα** říkám; nazývám
- ὀνομάζω, εἰν pojmenovávám, nazývám

- **ἐπεὶ** spoj. protože; když
- ὁ κῆρυξ, υἱος hlasatel, ohlašovatel; ka-
zatel
- **ἡ αἰτία, ας** příčina; vina
- **πάσχω, εἰν*** trpím, snáším
- ἡ ὑπακοή, ἥς poslušnost
- κολλῶμαι, ἄσθαι τίτι lepím se; lnu; při-
pojuji se k něčemu
- ὑγιής, ἑς zdravý; v pořádku
- ὁ κράβαττος, οὐ lehátko, nosítka

B

Časové věty bývají nejčastěji uvozeny spojkami **ὅτε** (když) nebo **ὥς** (jak, jakmile, když), po nichž stojí indikativy různých časů. Další frekventované spojky jsou **ἕως** (až; dokud ne) pojící se buď s indikativem nebo s konjunktivem (pojí-li se s konjunktivem, má u sebe obvykle částici **ἄν**) a **ὅταν** (když; kdykoli; jde vlastně o spojku ὅτε s částicí ἄν) pojící se s konjunktivem.

Souvětí s indikativními časovými větami jsou konstruována a překládají se podobně jako reálná podmínková souvětí. Pokud jde o konjunktivní věty se spojkami **ἕως** (**ἄν**) a **ὅταν**, je zde analogie s *podmínkovými souvětími futurálními a iterativními* (první a druhé schéma odpovídá souvětí futurálnímu, třetí iterativnímu):

časová věta: ἕως (ἄν) + konjunktiv
Ἔως (ἄν) ἀποθάνης,
Dokud neumřeš,

časová věta: ὅταν + konjunktiv
Ὅταν ποιῇς,
Když budeš pracovat,

časová věta: ὅταν + konjunktiv
Ὅταν ποιῇς,
Kdykoli (Vždycky když) pracuješ,

řídící věta: ind. futura / imperativ
ἀγοράσεις/ἀγόραζε.
budeš nakupovat / nakupuj!

řídící věta: ind. futura / imperativ
ἀγοράσεις/ἀγόραζε.
budeš nakupovat / nakupuj!

řídící věta: ind. přítomny
χαίρεις.
raduješ se.

Πρῆτῑτῑ α πρῑλῑτῑ:

1. Ἡ γυνῑ ὅτῑν τίκτῑ λύπῑν ἔχει, ὅτῑ ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῑς. **2.** Λέγει αὐτῷ ἡ γυνῑ: οἶδα ὅτῑ Μεσσίας ἔρχεται ὁ λεγόμενος χριστός· ὅτῑν ἔλθῑ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν ἅπαντα. **3.** Ὅτῑν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξῑέλθῑ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν· καὶ οὐχ εὔρίσκει. **4.** Ὅτῑν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῑ πόλει ταύτῑ, φεύγετε εἰς τῑν ἑτέραν· ἀμῑν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μῑ τελῑσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ ἕως ἂν ἔλθῑ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. **5.** Εἶπεν κύριος τῷ κυρίῳ μου· κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῷ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. **6.** Ὅτῑν γὰρ ἀσθενῷ, τότε δυνατός εἰμι. **7.** Ὅτῑν ἔλθῑ ὁ παράκλητος ὃν ἐγῷ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρός, τὸ πνεῦμα τῑς ἀληθείας ὃ παρὰ τοῦ πατρός ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ. **8.** Καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἶπω σοι. **9.** Καὶ ὅτῑν ἀναγνωσθῑ παρ' ὑμῖν ἡ ἐπιστολή, ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῑ Λαοδικέῳ ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῑ, καὶ τῑν ἐκ Λαοδικείας ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε.

Ποζνάμκα: 2. χριστός pomazaný. 4. οὐ μῑ + konj. (nebo ind. fut.) = jistě ne-: οὐ μῑ τελῑσητε τὰς π. jistě neskončíte, nebudete u konce s městy... 5. κάθου 2. Sg. imp. od κάθημαι; ἐκ δεξιῶν z pravé strany, po pravici; θῷ τοὺς ἐχθρούς ... ὑποπόδιον *dvójí akuzativ (předmětný a doplňkový)*. 9. ποιήσατε „udělejte“, zaříd'te; τῑν ἐκ Λ. totiž: ἐπιστολήν.

Σλοvní zásoba:

- **ὅτῑν** spoj. s konj. když; kdykoli
τίκτω, εἰν rodím
ἡ λύπη, ης smutek; bolest; úzkost
Μεσσίας, ου Mesías, Pomazaný
ἀναγγέλλω, εἰν ohlašuji, oznamuji
- **διά** s G. též místně: přes, skrz, po
ἄνυδρος, ον bezvodý
ἡ ἀνάπαυσις, εως přestávka; oddech,
odpočinek
- **τελῷ, εἶν*** aor. ἐτέλεσα pf. τετέλεκα
končím, ukončuji
- **ἕως (ἂν)** spojka až; dokud ne
- **δεξιός, ἅ, ὅν** pravý; **τὰ δ.** pravá strana;
ἡ δ. pravá ruka

- τὸ ὑποπόδιον, ου podnožka, stolička
pod nohy
- **ὁ πούς, ποδός** noha
δυνατός, ἡ, ὅν silný; mocný; schopný;
možný
ὁ παράκλητος, ου „přivolaný“, pomoc-
ník; obhájce
ἴσθι 2. Sg. imp. od εἶναι být: buď!
- **ἀναγινώσκω, εἰν*** aor. ἀνέγνων
inf. ἀναγνῶναι aor. pas. ἀνεγνώσθην čtu
- **ἡ ἐπιστολή, ἡς** dopis
Λαοδικεύς, ἕως Laodikejec, obyvatel
Laodikeie
Λαοδικεία, ας míst. jm. f. Laodikeia

Úkoly:

1) Πρῑλῑτῑ do řῑčtiny: Učinil svého syna králem. Měla ho za učitele. Budeš ustanoven (καθίστημι) vladařem. Nazval (λέγω) jsem ji dcerou. Budu vám Bohem. Přijal (λαμβάνω) je za své syny. Vydávají (samí) se(be) za bratry královny (krále). 2) Πρῑλῑτῑ do řῑčtiny: Doufali, dokud neumřeli. Kdykoli máme peníze (stříbro), kupujeme. Když budeme zachráněni, budeme vděčni (εὐχαριστῶ). Kdykoli odejdete, zase přicházíte. Budu prodávat, dokud nezískám (ἔχω) peníze. Když budeš pracovat, zachrániš se.

34. CVIČENÍ

IMPERATIV 3. OSOBY (§§ 262-264)

DVOJÍ AKUZATIV (VNĚJŠÍHO PŘEDMĚTU) (§ 363)

A

Řečtina vytváří zvláštní formu pro **imperativ ve třetí osobě** (srovnej české pokleslé „pozdrav pánbůh“, „vem to d'as“) obou čísel.

Vzory:

Imperativ:	3. Sg.		3. Pl.	
préz. akt.	λυ-έτω	at' rozvazuje!	λυ-έτωσαν	at' rozvazují!
aor. II. akt.	φυγ-έτω	at' uteče!	φυγ-έτωσαν	at' utečou!
aor. I. akt.	λυσ-άτω	at' rozváže!	λυσ-άτωσαν	at' rozváží!
préz. med. pas.	λυ-έσθω	at' si rozvazuje!	λυ-έσθωσαν	at' si rozvazují!
aor. II. med.	λαβ-έσθω	at' si vezme!	λαβ-έσθωσαν	at' si vezmou!
aor. I. med.	λυσ-άσθω	at' si rozváže!	λυσ-άσθωσαν	at' si rozváží!
aor. I. pas.	λυθ-ήτω	at' je rozvázán!	λυθ-ήτωσαν	at' jsou rozvázáni!
aor. II. pas.	γραφ-ήτω	at' je zapsán!	γραφ-ήτωσαν	at' jsou zapsáni!

Přečtěte a přeložte:

1. Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι εἰς τὸ ὑπακούειν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ. **2.** Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. **3.** Οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. **4.** Αἰσχυνθήτωσαν καὶ ἐκλιπέτωσαν οἱ ἐνδιαβάλλοντες τὴν ψυχὴν μου. **5.** Καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ νύμφη λέγουσιν· ἔρχου. καὶ ὁ ἀκούων εἰπάτω· ἔρχου. καὶ ὁ διψῶν ἐρχέσθω, ὁ θέλων λαβέτω ὕδωρ ζωῆς δωρεάν. **6.** Αἰνεσάτωσαν αὐτὸν οἱ οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ. **7.** Σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν. **8.** Πληρωθήτω τὸ στόμα μου αἰνέσεως, ὅπως ὑμνήσω τὴν δόξαν σου. **9.** Ὁ μείζων ἐν ὑμῖν γινέσθω ὡς ὁ νεώτερος καὶ ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ διακονῶν.

Poznámka: 1. εἰς τὸ ὑπακούειν *inf. se členem* (srov. cv. 29), εἰς vyjadřuje cíl – účel, zde spíše účinek: abyste, takže byste; ὑπακούω *τινί* slovesa *poslušnosti* se pojí často s D. (§ 389.2): jsem poslušný někoho, poslouchám někoho. 2. γενηθήτω = γενέσθω. 3. τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς *člen adjektivizuje příslovečný výraz*. 5. εἰπ-άτω = εἰπέτω (koncovka analogická podle slabých aoristů). 7. τοῦ μὴ βλέπειν *inf. se členem*. 8. πληρῶ τινος plním něčím: slovesa *plnosti* se pojí s G. *dohykovým* (§ 378.3). 9. ὁ μείζων... ὁ νεώτερος komparativy zde mají *superlativní funkci* (srov. cv. 19): největší... nejmladší...

Slovní zásoba:

- θνητός, ή, όν smrtelný
 • **ή επιθυμία, ας** touha, dychtivost, žádostivost, žádost; vášně
 • **τò θέλημα, ατος** chtění, vůle
 λάμπω, ειν svítím, zářím
 • **όπως** spoj. aby
 αἰσχύνω, ειν hanobím, zahanbuji; med. pas. stydím se
 ἐκλείπω, ειν aor. ἐξέλιπον inf. ἐκλιπεῖν přestávám; mizím, zanikám; umírám

ἐνδιαβάλλω, ειν ostouzím; napadám
 ή νύμφη, ης nevěsta
 διψῶ, ἄν žízním, mám žízeň
 δωρεάν adv. zadarmo
 αἰνῶ, εἶν aor. ἤνεσα chválím
 σκοτίζομαι, εσθαι zatemňuji se
 ή αἴνεσις, εως chválení, chvála
 ὕμνῶ, εἶν trans. opěvuji; intr. zpívám chvalozpěv

B

Vazba dvojího akuzativu vnějšího předmětu (oba předměty jsou *vnější*, tj. existují nezávisle na ději slovesa) se vyskytuje po slovesech jistých sémantických okruhů: *odhalování* – *svlékání* – *poučování* – *ptaní se* – *žádání*, *zahalování* – *oblékání* – *tajení*. V češtině bývá vazba odlišná:

ἐκδύω τινά τι	svlékám někomu něco,	διδάσκω τινά τι	učím někoho něčemu,
ἔρωτῶ τινά τι	ptám se někoho na něco,	αἰτῶ τινά τι	žádám někoho o něco,
ἐνδύω τινά τι	oblékám někomu něco,	κρύπτω τινά τι	skrývám (tajím) před někým něco atd.

Je-li dané sloveso v pasivu (má-li pasivní význam), první (zpravidla osobní) předmět se mění na podmět (stojí v nominativu), druhý (zpravidla věcný) předmět zůstává v akuzativu:

Ὁ ἀνὴρ ἀρετὴν διδάσκεται.

Ten muž je vyučován / se učí zdatnosti.

Ὁ στρατιώτης ἦν ἐνδεδυμένος θώρακα.

Ten voják byl oděný pancířem.

Ὁ δοῦλος ἐνδύεται ἱμάτιον.

Ten otrok je odíván pláštěm / se obléká do pláště / si obléká plášť.

Přečtěte a přeložte:

1. Καὶ ὅτε ἐγένετο κατὰ μόνας, ἡρώτων αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὰς παραβολάς. 2. Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις. 3. Ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου. 4. Στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης. 5. Καὶ ἐνδιδύσκουσιν αὐτὸν πορφύραν καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον. 6. Ὁ δὲ παράκλητος, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ πατήρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν. 7. Περιβαλέσθωσαν αἰσχύνην καὶ ἐντροπὴν οἱ ζητοῦντες τὰ κακὰ μοι. 8. Καὶ ἐξηλθον οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς ἑπτὰ πληγὰς ἐκ τοῦ ναοῦ ἐνδεδυμένοι λίνον καθαρόν λαμπρὸν καὶ περιεζωσμένοι περὶ τὰ στήθη ζώνας

χρυσᾶς. **9.** Καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτόν. **10.** Καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρῶσαι. **11.** Καὶ ἐνέδυσεν αὐτὸν τὸν χιτῶνα καὶ ἔζωσεν αὐτὸν τὴν ζώνην.

Poznámka: 1. ὅτε ἐγένετο když byl, když se ocitl (totiž: Ježíš); κατὰ μόνας o samotě, na osamělém místě. 3. πρὸς τὸ δύνασθαι *inf. se členem* (srov. cv. 29). 4. περιζωσάμενοι τὴν ὀσφύν „opásavše si bedra, opásavše se na bedrech“ = s bedry opásaními; ἐν + D. přeložte *instrumentálně*; ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας „obuvše si nohy, obuvše se na nohou“ = s nohama obutými. 5. περιτιθέασιν... πλέξαντες... στέφανον má-li v ř. několik sloves společný předmět (zde: στέφανον), obvykle se uvádí jen u jednoho z nich. 10. εἰς τὸ σταυρῶσαι *inf. se členem*.

Slovní zásoba:

- **περί** s A. okolo; o
- **ἐνδύω, εἰν*** oblékám, odívám
ἡ πανοπλία, ας plná zbroj
- **πρός** s A. též: vůči, proti
ἡ μεθοδεία, ας lest, podvod
περιζώννυμι, ύναι aor. med. περιεζωσάμην
pf. med. περιέζωσμαι opásávám
ἡ ὀσφύς, ύος kyčel; bedra
ὁ θώραξ, ακος náprsní pancíř
- **ἡ δικαιοσύνη, ης** spravedlnost
ὑποδέομαι, εἶθαι obouvám se
ἡ ἐτοιμασία, ας připravenost, pohotovost
ἐνδιδύσκω, εἰν oblékám, odívám
ἡ πορφύρα, ας purpur (barva, oděv)
περιτίθημι, ἐναι obkládám; nasazuji
πλέκω, εἰν pletu, splétám
ἀκάνθινος, η, ον trnitý
ὁ στέφανος, ου věnec, čelenka
ὁ παράκλητος, ου pomocník; obhájce
ὑπομιμνήσκω, εἰν fut. ὑπομνήσω připomínám
- **περιβάλλω, εἰν*** oblékám
ἡ αἰσχύνη, ης hanba; potupa
ἡ ἐντροπή, ης zahanbení, ostuda
- **ἡ πληγή, ης** rána, úder; poranění;
πřenes. neštěstí
τὸ λίνον, ου len; plátno
λαμπρός, ά, όν zářivý; světlý; skvělý
τὸ στήθος, ους hrud', prsa
ἡ ζώνη, ης pás, opasek
χρυσοῦς, η, οὔν zlatý
- **τὸ ἱμάτιον, ου** roucho (svrchní), plášť
πορφυροῦς, ά, οὔν purpurový, nachový
ἐμπαίζω, εἰν aor. ἐνέπαιξα posmívám se,
vysmívám se
ἐκδύω, εἰν svlékám
ἡ χλαμύς, ύδος chlamys, (krátký vojenský)
plášť
ἀπάγω, εἰν aor. ἀπήγαγον *inf.* ἀπαγαγεῖν
odvádím
ὁ χιτῶν, ὤνος chitón (základní oděv
košilovitého střihu, delší či kratší)
ζώννυμι, ύναι aor. ἔζωσα opásávám

Úkoly:

1) Utvořte imperativy ve 3. osobách (obou čísel) ve všech časech od sloves: ἀγαπῶ, ζητῶ, δοκιμάζω, πέμπω, κηρύσσω, αἶρω, κρίνω, σπείρω. 2) Najděte v textu **B** slovesa pojící se s dvojím akuzativem vnějšího předmětu. 3) Přeložte do řečtiny: Oblékl ses do chitónu (ὁ χιτῶν, ὤνος spodní oděv) a do pláště (τὸ ἱμάτιον). Svlekl králi plášť. Učte chlapce moudrosti! Chlapci ať jsou vyučováni moudrosti! Zeptám se syna na to podobenství. Požádejte otce o peníze.

35. CVIČENÍ

AKUZATIV A DATIV VNITŘNÍHO PŘEDMĚTU (§§ 361, 394.6)

DATIV A AKUZATIV ZŘETELOVÝ (§§ 365.3, 394.3)

A

Stojí-li u slovesa předmět s významem odpovídajícím obsahu děje daného slovesa (existence předmětu tedy závisí na tom, zda probíhá děj), jedná se o tzv. **vnitřní předmět** (srov. české: žít bezstarostný život).

Je-li takový předmět v akuzativu, mluvíme o **akuzativu vnitřního předmětu** (akuzativu obsahu, akuzativu vnitřním):

καλὸν βίον ζῶ žiji dobrý život.

Je-li takový předmět v dativu, mluvíme o **dativu vnitřního předmětu** (dativu obsahu, dativu vnitřním):

ἀσθενῶ κακῇ νόσῳ stonám zlou nemocí.

Poznámka: 1) Je-li vnitřní předmět tvořen od stejného kořene jako sloveso (tj. předmět i sloveso mají společnou etymologii), vzniká tzv. **figura etymologica**: χαρὰν μεγάλην χαίρω raduji se velkou radostí, velmi se raduji. 2) Je-li vnitřní předmět tvořen od jiného kořene než sloveso, vzniká tzv. **figura synonymica**: κακῇ νόσῳ ἡσθένησεν onemocněl zlou chorobou. 3) V řečtině Septuaginty a Nového zákona se vlivem semitského jazykového pozadí značně rozšířil dativ vnitřního předmětu: φθορᾶ φθαρῆναι (úplně; zle) zahynout, ταραχῇ ταρασσείν (silně) znepokojovat, χαίρειν χαρᾶ (velmi) se radovat.

Přečtěte a přeložte:

1. Ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα. **2.** Ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου ὁ ἐστινὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ χαρᾶ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. **3.** Ἐξέστη δὲ Ἰσαὰκ ἔκστασιν μεγάλην σφόδρα καὶ εἶπεν· τίς οὖν ὁ θηρεύσας μοι θήραν; **4.** Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· ἐπιθυμία ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν πρὸ τοῦ με παθεῖν. **5.** Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνετε. **6.** Καὶ ἐξέστησαν εὐθὺς ἐκστάσει μεγάλη. **7.** Πᾶς ὁ ἀψάμενος τοῦ ὄρου θανάτῳ τελευτήσει. **8.** Καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν· καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις. **9.** Καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου καὶ γνωρίσω, ἵνα ἡ ἀγάπη ἦν ἡγάπησάς με ἐν αὐτοῖς ἧ καὶ γὰρ ἐν αὐτοῖς. **10.** Τὸν καλὸν ἀγῶνα ἡγωνίσμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα. **11.** Ἀκοῇ ἀκούσετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε καὶ οὐ μὴ ἴδητε. **12.** Οὗτος ζῶν οὐ ζήσεται, πάσας τὰς ἀνομίας ταύτας ἐποίησεν, θανάτῳ θανατωθήσεται, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐπ' αὐτὸν ἔσται.

Poznámka: 1. ἐχάρησαν aor. II. akt. od χαίρω, εἰν (časování ind. aor. jako ἔβην). 2. ὁ ἐστινὼς který stojí (totiž: poblíž, u něj); ἀκούω τινός slyším někoho. 3. ἐξέστη aor. II. akt. (intr.) od ἐξίστημι, ἀναί: (časování jako ἔστην): byl zmaten, užasl; doplňte sloveso: τίς... (ἐστιν) ὁ θηρεύσας; μοι... mi,

pro mne. 4. μεθ' = μετά (před samohl. a ostrým příd.); πρὸ τοῦ με παθεῖν *inf. se členem* (srov. cv. 29). 5. κατ' ὄψιν podle zdání. 7. ἅπτομαί τινος *G. dotykový* (§ 377.1): dotýkám se něčeho. 8. ἀπῆλθεν vyšla, rozšířila se; ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ *G. předmětový* (§ 370): zpráva, pověst o něm; προσήνεγκ-αν = προσήνεγκον (koncovka analogická podle slabých aoristů); κακῶς ἔχω „mám se zle“, je mi zle, jsem nemocný, stonám. 9. καὶ γνωρίσω a (ještě) dám poznat; κἀγώ = καὶ ἐγώ (tzv. *směšování* § 53). 11. οὐ μή + konj. (nebo ind. fut.) = jistě, vůbec ne-; συνῆτε konj. aor. akt. od συνίημι, ἐναι.

Slovní zásoba:

- **χαίρω, εἰν*** aor. **ἐχάρην** inf. **χαρῆναι**
raduji se, mám radost
σφόδρα adv. prudce; silně; velmi, velice
ἡ νύμφη, ἡς nevěsta
ὁ νυμφίος, οὗ ženich
ἐξίστημι, ἄναι aor. II. akt. intr. ἐξέστην užasl
jsem vyvádím z míry; matu
Ἰσαάκ vl. jm. neskl. m. Jicchák, Izák
ἡ ἐκστασις, εἰς vyvedení z míry; zmatek; úžas
θηρέω, εἰν lovím (zvěř)
ἡ θήρα, ας zvěř, zvěřina
ἐπιθυμῶ, εἶν toužím
- **τὸ πάσχα** neskl. též: paschální beránek

- **πάσχω, εἰν*** aor. **ἔπαθον** inf. **παθεῖν**
trpím; snáším
ἡ ὄψις, εἰς pohled; zrak; zdání; obličej
τελευτῶ, ἄν končím; skonávám, umírám
Συρία, ας míst. jm. f. Sýrie
ποικίλος, ἡ, ον pestrý; rozmanitý, různý
ἡ νόσος, οὗ nemoc, choroba
ὁ ἀγών, ὦνος zápas, boj
ἀγωνίζομαι, εσθαι zápasím, bojuji
ὁ δρόμος, οὗ běh; (běžecká) dráha
- **ζῶ, ζῆν*** fut. **ζήσω** i **ζήσομαι** žiju
ἡ ἀνομία, ας nezákonnost; nepravost, hřích
θανατῶ, οὖν usmrcuji

B

Řecké dativní a akuzativní tvary někdy mají pro Čechy nezvyklou funkci zřetelovou. **Dativ a akuzativ zřetelový** se školsky překládá obratem „se zřetelem k“, „vzhledem k“, „pokud jde o“; často je nutné zvolit vhodnější ekvivalent pro celé slovní spojení:

ἀσθενῶ τὴν καρδίαν jsem nemocný „pokud jde o srdce“ = jsem nemocný na srdce;
καλὸς τῇ καρδίᾳ dobrý „se zřetelem k srdci“ = dobrého srdce, s dobrým srdcem.

Přečtěte a přeložte:

1. Ὁ φίλος δὲ γενομένης ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος ἀπὸ Ἀριμαθαίας, τοῦνομα Ἰωσήφ. 2. Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσλαμβάνεσθε. 3. Ἰουδαῖος δέ τις Ἀπολλῶς ὀνόματι, Ἀλεξανδρεὺς τῷ γένει, ἀνὴρ λόγιος, κατήντησεν εἰς Ἐφεσον, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς. 4. Ἀνέπεσαν οὖν οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν ὡς πεντακισχίλιοι. 5. Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. 6. Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. 7. Γεννῶνται φθόνος ἔρις βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί, διαπαρατριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν. 8. Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίστει καὶ ἐπερίσσευον τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν. 9. Ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο.

Poznámka: 1. τοῦνομα = τὸ ὄνομα (tzv. *směšování* § 53). 4. ἀνέπεσ-αν = ἀνέπεσον (koncovka analogická podle slabých aoristů). 8. καθ' ἡμέραν den po dni, den ode dne, každý den. 9. χειρίαις... σουδαρίῳ D. s významem *instrumentálu*.

Slovní zásoba:

ἡ ὥψια, ας večer
 Ἀριμαθαία, ας míst. jm. f. Arimathie
 Ἰωσήφ vl. jm. neskl. m. Josef
 προσλαμβάνω, εἰν přijímám; med. přijímám k sobě
 Ἀπολλῶς, ῶ vl. jm. m. Apollós
 Ἀλεξανδρεὺς, ἕως Alexandrijec, obyvatel Alexandrie
 λόγιος, α, ον výmluvný; učený, vzdělaný
 καταντῶ, ἄν přicházím, (někam) dorážím
 Ἐφεσος, ου míst. jm. f. Efesos
 ἀναπίπτω, εἰν aor. ἀνέπεσον inf. ἀναπεσεῖν
 padám; ulehám; usazuji se (k jídlu)
 ὁ ἀριθμός, οὔ číslo; počet
 • ὥς u číslovek asi
 πεντακισχίλιοι, αἱ, α pět tisíc

ὁ φθόνος, ου závist; řevnivost
 ἡ ἔρις, ἰδος spor, hádka, rozbroj
 ἡ βλασφημία, ας pomluva; rouhání
 ἡ ὑπόνοια, ας domněnka; podezření
 ἡ διαπαρατριβή, ἥς třenice, hádka, spor
 διαφθείρω, εἰν pf. med. διέφθαρμαι ničím, kazím
 • ὁ νοῦς G. νοός D. νοῖ A. νοῦν mysl; uvažování, smýšlení
 στερεῶ, οὔν upevňuji, posiluji
 • περισσεύω, εἰν intr. rozhojňuji se, rozrůstám se; trans. rozhojňuji, rozmnožuji
 ἡ κείρια, ας pruh látky, obvaz
 τὸ σουδάριον, ου šátek
 περιδῶ, εἶν pf. med. περιδέδεμαι omotávám, obvazuji

Úkoly:

1) Vyhledejte v textu **A** všechny vnitřní akuzativy a dativy. 2) Vyhledejte v textu **B** všechny zřetelové akuzativy a dativy a uvažujte nad vhodnými českými ekvivalenty.

36. CVIČENÍ

PARTICIPIUM DOPLŇKOVÉ PŘEDMĚTNÉ (§ 467)

VĚTY TÁZACÍ (PŘÍMÉ OTÁZKY) (§ 430)

A

V řečtině se po slovesech *smyslového vnímání* (např. ὀρῶ, βλέπω, ἀκούω) pozorovaný děj vyjadřuje participiem. Toto participium je doplňkem, rozvíjejícím předmět i přísudek, a nazývá se **participium doplňkové předmětné**:

Ἀκούομεν τοῦ ἀδελφοῦ ἔδοντος.

Slyšíme bratra zpívat (bratra, jak zpívá; že bratr zpívá).

Ὀρῶ αὐτὸν ἀποθνήσκοντα.

Vidím, že umírá (ho umírá; jak umírá).

Přečtěte a přeložte:

1. Καὶ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. 2. Καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγίδα τὴν δευτέραν, ἤκουσα τοῦ δευτέρου ζώου λέγοντος· ἔρχου. 3. Καὶ εὐθὺς ἀναβαίνων ἐκ τοῦ ὕδατος εἶδεν σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸ πνεῦμα ὡς περιστερὰν καταβαῖνον εἰς αὐτόν. 4. Καὶ ἀναβλέψας ἔλεγεν· βλέπω τοὺς ἀνθρώπους ὅτι ὡς δένδρα ὀρῶ περιπατοῦντας. 5. Μειζοτέραν ταύτης οὐκ ἔχω χαράν, ἵνα ἀκούω τὰ ἐμὰ τέκνα ἐν τῇ ἀληθείᾳ περιπατοῦντα. 6. Καὶ λέγει αὐτῷ· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεωγότα καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. 7. Καὶ ἦλθεν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ παρακύψας βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια, οὐ μέντοι εἰσῆλθεν. 8. Καὶ ἐγένετο μετὰ ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς. 9. Εἶπεν δὲ αὐτοῖς· ἐθεώρουν τὸν σατανᾶν ὡς ἄστραπην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα.

Poznámka: 1. τοῦ οὐρανοῦ G. subst. užitý místo adj. (= οὐράνιος, on nebeský). 2. ἀκούω τινός slyším někoho. 4. ὡς jako(by); περιπατοῦντας třeba vztáhnout k δένδρα, shoda není gramatická („správně“ by bylo περιπατοῦντ-α), ale podle smyslu (περιπατοῦντ-ας, jedná se o lidi – osoby). 5. Spojka ἵνα někdy vlivem semitského jaz. pozadí *nabýná významu spojky* ὅτε (resp. ὅταν): když; ἀκούω konj. prez. akt. (po spoj. ἵνα); ἀκούω τινά slyším o někom. 7. βλέπει *prez. historický* (vypravovací).

Slovní zásoba:

- κόπτω, εἰν tluču, biju; sekám; med. biju se do prsou, naříkám
- ἡ φυλή, ἡς kmen, rod, plemeno
- ἀνοίγω, εἰν* aor. ἤνοιξα pf. II. intr. ἀνέωγα jsem otevřený otvírám
- ἡ σφραγίς, ἴδος pečeť
- σχίζω, εἰν trhám, roztrhávám; štípám

- ἡ περιστέρα, ἄς holub, holubice
- ἀναβλέπω, εἰν vzhlížím, hledím nahoru; prohlédám (nabývám zraku)
- μειζότερος, α, ον = μείζων, ον παρακύπτω, εἰν nakláním se, shýbám se τὸ ὀθόνιον, ον kus plátna μέντοι část. avšak, ale, přece

καθέζω, ειν usazuji, posazuji; med. sedám
si, sedím

ή άστραπή, ής blesk; záblesk

B

Věty tázací (přímé otázky) jsou v řečtině dvojího druhu:

1. Otázky doplňovací, které jsou uvozeny tázacími zájmeny **τίς, τί** (kdo? co? který?), **ποῖος, α, ον** (jaký?), **πόσος, η, ον** (jak velký? jak početný?) apod. nebo tázacími příslovci **πῶς** (jak?), **ποῦ** (kde? kam?), **πότε** (kdy?) apod.

2. Otázky zjišťovací, které bývají uvozeny tázacími částicemi **εἰ, ἄρα** (zda? zdali? -li?), nečeká-li se předem kladná nebo záporná odpověď, **οὐ** (copak ne-? ne-?) a jejími odvozeninami, čeká-li se **odpověď kladná, μή** (copak? snad ne-?) a jejími odvozeninami, čeká-li se **odpověď záporná**:

Εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ;	Je člověku dovoleno propustit manželku?
Οὕπῳ ἔχετε πίστιν;	Copak ještě nemáte víru? Ještě nemáte víru?
Μήτι ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι;	Copak já jsem Žid? Snad já nejsem Žid?

Přečtěte a přeložte:

1. Τίς γυνή δραχμάς ἔχουσα δέκα ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς ἕως οὗ εὕρῃ; **2.** Ὁ Φίλιππος ἤκουσεν αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος Ἡσαΐαν τὸν προφήτην καὶ εἶπεν· ἄρα γε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις; **3.** Εἶπεν δέ τις αὐτῷ· κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; **4.** Καὶ λέγει αὐτοῖς· οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυίδ; **5.** Οὕπῳ νοεῖτε, οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε; **6.** Εἶπεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς· μήτι δύναται τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφοτέροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται; **7.** Τότε ἀπεκρίθη Πέτρος· μήτι τὸ ὕδωρ δύναται κωλῦσαί τις τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλαβον ὡς καὶ ἡμεῖς; **8.** Μήτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Δαυίδ; **9.** Ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; **10.** Ἐλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτὸν, ὅτι λέγει· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν; **11.** Ἀνακύψας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· γύναι, ποῦ εἰσίν; οὐδεὶς σε κατέκρινεν;

Poznámka: 1. ἕως οὗ *připodobení relativa* (s elipsou zájmena, resp. subst. χρόνος): ἕως τούτου (τοῦ χρόνου) ᾧ „až do času, ve kterém“ = tak dlouho, až; εὕρῃ doplňuje zájm. předmět: αὐτήν. 3. Doplňte sloveso: ὀλίγοι (εἰσίν n. ἔσονται) οἱ σ.; σωζόμενοι part. prez. místo part. fut. (= σωθησόμενοι). 5. τῶν π. pro (těch) pět tisíc (lidí); ἐλάβετε „pobrali jste“, nasbírali jste. 7. κωλύω τινά τιнос bezpředložkový *G. odlukový* (po slovesech odlučování, zdržování atd., § 379): zdržují někoho od něčeho, zabraňují někomu v něčem; τοῦ μὴ β. *inf. se členem* (strov. cv. 29); ὡς (stejně) jako. 8. Δαυίδ genitiv *neřeckého* jména.

Slovní zásoba:

- ἡ δραχμή, ἤς drachma
- **οὐχί** = zesílená zápornka οὐ; táz. část. copak ne -?, ne -?
 - **ἔπτω, εἰν** zapaluji, zažehávám
ὁ λύχνος, ου lampa; pochoděň
σαρῶ, οὖν vymetám
ἐπιμελῶς adv. pečlivě, důkladně
Φίλιππος, ου vl. jm. m. Filip
ἄρα táz. část. zda, zdali, -li (často se nepřekládá)
 - **γέ** vytykáací část. aspoň; někdy jen zdůrazňuje a nepřekládá se
 - **γινώσκω, εἰν*** též: chápu
οὐδέποτε adv. nikdy
Δαυίδ vl. jm. neskl. m. David
 - **οὐπω** adv. ještě ne

- νοῶ, νοεῖν chápu
πεντακισχιλίοι, αι, α pět tisíc
ὁ κόφινος, ου koš, nůše
- **μήτι** táz. část. copak?, snad ne-?
ὁδηγῶ, εἶν vedu, vodím (po cestě)
ἀμφοτέροι, αι, α oba, obě
ὁ βόθυνος, ου jáma
ἐμπίπτω, εἰν fut. ἐμπεσοῦμαι vpadám, pa-
dám do (něčeho)
 - **κωλύω, εἰν** τινά zabraňuji, překážím,
odpírám někomu
 - **ὁ μισθός, οὖ** mzda, odměna; odplata
ἀνακύπτω, εἰν vzpřimují se; narovná-
vám se
κατακρίνω, εἰν odsuzují

Úkoly:

1) Ve větách **A** i **B** vyhledejte participia doplňková předmětná. 2) Ve větách **B** vyhledejte všechna tázací slova (zájmena, částice, příslovce). 3) Přeložte do řečtiny: Uvidím je přicházet. Slyšeli jste je mluvit? Spatřil ho, jak se prochází (περιπατῶ). Uviděli, že král umírá. Zaslechli jste, jak zpívají. Vidíte, že odcházejí. Copak jste neviděli bratra odcházet? Copak jsme je viděli, když to kupovali?

SLOVNÍČEK ŘECKO-ČESKÝ

A

- ἀγαθός, ἡ, ὄν dobrý 102 (12)
ἀγάπη, ης ἡ láska 116 (10)
ἀγαπητός, ἡ, ὄν milovaný, oblíbený 61 (2)
ἀγαπῶ, ᾶν /SR/ miluji, mám rád 143 (14)
ἄγγελος, ου ὁ posel; anděl 176 (8)
ἀγιάζω, εἰν posvěcuji; zasvěcuji 28 (21)
ἅγιος, α, ον svatý 233 (6)
ἄγνοῶ, εἶν nevím, neznám 22
ἀγοράζω, εἰν kupuji, nakupuji 30 (11)
ἀγρός, οὔ ὁ pole; venkov 37 (20)
ἄγω, εἰν /SR/ trans. vedu; intr. jdu 66 (8)
ἀδελφή, ῆς ἡ sestra 26 (27)
ἀδελφός, οὔ ὁ bratr 343 (9)
ἀδικία, ας ἡ nespravedlnost; křivda 25 (22)
ἀδικῶ, εἶν jednám nespravedlivě; křivdím, poškozují; jsem vinen 28 (20)
αἶμα, ατος τό krev 97 (16)
αἶρω, εἰν /SR/ zdvihám; беру; odnáším; odstraňuji; ničím 101 (18/20)
αἰτία, ας ἡ příčina, důvod; vina 20 (33)
αἰτῶ, εἶν / αἰτοῦμαι, εἴσθαι žádám, prosím 70 (17/30)
αἰών, ὦνος ὁ věčnost; věk; αἰόν (bytost) 122 (9)
αἰώνιος, α, ον i dvojných. věčný 71 (4)
ἀκάθαρτος, ον nečistý 32 (28)
ἀκοή, ῆς ἡ slyšení; sluch; zpráva; pověst 24 (22)
ἀκολουθῶ, εἶν následuji; jdu s (někým) 90 (21)
ἀκούω, εἰν /SR/ slyším; poslouchám 430 (3)
ἀλήθεια, ας ἡ pravda 109 (2)
ἀληθής, ἐς pravdivý; opravdový, skutečný 26 (16)
ἀληθινός, ἡ, ὄν pravdivý; pravý 28 (7)
ἀλλά ale, avšak 638 (11)
ἀλλήλων G. Pl. (sebe) navzájem, vespolek 100 (26)
ἄλλος, η, ο jiný; ὁ ἄ. (ten) druhý (ze dvou) 155 (5)
ἁμαρτάνω, εἰν /SR/ hřeším 43 (23)

ἁμαρτία, ας ἡ hřích 173 (24)

ἁμαρτωλός, ἡ, ὅν hřišný 47 (25)

ἀμήν hebr. adv. amen, opravdu, skutečně 130 (5)

ἀμπελών, ὦνος ὁ vinice 23 (9)

ἄν část. s konj. v podmínk. a čas. větách; někdy = ἑάν; s ind. histor. času tvoří *modus irrealis*; součást *opt. potenciálního* 167 (23/31/33)

ἀναβαίνω, εἰν /SŘ/ jdu nahoru, vystupuji; vzcházím 82 (8/29)

ἀναβλέπω, εἰν vzhlížím, hledím nahoru; prohlédám (nabývám zraku) 25 (36)

ἀναγινώσκω, εἰν /γινώσκω/ čtu 32 (33)

ἀνάγω, εἰν /ἄγω/ vedu vzhůru; předvádím (soudně); med. pas. vyplouvám 23

ἀναιρῶ, εἶν /SŘ/ zvedám; odstraňuji; hubím 24

ἀνάστασις, εως ἡ vstání; zmrtvýchvstání 42 (23)

ἄνεμος, ου ὁ vítr 31 (6)

ἄνθρω, ἀνδρός ὁ muž 216 (10)

ἄνθρωπος, ου ὁ člověk 551 (1)

ἀνίστημι, ἀνιστάναι / ἀνίσταμαι, ασθαι /ἵστημι/ akt. stavím nahoru; probouzím, křísím; med. a aor. II. akt. intr. vstávám 108 (32)

ἀνοίγω, εἰν /SŘ/ otvírám 77 (36)

ἀντί předl. s G. *naproti*; místo, za (někoho) 22

ἄξιος, α, ον přiměřený; hoden 41 (25)

ἀπαγγέλλω, εἰν /SŘ/ hlásím, ohlašuji, zvěstuji 45 (18)

ἅπας, ἅπασα, ἅπαν (= πᾶς) každý; veškerý; celý 34 (32)

ἀπέρχομαι, εσθαι /ἔρχομαι/ odcházím; vracím se 118 (8)

ἄπιστος, ον nedůvěřivý, nevěřící; nevěrohodný 23 (27)

ἀπό předl. s G. od; z 646 (4)

ἀποδίδωμι, ὄναι /δίδωμι/ odevzdávám; odplácím 48

ἀποθνήσκω, εἰν /SŘ/ umírám 111 (16)

ἀποκαλύπτω, εἰν odhaluji; zjevuji 26 (21)

ἀποκρίνομαι, εσθαι /κρίνω/ odpovídám; navazuji, pokračuji v řeči 232 (20/31)

ἀποκτείνω, εἰν / ἀποκτέννω, εἰν /SŘ/ zabíjím 74 (7)

ἀπόλλυμι, ύναι / ἀπολλύω, εἰν /SŘ/ akt. hubím, ničím; ztrácím; med. pas. hynu 91 (31)

ἀπολύω, εἰν propouštím; med. odcházím 67 (2)

ἀποστέλλω, εἰν /SŘ/ posílám 132 (3)

ἀπόστολος, ου ὁ posel; apoštol 80 (1)

ἄπτω, εἰν zažehávám, zapaluji; ἄπτομαι, εσθαι dotýkám se, chápu se 39 (21/36)

ἄρα část. tedy, pak; ovšem; totiž 49

ἄργύριον, ου τό stříbro; peníze 20 (11)

ἄρνιον, ου τό beran, ovce, jehně 30 (16)

ἄρνοῦμαι, εἶσθαι popírám; zapírám (někoho, něco) 33 (16)

ἄρτι právě, hned; teď, nyní; nedávno 36 (25)

ἄρτος, ου ὁ chléb 97 (8)

ἀρχή, ἧς ἡ počátek; vláda 55 (1)

ἀρχιερεύς, έως ὁ přední kněz; velekněz 122 (13)

ἄρχω, εἰν jsem první, jsem v čele; akt. panuji; med. začínám 86 (17)

ἄρχων, ὄντος ὁ předák, vládce 37 (7)

ἀσθενεία, ας ἡ slabost; nemoc 24

ἀσθενής, ἐς slabý; ubohý; nemocný 26 (16)

ἀσθενῶ, εἶν jsem slabý; jsem nemocen 33 (14)

ἀσπάζομαι, εσθαι objímám; zdravím, pozdravuji 59 (13)

ἀστήρ, ἐρος ὁ hvězda 24 (10)

αὐξάνω, εἰν / αὕξω, εἰν /SŘ/ zvětšuji, rozmnožuji; intr. zvětšuji se, rostu 23 (15)

αὐτός, ἡ, ὁ on; sám (osobně) 5601 (2)

ἀφίημι, ἐναι /SŘ/ opouštím, nechávám; odpouštím 146 (30)

ἄχροι předl. s G. αἷ do; spoj. αἷ 49

B

βάλλω, εἰν /SŘ/ házím 122 (8)

βαπτίζω, εἰν ponožuji; křtím 77 (6)

βασίλεια, ας ἡ království 162 (2)

βασίλεύς, ἐως ὁ král 115 (13)

βασιλεύω, εἰν kraluji 21 (9)

βαστάζω, εἰν nesu, odnáším; snáším 27 (6)

βιβλίον, ου τό papyrus; svitek papyru; kniha 34 (11/28)

βλασφημιῶν, εἶν pomlouvám; rouhám se 34

βλέπω, εἰν hledím, pohlížím, spatřuji, vidím 133 (11)

βούλομαι, εσθαι /SŘ/ chci 37

Γ

γαμῶ, εἶν /SŘ/ vstupuji do manželství 28 (23)

γάρ neboť, totiž, vždyť, přece; tedy 1042 (3)

γέ část. jistě, ovšem; aspoň; často jen zdůrazňuje a nepřekládá se 31 (36)

γενεά, ἄς ἡ rod; pokolení 43 (18)

γεννῶ, ἄν plodím; rodím 97 (15)

γένος, ους τό rod, příbuzenstvo; potomstvo; druh 20 (16)

γῆ, γῆς ἡ země 250 (2)

γί(γ)νομαι, εσθαι /SŘ/ vznikám, povstávám; děju se, stávám se; stávám se (něčím); jsem 670 (6/8/25)

γι(γ)νώσκω, εἰν /SŘ/ poznávám; vím, chápu; uznávám 222 (1/24/29/36)

γλῶσσα, ης ἡ jazyk 50 (2)

γνωρίζω, εἰν oznamuji, uvádím ve známost, sděluji; poznávám, znám 25 (25)

γνώσις, εως ἡ poznání, vědění 29

γονεύς, ἐως ὁ rodič (pouze v Pl.) 20 (13)

γραμματεὺς, ἐως ὁ znalec Písma; zákoník 64 (13)

γραφῆ, ῆς ἡ písemnost; Písmo 51 (21)

γράφω, εἰν /SŘ/ píšu, zapisuji 191 (4)

γρηγορῶ, εἶν bdím; jsem bdělý 22

γυνή, γυναικός ἡ žena; manželka 215 (6)

Δ

δαιμόνιον, ου τό démon; pův. božstvo 63 (9)

δέ část. však, pak, ale, a; někdy jen zvýrazňuje členění textu a nepřekládá se 2801 (1)

δεῖ impf. **ἔδει** (též: **δέον ἐστιν, τὰ δέοντα**) neos. je povinnost, musí se; je třeba 101 (25)

δείκνυμι, ύναι /SR/ ukazují; objasňují; dokazují 33 (31)

δέκα deset 24 (26)

δένδρον, ου τό strom 25 (31)

δεξιός, ά, όν pravý; **τὰ δεξιά** pravá strana; **ἡ δεξιά** pravá ruka 54 (33)

δέομαι, δεῖσθαι *potřebuji; prosím, modlím se* 22

δεύτερος, α, ον druhý 43 (8)

δέχομαι, εσθαι přijímám; беру si 56 (6)

διά předl. s G. skrze, přes; s A. pro, kvůli 668 (9/33)

διάβολος, ον pomlouvačný; **ὁ διάβολος** ďábel 37 (1)

διαθήκη, ης ἡ *ujednání, smlouva; záněť* 33

διακονία, ας ἡ *služba* 34

διάκονος, ου ὁ *služebník, pomocník; διάκον* 29

διακονῶ, εἶν sloužím 37 (23)

διδασκαλία, ας ἡ *vyučování; nauka* 21

διδάσκαλος, ου ὁ učitel 59 (3)

διδάσκω, ειν /SR/ učím, vyučuji, poučuji 97 (2/18)

διδασχή, ης ἡ vyučování; učení, nauka 30 (5)

δίδωμι, όναι /SR/ dávám 415 (30)

διέρχομαι, εσθαι /**ἔρχομαι**/ procházím; přicházím 43 (26)

δίκαιος, α, ον spravedlivý 79 (1)

δικαιοσύνη, ης ἡ spravedlnost; někdy: almužna 92 (34)

δικαιῶ, οὔν zjednávám právo; ospravedlňuji 39 (21)

διό (= **διὰ ὅ**) *pročež; proto; διόπερ a proto, z té příčiny* 53

διότι *protože; pročež* 23

διώκω, ειν pronásleduji, honím; spěchám; usiluji (o něco) 45 (7)

δοκιμάζω, ειν zkoumám, zkouším; schvaluji 22 (4)

δοκῶ, εἶν /SR/ trans. míním, domnívám se; intr. zdám se; jeví se; neos. **δοκεῖ μοι** zdá se mi 63 (19/24/30)

δόξα, ης ἡ sláva; lesk; nádhra 166 (2)

δοξάζω, ειν /SR/ slavím, oslavuji; velebím, chválím 61 (4)

δουλεύω, ειν jsem otrokem, otročím; sloužím 25 (23)

δοῦλος, ου ὁ otrok; sluha, služebník 124 (2)

δύναμαι, ασθαι /SR/ mohu; dovedu, jsem schopen 210 (25)

δύναμις, εως ἡ síla, moc; mocný čin; zázrak 119 (12/23)

δυνατός, ἡ, όν silný, mocný; schopný; **δυνατόν ἐστιν** je možné 32 (33)

δύο dva 132 (26)

δῶ, δεῖν /SR/ poutám, vážu, zavazuji, svazuji 43 (27)

δώδεκα dvanáct 75 (8)

E

- ἐάν** spoj. (zpravidla s konj.) jestliže, -li, pokud; zdali; **ἐάν μή** jestliže ne; leč, leda 351 (23)
- ἐαυτοῦ, ἧς, οὗ** (též **αὐτοῦ**) zvrát. zájm. 3. os. sebe, se 321 (18)
- ἐγγίζω, εἰν** /SŘ/ přibližuji se, blížím se 42 (7)
- ἐγγύς** adv. blízko 31 (7)
- ἐγείρω, εἰν** /SŘ/ budím, probouzím; vztyčuji, nadzvedávám; intr. **ἔγειρε!** vstávej! postav se!; med. pas. probouzím se; vstávám 144 (2)
- ἐγώ** já 1802 (3)
- ἔθνος, οὗς τό** národ; **τὰ ἔθνη** často: Nežidé, pohané 162 (16)
- εἰ** spoj. (zpravidla s ind.) jestliže, -li, pokud; v otázce zda, zdali; **εἰ μή** jestliže ne; leč, leda 507 (10)
- εἰκών, ὄνος ἡ** obraz, zobrazení 23 (9)
- εἰμί, εἶναι** /SŘ/ jsem 2461 (5/16/23/24)
- εἰρήνη, ἧς ἡ** mír; pokoj 92 (2)
- εἰς** předl. s A. do, k, na; v 1768 (2)
- εἷς, μία, ἓν** jeden 346 (26)
- εἰσέρχομαι, εσθαι** /**ἔρχομαι**/ vcházím, vstupuji 194 (8/12)
- εἴτε - εἴτε** jestliže – (a, nebo) jestliže; buď – buď, at’ – at’, at’ – nebo 65 (16)
- ἐκ** (před samohl. **ἐξ**) předl. s G. z; od 916 (2/6)
- ἐκαστος, η, ον** každý 82 (3)
- ἐκατοντάρχης, ου ὁ** (též **ἐκατόνταρχος, ου**) setník 20 (9)
- ἐκβάλλω, εἰν** /**βάλλω**/ vyhazuji, vyháním, vypuzuji; vyndávám 81 (9)
- ἐκεῖ** tam (kde?) 105 (3)
- ἐκεῖθεν* odtamtud 37
- ἐκεῖνος, η, ο** onen, tamten 265 (2)
- ἐκκλησία, ας ἡ** shromáždění lidu; církev 114 (11)
- ἐκλέγομαι, εσθαι** vybírám si, volím si, vyvoluji si 22 (13)
- ἐκλεκτός, ἡ, ὄν* vybraný, vyvolený 22
- ἐκπορεύομαι, εσθαι** vycházím, odcházím 34 (6)
- ἐλεος, οὗς τό** soucit, slitování, milosrdenství 27 (19)
- ἐλεῶ, ἐλεεῖν** mám soucit, slitovávám se, jsem milosrdný 29 (16)
- ἐλεύθερος, α, ον** svobodný 23 (12)
- ἐλπίζω, εἰν** /SŘ/ doufám 31 (18)
- ἐλπίς, ἰδος ἡ** naděje, doufání 53 (6)
- ἐμαυτοῦ, ἧς** zvrát. zájm. 1. os. Sg. sebe, se 37 (18)
- ἐμός, ἡ, ὄν** můj 76 (2)
- ἐμπροσθεν** adv. vpředu; předl. s G. před 48 (8)
- ἐν** předl. s D. v, ve; někdy: do 2757 (1)
- ἐνδύω, εἰν** oblékám; med. oblékám se, si (šaty) 27 (34)
- ἐνεκα** (též **ἐνεκεν**) předl. s G. pro, kvůli 26 (22)
- ἐνεργῶ, εἶν / ἐνεργοῦμαι, εἰσθαι* trans. *působím (něco);* intr. *jednám, jsem činný* 21
- ἐντολή, ἧς ἡ** nařízení, příkaz; přikázání 67 (12)
- ἐνώπιον** předl. s G. (místně) před (někým, něčím) 94 (8)

ἐξέρχομαι, εσθαι /ἐρχομαι/ vycházím; odebíráám se 218 (7)

ἔξεστιν (též: **ἔξόν**) neos. lze, smí se, je dovoleno 32 (25)

ἐξουσία, ας ἡ právo, oprávnění; moc 102 (28)

ἔξω adv. venku; předl. s G. mimo, vně 63 (24)

ἐορτή, ἧς ἡ svátek 26 (7)

ἐπαγγελία, ας ἡ zaslíbení 52 (10)

ἐπεὶ když (čas.); protože 26 (33)

ἐπερωτῶ, ἄν ptám se, vyptávám se; vyžaduji, prosím 56 (20)

ἐπί předl. s G., D., A. na, nad; s D. též: na základě; s A. k, proti 891 (2/4/8/22/23/24/31)

ἐπιγινώσκω, εἰν /γινώσκω/ *rozpoznávám* 44

ἐπίγνωσις, εως ἡ *rozpoznání; poznání* 20

ἐπιθυμία, ας ἡ touha, dychtivost; žádostivost, žádost; vášeň 38 (34)

ἐπικαλῶ, εἶν /καλῶ/ *přivolávám; vyzývám; med. dovolávám se* 30

ἐπιστολή, ἧς ἡ dopis 24 (33)

ἐπιστρέφω, εἰν /στρέφω/ otáčím, obracím; akt. intr., med. pas. otáčím se, obracím se (i přeneseně) 36 (26)

ἐπιτίθημι, ἐναι /τίθημι/ *přikládám, připojuji; pokládám, vkládám, ukládám* 39 (30)

ἐπιτιμῶ, ἄν *přísně napomínám, kárám; vyčítám; nařizuji* 29

ἐπτά sedm 88 (8)

ἐργάζομαι, εσθαι /SR/ pracuji; trans. dělám (něco), usiluji (o něco) 41 (9/31)

ἔργον, ου τό práce, dílo, čin, skutek 169 (1)

ἔρημος, ον pustý; **ἡ ἔρημος** poušť, pustina 48 (25)

ἔρχομαι, εσθαι /SR/ přicházím, jdu (někam) 636 (3/8/12)

ἐρωτῶ, ἄν /SR/ ptám se; žádám, prosím 63 (20)

ἐσθίω, εἰν /SR/ jím 158 (7/8)

ἔσχατος, η, ον poslední 52 (5)

ἕτερος, α, ον druhý, jiný 99 (5)

ἔτι ještě; v zápor. větách: již ne 93 (4)

ἐτοιμάζω, εἰν *připravuji* 40

ἔτος, ους τό rok 49 (16)

εὐαγγελίζω, εἰν /**εὐαγγελίζομαι, εσθαι** oznamuji dobrou zprávu; zvěstuji evangelium 54 (3)

εὐαγγέλιον, ου τό dobrá zpráva; evangelium 76 (1)

εὐδοκῶ, εἶν mám dobré mínění (o něčem), mám zalíbení (v něčem); souhlasím 21 (23)

εὐθέως adv. ihned 36 (5)

εὐθύς adv. ihned 51 (22)

εὐλογῶ, εἶν dobrořečím, velebím; žehnám 42 (27)

εὐρίσκω, εἰν /SR/ nalézám, nacházím 176 (14/25)

εὐχαριστῶ, εἶν jsem vděčný; děkuji 38 (14)

ἐφίστημι, ἄναι /ίστημι/ *přistavuji; med. a aor. II. akt. intr. přistupuji* 21

ἐχθρός, ἄ, ὄν nepřátelský; **ὁ ἐχθρός** nepřítel 32 (14)

ἔχω, εἰν /SR/ mám, držím; akt. intr. mám se; med. držím se (něčeho) 711 (6/25)

ἕως předl. s G. až do; čas. spoj. až, dokud ne 146 (3/33)

Z

ζητῶ, εἶν hledám; usiluji (o něco); požaduji (něco) 117 (14)

ζῶ, ζῆν /SR/ žiji; ἔζησα ožil jsem, prožil jsem, žil jsem 140 (25)

ζωή, ἡς ἡ život 135 (4)

ζῶον, ου τό živočich, zvíře 23 (8)

H

ἤ část, nebo, či; se zápornou: ani; ἤ - ἤ bud' – nebo; srovnávací: než 344 (4/23)

ἡγεμῶν, ὄνος ὁ vládce, vladař 20 (22)

ἡγοῦμαι, εἴσθαι vedu, jsem vůdcem; míním, mám za to 28 (15)

ἡδη již 61 (11)

ἤκω, εἰν jsem zde; přicházím 26

ἥλιος, ου ὁ slunce 32 (22)

ἡμεῖς my 864 (6)

ἡμέρα, ας ἡ den 389 (2)

Θ

θάλασσα, ης ἡ moře (i velké jezero) 91 (8)

θάνατος, ου ὁ smrt 120 (3)

θαυμάζω, εἰν žasnu; obdivuji (něco); dep. θαυμάζομαι podivuji se 43 (24)

θέλημα, ατος τό chtění, vůle 62 (34)

θέλω, εἰν /SR/ chci; mám (v něčem) zálibu 209 (13)

θεός, οὗ ὁ bůh; Bůh (Hospodin) 1318 (1)

θεραπεύω, εἰν sloužím, obsluhuji; léčím 43 (28)

θερίζω, εἰν žnu, sklízím 21

θεῶμαι, ἄσθαι /SR/ dívám se, vidím, hledím 22

θεωρῶ, εἶν dívám se, hledím; pozoruji 58 (24)

θηρίον, ου τό zvíře, šelma 46 (19)

θλιψις, εως ἡ tíseň, soužení, úzkost 45 (15)

θρόνος, ου ὁ trůn 62 (8)

θυγάτηρ, τρός ἡ dcera 28 (10)

θύρα, ας ἡ dveře 39 (9)

θυσία, ας ἡ oběť 28 (30)

θυσιαστήριον, ου τό oltář 23

I

ἴδε hle! 34 (10)

ἴδιος, α, ον vlastní, soukromý; svůj 114 (25)

ἰδοὺ hle! 200 (3)

ιερεύς, εως ὁ kněz 31 (13)

ιερόν, οὗ τό svatyně, chrám 71 (7)

ἱκανός, ἡ, ὄν dostatečný; vhodný, způsobilý; značný, hojný; Pl. četní 39 (20)

ἱμάτιον, ου τό (svrchní) roucho, plášť 60 (34)

ἴνα spoj. žádací (s konj. nebo fut.) aby; někdy též: takže 663 (17)

ἵστημι, ἀναί / ἵστανω, εἰν /SŘ/ stavím; ustanovuji; med. a aor. II. akt. intr. stavím se, vstávám 154 (30)

ἰσχυρός, ἄ, ὄν silný, mocný 29 (19)

ἰσχύω, εἰν *jsem silný; jsem mocný; jsem schopen; jsem zdráv* 28

ἰχθύς, ὕος ὁ ryba 20 (12)

ἰῶμαι, ἄσθαι /SŘ/ *uzdravuji, léčím* 26

K

καίγω = καί ἐγώ 84 (20)

καθαρίζω, εἰν /SŘ/ čistím, očišťuji 31 (3)

καθαρός, ἄ, ὄν čistý 27 (12)

καθρεύω, εἰν *spím; jsem mrtvý* 22

κάθημαι, καθῆσθαι /SŘ/ sedím 91 (31)

καθίζω, εἰν trans. posazuji, usazuji; intr. usedám, sedám si 46 (11)

καθίστημι, ἀναί / ἵστημι / postavuji; ustanovuji; způsobuji 21 (30)

καθώς stejně jako, jako(ž); jak 182 (17)

καί a, i, také 9164 (1)

καινός, ἦ, ὄν nový 42 (15)

καιρός, οὐ ὁ (daný, stanovený, vhodný) čas, okamžik; příležitost (= vhodný čas) 86 (16)

καῖσαρ, αρος ὁ císař 29 (13)

κακείνος = καί ἐκεῖνος 22

κακός, ἦ, ὄν špatný, zlý 50 (15)

καλός, ἦ, ὄν krásný; dobrý 101 (8)

καλῶ, εἶν /SŘ/ volám, povolávám; nazývám; med. pas. jmenuji se 148 (25)

καλῶς krásně; dobře 37 (19)

καρδία, ας ἡ srdce 157 (7)

καρπός, οὐ ὁ plod, ovoce; užitek 66 (23)

κατά předl. s G. proti (nepřítel. vztah); se (svahu); s A. podle, na způsob; po, k (místně); v (časově); distributivně: po (třech...) 476 (10/16/22/31/32)

καταβαίνω, εἰν /*ἀναβαίνω*/ jdu dolů, sestupuji 82 (29)

καταλείπω, εἰν /SŘ/ opouštím, zanechávám 24 (10)

καταργῶ, εἶν *činím nečinným, neúčinným, neplatným; ruším* 27

κατεργάζομαι, εσθαι /*ἐργάζομαι*/ vykonávám; dodělávám (dokončuji práci); zhotovuji 22 (6)

κατηγορῶ, εἶν obviňuji, žaluji, obžalovávám 23 (24)

κατοικῶ, εἶν intr. bydlím, přebývám; trans. obývám (dům, město) 44 (16)

καυχῶμαι, ἄσθαι intr. chlubím se, vychloubám se **ἐν τινι** něčím; trans. s chloubou se (o něčem) zmiňuji 37 (15)

κεῖμαι, κεῖσθαι /SŘ/ ležím 24 (31)

κελεύω, εἰν *vybízím; poroučím* 26

κεφαλή, ἧς ἡ hlava 75 (10)

κηρύσσω, εἰν /SŘ/ ohlašuji; zvěstuji, kážu 61 (5)

κλαίω, εἰν /SŘ/ pláču; trans. oplakávám 40 (14)

κοιλία, ας ἡ břicho; lůno 22 (27)

κοπιῶ, ἄν /SŘ/ *namáhám se; unavuji se* 23

κόσμος, ου ὁ svět; ozdoba 186 (2)

κράζω, εἰν /SŘ/ *křičím; volám* 56 (10)

κρατῶ, εἶν *τινος* držím někoho; zmocňuji se někoho; vládnu nad někým; držím se něčeho 47

κρίμα, ατος τό souzení; odsudek, rozsudek; úsudek 28 (20)

κρίνω, εἰν /SŘ/ *soudím, posuzuji; mám za to; rozhoduji se* 115 (17/27)

κρίσις, εως ἡ souzení; soud 47 (12)

κύριος, ου ὁ pán; Pán (Hospodin) 719 (1)

κωλύω, εἰν *τινά* zabraňuji, překážím, odpírám někomu 23 (36)

κώμη, ης ἡ vesnice 27 (12)

Λ

λαλῶ, εἶν mluvím, říkám 296 (14)

λαμβάνω, εἰν /SŘ/ *beru; přijímám; dostávám* 260 (8)

λαός, οὔ ὁ lid; národ (izraelský) 142 (7)

λατρεύω, εἰν *sloužím* (kulticky) 21 (12)

λέγω, εἰν /SŘ/ *říkám, hovořím* 2262 (2)

λευκός, ἡ, ὅν *bílý; zářivý* 25

λίθος, ου ὁ kámen 59 (17)

λογίζομαι, εσθαι počítám; započítávám; uvažuji; mám za to 41 (31)

λόγος, ου ὁ slovo; věc, záležitost; důvod; Logos 330 (1)

λοιπός, ἡ, ὅν *zanechaný; zbylý, ostatní* 55

λύω, εἰν /SŘ/ *uvolňuji; rozvazuji, odvazuji; osvobozuji; ruším; bořím, ničím* 42 (7)

λυπῶ, εἶν *žarmucuji* 26

Μ

μαθητής, οὔ ὁ žák, učedník 261 (3)

μακάριος, α, ον blažený, šťastný, blahoslavený 50 (11)

μᾶλλον více, spíše, raději 81 (25)

μανθάνω, εἰν /SŘ/ *učím se, poučuji se, vyučuji se* 25 (11)

μαρτυρία, ας ἡ svědectví 37 (17)

μαρτύριον, ου τό svědectví; důkaz 20 (22)

μαρτυρῶ, εἶν vydávám svědectví, svědčím; pas. dostávám (dobré) svědectví 76 (17)

μάρτυς, υρος ὁ svědek 35 (10)

μάχαιρα, ης ἡ *meč; dýka* 29

μέγας, μεγάλη, μέγα veliký 194 (12)

μειζότερος, α, ον / *μείζων, ον* komp. k μέγας větší 48 (23)

μέλλω, εἰν /SŘ/ *hodlám, chystám se; mám (musím); s inf. často = budu* 109 (9)

μέλος, ους τό úd, část těla 34 (16)

μέν ujišťovací část. ovšem, vskutku; μέν - δέ sice – ale; někdy jen zvýrazňuje členění věty a nepřekládá se 180 (3)

μένω, εἰν zůstávám, setrvávám, trvám; trans. očekávám 118 (18)

μέσος, η, ον střední, prostřední; τὸ μέσον střed; ἐν μέσῳ uprostřed 58 (2)

μετά předl. s G. s, se; s A. po 473 (3/12)

μετάνοια, ας ἡ změna smýšlení; obrácení, pokání 22 (25)

μετανοῶ, εἶν měním smýšlení; obracím se, činím pokání 34 (23)

μή neg. částice ne; spoj. zádací (s konj.) aby ne; táz. část. copak? snad ne? (očekává se zápor. odpověď) 1043 (6/17/36)

μηδέ ani 56 (25)

μηδεῖς, μηδεμία, μηδέν žádný; nikdo, nic 89 (26)

μηκέτι již ne, už nikdy 22 (28)

μήποτε *nikdy* 25

μήτηρ, τρός ἡ matka 83 (10)

μικρός, ἄ, ὄν malý; **τὸ μικρόν** málo, trochu 46 (2)

μιμνήσκομαι, εσθαι /SR/ *vzpomínám si* 23

μισθός, οὖ ὁ mzda, odměna; odplata 29 (36)

μισῶ, εἶν nenávidím 40 (15)

μνημεῖον, ου τό pomník; hrob 40 (8)

μνημονεύω, ειν vzpomínám (si), pamatuji (si); připomínám, zmiňuji se 21 (15)

μόνος, η, ον jediný, samojediný, sám (osamocen) 115 (13)

μυστήριον, ου τό tajemství 28 (12)

N

ναί část. ano, jistě, opravdu 33

ναός, οὖ ὁ chrám 45 (18)

νεκρός, ἄ, ὄν mrtvý 128 (3)

νέος, α, ον nový; mladý 24 (19)

νεφέλη, ης ἡ oblak, mrak 25 (29)

νηστεύω, ειν postím se 20 (6)

νικῶ, ἄν vítězím; přemáhám; intr. jsem vítězem 28 (14)

νόμος, ου ὁ zákon; tóra 195 (4)

νοῦς, νοός ὁ (D. νοῖ, A. νοῦν) mysl, rozum; smýšlení, myšlenka; duch 24 (35)

νῦν adv. nyní, teď; **ὁ νῦν** nynější (ve funkci adj.); **τὸ νῦν** nyníšek, přítomnost 148 (2)

νύξ, νυκτός ἡ noc 61 (8)

Ξ

ξύλον, ου τό dřevo; strom 20 (14)

Ο

ὁ, ἡ, τό urč. člen; **ὁ μέν - ὁ δέ** jeden – druhý, ten – onen; **ὁ δέ** on pak, on však, a on 19904 (1/2)

ὁδός, οὖ ἡ cesta 101 (1)

οἶδα, εἰδέναι /SR/ vím, znám 318 (25)

οἰκία, ας ἡ dům; rodina 94 (8)

οἰκοδομῶ, εἶν stavím, buduji; *vzdělávám* 40

οἶκος, ου ὁ dům; rodina, rod 114 (8)

οἶνος, ου ὁ víno 34 (13)

- ὀλίγος, η, ον** málokterý, nemnohý, nepočetný; nepatrný 41 (3)
ὅλος, η, ον celý, veškerý 110 (8)
ὁμνύω, εἰν πῆσαι 26
ὅμοιος, α, ον podobný; stejný 45 (6)
ὁμοίως podobně; stejně 30 (17)
ὁμολογῶ, εἶν souhlasím; υὑζηνῶ; chválím, velebím 26
ὄνομα, ατος τό jméno 231 (7)
ὀπίσω adv. vzadu; předl. s G. za, po 35 (19)
ὅπου kde; kam 84 (6)
ὅπως jak; spoj. žádací (s konj. nebo fut.) aby 53 (17)
ὀργή, ἥς ἡ hněv, zuřivost 36 (12)
ὄρος, ους τό hora 63 (21)
ὄρῶ, ἄν /SR/ vidím 449 (18)
ὅς, ἥ, ὅ který, jenž; **ὅς μὲν - ὅς δέ** ten – onen, jeden – druhý 1365 (8)
ὅσος, η, ον jak veliký, jak mnohý 110 (15)
ὅστις, ἥτις, ὅ τι kterýkoli; kdokoli, cokoli; často místo vztaž. zájm. **ὅς**: který 148 (25)
ὅταν spoj. (zpravidla s konj.) když; kdykoli 123 (33)
ὅτε když; kdy 103 (4)
ὅτι že; někdy jen uvádí přímou řeč a nepřekládá se; protože 1297 (4)
ὅῦ kde; kam 54 (22)
οὐ, οὐκ, οὐχ neg. část. (zpravidla jen při ind.) ne, nikoli; táz. část. copak ne? ne? (očekává se kladná odpověď) 1613 (2/36)
οὐαί běda! 47
οὐδέ ani; a ne 144 (3)
οὐδεὶς, οὐδεμία, οὐδέν žádný; nikdo, nic 227 (26)
οὐκέτι již ne, už nikdy 47 (33)
οὕν tedy 501 (11)
οὕπω ještě ne 26 (27)
οὐρανός, οὐ ὁ nebe; obloha 274 (10)
οὕς, ὠτός τό ucho 37
οὔτε - οὔτε ani – ani 87
οὗτος, αὕτη, τοῦτο tento, tenhle 1391 (17)
οὕτω, οὕτως tak, takto, takhle 208 (2)
οὐχί nikoli, ne; táz. část. copak ne? ne? (očekává se kladná odpověď) 53 (14)
ὀφείλω, εἰν jsem dlužen, dlužím; jsem povinen, musím 35 (5)
ὀφθαλμός, οὐ ὁ oko 100 (8)
ὄχλος, ου ὁ zástup, dav, lid 175 (7)

Π

- παιδίον, ου τό** dítě 52 (15)
παῖς, παιδός ὁ chlapec; syn; sluha, otrok; **ἡ παῖς** dívka 24 (6)
πάλιν zpět; opět, znovu, ještě 147 (8)
πάντοτε vždycky, stále 41 (14)
παρά předl. s G. od; s D. u; s A. vedle, proti 194 (26)

παραβολή, ἥς ἡ přirovnání, podobenství; předobraz 50 (5)

παραγγέλλω, εἰν /ἀπαγγέλλω/ vyzývám, přikazuji 32 (20)

παραγίνομαι, εσθαι /γίνομαι/ dostávám se (někam), přicházím; přispívám, pomáhám 37 (7)

παραδίδωμι, όναι /δίδωμι/ odevzdávám, předávám; zrazuji 119 (30)

παρακαλῶ, εἶν /καλῶ/ přivolávám, zvů; prosím; napomínám; povzbuzuji, těším 109 (16)

παράκλησις, εως ἡ *πορνεία; prosba; napomenutí; pouzbuzení, útěcha* 29

παραλαμβάνω, εἰν /λαμβάνω/ беру, přibírám (si); přijímám 50 (8)

παράπτωμα, ατος τό poklesek, přestupek; hřích 20 (32)

πάρεμι, εἶναι /εἰμί/ *jsem k dispozici, jsem přítomen* 24

παρέρχομαι, εσθαι /ἐρχομαι/ *jdu mimo, přecházím; intr. pomímám* 30

παρίστημι, άναι / **παριστάνω, εἰν** /ἵστημι/ *přistavuji, stavím vedle; přivádím (na sond); ustavuji, zřizuji; med. a aor. II. akt. intr. přistupuji, přicházím* 41

παρουσία, ας ἡ (*osobní*) *přítomnost, účast; příchod* 24

παρρησία, ας ἡ *volné mluvení; upřímnost, otevřenost (v mluvení); radostná důvěra (vůči Bobu)* 31

πάς, πᾶσα, πᾶν všechen, celý, každý 1244 (7)

πάσχα τό neskl. pascha, pesach (svátek); paschální beránek 29 (7/35)

πάσχω, εἰν /SR/ trpím; snáším 42 (16/33)

πατήρ, τρός ό otec 414 (10)

πειθω, εἰν /SR/ přemlouvám, přesvědčuji 52 (4)

πεινῶ, ᾶν /SR/ *bladovím, lačním, jsem hladový* 23

πειράζω, εἰν zkouším, zkoumám; pokouším 38 (3)

πειρασμός, οὔ ό zkouška, zkoušení; pokoušení, pokušení 21 (16)

πέμπω, εἰν posílám 79 (11)

πέντε pět 36 (11)

πέραν adv. *na protější straně, břehu; předl. s G. přes, za (kam? kde?)* 23

περί předl. s G. okolo; ohledně, o; kvůli, pro, za; s A. okolo, kolem; ohledně 333 (8/27/34)

περιβάλλω, εἰν /βάλλω/ „obkládám“, oblékám; oblékám se 23 (34)

περιπατῶ, εἶν procházím se, chodím; přenes. žiji 95 (14)

περισσεύω, εἰν intr. *jsem hojný, rozhojňuji se, rozrůstám se; mám hojnost; trans. rozhojňuji, rozmnožuji* 39 (35)

περιτομή, ἥς ἡ obřízka 36 (15)

πίμπλημι, πιμπλάναι /SR/ *plním, naplňuji* 24

πίνω, εἰν /SR/ piju 73 (17)

πίπτω, εἰν /SR/ padám 90 (5/23)

πιστεύω, εἰν důvěřuji, věřím; svěřuji 243 (11)

πίστις, εως ἡ důvěra, víra; věrnost 243 (12/19)

πιστός, ἡ, όν věrohodný, důvěryhodný, spolehlivý; věrný; věřící 67 (1)

πλανῶ, ᾶν klamu, svádím; med. pas. klamu se, bloudím 39 (25)

πλέον adv. více (srov. **πολύς**) 55 (23)

πληγή, ἥς ἡ rána: úder, poranění, neštěstí 22 (34)

πληθος, ους τό množství; zástup, lid 31 (29)

πλήν část. *ale, leč; předl. s G. kromě, mimo* 31

πληρῶ, οὖν /SŘ/ plním, naplňuji; dokončuji 87 (14)

πλοῖον, ου τό loď 68 (6)

πλούσιος, α, ον bohatý 28 (1)

πλοῦτος, ου ὁ bohatství 22

πνεῦμα, ατος τό duch; dech, vanutí, vítr 379 (6)

πνευματικός, ἡ, ὅν duchovní 26

πόθεν táž. *adv. odkud?* 29

ποιῶ, εἶν /SŘ/ činím, dělám, jednáám 568 (14)

ποιός, α, ον táž. zájm. jaký? který? 33 (32)

πόλις, εως ἡ město, obec 164 (12)

πολύς, πολλή, πολύ (komp. πλείων, πλεῖον/πλέον, superl. πλείστος, η, ον) mnohý, četný, hojný; rozsáhlý, velký 353 (12)

πονηρός, ἄ, ὅν špatný, zlý 78 (1)

πορεύομαι, εσθαι /SŘ/ jdu, chodím, putuji; přenes. žiji 154 (3)

πορνεία, ας ἡ smilství (též přenes. o modlářství) 25

πόσος, η, ον jak veliký? jak četný? jak početný? (= kolik?) 27 (24)

ποτέ *neurč. adv. někdy; kdysi; po vztaž. zájmenech: -koli* 29

ποτήριον, ου τό pohár, číše, kalich 31

ποῦ kde?; kam? 48 (7)

πούς, ποδός ὁ noha 93 (33)

πράσσω, ειν trans. dělám; intr. jednáám; mám se 39 (25)

πρεσβύτερος, α, ον starší; ὁ πρεσβύτερος starší (obce); presbyter 66 (8)

πρό předl. s G. před 47 (27)

προάγω, ειν /ἄγω/ předvádím, odvádím; předcházím; intr. jdu napřed 20 (3)

πρόβατον, ου τό ovce 39 (5)

πρός předl. s A. k, ke; u 699 (2)

προσέρχομαι, εσθαι /ἔρχομαι/ přicházím, přistupuji 86 (8)

προσευχή, ἥς ἡ modlitba; modlitebna (synagóga) 37 (26)

προσεύχομαι, εσθαι modlím se 86 (3)

προσέχω, ειν /ἔχω/ πινί dávám pozor na něco, starám se o něco; držím se někoho 24 (33)

προσκαλοῦμαι, εἶσθαι /καλῶ/ přivolávám si, povolávám (si) 29 (20)

προσκυνῶ, εἶν klaním se; uctívám 60 (30)

προσφέρω, ειν /φέρω/ přináším, přivádím; obětuji (= přináším jako obět') 47 (28/31)

πρόσωπον, ου τό tvář, obličej; osoba 76 (8)

προφητεύω, ειν prorokuji 28 (19)

προφήτης, ου ὁ prorok 144 (3)

πρῶτον *adv. nejprve, nejdříve; za prvé; především* 60

πρῶτος, η, ον první 92 (5)

πτωχός, ἡ, ὅν chudý; ubohý 34 (3)

πῦρ, πυρός τό oheň 73 (10)

πωλῶ, εἶν prodávám 22 (25)

πῶς jak? jakým způsobem? 103 (7)

P

ῥῆμα, ατος, τό výrok, slovo; věc (záležitost) 68 (32)

Σ

σάββατον, ου τό šabat, sobota; týden 68 (2)

σάρξ, σαρκός ἡ maso; tělo 147 (6)

σατάν ὁ neskl. i σατανᾶς, ᾧ ὁ satan 36 (26)

σεαυτοῦ, ἧς zvrát. zájm. 2. osoby Sg. sebe, se 43 (18)

σημεῖον, ου τό znamení; div 77 (24)

σήμερον adv. dnes 41 (4)

σκανδαλίζω, εἰν (mravně) pobuřuji; svádím (ke břichu); zlobím, dráždím 29

σκεῦος, ους τό náčiní; nádoba 23 (26)

σκηνή, ἧς ἡ stan; stánek; přibýtek 20 (26)

σκότος, ους τό tma, temnota 31 (25)

σός, σή, σόν tvůj 27 (26)

σοφία, ας ἡ moudrost 51 (2)

σοφός, ή, όν moudrý 20 (3)

σπείρω, εἰν /SŘ/ seji, zasévám 52 (20)

σπέρμα, ατος τό símě, semeno, osivo; potomstvo 43 (10)

σταυρός, οὔ ὁ kůl; kříž (popravní nástroj) 27 (20)

σταυρῶ, οὔν křížuji, přibývám na kříž 46 (30)

στόμα, ατος τό ústa 78 (6)

στρατιώτης, ου ὁ voják 26 (8)

στρέφω, εἰν /SŘ/ trans. otáčím, obracím; akt. intr. a med. pas. otáčím se, obracím se 21 (24)

σύ ty 1066 (6)

σύν předl. s D. s, spolu s, zároveň s 128 (20)

συνάγω, εἰν /ἄγω/ shromažďuji 59 (8/28)

συναγωγή, ἧς ἡ shromáždění; shromaždiště; synagoga 56 (5)

συνέδριον, ου τό zasedání, sněm, rada; synedrion 22

συνείδησις, εως ἡ vědomí, povědomí; svědomí 30 (12)

συνέρχομαι, εσθαι /ἔρχομαι/ scházím se; jdu společně τινί s někým 30 (25)

συνίημι, συνιέναι / συνίω, εἰν /ἄφ-ίημι/ chápu, rozumím 26 (30)

σώζω, εἰν /SŘ/ chráním, zachraňuji 107 (10)

σῶμα, ατος τό tělo; těleso 142 (6)

σωτήρ, ἥρος ὁ zachránce; spasitel 24 (10)

σωτηρία, ας ἡ záchrana; spása, spasení 46 (30)

Τ

τε příkl. část. i, a, také; τε - τε (= καί - καί) i – i, jak – tak 215 (9)

τέκνον, ου τό dítě 99 (1)

τελειῶ, οὔν ukončuji; přivádím k cíli, k dokonalosti 23 (27)

τέλος, ους τό konec; cíl 40 (16)

τελῶ, εἶν /SŘ/ končím, ukončuji; provádím, naplňuji 28 (33)

τελώνης, ου ὁ celník 21 (3)
 τέσσαρες, τέσσερα čtyři 30 (26)
 τηρῶ, εἶν hlídám, chráním; opatruji; zachovávám, dodržuji (zákon apod.) 70 (20/25)
 τίθημι, τιθέναι /SŘ/ kladu, pokládám; ustanovuji, dělám; med. též: zařizuji; ustanovuji
 100 (30)
 τιμή, ἥς ἡ cena, ocenění; pocta; čest 41 (13/25)
 τιμῶ, ἄν oceňuji, cením; ctím, mám v úctě 21 (14)
 τίς, τί táz. zájm. kdo? co?; jaký?; který? 555 (9)
 τις, τι neurč. zájm. (příkl.) někdo, něco; kdosi, cosi; nějaký, některý, kterýsi 526 (9)
 τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτο(ν) takový, takového druhu 57 (23)
 τόπος, ου ὁ místo 94 (18)
 τότε tehdy, tu 160 (2)
 τρεῖς, τρία tři 67 (26)
 τρέχω, εἰν /SŘ/ běžím 20 (14)
 τρίτος, η, ον třetí 56 (8)
 τυφλός, ή, όν slepý 50 (1)

Υ

ὑδωρ, ὑδατος τό voda 78 (7)
 υἱός, οὗ ὁ syn 397 (1)
 ὑμεῖς vy 1847 (6)
 ὑπάγω, εἰν /ἄγω/ odvádím; v NZ jen intr.: odcházím 79 (2)
 ὑπακούω, εἰν /ἀκούω/ jsem poslušný, poslouchám; vyslýchám 21 (13)
 ὑπάρχω, εἰν jsem zde, po ruce, k dispozici; jsem (být) 60 (19)
 ὑπέρ předl. s G. pro, za (ve prospěch); místo (někoho); kvůli; o (něčem); s A. nad 150 (3/7)
 ὑπηρέτης, ου ὁ služebník; pomocník 20 (23)
 ὑπό předl. s G. od (příčina, původ); s A. pod (kam? kde?) 220 (6/15)
 ὑπομονή, ἥς ἡ setrvání, vytrvalost, trpělivost; očekávání 32 (6)
 ὑποστρέφω, εἰν /στρέφω/ otáčím, obracím; intr. otáčím se, obracím se, vracím se 35
 ὑποτάσσω, εἰν /SŘ/ podřazuji, podřizuji, podrobují si 38 (27)
 ὑψῶ, οὖν povyšuji, zvyšuji 20 (23)

Φ

φαίνομαι, εσθαι /SŘ/ zářím, svítím; ukazují se, jeví se 31 (18/22)
 φανερώ, οὖν ukazují, vyjevují, zjevují; med. pas. ukazují se, zjevují se 49
 Φαρισαῖος, ου ὁ farizeus 99 (6)
 φέρω, εἰν /SŘ/ nesu, nosím; vedu 66 (23/28)
 φεύγω, εἰν /SŘ/ utíkám, prchám 29 (4)
 φημί, φάναι /SŘ/ říkám, promlouvám 66
 φίλος, η, ον milý; ὁ φίλος přítel 29 (8)
 φιλῶ, εἶν mám rád, miluji 25 (14)
 φόβος, ου ὁ strach, bázeň 47 (2)
 φοβοῦμαι, εἴσθαι πνά, τι bojím se někoho, něčeho 95 (15)
 φρονῶ, εἶν myslím, uvažuji; smýšlím 26

φυλακή, ἥς ἡ vězení; hlídka (strážní služba i osoba) 47 (3)
φυλάσσω, εἰν /SR/ střežím, hlídám; zachovávám (zákon apod.) 31 (4)
φυλή, ἥς ἡ kmen, rod, plemeno 31 (36)
φωνή, ἥς ἡ zvuk; hlas 139 (4)
φωνῶ, εἶν „vydávám zvuk“, volám 43 (16)
φῶς, φωτός τό světlo 73 (7)

X

χαίρω, εἰν /SR/ raduji se, mám radost; **χαῖρε** pozdrav: buď zdráv! 74 (7/35)
χαρά, ἧς ἡ radost 59 (15)
χαρίζομαι, εσθαι (χ laskavosti, χ milosti) daruji, uděluji; odpouštím 23
χάρις, ιτος ἡ radost; půvab; přízeň, laskavost; milost; vděčnost, dík 156 (10)
χεῖρ, χειρός ἡ ruka 178 (10)
χήρα, ας ἡ vdova 27
χιλίαρχος, ου ὁ tisícník, vysoký důstojník; tribunus militum 22
χιλιάς, ἄδος ἡ „tisícka“, skupina o tisíci členech; tisíc 23 (26)
χρεία, ας ἡ potřeba, nutnost; nedostatek, nouze 49
χριστός, ἡ, ὄν pomazaný; **ὁ χριστός** Pomazaný, Mesiáš, Kristus 531 (1)
χρόνος, ου ὁ čas, období 54 (4)
χώρα, ας ἡ země, krajina; venkov; pole; souše 28 (9)
χωρίς adv. odděleně; předl. s G. bez, mimo 41 (26)

Ψ

ψυχή, ἥς ἡ duše; dech; život 103 (2)

Ω

ᾧδε adv. sem; zde 61 (23)
ᾠρα, ας ἡ hodina, chvíle, doba 106 (4)
ὥς adv. jako, jak; spoj. jakmile, když; takže, aby, že; u čísel. údajů: asi; u superlativu: co (co nejvíce apod.) 504 (8/14/35)
ὥσεῖ jako; u čísel. údajů: asi 21
ὥσπερ právě jako, jako 36
ὥστε takže 83 (28)

SEZNAM VYBRANÝCH SLOVESNÝCH ŘAD

PRÉZ.

ἀγαπῶ, ᾤν miluji
 ἄγω, εἰν vedu
 αἶρω, εἰν zdvihám
 ἀκούω, εἰν slyším
 ἁμαρτάνω, εἰν hřeším

ἀνα-βαίνω, εἰν jdu nahoru

ἀν-αιρῶ, εἶν hubím
 ἀν-οίγω, εἰν otvíráм

ἀπ-αγγέλλω, εἰν zvěstuji
 ἀπο-θνήσκω, εἰν umírám
 ἀπο-κρίνομαι, εἶσθαι^{dm/p}
 odpovídám

ἀπο-κτείνω, εἰν zabíjím
 ἀπ-όλλυμι, ὕναι hubím

ἀπο-στέλλω, εἰν posílám
 αὐξάνω, εἰν rozmnožuji
 ἀφ-ίημι, -ιέναι odpouštím
 βállω, εἰν házím
 βούλομαι, εἶσθαι^{dp} chci
 γαμῶ, εἶν vstupuji do manželství
 γί(γ)νομαι, εἶσθαι^{dm/p} stávám se
 γι(γ)νώσκω, εἰν poznávám
 γράφω, εἰν píšu
 δείκνυμι, ὕναι ukazuji
 δέομαι, δεῖσθαι^{dp} žádám
 διδάσκω, εἰν učím
 δίδωμι, ὀναι dávám
 δοξάζω, εἰν oslavuji
 δοκῶ, εἶν míním; zdám se
 δύναμαι, ἀσθαι^{dp} mohu
 δῶ, δεῖν vázu
 ἐγγίζω, εἰν blížím se
 ἐγείρω, εἰν budím
 εἰμί, εἶναι jsem
 ἐλπίζω, εἰν doufám

FUT.

ἀγαπήσω
 ἄξω
 ἄρῶ
 ἀκούσω, ἀκούσομαι
 ἁμαρτήσω

ἀναβήσομαι

ἀν-αιρήσω, ἀν-ελῶ
 ἀνοίξω

ἀπαγγελῶ
 ἀποθανοῦμαι

ἀποκτενῶ
 ἀπ-ολέσω, ἀπ-ολῶ

ἀποστελῶ
 αὐξήσω
 ἀφήσω
 βαλῶ

γενήσομαι
 γνώσομαι
 γράψω
 δεῖξω

διδάξω
 δώσω
 δοξάσω

δυνήσομαι
 δήσω
 ἐγγιῶ
 ἐγερῶ
 ἔσομαι
 ἐλπιῶ

AOR.

ἡγάπησα
 ἥγαγον (ἀγαγεῖν)
 ἦρα
 ἤκουσα
 ἡμάρτησα,
 ἥμαρτον (ἁμαρτεῖν)
 ἀνέβην (ἀναβῆναι)
 vykročil jsem
 ἀνείλον (-ελεῖν)
 ἤνοιξα, ἠνέωξα,
 ἀνέωξα
 ἀπήγγειλα
 ἀπέθανον (ἀποθανεῖν)
 ἀπεκρινάμην
 odpověděl jsem
 ἀπέκτεινα
 ἀπώλεσα
 ἀπωλόμην (ἀπολέσθαι)
 zahynul jsem

ἀπέστειλα
 ἠϋξήσα
 ἀφῆκα (ἀφεῖναι)
 ἔβαλον (βαλεῖν)

ἔγημα, ἐγάμησα
 ἐγενόμην (γενέσθαι)
 ἔγνων (γνῶναι)
 ἔγραψα
 ἔδειξα

ἐδίδαξα
 ἔδωκα (δοῦναι)
 ἐδόξασα
 ἔδοξα

ἔδησα
 ἤγγισα
 ἤγειρα
 (impf. ἤμην byl jsem)
 ἤλπισα

PERF.

PERF. MED.

AOR. PAS.

ἡγάπηκα

ἡγάπημαι

ἡγαπήθην

ἤρκα

ἤρμαι

ἤχθην

ἀκήκισα

ἤρθην

ἡμάρτηκα

ἡκούσθην

ἀναβέβηκα odešel jsem,
jsem pryč

ἀνέωγα jsem otevřený

= ἡνέωγμαι

ἀνηρέθην

ἡνοίχθην, ἡνέωχθην,

ἀνεώχθην, ἡνοίγην

ἀπήγγελκα

ἀπήγγελμαι

ἀπηγγέλην

τέθνηκα jsem mrtev

ἀπεκρίθην odpověděl jsem

ἀπόλωλα jsem zničený

ἀπεκτάνθην

ἀπέσταλκα

ἀπεστάλην

ἡύξήθην

ἀφέθην

βέβληκα

βέβλημαι

ἐβλήθην

ἐβουλήθην

γεγάμηκα

ἐγαμήθην provdala jsem se

γέγονα stal jsem se, jsem

= γεγένημαι

ἐγενήθην stal jsem se

ἔγνωκα

ἔγνωσμαι

ἐγνώσθην

γέγραφα

γέγραμμαι

ἐγράφην

ἐδείχθην

ἐδεήθην

ἐδιδάχθην

δέδωκα

δέδομαι

ἐδόθην

δεδόξασμαι

ἐδοξάσθην

δέδεκα

δέδεμαι

ἡδυνήθην, ἐδυνήθην

ἤγγικα

ἐδέεθην

ἐγήγερμαι bdím

ἡγέρεθην

ἤλπικα

PRÉZ.

FUT.

AOR.

ἐργάζομαι, εσθαι^{dm} pracuji

ἔρχομαι, εσθαι přicházím

ἐσθίω, ειν jím

εὐρίσκω, ειν nalézám

ἔχω, ειν mám

ζῶ, ζῆν žiji

θέλω, ειν chci

θεῶμαι, ᾅσθαι^{dm} dívám se

ἵστημι, ἄναι stavím

(též ἰστάνω, ειν)

ἰῶμαι, ἰᾷσθαι^{dm} léčím

καθαρίζω, ειν očist'uji

κάθημαι, ἦσθαι sedím

καλῶ, εἶν volám

κατα-λείπω, ειν opouštím

κεῖμαι, κεῖσθαι ležím

κλαίω, ειν pláču

κοπιῶ, ᾅν namáhám se

κράζω, ειν křičím

κρίνω, ειν soudím

λαμβάνω, ειν беру

λέγω, ειν říkám

λύω, ειν rozvazuji

μανθάνω, ειν učím se

μέλλω, ειν hodlám

μένω, ειν zůstávám

μιμνήσκομαι, εσθαι^{dp}

vzpomínám si

οἶδα, εἰδέναι vím

ὀμνύω, ειν přísahám

ὁρῶ, ᾅν vidím

πάσχω, ειν trpím

πείθω, ειν přesvědčuji

πεινῶ, ᾅν hladovím

πέμπω, ειν posílám

πίμπλημι, ἄναι plním

πίνω, ειν piju

ἐλεύσομαι

φάγομαι

εὐρήσω

ἔξω

ζήσομαι, ζήσω

θελήσω

στήσω

ἰάσομαι

καθαρίσω, καθαριῶ

καθήσομαι

καλέσω

καταλείψω

κλαύσω, κλαύσομαι

κράζω

κρινῶ

λή(μ)ψομαι

ἐρῶ

λύσω

μελλήσω

μενῶ

(plqpf. ἦδειν věděl jsem)

ὄψομαι

πείσω

πεινάσω

πέμψω

πίομαι

ἡργασάμην,

εἰργασάμην

ἦλθον (ἐλθεῖν)

ἔφαγον (φαγεῖν)

εὔρον (εὔρεῖν)

ἔσχον (σχεῖν)

ἔζησα

ἡθέλησα

ἐθεασάμην

I. ἔστησα (στήσαι)

postavil jsem

II. ἔστην (στήναι)

stanul jsem, vstal jsem

ἰασάμην

ἐκαθάρισα

ἐκάλεσα

κατέλιπον (καταλιπεῖν),

κατέλειψα

ἔκλαυσα

ἐκοπίασα

ἔκραξα, ἐκέκραξα

ἔκρινα

ἔλαβον (λαβεῖν)

εἶπον (εἶπεῖν)

ἔλυσα

ἔμαθον (μαθεῖν)

(impf. ἔμελλον, ἤμελλον)

ἔμεινα

ῥμοσα

εἶδον (ἰδεῖν)

ἔπαθον (παθεῖν)

ἔπεισα

ἐπεινάσα

ἔπεμψα

ἔπλησα

ἔπιον (πιεῖν)

PERF.

PERF. MED.

AOR. PAS.

εἰργασμαι jsem udělaný εἰργάσθην byl jsem udělán

ἐλήλυθα přišel jsem, jsem tu

εὔρηκα
ἔσχηκα

(impf. εἶχον měl jsem)

εὗρέθην

ἔστηκα stojím

τεθέαμαι spatřil jsem

ἐθεάθην byl jsem spatřen
ἐστάθην byl jsem postaven

ἴαμαι jsem vyléčený
κεκαθάρισμαι

ιάθην byl jsem vyléčen
ἐκαθαρίσθην

κέκληκα

κέκλημαι
καταλέλειμμαι

ἐκλήθην
κατελείφθην

κεκοπίακα

κέκραγα (právě) křičím

κέκρικα

εἴληφα

εἴρηκα

λέλυκα

μεμάθηκα

κέκριμαι

εἴλημμαι

εἴρημαι

λέλυμαι

ἐκρίθην

ἐλήμφθην

ἐρρήθην

ἐλύθην

μεμένηκα

μέμνημαι

ἐμνήσθην

ἑώρακα

πέπονθα

πέποιθα důvěřuji

πέπεισμαι

ᾤφθην

ἐπέισθην

πέπλησμαι

ἐπέμφθην

ἐπλήσθην

πέπωκα

PRÉZ.

πίπτω, εἰν padám
 πληρῶ, οὖν plním
 ποιῶ, εἶν dělám
 σπείρω, εἰν siju
 στρέφω, εἰν obracím
 σώζω, εἰν zachraňuji
 τελῶ, εἶν dokončuji
 τίθημι, ἔνα kladu
 τρέχω, εἰν běžím
 ὑπο-τάσσω, εἰν podřizuji
 φαίνομαι, εσθαι^{dp} ukazují se
 φέρω, εἰν nesu
 φεύγω, εἰν utíkám
 φημί, φάναι říkám
 φυλάσσω, εἰν střežím
 χαίρω, εἰν raduji se

FUT.

πεσοῦμαι
 πληρώσω
 ποιήσω
 στρέψω
 σώσω
 τελέσω
 θήσω
 φανοῦμαι, φανήσομαι
 οἶσω
 φεύξομαι
 (3. Sg. impf. ἔφη pravil)
 φυλάξω
 χαρήσομαι

AOR.

ἔπεσον (πεσεῖν)
 ἐπλήρωσα
 ἐποίησα
 ἔσπειρα
 ἔστρεψα
 ἔσωσα
 ἐτέλεσα
 ἔθηκα (θεῖναι)
 ἔδραμον (δραμεῖν)
 ὑπέταξα
 ἤνεγκον, -α (ἐνεγκεῖν)
 ἔφυγον (φυγεῖν)
 ἐφύλαξα
 ἐχάρην (χαρῆναι)
 zaradoval jsem se

PERF.

PERF. MED.

AOR. PAS.

πέπτωκα

πεπλήρωκα

πεποίηκα

σέσωκα

τετέλεκα

τέθεικα

πεπλήρωμαι

πεποίημαι

ἔσπαρμαι

ἔστραμμαι

σέσωσμαι

τετέλεσμαι

τέθειμαι

ὑποτέταγμαι

ἐνήμενος

ἐπληρώθην

ἐποίηθην

ἐσάρην

ἐστράφην

ἐσώθην

ἐτελέσθην

ἐτέθην

ὑπετάγην

ἐφάνην

ἠνέχθην

πεφύλαχα

πεφύλαγμαι

ἐφυλάχθην

Poznámka: Index ^{dm} označuje *deponencia mediální* (tj. deponentní slovesa, která tvoří aorist významem aktivní formou mediální), ^{dp} označuje *deponencia pasivní* (deponentní slovesa, která tvoří aorist významem aktivní formou pasivní).

Vynechané slovesné formy buď nejsou doloženy pro starou řečtinu vůbec, nebo alespoň chybějí v knihách Nového zákona.

LITERATURA

Poměrně rozsáhlý (komentovaný) soupis základní i rozšiřující literatury užitečné k poznání řečtiny Nového zákona je uveden ve skriptech P. Pokorného a M. Klapuše *Cvičebnice novozákonní řečtiny*, Praha 1980, a na něj také odkazují případné zájemce. Na tomto místě předkládám pouze několik dalších titulů mluvnických prací a učebních textů k danému tématu, jež jsem sám měl při studiu a při práci na *Uvedení do novozákonní řečtiny* k dispozici, které však z nějakých důvodů nebyly (nebo, pokud jde o publikace novějšího data, ještě ani nemohly být) do zmíněné bibliografie zahrnuty. Vedle toho upozorňuji na solidní podrobnou bibliografii obsaženou v knize M. Zerwicka *Graecitas Biblica* (viz níže).

Gramatiky:

ABEL, F. M., *Grammaire du grec biblique*, Paris 1927, 415 s.

CONYBEARE, F. C. – STOCK, ST. GEORGE, *A Grammar of Septuagint Greek*, Grand Rapids, Michigan 1980, 72 s. (nestránkováno, §§ 1-113; reprint části rozsáhlejší práce *Selections from the Septuagint*, Boston 1905).

CONYBEARE, F. C. – STOCK, ST. GEORGE, *A Grammar of Septuagint Greek (with Selected Readings, Vocabularies, and Updated Indexes)*, Hendrickson Publishers 1995, 382 s. (nové, rozšířené vydání předchozího titulu; bez udání místa).

ERRANDONEA, I., *Epitome grammaticae graeco-biblicae*, Romae 1935, 123 s. (druhé vydání).

NUNN, H. P. V., *A Short Syntax of New Testament Greek*, Cambridge 1931, 180 s.

ROSLON, J. W. L., *Gramatyka języka greckiego oparta na tekstach Starego a zwłaszcza Nowego Testamentu dla studentów biblistyki i nauk pokrewnych*, Warszawa 1990, 384 s.

ZERWICK, M., *Graecitas Biblica Novi Testamenti*, Romae 1966, 193 s. (páté, rozšířené a opravené vydání; první vydání 1944),

Učebnice a cvičebnice, gramatiky, slovníky (české):

BARTOŇ, J. – DUS, J. – PŘECECHTELŮVÁ, M., *Exercitia Graeca Biblica / Cvičebnice biblické řečtiny*, Praha 1992, 79 s.

BARTOŇ, J., *Uvedení do novozákonní řečtiny*, Praha 1994, 96 s. (první vydání).

BARTOŇ, J., *Uvedení do novozákonní řečtiny*, Praha 1995, 107 s. (druhé, rozšířené vydání).

BARTOŇ, J., *Uvedení do novozákonní řečtiny*, Praha 2001, XII + 164 s. (třetí, upravené vydání).

BARTOŇ, J., *Uvedení do novozákonní řečtiny*, Praha 2004, XII + 164 s. (čtvrté, upravené vydání).

ČERNUŠKOVÁ, V., *Novozákonní řečtina*, Olomouc 2002, 78 s. (přehledová gramatika).

DOBSON, J. H., *Novozákonní řečtina pro každého*, České Budějovice 2002, 330 s. (překlad z angličtiny).

PŘECECHTELŮVÁ, M., *Exercitia Graeca Biblica*, Praha 2000, 111 s.

TICHÝ, L., *Slovník novozákonní řečtiny*, Olomouc 2001, 202 s.

VAJS, J., *Kurs obecné mluvy KOINHΣ řeckého jazyka papyrů, ostrak i Starého a Nového zákona*, Praha 1987, 63 s. (nezměněné vydání textu z r. 1934).

REJSTŘÍK

Hesla rejstříku odkazují na strany 1-132, a to pouze na výkladové pasáže a poznámky ke cvičným větám, nikoli na záhlaví kapitol nebo na oddíly *Slovní zásoba* a *Úkoly*.

Kurzíva u čísla stránky upozorňuje, že se jedná o odkaz na poznámku ke cvičným větám, paradigmatu nebo výkladu, případně na jinou nevýkladovou zmínku v textu, nikoli přímo na paradigma nebo výklad k danému tématu.

A

- abeceda řecká viz **alfabéta**
- adjektiva viz **adjektiva n-kmenová** apod.; viz též **stupňování**
- adjektiva n-kmenová 33, 34, 66, 81
- adjektiva různosklonná 44
- adjektiva s-kmenová 55
- adjektiva stažená I. a II. deklinace 95
- adjektiva troj- a dvojvýchodná I. a II. deklinace 4, 5, 7, 23, 44, 47, 66, 95, 96
- adjektiva troj- a dvojvýchodná III. deklinace 33, 42, 55, 66
- adjektiva u-kmenová 42
- adjektivum **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** 25, 40
- adverbia 67, 68, 81; viz též **stupňování**
- adverbia tázací 131
- aktivum 11
- akuzativ dvojí předmětný a doplňkový 121, 123
- akuzativ dvojí vnějšího předmětu 125
- akuzativ s infinitivem 91, 92, 102
- akuzativ vnitřního předmětu 127
- akuzativ zřetelový 128
- alfabéta 1, 94
- aorist 28
- aorist pasivní silný (II.) 77, 79
- aorist pasivní slabý (I.) 73
- aorist silný (II.) 28, 29, 30
- aorist slabý (I.) sloves plyných akt. a med. 69
- aorist slabý (I.) sloves samohl. nestažených a souhl. ražených akt. 39, 40; med. 47
- aorist slabý (I.) sloves samohl. stažených akt. a med. 56
- aoristy **ἔγωγον, ἔβην** 105

Č

- částice tázací 131
- časy historické 82, 101
- číslovky 94
- člen adjektivizuje příslovecný výraz 109, 124

člen nabývá síly ukaz. zájmena 60, 95, 105

člen určitý skloňování 4, 6

člen zpodstatňuje participia, adj. a jiné slovní druhy 4, 24, 24, 41, 57, 60, 64, 91, 102

D

dativ časový 79, 103

dativ přivlastňovací 16, 102

dativ s významem instrumentálu 53, 129

dativ směrový 31, 41, 92, 109, 119

dativ stykový 53, 74, 114, 115

dativ vnitřního předmětu 127

dativ zřetelový 91, 114, 129

délka samohlásek spoluurčuje význam slova 1

deponentní slovesa 11, 14; **pasivní a mediální** 73

dloužení náhradní 23, 25

doplňěk stojí bez členu 121

dvojhlasý 2, 16

E

elativ 66

elize 17

F

figura etymologica 128

figura synonymica 128

futurum 13, 14; slovesa εἴναι 83

futurum aktivní 13

futurum attické 63

futurum mediální 14, 78

futurum pasivní 78, 79

futurum sloves plynných akt. a med. 63

futurum sloves samohl. nestažených a souhl. ražených akt. 13; med. 14

futurum sloves samohl. stažených akt. a med. 56

futurum ve funkci imperativu 14, 15, 37, 57

futurum III. opisné 98

G

genitiv absolutní 25, 30, 41, 51, 56, 88, 91, 120

genitiv celkový 27, 40, 46, 56, 66, 74

genitiv celkový u superlativu 66

genitiv časový 27

genitiv dórský 95

genitiv dotykový 53, 74, 119, 124, 128

genitiv odlukový 131

genitiv předmětový 43, 71, 75, 79, 100, 114, 128

genitiv srovnávací u komparativu 66

genitiv srovnávací u výrazů ovládání, panování, velení aj. 103

I

imperativ - záporka μή 8

imperativ aoristu záporný se neužívá 60

imperativ jednotlivých kmenů viz **aorist, prézens, perfektum**

imperativ 3. osoby 109, 124

imperfektum 16; sloves stažených akt. 50; med. 53; slovesa εἶναι 83

imperfektum opisné 24, 56

indikativ jednotlivých časů viz **aorist, futurum, imperfektum, přezens** atd.

infinitiv se členem 91, 106, 111, 124, 126, 127, 131

infinitiv účelový 91, 109

infinitiv úsudkový 92, 100, 109

infinitiv žádací 91, 92, 111, 115

infinitivní vazba po ὥστε, ἐγένετο, πρὶν (ἦ) 102, 103

interpunkce řecká 8

iónský dialekt 87, 91

ióta adscriptum 2

ióta subscriptum 2

J

jména semitská (neřecká) nesklonná 29, 37, 131

jména vlastní neattická a neřecká na -ας (skloňování) 95

K

kmen aor. I. sloves plyných 69

kmen aor. I. sloves samohl. nestažených a souhl. ražených 39

kmen aor. I. sloves samohl. stažených 56

kmen aor. II. 28

kmen aor. pas. I. 73

kmen aor. pas. II. 77, 79

kmen časový 8

kmen futurální sloves plyných 63, 69, 73, 86

kmen futurální sloves samohl. nestažených a souhl. ražených 13

kmen futurální sloves samohl. stažených 56

kmen perfekta akt. I. 85, 86

kmen perfekta akt. II. 89

kmen perfekta med. 97, 98

kmen přítomní 8, 9, 23, 63, 73, 85, 97, 108, 113; sloves stažených 49

kmen původní (prostý) 8, 13, 39, 49, 63, 69, 73, 77, 85, 86, 89, 97, 98, 99, 113

komparativ viz **stupňování**

komparativ ve funkci superlativu 66, 124

konjunktiv 49, 59, 60

konjunktiv aor. pas. 75, 77

konjunktiv perfekta akt. opisný 88; v klas. řečtině 90

konjunktiv perfekta med. opisný 97, 99

konj. přez. a aor. akt. a med. 59, 60, 87

konjunktiv slovesa εἶναι 87

konjunktiv ve větách hlavních (vybízejí, zabraňovací, rozvažovací) 60, 75

konjunktiv ve větách vedlejších viz **věty časové, podmínkové, žádací**

konstrukce εἰς + A. místo doplňkového A. nebo N. 37, 64, 121

konstrukce ἐν + D. s významem instrumentálu 21, 34, 40, 52, 53, 56, 57, 64, 70, 79, 96, 100, 126

M

medium akuzativní (přímé, předmětné) a dativní (nepřímé, prospěchové) 11

medium úsilné (dynamické, podmětné) 15

modus irrealis 82

N

náhradní dloužení viz **dloužení**

neutrum plurale habet verbum singulare 4, 20, 51, 81

nominativ dvojí podmětný a doplňkový 37, 121

nominativ místo vokativu 20, 33, 46, 75, 109

O

odsouvání koncové krátké samohlásky 16, 17

optativ 49, 115

optativ přací, potenciální, střídný 115

otázky doplňovací 131

otázky zjišťovací 131

oxytona viz **přízvuky**

P

pády 4

paroxytona viz **přízvuky**

participium aor. I. akt. 40, 71

participium aor. I. med. 47, 71

participium aor. II. akt. a med. 30

participium aor. pas. I. 75

participium aor. pas. II. 77

participium doplňkové předmětné po slovesech smyslového vnímání 100, 130

participium fut. akt. a med. 24; sloves plyných 63

participium fut. pas. 79

participium nespojité viz **genitiv absolutní**

participium perfekta akt. I. 87, 88

participium perfekta akt. II. 89

participium perfekta med. 97, 99

participium podmínkové 75

participium prez. akt. a med. 23, 24; sloves stažených akt. 50, med. 53

participium přívlastkové 24, 30

pasivum 11

perfektum (význam perf. tvarů) 85

perfektum akt. I. 85, 86, 87

perfektum akt. II. 89

perfektum med. 97, 98, 99

perfektum - opisný indikativ 98, 99, 100

perispómena viz **přízvuky**

plusquamperfektum akt. a med. 101, 120

preskript v řeckém dopise 81

prézens akt. 8; med. 11; sloves stažených akt. 49; med. 52; slovesa εἶναι 17

prézens historický (vypravovací) 20, 31, 50, 51, 71, 114, 119, 130

proparoxytona viz **přízvuky**

properispómena viz **přízvuky**

předložková konstrukce viz **konstrukce**

předložky místa nabývají významu směrového 100

předložky směru nabývají významu místního 40, 56, 86, 92, 102

předmět vnější 125

předmět vnitřní 128

přidechy 2, 3; v kombinaci s přízvukem 2, 3

příklonné tvary 21, 34

přímnožek 16, 28, 29, 39, 73, 77, 82, 85, 101, 109
přímnožek není nutnou součástí plusquamperfekta 101
připodobování relativa (vztažného zájmena) 99, 100, 120, 131
přívlastek vytčený členem 7, 24, 30
přízvuky 2, 3, 32, 34; v kombinaci s přídechy 2, 3

R

reduplikace viz **zdvojká**
rod slovesný 11; viz též **aktivum, medium, pasivum**

S

skloňování viz **substantiva, adjektiva, zájmena, číslovky**
slovesa stažená viz **prézens, imperfektum** atd.; viz též **kmen**
slovesa athematická **δίδωμι, τίθημι, ἀφίημι, ἵστημι** prez. systém 108, 109, 110, 111; ostat-
ní časy (kmeny) 117, 118, 119, 120
směšování 57, 70, 83, 88, 100, 119, 128, 129
souvětí viz **věty**
spojka ἵνα nabývá významu spojky ὅτε 130
spojka ἵνα ve funkci spojky účinkové 78
stupňování adjektiv 66; nepravidelné 81
stupňování adverbii 68; nepravidelné 81
substantiva I. deklinace feminina 6, 33; maskulina 10
substantiva II. deklinace maskulina a neutra 4; feminina 4, 7
substantiva III. deklinace: **eu-kmeny** 46; **kmeny ražené** 19, 20; **n-kmeny** 32; **nt-kmeny** 23;
r-kmeny 36; **s-kmeny** 55; **samohl. kmeny (na -ι a -υ)** 42
superlativ viz **stupňování**
superlativ absolutní 66

V

věty časové 103, 122
věty podmínkové: souvětí **reálné** 47, 82; ostatní typy (souvětí **ireálné, futurální, iterativní**) 82,
83, 101, 122
věty tázací (přímé otázky) 131
věty žádací (věty obavné, snahové, účelové) 60, 91
vokativ (je zastupován nominativem) viz **nominativ**
výslovnost řečtiny konvenční 3

Z

záporka u imperativu μή 8
záporka u indikativu οὐ 7
zájmena osobní 21
zájmena tázací a neurčitá 34
zájmena tázací uvozují otázky doplňovací 131
zájmena vztažná 27; uvozují podmínkové věty 83
zájmena zvratná 65
zájmeno vespolné ἀλλήλων 94
zdvojká (reduplikace) perfektní (epsilononová) úplná a neúplná 85, 97, 98
zdvojká prezntní (iótová) 108

UVEDENÍ DO NOVOZÁKONNÍ ŘEČTINY

Josef Bartoň

Vydalo nakladatelství KLP – Koniasch Latin Press
(Na Hubálce 7, CZ-169 00 Praha 6, koniasch@gmail.com).

Praha 2009.

Lektorovali: prof. PhDr. Antonín Bartoněk, DrSc., Mgr. Jan Dus, Th.D.

Sazba: Jaroslav Vlček & KLP.

Technická spolupráce: Jiří Žůrek.

Grafické řešení obálky: Jana Koksteinová.

Páté, upravené vydání. XII + 164 stran.

ISBN 978-80-86791-68-5

ISBN 978-80-86791-68-5